

ΤΩΝ ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΩΝ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΤΑ ΔΙΚΑΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΜΙΑ

περὶ διαθηκῶν, τραχώματος καὶ προικῶς

ΚΑΤΑ ΤΕ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΚΑΙ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

1720

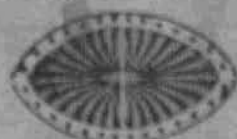
μετὰ παραθέσεως τῶν τε ὁμηρικῶν διατάξεων τοῦ μὲν καὶ δὲ καὶ ἀποσπασμάτων Χρυσόδοσούλλων, Νεαρῶν, Βεραιῶν, Βεζυρικῶν ἑγκυκλίων, Κανονισμῶν Πατριαρχείων, Συνθηκῶν καὶ λοιπῶν καὶ τῆς Νομολογίας τῶν Πατριαρχείων ἀπὸ τοῦ 1600 μέχρι τέλους τοῦ 1913, οὗ μὲν ἄλλα καὶ 43 γνωμοδοτήσεων περὶ Α) προικῶς καὶ τραχώματος, Β) διαθηκῶν, Γ) ἐκτελεστικῶν διαθηκῶν καὶ ἐκτελέσεως αὐτῶν παρὰ Τραπεζῶν καὶ Δ) ἐξ ἀδυσθετου κληρονομίας ἐν γένει, Ἀρχιερέων, Μοναχῶν, ἀναλύσεως χρημάτων ἐκ Τραπεζῶν κ.τ.λ.

Ἐστὶν ἡ Βασιλεῖα μου ἵνα κρίνεται ἡσυχίᾳ καὶ τε προσγενοῖς ἄρχουσι, αὐτοῖς καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχοντες καὶ τὰ ἄρχοντάς τε τῆς Βασιλείας μου καὶ ἄλλοι εἰσὶν ἐκτεταγμένοι τῇ Βασιλείᾳ μου οἱ τοῖς καθολικοῖς κριτοὶ τῶν Ρωμαίων ἐφ' οἷς ἡ ἀρχὴ ἐκδοθήσεται. Ν. 43, Ἀνδρονίκου τοῦ Ἰβου 1329. Πατριάρχης ἐπ' εὐτυχίᾳ . . . ἔχων πάντα τὰς προνομίας, ὡς καὶ οἱ παρὰ τοῦ Πατριάρχου εἶχον. Χρυσ. Κατακτητῆς Κριτ. Γ. Β'. σελ. 27.

Ἡ διαχείρισις τῶν ἐκδοτῶν τῶν Γραικῶν τοῦ Κράτους . . . συμφέρει πρὸς τὰ παραδεδομένα κατὰ τὰ θεσπευτικὰ αὐτῶν ἔθνη, . . . ἀνατίθεται τῇ Συνόδῳ τῶν Μητροπολιτῶν Βερ. Παρ. § 43.

Τὸ εἰρημένον Συμβούλιον . . . θέλει ἐξετάζει . . . ὡς καὶ τὰς περὶ διαθηκῶν . . . τραχώματος καὶ προικῶς συμβαιούσας διαφορὰς. Κατ. Καθ. Μ. Συμ. ἑρμ. 3, 10, 11 καὶ 14.

Κατ. Χαν. 2. Συνθ. Παρ. 9. Βερ. 63. Βεζ. Ἐγκ. 1891 § 3 καὶ 4.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1914

ΜΙΛΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΥ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΩΝ

ΔΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΤΑ ΔΙΚΑΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΜΙΑ

περὶ διαθηκῶν, τραχώματος καὶ προικῶς

ΚΑΤΑ ΤΕ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΚΑΙ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

μετὰ παραθέσεως τῶν τε ὀχρητικῶν διατάξεων τοῦ
μὲν καὶ ὁ καὶ ἀποδοσμάτων Χρυσοδοῦλλων
Νεαγῶν, Βερατίων, Βεζυρικών ἐγκυκλίων, Κανονισμῶν Πατριαρχείων, Συνθηκῶν καὶ λοιπῶν καὶ
τῆς Νομολογίας τῶν Πατριαρχείων ἀπὸ τοῦ 1600
μέχρι τέλους τοῦ 1913, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ γνωμοδοτήσεων περὶ διαθηκῶν καὶ ἐκτελεστικῶν αὐτῶν.

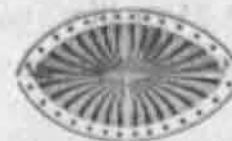
Ἔταξεν ἡ Βασιλεῖα μου ἵνα κρίνεται ἅπαντες οἱ τε προσγενεῖς ὄντες αὐτῇ καὶ οἱ λοιποὶ ὄντες καὶ τὰ ἀρχοντοῦλα τῆς Βασιλείας μου καὶ ὅσοι ἄλλοι εἰσὶν ὑποτεταγμένοι τῇ Βασιλείᾳ μου εἰς τοὺς καθολικοὺς κριτὰς τῶν Ρωμαίων ἐφ' αἷς ἂν ἔχωσιν ὑποθέσεις. Νε. 43 Ἀνδρονίκου τοῦ ἔτους 1329.

Πατριάρχων ἐπ' εὐτυχίᾳ . . . ἔχων πάντα τὰ σὰ προνόμια, ὡς καὶ οἱ πρὸ σοῦ Πατριάρχαι εἶχον. Χρυσ. Κατακτητοῦ Κριτ. Ιστ. Β'. σελ. 27.

Ἡ διαχείρισις τῶν ὑποθέσεων τῶν Γραικῶν τοῦ Κράτους . . . συμφύεται πρὸς τὰ παραδεδομένα κατὰ τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν ἔθιμα, . . . ἀνατίθεται τῇ Συνόδῳ τῶν Μητροπολιτῶν Βερ. Πατ. § 43.

Τὸ εἰρημένον Συμβούλιον . . . θέλει ἐξετάζει . . . ὡς καὶ τὰς περ διαθηκῶν . . . τραχώματος καὶ προικῶς συμβαινούσας διαφορὰς. Καν. Καθ. Μ. Συμ. ἀρθρ. 3, 10, 11 καὶ 14.

Καν. Χονμ. 2, Συνθ. Παρ. 9. Βερολ. 63. Βεζ. Ἔγκ. 1891 § 3 καὶ 4.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1914

MILT. KARAVOKYROS

LES DROITS ET PRIVILEGES
DES PATRIARCATS EN TURQUIE

Oecuménique, d' Alexandrie, d' Antioche
et de Jerusalem

sur les testaments, trachoma et dot

D' APRES LES DROITS BYZANTIN
ET MUSULMAN (Chéri)

avec les dispositions relatives et extraits
de Chrysobulles, Nouvelles, Bérats, circulaires
vizirielles, Règlements, traités et consultations
sur les dots, testaments et exécuteurs testa-
mentaires.

IMPRIMERIE DU PATRIARCAT OECUMENIQUE.
1914.

Πᾶσα ἀνατύπωσις καὶ μετάφρασις ἀπαγο-
ρεύονται.

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν κάτωθι ὑπογρα-
φὴν μου θεωρεῖται τυπωθὲν καὶ πωληθὲν ἐν ἀ-
γνοίᾳ μου καὶ καταδικάζεται κατὰ τὸν νόμον.

Τῇ ΑΥΤΟΥ ΘΕΙΟΤΑΤΗ ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΙ
Τῷ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚῷ ΠΑΤΡΙΑΡΧῃ
ΚΥΡΙῷ ΚΥΡΙῷ ΓΕΡΜΑΝῷ Τῷ Ε΄.

ΠΑΛΛΑΙΜΑΧῷ ΚΑΙ ΑΚΑΤΑΒΛΗΤῷ ΑΓΩΝΙΣΤῇ ΚΑΙ
ΠΡΟΜΑΧῷ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΘΕΣΜΙΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΩΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

Εἰς εὐσεβῆ ἀνάμνησιν κοινῶν ἀρχαίων
καὶ νέων ἀγώνων

ΜΙΛΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΤΡΟΤ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΩΝ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

ΚΑΙ ΙΕΡΟΣΟΛΤΜΩΝ

ΤΑ ΔΙΚΑΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΜΙΑ

περὶ διαθηκῶν, τραχώματος καὶ προικὸς

ΚΑΤΑ ΤΕ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ

ΚΑΙ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

μετὰ παραθέσεως τῶν τε σχετικῶν διατάξεων ἐκείνου καὶ τούτου καὶ ἀποσπασμάτων Χρυσόδοϋλων, Νεαρῶν, Βερατίων, Βεζυρικών ἐγκυκλίων, Κανονισμῶν Πατριαρχείων, Συνθηκῶν καὶ λοιπῶν καὶ τῆς νομολογίας τῶν Πατριαρχείων ἀπὸ τοῦ 1600 μέχρι τέλους τοῦ Αὐγούστου 1913, πρὸς δὲ γνωμοδοτήσεων περὶ προικὸς, διαθηκῶν καὶ ἐκτελεστικῶν αὐτῶν.

«Ἐπειδὴ κατὰ τὸν ὑπάρχοντα Κανονισμόν ἡ διεξαγωγὴ τῶν τοιούτων ὑποθέσεων ἀποβλεπουσῶν εἰς τὴν θρησκείαν ὅλων διαθήκης, προικοσυμφύων, συνοικεσιῶν καὶ τῶν παρομοίων γίνεται παρὰ τῆς Μητροπόλεως καὶ ἐμποδίζεται ἡ τῶν ἄλλων δικαστηρίων (Καδῆδων) ἐπέμβασις, διετάχθη δι' ὑψηλοῦ διατάγματος ὅπως πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν δοθῶσιν αἱ ἀναγκαῖαι παραγγελίαι εἰς τοὺς Καδῆδες».

Βεζ. ἐγκ. τῆς 4 Ραδζέτ 1285 (8 Ὀκτωβρίου 1868) καὶ τῆς 23 Σεβάλ 1291 (20 Νοεμβρίου 1874).

«Ὁ Ἀρχιμουφτῆς θὰ κάμῃ, εἰ δεήσει, εἰς τοὺς ἄλλους Μουφτῆδες τὰς ἀναγκαῖας συστάσεις καὶ ἀνακοινώσεις περὶ τῶν ὑποθέσεων γάμου, διαζυγίου, διαθηκῶν, κληρονομίας (ἐξ ἀδιαθέτου) καὶ ἐπιτροπείας καὶ ἄλλων ὑποθέσεων τοῦ Σερῆ, ὡς καὶ περὶ τῶν ὀρφανικῶν περιουσιῶν».

Ἄρθ. 5, § 1. Συμβ. Τουρκίας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Μεταξὺ τῶν προαιωνίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου προνομίων καὶ δικαίων, ὧν τοῦτο ἀπῆλαυε μέχρι τοῦ 1453 ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων συνωδὰ τοῖς κατωτέρω παρατε-
θησομένοις νόμοις, καὶ ἅτινα μετὰ τὸ 1453 μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπι-
βεβαιώθησαν παρὰ τοῦ πολλοῦ κατακτητοῦ Μωάμεθ τοῦ Β', εἴτε ἐκ πολιτικῶν λόγων συνο-
ψιζομένων εἰς τὸ γνωστὸν χρυσόβουλλον Βερά-
τιον, ὅπερ ἐξέδωκεν οὗτος πρὸς τὸν νέον ἐκλε-
γέντα Πατριάρχην Γεννάδιον τὸν Σχολάριον, ἐ-
πιβραβεύων τούτῳ ἅπαντα τὰ προνόμια τῶν προ-
κατόχων του, εἴτε ἐκ συμβίσεως κατὰ τὴν περι-
λάλητον ἀπόφασιν τοῦ ἱεροδικείου ἐπὶ τοῦ Σουλ-
τάνου Σελίμ, εἴτε ἐκ προηγουμένων τοιούτων ὑ-
παρχόντων ἐν ἄλλαις χώραις πρότερον κατακτη-
θείσαις ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων, εἴτε κατ' ἀδή-
ριτον ἀνάγκην λόγῳ τῆς ὑπαρχούσης μεγίστης
διαφορᾶς τῆς θρησκείας τῶν κατακτητῶν ἀπὸ
τῆς τῶν κατακτηθέντων, εἴτε ἐκ διατάξεων τοιού-
των τοῦ ἱεροῦ Νόμου καὶ ἀποφάνσεων τῶν Μου-
σουλμάνων Ἰμαμῶν καὶ δὴ τοῦ μεγίστου Ἰμάμη
καὶ ἅτινα ἐπεκυρώθησαν καὶ κατόπιν παρὰ τῶν
διαδόχων τοῦ Κατακτητοῦ ἐνδόξων Σουλτάνων
καὶ διὰ ὑψηλῶν Χαττίων, Κανονισμῶν καὶ διε-
θνῶν συνθηκῶν, μεταξύ, λέγομεν, τῶν προαιω-
νίων ἐκείνων προνομίων καὶ δικαίων τοῦ Οἰκου-
μενικοῦ Πατριαρχείου εἶναι καὶ τὸ ἀνέκαθεν

ὑπάρχον δικαίωμα τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτωμένων
ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἵνα κατὰ τὸ ἐν τοῖς Πα-
τριαρχείοις ἰσχύον ἱερὸν δίκαιον οὗτοι συντάτ-
τωσι τὰς διαθήκας τῶν περὶ ἀπάσης τῆς περιου-
σίας αὐτῶν καὶ τὰ προικοσύμφωνα αὐτῶν, τὸ δὲ
Πατριαρχεῖον ἐπικυροῖ ταῦτα καὶ ἐκείνας καὶ ἐκ-
δικάζῃ πᾶσαν ἐκ διαθηκῶν καὶ προικὸς ἀπορ-
ρέουσιν διαφορὰν καὶ ἐνεργῇ τὴν ἐκτέλεσιν των
κατ' ἀποκλεισμόν τῶν διατάξεων παντὸς ἐτέρου
νόμου.

Τὸ προνόμιον τοῦτο τῶν διαθηκῶν καὶ προικὸς
οὐδέποτε ἠμφισβητήθη σπουδαίως παρὰ τῆς
Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως μέχρι τοῦ 1863 καὶ
αἱ διαθήκαι ἐξηκολοῦθουν νὰ γίνωνται περὶ ὅλης
τῆς περιουσίας τῶν χριστιανῶν καὶ κατὰ τὸ
Πατριαρχικὸν δίκαιον, μόνον ὅτι ὑπῆρχον καὶ
ἐναντίαι διατάξεις αἱ ἐπόμεναι, αἵτινες ἠχρή-
στησαν.

Ι. Ἐν ταῖς §. §. 16, 17 καὶ 19 τοῦ Πατριαρχι-
κοῦ Βερατίου τοῦ Πατριάρχου κυροῦ Διονυσίου
ἀπὸ 3 Δζεμαζιούλ Ἀχῆρ 304 (14 Φεβρουαρίου
1887) καὶ ταῖς §§ 14 καὶ 20 τοῦ κατὰ τὸ 1888
Μητροπολίτου Ἡρακλείας κυρίου Γερμανοῦ ἡδη
Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ὑπῆρχον τρεῖς διατά-
ξεις περὶ διαθηκῶν τῶν Χριστιανῶν, ἀλλ' ἐν
τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ οὐδεὶς γίνεται λόγος περὶ
τοῦ τρίτου τῆς κληρονομίας, τοῦναντίον μάλι-
στα αἱ ἐν ταῖς πρώταις διατάξεις διὰ τῶν φρά-
σεων «ἡ διαθήκη αὐτῶν ἔστω ἔγκυρος καὶ ἐκτε-
λεστή» «πᾶν ὅτι ἤθελον διαθέσει»

καὶ λοιποὶ ἀποθνήσκοντες» νοεῖ ἀναμφιβόλως διαθήκην οὐχὶ περὶ τοῦ τρίτου, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὅλου τῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου· τοῦτ' αὐτὸ ρητέον καὶ περὶ τῆς § 16 ἐν ᾗ ἀπαντᾷ ἡ φράσις αἰὰν τις διαθήσῃ τι», ὅπερ βεβαίως δὲν ὑπονοεῖ μόνον τὸ τρίτον.

Μόνον ἐν τῇ § 19 γίνεται λόγος περὶ τοῦ τρίτου ρητῶς, ἀλλ' ἡ τοιαύτη μοναδικὴ μνεία δὲν δύναται νὰ καταργήσῃ τὰς διατάξεις τῶν προμνησθεισῶν παραγράφων, δύναται τις μαλειστα νὰ εἴπῃ καὶ δικαίως, ὅτι αἱ διατάξεις αὗται ἀναιρουμέναι ἀκυροῦνται ἀμοιβαίως.

II. Ἐν τῇ § 9ῃ τῆς Βεζυρικῆς ἐγκυκλίου περὶ ἀπογραφῆς τῆς κληρονομίας τῶν Χριστιανῶν ἐκτὸς τῆς Κρήτης γίνεται λόγος περὶ διαθήκης τοῦ τρίτου τῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου δι' ἀγαθοεργούς σκοποὺς καὶ ὅτι ἡ τοιαύτη διαθήκη δέον νὰ θεωρῇται ἰσχυρὰ κατὰ τὸ Σερῆ, ἀλλὰ καρίως εἰπεῖν πρόκειται περὶ δωρεᾶς, οὐδόλως δὲ περὶ διαθήκης.

III. Ἐν τῷ ἄρθρῳ 12 τοῦ κεφαλαίου Β'. τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου γράφεται ὅτι διαθήκη ὀρθοδόξου χριστιανοῦ σύμφωνος τῇ προμνησθείσῃ ἐγκυκλίῳ ἤτοι περὶ τοῦ τρίτου τῆς περιουσίας θέλει εἶσθαι ἐπίσημος καὶ ἰσχυρὰ παρὰ πάσῃ ἐπιτοπίῳ Ἀρχῇ.

Καὶ ὁμως ἐν τῷ ἄρθρῳ 3 τοῦ αὐτοῦ Κανονισμοῦ ὀρίζεται ὅτι «τὸ Μικτὸν Συμβούλιον θέλει ἐξετάζει . . . ὡς καὶ τὰς περὶ διαθηκῶν . . . τραχώματος καὶ προικὸς διαφοράς,» ὅπερ δικά-

ζει κατὰ τὸν ἱερὸν τῶν Πατριαρχείων νόμον καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ Σερῆ. Τοιούτῳ τρόπῳ καὶ ἐντεῦθεν ὑπάρχουσιν ἀντιφατικαὶ διατάξεις ἀναιρουόμεναι.

Ἄλλως τε μ' ὅλας ταύτας τὰς διατάξεις τὸ ρηθὲν προνόμιον τῶν Πατριαρχείων ἴσχυε καίεις ἀποδείξιν φέρομεν τὰς ἀναριθμήτους περὶ διαθηκῶν περὶ τῆς ὅλης περιουσίας, οὐδαμῶς δὲ περὶ τοῦ τρίτου, καὶ προικὸς ἀποφάσεις τῶν Πατριαρχείων, Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν μέχρι τοῦ 1862 καὶ κατόπιν τῶν Μικτῶν Συμβουλίων αὐτῶν μέχρι τῆς σήμερον συνωδὰ τοῖς Γενικοῖς Καινοτισμοῖς τῶν Πατριαρχείων ἀνὰ 50 τοῦλάχιστον ἐτησίως καθ' ὅλον τὸ κλίμα τοῦ Οἴκουμενικοῦ θρόνου.

Ἐτέρας ἀποδείξεις τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ τοιούτου προνομίου τῶν Πατριαρχείων εὐρίσκομεν ἐν ταῖς ἐπομέναις Βεζυρικαῖς ἐγκυκλίῳις·

α) τῇ ἀπὸ 4 Ρεδζέπ 1285 (8 Ὀκτωβρίου 1868), δι' ἧς ἐπὶ τοῖς παραπόνοις τῶν Πατριαρχείων διατάττονται οἱ Καδῆδες νὰ μὴ ἐπεμβαίνωσιν εἰς ὑποθέσεις ἀποβλεπούσας εἰς τὴν θρησκείαν, οἷον διαθήκας, προικοσύμφωνα καὶ τὰ παρόμοια.

β) τῇ ἀπὸ 23 Σεβὰλ 1291 (20 Νοεμβρίου 1874), δι' ἧς ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτὴ διαταγὴ ὡς ἄνω εἰς τοὺς Καδῆδες νὰ μὴ ἐπεμβαίνωσιν εἰς ὑποθέσεις θρησκευτικὰς, οἷον διαθήκας, προικοσύμφωνα.

γ) τῇ ἀπὸ 28 Μαρτίου 1878, δι' ἧς ὁρίζεται ὅτι ἡ διαθήκη καὶ τὰ κληροδοτήματα εἶναι αὐτοδικαίως ἐγκυρά καὶ ἐκτελεστὰ καὶ ἄνευ τῆς ἐπικυρώσεως τῶν τοῦ Σερῆ δικαστηρίων, ἐναντίον εἰς τὰς σχετικὰς διατάξεις τῆς ἐγκυκλίου τοῦ 1274 οὕτω καταργουμένης ὡς πρὸς τὴν διάταξιν ταύτην

δ) τῇ ἀπὸ 17 Νοεμβρίου 1303, ἐγκυκλίῳ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Κτηματολογίου, δι' ἧς ὁρίζεται ἵνα διὰ τὰ μούλκια τὰ ἐν τῇ διαθήκῃ περιεχόμενα δοθῶσι τίτλοι, χωρὶς νὰ γίνηται λόγος, ἂν ταῦτα ᾖναι ἢ οὐχὶ τὸ τρίτον τῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου

ε) τῷ Μουζακερὲ τοῦ πολιτικοῦ τμήματος τοῦ Ἀκυρωτικοῦ, ἐν ᾧ λέγεται ὅτι τὸ Μικτὸν Συμβούλιον τῶν Πατριαρχείων εἶναι τὸ μόνον ἀρμόδιον νὰ δικάζῃ πᾶσαν ἐνστάσιν κατὰ τῶν διαθηκῶν.

Κωδ. κληρ. δ. Καρ. ἀπὸ τῆς σελίδος 154 μέχρι 167.

Μ' ὅλα ταῦτα ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις διὰ τῆς ἐγκυκλίου τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης ἀπὸ 7 Σαμπάν 1300 (31 Μαΐου 1299) (1883) φιλονεικεῖ τὴν δικαστικὴν δικαιοδοσίαν τῶν Μικτῶν Συμβουλίων καὶ ἐπαναλαμβάνει ὅτι ἡ διαθήκη εἶναι τῆς ἀρμοδιότητος τῶν δικαστηρίων τοῦ Σερῆ.

Ἀλλ' ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος τῆς Κυβερνήσεως ἀπεκρούσθη διὰ τακριρίου τῶν Πατριαρχείων

ἀπὸ 14 Ἰουλίου 1883 (22 Ραμαζάν 1883) διακηρυζάντων τὴν ἀρμοδιότητα τῶν Μικτῶν Συμβουλίων, ὅπως δικάζωσι περὶ διαθηκῶν καὶ προικὸς ἀποκλειστικῶς καὶ ἀπολύτως.

Ἡ συζήτησις αὕτη παρετάθη καὶ μακρὰ ὑπῆρξε μεταξὺ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Κυβερνήσεως ἀλληλογραφία διὰ τεσκερέδων ἀπὸ 1 Ρεβιουλεββέλ 301 (19 Δεκεμβρίου 1299) 1883), πρακτικοῦ τοῦ Συμβουλίου ἀπὸ 18 Σεφέρ 1301 καὶ τακριρίων καὶ ὑπομνήματος τῶν Δύο Σωμάτων 26 Φεβρουαρίου 1884 («Ἰδὲ ἡ Ἐγγραφα διαμειφθέντα μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης ἀπὸ 19 Φεβρουαρίου 1883 μέχρι τῆς 8 Μαΐου 1884»), ἐν οἷς ἐκάτερον τῶν μερῶν ἐπέμενεν εἰς τοὺς ἰσχυρισμούς του.

Ἐν τούτοις μετὰ τινὰς συζητήσεις ἐξεδόθη ὁ ἀπὸ 8 Μαΐου 1884 τεσκερὲς ἐπιβραβεύων τοῖς Πατριαρχείοις τὰ προνόμια αὐτῶν. Τῷ ὄντι ἐν τῷ τεσκερὲ τούτῳ ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς: «Οὐδὲ τῆς διανοίας (τῆς Κυβερνήσεως) κἂν διῆλθε τὸ μεταβαλεῖν καὶ ἀλλοιωῖσαι τὰς θρησκευτικὰς προνομίας καὶ τεθεσπισμένας παραχωρήσεις, ὧν ἀνέκαθεν τὸ Πατριαρχεῖον ἀπολαύει».

Οὕτως ἔληξε τότε καὶ ἡ περὶ τοῦ ζητήματος τῶν διαθηκῶν καὶ προικὸς ἀμφισβήτησις, ἀλλὰ δὲν παρήλθον πολλὰ ἔτη καὶ αὐθὺς τὸ ζήτημα ἀνεκινήθη καὶ νέαι ἡγέρθησαν ἀμφισβήτησεις

καὶ ἀντιηλλάγησαν ἰδίως ὡς πρὸς τὰς διαθήκας καὶ προίκας μεταξὺ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν Πατριαρχείων τεσκερέδες ἀπὸ 25 Ἰουλίου, 11 Αὐγούστου, 2 Ὀκτωβρίου, 13 Νοεμβρίου καὶ 19 Δεκεμβρίου 1306 (1890) καὶ τακρίρια ἀπὸ 22 Ἰουνίου, 2 καὶ 21 Αὐγούστου, 29 Νοεμβρίου καὶ 12 καὶ 22 Δεκεμβρίου 1890 (1306), μέχρις οὗ ἐληξεν ἡ συζήτησις αὕτη καὶ ἀνεγνωρίσθη εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τὸ ἀπόλυτον καὶ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῶν Πατριαρχείων, ἵνα δικάζῃ περὶ πάσης διαφορᾶς ἐκ διαθήκης διαθετούσης περὶ ἀπάσης τῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου ὀριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀναμίξεως τῶν ἱεροδικείων εἰς ἀπογραφὰς τῶν κληρονομιῶν καὶ εἰς δίκας περὶ κύρους ἢ μὴ διαθηκῶν, ὡς καὶ περὶ προικῶν, διὰ Βεζυρικῆς ἐγκυκλίου κεκυρωμένης Αὐτοκρατορικῇ Διατάγματι ἀπὸ 23 Δεκεμβρίου Ἰαννουαρίου 1891 (1306).

Ἀλλὰ δὲν παρῆλθον πολλὰ ἔτη καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1902 νέον ἀνεφύη ζήτημα, τῶν δικαστηρίων νιζαμιέ (πολιτικῶν) ἀναμιχθέντων εἰς ὑπόθεσιν διαθήκης καὶ κηρυζάντων ταύτην ἄκυρον ὡς μὴ ἐπικεκυρωμένην πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου (διαθήκη Ε. Φ), ἐν ᾧ τὸ Σεῖχουλισλαμάτων ἀπεφάνθη κατὰ τῆς τοιαύτης ἀναμίξεως τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων καὶ ἐκήρυξεν ὡς μόνα ἁρμόδια διὰ τοιαύτας δίκας τὰ Μικτὰ Συμβούλια τῶν Πατριαρχείων.

Τοιαύτη εἶναι νῦν ἡ κατάστασις, εἰς ἣν εὐρί-

σκεται ἤδη τὸ ζήτημα τῶν διαθηκῶν, ὅπερ ἄλλως τε εἶναι ζωτικώτατον καὶ μεγίστην ἔχει σπουδαιότητα καὶ ἐξαιρετικὴν καὶ ἰδιάζουσαν σημασίαν, ὡς καὶ τὸ περὶ προικός.

Ἐχει μεγίστην σπουδαιότητα τὸ τῶν διαθηκῶν ζήτημα, καθόσον αἱ διαθήκαι συνηθέστατα καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετὰ τὸν θάνατον τῶν διαθετῶν εἶναι ἡ ἀκένωτος πηγή, ἐξ ἧς ἰδρύονται, συντηροῦνται καὶ διατηροῦνται κατὰ μέρος καὶ προικοδοτοῦνται τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν νοσοκομεῖα, σχολεῖα καὶ πραγματοποιοῦνται τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη καὶ ἔστιν ὅτε καὶ ναοὶ καὶ ἄλλα ἀγαθοεργὰ ἰδρύματα καὶ εἶναι καὶ ἐκ τῶν ἀπαραιτήτων πόρων ἀπάντων τούτων.

Ἐχει δὲ καὶ ἰδιάζουσαν καὶ ἐξαιρετικὴν σημασίαν διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

1ον Μόνον εἰς τοὺς Ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς ὑπηκόους Ὀθωμανοὺς, κατ' ἐξαίρεσιν ἀπὸ τῶν λοιπῶν ὑπηκόων Ὀθωμανῶν Μουσουλμάνων καὶ μὴ, ἐπιτρέπεται νὰ κάμνωσι διαθήκας περὶ ἀπάσης τῆς περιουσίας αὐτῶν καὶ νὰ διαθέτωσι ταύτην, ὡς βούλονται, ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἰσχύοντος ἱεροῦ δικαίου.

2ον Αἱ τοιαῦται διαθήκαι ἐπικεκυρωμέναι παρὰ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου εἶναι ἔγκυροι καὶ ἐκτελεσταὶ καὶ ἀποκρούουσι πᾶσαν ἀνάμιξιν τῶν Μουσουλμανικῶν ἱεροδικείων καὶ δικαστηρίων καὶ ἀπογραφὴν καὶ σφράγισιν τῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου, καὶ ἂν

δὲ γείνη τοιαύτη σφράγις, ἀμέσως αἴρεται, ἅμα παρουσιασθῇ τοιαύτη διαθήκη.

3ον Πᾶσα διαφορὰ ἀπορρέουσα ἐκ τοιούτων διαθηκῶν εἶναι τῆς ἀπολύτου καὶ ἀποκλειστικῆς ἀρμοδιότητος τῶν Μικτῶν ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ δικάζεται κατὰ τὸν ἱερὸν τῶν Πατριαρχείων νόμον.

Ἐκτὸς τούτων ἐν πάσῃ περιπτώσει πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὰς διαθήκας εἶναι ζωτικώτατον ζήτημα δι' οὓς λόγους ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω διὰ τὸ Γένος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν, καὶ δεῖον νὰ ἐκλείψῃ ὀριστικῶς καὶ τὸ νέον προμνησθὲν ἐγερθὲν ζήτημα καὶ νὰ δοθῇ καὶ εἰς αὐτὸ ἡ προσήκουσα ἀρμοδία λύσις, οὕτω δὲ δὲν ἀκούεται τὸ λεγόμενον συνεχῶς, ὅτι αἱ διαθήκαι εἶναι καλαί, ἀλλὰ δὲν ἐκτελοῦνται καὶ ἐκμηδενίζονται διὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον λόγον, καὶ οὕτως ἀποθαρρύνονται οἱ μέλλοντες νὰ κάμωσι διαθήκας καὶ ζημιοῦνται τότε ἔθνος καὶ ἡ Ἐκκλησία, ὧν τὰ ἰδαρικά πολκις διὰ τῶν τοιούτων διαθηκῶν ἐπραγματοποιήθησαν. Εἰς τὸ προνομιακὸν καθεστῶς τῶν Πατριαρχείων ὑπάγονται καὶ τὰ ζητήματα τραχώματος καὶ προικὸς, περὶ ὧν προβλέπουσιν οἱ Κανονισμοὶ τῶν Πατριαρχείων (ἄρθ. 3 Καν. Μ. Συμ.) καὶ διάφοροι ἐγκύκλιοι χαρακτηρίζοντες ταῦτα ὡς θρησκευτικὴν ὑπόθεσιν καὶ τέλος καὶ ἡ πολυπλόκτος Βεζυρική ἐγκύκλιος τῆς 23 Ἰανουαρίου (1891]1306). Ὡς πρὸς τὰ θέματα ταῦτα ἐσχάτως ἀνεφύη ζήτημα καὶ δι' ἐγκν.

κλίον προὔβληθη ἡ ἀξίωσις ἵνα ἐκτελῶνται αἱ περὶ προικὸς ἀποφάσεις, μόνον ἂν στηρίζωνται εἰς ἐγγραφα προικοσύμφωνα καὶ οὐχὶ εἰς μαρτυρίας, ἀλλ' ἡ ἀξίωσις αὕτη ἀπεκρούσθη καὶ δικαίως ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων καὶ εἶναι ὅλως παράνομος, τῶν νόμων μηδεμίαν τοιαύτην ποιούμενων διάκρισιν, μάλιστα δὲ ἀποφαινομένων ρητῶς ὅτι ἡ προῖξ δύναται νὰ συστηθῇ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως. Ἄλλως τε τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον ἀγνοεῖ ὅλως τὴν θεσμοθεσίαν τῆς προικὸς.

Ἐπὶ τοιούτοις σκοποῖς καὶ ἵνα ὑποβοηθῶμεν τὸ ἐφ' ἡμῖν ἰὴν λύσιν παντὸς ζητήματος ἐνδιαφέροντος τὰς διαθήκας, τὸ τράχωμα καὶ τὴν προῖκα συνηθροίσαμεν τὴν κατὰ καιροὺς συνειλεγμένην ὕλην καὶ συναρμολογήσαντες ἀφιερῶμεν τὴν δημοσίευσιν ταύτην εἰς τὸν παλαίμαχον καὶ αὐθις νεανικὸν ἔχοντα θάρρος καὶ τόλμην ἀγωνιστὴν τῶν προνομίων τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀκατάβλητον πρόμαχον καὶ πρόφρονον τηρητὴν καὶ φύλακα τῶν ἱερῶν θεσμῶν καὶ προνομίων ἀμφοτέρων, τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα τὸν Οἰκουμένικόν Πατριάρχην κύριον κύριον Γερμανὸν τὸν Ε' εἰς εὐσεβῇ ἀνάμνησιν παλαιῶν καὶ νέων ἀγώνων.

Ἐγγραφον ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 8 Μαρτίου 1913.

ΜΙΛΤ. ΚΑΡΑΒΟΥΚΤΟΣ.

ΤΜΗΜΑ Ι.

Περὶ τῶν ἐν τῇ Βυζαντινῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἰσχυνομένων
διατάξεων περὶ διαθηκῶν, τραχώματος καὶ
προικῶς μέχρι τοῦ 1453.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ διαθηκῶν.

Αἱ κυριώτεραι τῶν περὶ τούτων διατάξεων ἐν
περιλήψει εἶναι αἱ ἐπόμεναι.

Βασιλικῶν βιβλίων τεσσαρακοσίων πέμπτων.

ΤΙΤΛΟΣ Α΄.

Περὶ διαθήκης καὶ κωδικέλλων καὶ τίνες διαθή-
κας δύνανται ποιεῖν καὶ ποίῳ τρόπῳ
διαθῆκαι γίνονται.

1. Διαθήκη ἐστὶ δικαία βούλησις ᾧν τις θέλει
μετὰ θάνατον αὐτοῦ γενέσθαι. Π. (28.1) 1.

2. Ὁ διατιθέμενος ὀφείλει τὸν νοῦν, οὐ μὴν
τὸ σῶμα ἔρρωσθαι. Αὐτ. 2.

4. Ὁ διατιθέμενος ὀφείλει ἔχειν τοῦ διατίθε-
σθαι ἐξουσίαν καὶ κατὰ νόμον διατίθεσθαι.
Αὐτ. 4.

6. Ὁ ἄρρην πληρώσας τὰ 14 ἔτη διατίθεται,
ἡ δὲ θήλεια τὰ 12. Αὐτ. 5.

7. Ὁ κωφὸς καὶ ἄλαλος οὐ διατίθεται, ἡ δὲ
προγενομένη διαθήκη ἔρρωται.

16. Οἱ πλανώμενοι ἢ ἀμφιβάλλοντες περὶ τὴν
ἑαυτῶν κατάστασιν οὐ διατίθενται. Αὐτ. 15.

17. Καὶ ὁ κωφὸς καὶ ὁ ἄλαλος καλῶς ἐνίσταν-
ται κληρονόμοι.

Καὶ ὁ μαινόμενος δύναται λαβεῖν ληγάτον καὶ
ἀποκατάστασιν.

18. Ὁ ἐν ἀσθενείᾳ σώματος παραφρονήσας
οὐ διατίθεται ἐν τῇ παραφροσύνῃ. Αὐτ. 17.

19. Ὁ ἄσωτος οὔτε διατίθεται, οὔτε μαρτυ-
ρεῖν ἐν διαθήκῃ δύναται . . . ἔρρωμένως δὲ
πρὸ τῆς ἀπαγορεύσεως διατίθεται. Αὐτ. 18.

20. . . . οὐ διατίθεται ὑπεξούσιος ἢ ἀνη-
βος, κἂν ὁ μὲν αὐτεξούσιος, ὁ δὲ ἔφηβος ἀπο-
θάνῃ. Αὐτ. 19.

21. Ὁ κληρονόμος οὐ δύναται μαρτυρεῖν ἐν
τῇ διαθήκῃ. Αὐτ. 20.

Καὶ ὅτι οὐ μαρτυροῦσιν ἡμῖν οἱ ὑπεξούσιοι
ἡμῶν. Οὔτε οἱ μαινόμενοι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀνακω-
χαῖς καὶ ἡ γενομένη πρὸ τῆς μανίας ἰσχύει.

. . . Ἐὰν ἄκοντες ἐπισχεθῶσιν οἱ μάρτυρες,
οὐκ ἔρρωται ἡ διαθήκη.

22. Ἐὰν ἀλλάξαι τι θέλῃ μετὰ τὸ πληρῶσαι
τὴν διαθήκην, πᾶσαν ἐναλλαττέτω· εἰ δέ τι ἀσα-
φὲς ἐλέχθη ἢ ἐγράφη, δύναται διὰ προσθήκης
αὐτὸς σαφηνίζειν.

. . . οἱ μάρτυρες τῆς διαθήκης προσκεκλημέ-
νοι ὀφείλουσιν εἶναι.

23. Καὶ νυκτὶ σφραγίζεται καὶ ὑπογράφεται
διαθήκη. Αὐτ. 22.

24. Ἐρρωται ἡ διαθήκη, ἣν ὁ διαθέμενος ἀπο-
σφραγίσας παρεσκεύασεν ὑπὸ ἐπιτὰ ἢ πέντε μαρ-
τύρων ἀνασφραγισθῆναι (αὐτ. 23).

25. Καὶ ὅτι μία διαθήκη ἐν πολλοῖς ἴσοις δύναται γίνεσθαι. Αὐτ. 24.

26. Ἐὰν ἀποδειχθῇ βουληθέντα τὸν διατιθέμενον πλείονας εἰπεῖν κληρονόμους φιμωθῆναι, οὐδ' οἱ παρ' αὐτοῦ λεχθέντες κληρονομοῦσι. Αὐτ. 25.

27. Ὁ κωλυόμενος διατίθεσθαι οὔτε μαρτυρεῖ ἐν διαθήκῃ, οὔτε διὰ μαρτύρων δύναται διαθήκη αὐτοῦ συστήναι. αὐτ. 26.

28. Ὁ γραφεὺς τῆς διαθήκης καλῶς ἐν αὐτῇ μαρτυρεῖ. αὐτ. 27.

30. Ἀπὸ σχεδαρίου διαθήκης, οὔτε ληγάτον ἀπαιτεῖται, κἂν σχῇ ληγάτου ρήματα. αὐτ. 29.

ΤΙΤΛΟΣ Β'.

Περὶ διαθήκης καὶ τίνι τρόπῳ αἱ διαθήκαι ἀνέστανται.

4. Ἐὰν περὶ τὸ κύριον ὄνομα ἢ περὶ τὸν χρηματισμὸν (κύριον ὄνομα) καὶ τὴν πατρωνυμίαν (τὸ τοῦ προγόνου αὐτοῦ ὄνομα) ἢ τὴν προσηγορίαν (ἐπώνυμον) τοῦ κληρονόμου γένηται πλάνη, δῆλον δέ ἐστι, περὶ τίνος ὁ διατιθέμενος ἐνόησεν, ἔρρωται ἡ διαθήκη. αὐτ. 4.

5. § 2. Εἴ τις ὥς υἱὸν τὸν μὴ υἱὸν ἐνστήσεται, ὃν οὐκ ἂν ἔγραψε κληρονόμον γινώσκων τὸ ἀληθές, καὶ εὔρεθῇ μὴ ὢν υἱός, οὐ γίνεται κληρονόμος. αὐτ. 5.

8. Ἐὰν οἱ μάρτυρες μὴ ἐπ' ὅψεσι τοῦ διατιθέμενου σφραγίσωσι τὴν διαθήκην, ἄχρηστός ἐστιν· εἰμὴ ἄρα προνόμιον ἰδικόν ἐστιν ἐν ἐκείνῃ

τῇ πόλει, ὥστε μὴ ἐπ' ὅψεσι τοῦ διατιθέμενου καὶ σφραγίδας ἐπιτίθεσθαι. Προνόμιον συνήθεια τόπου. αὐτ. 9.

26. §. 1. Ἡ διάταξις κελεύει μὴ πάντως ἀνάγκην εἶναι τῷ διατιθέμένῳ, παρόντων τῶν μαρτύρων, ὑπαγορεύειν τὴν διαθήκην, ἀλλ' ἐξεῖναι αὐτῷ καὶ ἀπόντων ὑπαγορεύσαι καὶ γράψαι, ἵνα μέντοι παραγενομένων αὐτῶν ἐφ' ᾧ σφραγίσαι προσομολογήσῃ τὴν διαθήκην ἰδίαν εἶναι, καὶ ἐν ἐνὶ καὶ αὐτῷ καιρῷ σφραγίσωσιν οἱ μάρτυρες καὶ ὑπογράψωσιν· ἡ γὰρ μὴ οὕτω περαιωθεῖσα διαθήκη ἀτελής ἐστι. αὐτ. 21.

Ἐξ ἀτελοῦς διαθήκης οὐδεὶς δύναται κληρονομεῖν, εἰ μὴ ἄρα οἱ κατιόντες τοὺς ἐκατέρας φύσεως ἀνιόντας. Εἰ δὲ τοῖς παισὶν ἐξωτικὸν πρόσωπον συμμέμικται, ὅσον μὲν εἰς τοὺς παῖδας ἔρρωται ἡ διαθήκη, ὅσον δὲ εἰς τὸν ἐξωτικόν, ἀνυπόστατος ἐστι· αὐτ. 21. §.).

ΤΙΤΛΟΣ Γ'.

Τίνες διαθήκην ποιεῖν δύνανται καὶ οὐ δύνανται

Ἰδὲ τὸν τίτλον τοῦτον ἐν τοῖς Βασιλικοῖς.

ΤΙΤΛΟΣ Δ'.

Ἐὰν τις τινα διατίθεσθαι κωλύσῃ ἢ ἀναγκάσῃ

Ἰδὲ αὐτόθι ἐν τοῖς Βασιλικοῖς.

ΤΙΤΛΟΣ Ζ'.

Περὶ τῶν ἐν διαθήκῃ χαραγέντων ἢ περικλουβισθέντων ἢ ἀπαλειφθέντων ἢ προσγραφέντων.

Ἰδὲ τὸν τίτλον τοῦτον ἐν Βασιλικοῖς.

ΤΙΤΑΟΣ Η'.

Περὶ παίδων καὶ κυοφορουμένων παίδων κληρονόμων ἐνστάθιπτων ἢ ἀποκλήρων ἢ ἀμνημονεῦτων ἐν διαθήκῃ καὶ περὶ ἀχαρίστων παίδων καὶ αἰτιῶν ἐξ ὧν ἀπολιμπάνονται ἀπόκληροι.

1. Ὀνομαστὶ ἀπόκληρον ποιῆσαι ἐστὶ τὸ εἰπεῖν τὸ ὄνομα ἢ τὸν χρηματισμὸν ἢ τὸ ἐπώνυμον. Π. (28.2) 1.

4. Καὶ ὅτι ὁ μὴ ἔχων (ἢ ἔχων) γαμετὴν καλῶς γράφει τὸν κυοφορούμενον κληρονόμον οὐ μόνον τὸν ἐξ ἐκείνης δοκεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξ οἱαισδήποτε γαμετῆς τεχθησόμενον. Αὐτ. 4.

7. Ἐὰν υἱὸς ἀμνημόνευτος λαθῇ, οὐκ ἔρρωται ἡ διαθήκη, καὶν πρὸ τοῦ πατρὸς ἀποθάνῃ. . . Αὐτ. 7.

8. Ὁ τικτόμενος ὑπεξούσιος, εἰ καὶ ἀτελὴς ᾖ, ἀναπνέων μέντοι, καὶ ὁ ἐξ ἀνατομῆς ρήσσει τὴν διαθήκην. αὐτ. 12. πρ. §. 1.

Ἴδὲ καὶ λοιπὰς διατάξεις καὶ Νε. 115 κεφ. 3 καὶ 4.

ΤΙΤΑΟΣ Θ'.

Περὶ κληρονόμων ἐνστάσεως καὶ ὑποκαταστάσεως.

1 §. 4. Ἐνστασίς ἐστὶ τὸ εἰπεῖν Πέτρος τῆς κληρονομίας μου κύριος ἔστω. Π. (28.5) 1. πρ.

§. 6. Ἐρρωται ἡ ἐνστασις, εἰ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ κληρονόμου μὴ λεχθῇ, ἀλλ' ὁμολογούμενον γνώρισμα. Αὐτ. 9. §. 5.

28. Καὶ ὅτι ἀχρήστως τῆς ἐτέρου δοκιμασίας ἀναρτῶ τὴν ἐνστασιν. αὐτ. 32.

64. Αἱ χάριν ἀμειβόμεναι ἐνστάσεις οὐκ ἔρρωνται· οἷον Πέτρος ἐξ ὅσου μέρους γράψῃ με κληρονόμον, ἔστω μου κληρονόμος. Αὐτ. 70.

Ἴδὲ καὶ λοιπὰ περαιτέρω αὐτόθι.

ΤΙΤΑΟΣ Ι'.

Περὶ ὑποκαταστάσεως τελείων καὶ ἀνήδων.

1. Οἱ κληρονόμοι ἐνστατοὶ ἢ ὑποκατάστατοι λέγονται. Π. (28. 6) 1 πρ.

§. 3. Καὶ ὅτι ἡ ὑποκατάστασις ἢ ἀπλὴ ἐστὶν ἢ διπλὴ· καὶ ἀπλὴ ἐστὶν ὡς τὸ εἰπεῖν· ἐὰν μὴ κληρονομήσῃ Πέτρος, ἔστω Παῦλος κληρονόμος· ἢ διπλὴ, οἷον εἴτε μὴ κληρονομήσῃ, εἴτε κληρονομήσας ἀνηβὼς ἀποθάνῃ. αὐτ. 1 §. 3.

Τοῖς ὑπεξουσίοις παισὶν ὑποκαθιστῶμεν ἄρρεσι μὲν ἕως 14 ἐτῶν, θηλείαις δὲ ἕως 12 καὶ ἐγγόνοις καὶ κυοφορουμένοις ὑποκαθιστῶμεν.

Ἴδὲ καὶ λοιπὰ ἐν τῷ τίτλῳ τούτῳ ἐν Βασιλικαῖς.

ΤΙΤΑΟΣ ΙΑ'.

Περὶ δόγματος ἀνγκελῆτου Τριβελλιανοῦ καὶ περὶ διδοικουμιαρίων ἀγωγῶν ὑποκαταστάσεως καὶ περὶ ἀποκαταστάσεων.

Ἴδὲ περὶ τούτων ἐν τῷ ἀνωθι τίτλῳ Βασιλικῶν.

ΤΙΤΑΟΣ ΙΒ'.

Περὶ αἰρετικῶν ἐνστάσεων.

Τίνες αἰρέσεις εἶναι δεκταί, τίνες δ' οὐχί, ἰδὲ ἐν τῷ τίτλῳ τούτῳ Βασιλικῶν.

ΤΙΤΑΟΣ Κ'.

Περὶ διανεμύσεων καὶ περὶ βουλήσεων τῶν εἰς παῖδας γινομένων.

Ἴδὲ Νε. 18 κεφ. 7. καὶ Νε. 107. κεφ. 1 καὶ 2.

ΤΙΤΑΟΣ ΚΑ'.

Περὶ διαθήκης στρατιώτου.

1. Ὁ στρατιώτης ἐν στρατείᾳ ὢν, ὡς ἂν ἐθέλῃ ἢ δύναται, διατίθεται Π. (29. 1) 1 πρ.

2. Ἰδικά γάρ εἰσι τὰ τῶν στρατιωτικῶν διαθηκῶν νόμιμα· αὐτ. 2.

Διὰ τὰ λοιπὰ ἰδὲ ἐν τῷ ἄνωθι τίτλῳ Βασιλικῶν.

Βιβλίον τριακοστὸν ἑκτον.

ΤΙΤΑΟΣ Α'.

Περὶ κωδικέλλων.

1. Κωδίκελλος ἐστὶν ἑλλιπούς ἐν διαθήκῃ γνώμης τοῦ διατιθεμένου ἀναπλήρωσις· μετὰ γὰρ τὸ ποιῆσαί τινα διαθήκην, εἰὰν ἐνθυμηθῇ καὶ ἕτερα, γράφει τὸν λεγόμενον κωδίκελλον καὶ συγγράφει ἐν αὐτῷ τὰ ἐλλείποντα. Θεοφ. Εἰδ. 25 πρ.

4. Καὶ διαθήκης μὴ ὑπόσσης, δύναται τις πρὸς αὐτοὺς ἐξ ἀδιαθέτου ποιῆσαι κωδίκελλον· αὐτ. 3 πρ. § 1.

11. Ἐν κωδικέλλοις οὐ δίδοται κληρονομία, οὔτε ἐν αὐτοῖς διαθήκη βεβαιοῦνται· αὐτ. 10.

20. Οὐδὲ ἀφαιρεῖται κληρονομία ἐν κωδικέλλοις. αὐτ. 18.

24. § 2. Τῷ κωδικέλλῳ ἀρκοῦσι μάρτυρες πέντε· αὐτ. 8 § 3.

Ἰδὲ καὶ Νε. 159. πρ.

Βιβλίον τριακοστὸν ἑβδόμον.

ΤΙΤΑΟΣ Β'.

Περὶ τῶν ἐκ διαθήκης ἐπιτρόπων.

1. Καὶ ὅτι τοῖς παισὶν οἱ γονεῖς. . . ἐπιτρόπους δύνανται δοῦναι . . . Π. (26. 2) 1 πρ. § 1.

Βιβλίον τριακοστὸν ἑννατον.

ΤΙΤΑΟΣ Α'.

Περὶ μέμψεως διαθήκης.

1. Γονεῖς καὶ παῖδες καὶ ἀδελφοὶ κινοῦσι τὴν κατὰ τῆς διαθήκης μέμψιν, οὐ μὲν καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς. Π. (5.2) 1.

. . . § 13. Ὁ κινήσας τὴν κατὰ τῆς διαθήκης μέμψιν καὶ ἡττηθεὶς ἐκπίπτει τοῦ ἐν τῇ διαθήκῃ καταλειφθέντος αὐτῷ.

Διὰ τὰ λοιπὰ ἰδὲ ἐν τῷ ἄνωθι τίτλῳ.

ΤΙΤΑΟΣ Β'.

Περὶ παρανόμου καὶ οἰκνυμένης καὶ ἀκύρου διαθήκης.

Ἰδὲ ἐν Βασιλικοῖς.

Βιβλίον τεσσαρακοστὸν τέταρτον.

ΤΙΤΑΟΣ Α'.

Περὶ ληγάτων καὶ ἀποκαταστάσεων τῶν πίσται καταλιμπανομένων.

1. Ληγάτον ἐστὶ δωρεὰ ἐν διαθήκῃ καταλειφθεῖσα Π. (30.1) 36.

39. Ἐὰν ἀλλότριον πρᾶγμα ληγατευθῇ μοι, οὔτινος τὴν κτῆσιν οὐκ ἔχω, οὔτε δύναμαι αὐτὸ νεμηθῆναι, τὸ τίμημα λαμβάνω. Αὐτ. 40.

142. Καὶ ἐν ἐπιστολῇ καὶ ἐν οἰωδήποτε λι.

βέλλω . . . ληγάτον καταλιμπάνεται. Αὐτ. 42.

145. Καὶ ὅτι καὶ τὰ ἰδικὰ πράγματα τῶν κληρονόμων κατὰ ἀποκατάστασιν καλῶς καταλιμπάνεται. Αὐτ. 25.

ΤΙΤΛΟΣ Β' καὶ Γ'.

Περὶ ληγάτων καὶ ἀποκαταστάσεων καὶ τῶν πίδται ἐτέρου καταλιμπανομένων.

Ἰδὲ ἐν τοῖς αὐτόθι τίτλοις ἐν Βασιλικοῖς καὶ λοιπὰ ἐν τοῖς ἐπομένοις τίτλοις Βασιλικῶν.

Τοιαῦται εἶναι ἐν περιλήψει αἱ κατὰ τὸ 1453 ἰσχύουσαι ἐν τῇ Βυζαντινῇ Αὐτοκρατορίᾳ διατάξεις περὶ διαθηκῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ προικός.

Ἰδοὺ καὶ αἱ περὶ ταύτης κυριώτεραι διατάξεις ἐν περιλήψει.

Βασιλικῶν Βιβλίων εἰκοστὸν ἔννατον.

ΤΙΤΛΟΣ Α'.

Περὶ δικαίον προικός καὶ προγάμου δωρεᾶς.

1. Ἡ προῖξ ἢ ἀπὸ πατρὸς δίδοται ἢ ἀπὸ ἐξωτικοῦ· ἀπὸ πατρὸς προῖξ ἐστὶν ἢ ἀπὸ ἀνιόντος τινὸς διδομένη ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἢ ἐξ ἐπερωτήσεως αὐτοῦ . . . Π. (28.3) 5. § 1 - 4.

2. Τελευτώσης τῆς θυγατρὸς, ἀποδίδεται τῷ πατρὶ ἢ παρ' αὐτοῦ δοθεῖσα προῖξ. Αὐτ. 6 πρ.

3. Ὁ ἀνὴρ τοὺς καρποὺς τῆς προικός λαμβάνει διὰ τὰ βάρη τοῦ γάμου. Αὐτ. 7 πρ.

5. . . . § 2. Τὰ ἐξώπροικα οὐ γίνονται τοῦ

ἀνδρός, εἰμὴ ἐπὶ τούτῳ δοθῶσιν αὐτῷ· καὶ λυομένου τοῦ γάμου ἀπαιτοῦνται, καὶ οὐ διὰ τῆς ἐπὶ τῇ προικὶ ἀγωγῆς . . . Αὐτ. § 3.

8. Ἡ διατετιμημένη προῖξ τῷ ἀνδρὶ κινδυνεύεται· κἂν ἀποθάνωσι τὰ ζῶα, κἂν ἡ γυνὴ τὴν ἐσθῆτα κατατρίψῃ, τὴν ἀποτίμησιν αὐτῶν δίδωσι. Αὐτ. 10 πρ.

Τῆς ἀδιατιμήτου δὲ καὶ ἡ αὐξησις καὶ ἡ μείωσις τὴν γυναικα ὀρᾷ. αὐτ. § 1.

13. Ἐπὶ τοῖς προικιμαίοις πράγμασι χρεωστέϊ ὁ ἀνὴρ δόλον καὶ ραθυμίαν καὶ ἐπιμέλειαν, οἷαν ἐν τοῖς ἰδίοις πράγμασι. αὐτ. 17 πρ.

15. Ἐνέχεται ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τῇ προικί, κἂν κατὰ κέλευσιν αὐτοῦ ἐτέρῳ δοθῇ. αὐτ. 15.

26. Ἡ προῖξ τοῦ πρώτου γάμου στρέφεται εἰς τὸν δεύτερον, εἰμὴ τὸ ἐναντίον συνεφωνήθη. αὐτ. 30.

37. Πάντες οἱ ἐπαγγειλάμενοι προῖκα ἐνέχονται οἷας ἂν εἴεν φύσεως ἢ αἰρέσεως. αὐτ. 41.

38. Ἐὰν δοθῇ τὰ σταθμώμενα, ἀριθμούμενα, μετρούμενα ἐν προικί, τῷ ἀνδρὶ κινδυνεύονται.

50. Τὰ ἐκ τῶν προικιμαίων χρημάτων ἀγορασθέντα προικιμαῖά εἰσι. αὐτ. 64.

52. Ὅπου τὰ βάρη τοῦ γάμου, ἐκεῖ καὶ ἡ προῖξ ὀφείλει εἶναι· παραχρῆμα δὲ τοῦ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα τῷ υἱῷ ἔπονται, ὥς καὶ οἱ παῖδες καὶ οἱ γονεῖς. αὐτ. 56 § 1, 2.

Τὰ ἀναγκαῖα δαπανήματα αὐτῷ τῷ δικαίῳ μειοῖ τὴν προῖκα. αὐτ. 3.

59. Ἐξωτικοῦ τὴν ἀνάδοσιν τῆς προικὸς ἐπερωτήσαντες, εἰ ἂν γένηται διαζύγιον, παραχρῆμα βεβαιούται.

66. Ἡ παρ' ἐξωτικοῦ ὁμολογηθεῖσα προῖξ τῇ γυναικὶ κινδυνεύεται· εἰ δὲ τόκον ὁ ἀνὴρ λάβῃ, λοιπὸν αὐτὸς κινδυνεύει· αὐτ. 71.

69. Καὶ συνεστῶτος τοῦ γάμου τῇ μὴ ἀπολλυούσῃ γαμετῇ, δύναται ἡ προῖξ ἐκ τούτων καταβάλλεσθαι τῶν αἰτιῶν· οἷον ἵνα ἑαυτὴν καὶ τοὺς ἰδίους θρέψῃ, ἵνα ἀγρὸν ἐπιτήδειον ἀγοράσῃ, ἵνα τὸν ἐξόριστον πατέρα θρέψῃ, ἢ τὸν ἄνδρα ἢ τοὺς ἀδελφούς πενομένους· αὐτ. 73 § 1.

78. Ὁ μὲν ἐξωτικὸς ἐπαγγειλάμενος προῖκα εἰς τέλειον καταδικάζεται· ὁ δὲ πενθερὸς . . . μέχρις εὐπορίας . . . αὐτ. 84.

86. Ἡ διάταξις κελεύει ἀπὸ πάσης ὁμολογίας ἀπαίτησιν ἔχειν τὴν προῖκα, καὶ μὴ προηγῆθαι ἐπερώτησις.

102. Καὶ ἀγράφως δυνατὸν ἐπιδοθῆναι προῖκα, καὶ εἰ ἐγγράφως ἐπεδόθη καὶ ἀπόλωνται τὰ συμβόλαια, οὐδὲν ἥττον ἀπαιτεῖται ἡ προῖξ, εἰ ἂν ἄλλως δείκνυνται ὅτι παρεσχέθη· αὐτ. 15.

110. Ἡ γυνὴ τὸν ἀγρόν, ὃν ἐπέδωκεν εἰς προῖκα οὐ δύναται πιπράσκειν· ὁ γὰρ ἀνὴρ ἐστὶ δεσπότης· αὐτ. 23.

117. Ἡ γυνή, διαλυομένου τοῦ γάμου, δύναται διεκδικεῖν τὰ εἰς προῖκα ἐκδοθέντα παρ' αὐτῆς πράγματα καὶ ἔτι σωζόμενα διὰ τῆς *in rem* ἀγωγῆς, ὥς ἔτι δέσποινα αὐτῶν εἶναι νομιζομένη.

119 . . . ἡ μὲν τὴν προῖκα ἀπαιτούσα ἀγωγὴ παραχρῆμα ἀπαιτεῖ πᾶσαν τὴν προῖκα, ἡ δὲ περὶ τῆς ἀναλήψεως τῆς προικὸς ἀγωγὴ τὰ σταθμώμενα καὶ ἀριθμούμενα ἢ μετρούμενα διὰ τριῶν ἐνιαυτῶν ἀπαιτεῖ . . . τὰ μέντοι λοιπὰ πράγματα παραχρῆμα καταβάλλεσθωσαν· εἰ δὲ ἀναβάλλεται ὁ ἀνὴρ κτισταλεῖν παραχρῆμα ἢ μετὰ ἐνιαυτοῦ παραδρομὴν τὰ ὀφείλοντα καταβληθῆναι καὶ ὑπὲρ τῶν κινητῶν τόκους ἀπαιτεῖται καὶ τοὺς καρποὺς τῶν ἀκινήτων ἀπὸ τῆς λύσεως τοῦ γάμου καὶ τὰ ἐνοίκια καὶ τὰ ναῦλα καὶ πάντα ἕτερον καρπόν.

Πάλιν εἰ ἂν ζώσης τῆς γυναικὸς ὁ γάμος διαλυθῇ, αὕτη ἔχει τὴν περὶ τῆς ἀπαιτήσεως τῆς προικὸς ἀγωγὴν. αὐτ. § 14.

Πάντα τὰ σύμφωνα τὰ ἐπὶ τῇ προικὶ γεγνημένα παρὰ τοὺς γάμους ἰσχυέτωσαν, εἰμὴ ἄρα διαζυγίῳ ἐλύθη ὁ γάμος . . .

ΤΙΤΛΟΣ Β'.

Περὶ ἐπαυξήσεως προικὸς καὶ πρὸ γάμου δωρεῆς καὶ προνομίων αὐτῶν.

(βλ. Νε. 97. κεφ. 2—5 καὶ 7.)

ΤΙΤΛΟΣ Γ'.

Περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐπὶ τῇ προικὶ ἀναργυρίας.

Ἰδὲ Νε. 101 κεφ. 1 πρ. § 1. κεφ. 2 πρ. 1.

Μετὰ δέκα ἔτη ἡ ἐνστασις ἀναργυρίας δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν.

ΤΙΤΑΟΣ Δ'.

Ὡς τε τὴν διὰ γάμους δωρεάν ἰδικὸν
δυνάλλαγμα εἶναι.

Ἰδὲ Νο. 119 κεφ. 1 καὶ 127 κεφ. 2.

ΤΙΤΑΟΣ Ε'.

Περὶ πάντων προιός.

Ἰδὲ τὸν σχετικὸν τίτλον ἐν Βασιλικοῖς.

35. Ἐὰν ὁ ἀνὴρ συμφωνήσῃ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἵνα τελευτῶσάν αὐτὴν κληρονομήσῃ, τὸ σύμφωνον τοῦτο ἄχρηστόν ἐστι.

ΤΙΤΑΟΣ Ε'.

Περὶ ἀγροῦ προικιμαίου ἐκποιήσεως.

Ἰδὲ τὸν ἀνωθι τίτλον ἐν Βασιλικοῖς.

Βιβλίον εἰκοστὸν ὕψους.

ΤΙΤΑΟΣ Η'.

Διαλυομένου συνοικεσίου,

ἡ προίξ κατὰ ποῖον τρόπον ἀπαιτεῖται.

2. Λυομένου τοῦ γάμου, ἡ προίξ τῇ αὐτεξουσίᾳ γαμετῇ ἀποδίδεται.

7. . . . Διαζυγίου γενομένου, οἱ καρποὶ μερίζονται, οἱ πρὸ τῆς μισθώσεως καὶ οἱ μετὰ τὴν μίσθωσιν ἀναλόγως τῷ χρόνῳ τοῦ γάμου· ἔαν γὰρ ἐπὶ τέσσαρας μῆνας ὁ γάμος συνέστη, τὸ τρίτον ὁ ἀνὴρ λαμβάνει.

24. Καὶ συνεστῶτος τοῦ γάμου κινεῖ περὶ προικὸς ἡ γυνή, ἀφ' οὗ ἄρξεται μὴ ἀρκεῖν πρὸς τὸ ποσὸν αὐτῆς ἡ οὐσία τοῦ ἀνδρός. Π. (24. 3) 24.

73. Ἡ γυνὴ κατὰ τῶν τοῦ ἀνδρός κληρονόμων ὀφείλει κινεῖν τὴν περὶ προικὸς ἀγωγὴν. αὐτ. 9.

ΤΙΤΑΟΣ Θ'.

Ἐὰν ἡ προίξ δυσισταμένου τοῦ γάμου ἀποδοθῇ καὶ περὶ τοῦ μὴ ἐγγυητῆς ἡ μανδάτορας προικῶν διδόναι.

3. Ἡ διάταξις κελεύει μὴτε ἐγγυητὴν, μὴτε μανδάτορα δίδοσθαι παρὰ τοῦ ἀνδρός ὑπὲρ τῆς προικὸς. αὐτ. 2.

ΤΙΤΑΟΣ Ι'.

Περὶ δαπάνης ἐν πράγματι προικιμαίῳ γενομένης.

1. Τῶν δαπανημάτων τὰ μὲν δι' ἀνάγκην γίνονται, τὰ δὲ διὰ κέρδος, τὰ δὲ διὰ τέρψιν· δι' ἀνάγκην ἐστὶ τὰ ἀναγκαίως γεγόμενα· καὶ τότε μειοῦσι τὴν προίκα, ὅτε περὶ αὐτὴν γίνονται.

7. Περιττὰ δὲ εἰσι τὰ πρὸς τέρψιν τοῦ ἀνδρός καὶ κόσμον τοῦ πράγματος γινόμενα.

31. Ὁ ἀνὴρ ἐναγόμενος τῇ περὶ τῆς προικὸς καλῶς ἀντιτίθῃσι συμψηφισμὸν τῇ γυναικὶ εἰς ἅπερ ἀπεσύλησε πράγματα.

ΤΙΤΑΟΣ ΙΑ'.

Περὶ δευτερογαμοῦντων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

Ἰδὲ τὸν τίτλον τοῦτον ἐν Βασιλικοῖς.

ΤΙΤΑΟΣ ΙΕ'.

Περὶ ἀποκαταστάσεως προικιμαίων καὶ περὶ τῆς τοῦ κούσης τῷ ἐνδεκάτῳ μηνὶ μετὰ τὴν τοῦ ἀνδρός τελευτῆς.

Ἰδὲ τὸν ἀνωθι τίτλον ἐν Βασιλικοῖς.

Τοιαῦται εἶναι ἐν περιλήψει αἱ κυριώτεραι τῶν

διατάξεων τοῦ νόμου περὶ προικὸς αἱ ἰσχύουσαι ἐν τῇ Βυζαντινῇ Αὐτοκρατορίᾳ.

Προκειμένου ἤδη νὰ εἰπώμεν, τίνα ἦσαν τὰ δικάζοντα δικαστήρια περὶ διαθηκῶν καὶ προικὸς, ἀναφερόμεθα εἰς ὅσα ἐγράψαμεν διὰ μακρῶν ἐν τῇ Μελέτῃ ἡμῶν «Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὰ δίκαια καὶ προνόμια περὶ διατροφῆς ἐν γένει κτλ.» εἰς 4ον κατὰ τὸ ἔτος 1413 ἀπὸ σελίδος 18 μέχρι 23.

Ἐν συνόψει δὲ λέγομεν ἐνταῦθα, ὅτι κατὰ τὴν Νε. 43 τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου ἐκδοθεῖσαν κατὰ τὸ 1329 καὶ ἦν ἐν τῇ προμετωπίδι τῆς μελέτης ταύτης ἐθέσαμεν δικαστήρια μικτὰ συγκείμενα ἐξ ἑνὸς ἐπισκόπου καὶ τριῶν λαϊκῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐπισκόπου λεγομένου καθολικοῦ Κριτοῦ ἐδίκαζον περὶ πάσης διαφορᾶς τῶν κατοίκων τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας «ἀπ' αὐτῆς τῆς αὐτοῦ (Αὐτοκράτορος) μητρὸς καὶ δεσποίνης ἄχρι καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τυχόντα».

Τοιαῦτα λοιπὸν ἦσαν τὰ περὶ διαθηκῶν καὶ προικὸς δικαστήρια τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τὰ προνόμια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τοῦ πολλοῦ Κατακτητοῦ Μωάμεθ τοῦ Β'.

ΤΜΗΜΑ II.

Περὶ τοῦ δικαίου, ὅπερ ἰσχύει περὶ διαθηκῶν καὶ προικὸς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι τοῦ 1862 κατὰ τὸ Βυζαντινὸν δίκαιον δι' ἅπαντας τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς ὑπηκόους Ὁθωμανοῦς.

Ἔνεκα πολλῶν καὶ διαφόρων λόγων, οὓς ἀπηριθμήσαμεν ἐν τῷ Προλόγῳ τῆς μελέτης ταύτης ἐν σελίδι 6 καὶ ἐ, καὶ ἔνεκα τῶν ἀρχῶν ἃς ἀνεπτύξαμεν ἐν τῇ περὶ διατροφῆς ἐν γένει ἐτέρᾳ μελέτῃ ἡμῶν οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι τῆς ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων κατακτηθείσης Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας διετήρησαν διὰ τὰς οἰκογενειακὰς καὶ κληρονομικὰς αὐτῶν σχέσεις πρὸς ἀλλήλους τὸ τέως παρ' αὐτοῖς κρατοῦν Βυζαντινὸν δίκαιον διὰ τὰ ζητήματα προικὸς καὶ διαθηκῶν, τοῦ δικαίου τῶν κατακτητῶν ἰσχύοντος μόνον διὰ τούτους καὶ διὰ τὴν δημοσίαν τάξιν δι' ὅλους ἐν γένει τοὺς κατοίκους.

Τοῦτο δὲ κατ' ἀνάγκην ἐγένετο καὶ διὰ τὸ κληρονομικὸν καὶ ἰδίως τὸ περὶ διαθηκῶν καὶ προικὸς δίκαιον τῶν κατακτηθέντων, καθόσον τὸ μὲν περὶ διαθήκης εἶναι ἐν μεγάλῃ ἀντιθέσει πρὸς τὸ τῶν Χριστιανῶν ἰσχύον δίκαιον περὶ διαθηκῶν, τὸ δὲ περὶ προικὸς εἶναι ἄγνωστον εἰς τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον. Διὰ νὰ καταδείξωμεν τὴν ἀντίθεσιν ταύτην καὶ τὸ ἀσυμβίβαστον τῶν δύο νομοθεσιῶν, πρότερον μὲν ἀπὸ σελίδος 16 μέχρι σελίδος 29 παρεθέσαμεν τὰς σχετικὰς

περὶ διαθηκῶν καὶ προικὸς διατάξεις τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου, ἐνταῦθα δὲ παραθέτομεν καὶ τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ Μουσουλμανικοῦ δικαίου περὶ διαθηκῶν, μηδεμιᾶς ὑπαρχούσης περὶ προικὸς διατάξεως κυρίως εἰπεῖν, ἀρυσθέντες ταύτας ἐκ τοῦ Code de Statut personnel δημοσιευθέντος καὶ ἰσχύοντος ὡς νόμου ἐν Αἰγύπτῳ καὶ περιλαμβάνοντος κωδικοποιημένας κατὰ τὸ Χανεφίτικόν δόγμα, ὅπερ ἰσχύει καὶ ἐν Τουρκίᾳ, κατ' ἄρθρα τὰς περὶ διαθηκῶν διατάξεις τοῦ Μουσουλμανικοῦ δικαίου. Ἴδου αἱ κυριώτεραι τῶν διατάξεων τούτων.

§ 1. Περὶ διαθηκῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ διατάξεων ἐκ διαθήκης.

ΤΜΗΜΑ I. Περὶ τῆς φύσεως τῆς διαθήκης, τῶν ἀπαιτουμένων ὄρων διὰ τὸ κῦρος αὐτῆς καὶ τῶν δυναμένων καὶ ἱκανῶν νὰ συντάξωσιν διαθήκην.

* Ἀρθρ. 530. Ἡ διαθήκη εἶναι πράξις, δι' ἧς ὁ διαθέτης ἀπαλλοτριοῖ τὴν περιουσίαν λόγῳ δωρεᾶς διὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλεόν.

* Ἀρθρ. 531. Διὰ νὰ κάμῃ τις διαθήκην δεῖον νὰ ᾔῃ ἐλεύθερος, ἐνήλικος, ὑγιῆς τὸν νοῦν καὶ ἀπολαύων τῆς ἐλευθέρας κρίσεώς του.

Πρὸς τούτοις δεῖον ὁ κληροδόχος νὰ ζῇ πράγματι ἢ τοῦλάχιστον νὰ ᾔῃ ἐν συλλήψει καὶ τὸ

κληροδοτούμενον πράγμα νὰ δύναται νὰ μεταφερθῇ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου.

Εἶναι ἄκυρος ἡ διαθήκη ἡ γενομένη παρὰ παράφρονος, ἀνηλίκου ἔστω καὶ ἐφήβου ἢ χειραφειτηθέντος εἴτε καθαρῶς καὶ ἀπλῶς εἴτε ὑπὸ αἵρεσιν ἀναβλητικὴν ἐξαρτωμένην ἐκ τῆς ἐνηλικιότητος.

Τοῦναντίον εἶναι ἔγκυροι αἱ τῆς τελευταίας βουλήσεως διατάξεις τοῦ ἀνηλίκου περὶ τῆς κηδείας καὶ τοῦ ἐνταφιασμοῦ του.

* Ἀρθρ. 532. Εἶναι ἐπίσης ἔγκυροι αἱ ἐκ διαθήκης διατάξεις ἀσώτου ἀπηγορευμένου ὑπὲρ τῶν πτωχῶν ἢ εὐσεβῶν ἢ ἀγαθοεργῶν ἰδρυμάτων.

* Ἀρθρ. 533. Δύναται τις νὰ διαθέσῃ διὰ διαθήκης περὶ τε τῆς κινητῆς καὶ ἀκινητοῦ περιουσίας του (ἐκτὸς τῆς βακουφικῆς καὶ τῶν δημοσίων γαιῶν ἐν Τουρκίᾳ) ἢ τῆς ἐπικαρπίας αὐτῆς δι' ὠρισμένον χρόνον ἢ εἰς τὸ διηνεκές.

* Ἀρθρ. 534. Πᾶν πρόσωπον μὴ βεβαρημένον μὲ χρέη ἀπορροφῶντα τὴν περιουσίαν του καὶ μὴ ἔχον κληρονόμους δύναται νὰ διαθέσῃ διὰ διαθήκης περὶ τοῦ ὅλου ἢ μέρους τῆς περιουσίας του ὑπὲρ παντὸς προσώπου.

Ἡ διαθήκη εἶναι ἐκτελεστὴ ἀνεξαρτήτως τοῦ Δημοσίου.

* Ἀρθρ. 535. Ἡ διαθήκη τοῦ βεβαρημένου μὲ χρέη ἀπορροφῶντα τὴν περιουσίαν του εἶναι ἔγκυρος μόνον, ἐφ' ὅσον οἱ δανεισταὶ ᾔθελον

ἀπαλλάξει τὸν διαθέτην ἢ ἀποδεχθῇ τὰ κληροδοτήματα.

Ἄρθρ. 536. Ἡ ὑπὲρ τινος κληρονόμου διάταξις διαθήκης τινὸς εἶναι ἔγκυρος μόνον, ἐὰν γείνη ἀποδεκτὴ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου παρὰ τῶν ἄλλων κληρονόμων τῶν δυναμένων νὰ διαθέσωσι περὶ τῶν δικαίων αὐτῶν.

Ἡ ιδιότης τοῦ κληρονόμου ὁρίζεται κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συντάξεως τῆς διαθήκης.

Ἡ παρὰ τοῦ κληρονόμου τοῦ μὴ κληροδόχου ἀποδοχὴ εἶναι ἀμετάκλητος· ἐξαναγκάζεται νὰ παραδώσῃ τὸ κληροδοτήμα, ἐὰν δὲν κάμνῃ τοῦτο ἐκουσίως.

Ἡ παρά τινων μόνων τῶν κληρονόμων τῶν μὴ κληροδόχων ἀποδοχὴ ὑποχρεοῖ μόνον τοὺς ἀποδεχθέντας ἀναλόγως ταῖς κληρονομικαῖς αὐτῶν μερίσι.

Ἄρθρ. 537. Δύναταί τις νὰ διαθέσῃ περὶ τοῦ τρίτου τῆς περιουσίας του ὑπὲρ τινος μὴ κληρονόμου του (ξένου), ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ κώλυμα. Τὸ κῦρος τῆς διατάξεως ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς συναινέσεως τῶν κληρονόμων.

Ἡ διάταξις τῆς διαθήκης ἢ ὑπερβαίνουσα τὸ τρίτον τῆς κληρονομίας εἶναι ἔγκυρος μόνον, ἂν συναινέσωσιν εἰς αὐτὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου οἱ κληρονόμοι οἱ ἱκανοὶ νὰ διαθέσωσι περὶ τῶν δικαίων αὐτῶν.

Ἡ ζῶντος τοῦ διαθέτου δοθεῖσα συναίνεσις τῶν κληρονόμων εἶναι ἄκυρος.

Ἄρθρ. 538. Ὁ σύζυγος ὁ μὴ ἔχων ἄλλον κληρονόμον εἰμὴ τὸν σύζυγόν του δύναται νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ τούτου· ἐν περιπτώσει ὑπάρξεως ἄλλου τινος κληρονόμου ἢ διάταξις ἐξήρηται ἐκ τῆς συναινέσεως τούτου.

Ἄρθρ. 539. Εἶναι ἄκυρος πᾶσα διάταξις διαθήκης ὑπὲρ τοῦ κατ' εὐθείαν αὐτουργοῦ τοῦ φόνου τοῦ διαθέτου ἐπελθόντος πρὸ ἢ μετὰ τὴν διαθήκην ἐκ προμελέτης ἢ τυχαίως, ἐκτὸς ἐὰν οἱ κληρονόμοι διὰ τῆς συναινέσεώς των καλύπτωσι τὴν ἀκυρότητα ἢ ἐὰν ὁ αὐτουργὸς τοῦ ἐγκλήματος ἦναι ἀνήλικος ἢ παράφρων ἢ μόνος κληρονόμος τοῦ διαθέτου.

Τὸ πρόσωπον τὸ γεγνημένον ἔμμεσον αἴτιον τοῦ φόνου τοῦ διαθέτου δὲν χάνει τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ ὠφέλιμον διατάξεώς τινος ἐκ διαθήκης.

Ἄρθρ. 540. Δύναταί τις νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ τέκνου συλληφθέντος, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ γεννηθῇ ζῶν πρὸ τῆς λήξεως ἐξ μηνῶν, ἐὰν ὁ σύζυγος τῆς ἐγγύου ζῇ, ἢ πρὸ τῆς παρελεύσεως δύο ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου ἢ τοῦ διαζυγίου, ἐὰν ἡ μήτηρ εἶναι κεχωρισμένη τοῦ συζύγου τῆς διὰ τοῦ θανάτου του, ἢ διὰ διαζυγίου ἀμετακλήτου ἐντελῶς ἢ ἀτελῶς ὑπάρχοντος κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς διαθήκης.

Ἐὰν ἡ μήτηρ γεινήσῃ δίδυμα ζῶντα, διανέμονται τὸ κληροδοτήμα ἐξ ἡμισείας.

Ἐὰν τὸ ἕτερον τῶν διδύμων ἀποθάνῃ μετὰ τὴν γέννησίν του, ἡ μερίς του διανέμεται λόγῳ κληρονομικῶ μεταξὺ τῶν κληρονόμων του.

Ἐὰν τὸ ἕτερον τούτων ἀποθάνῃ πρὸ τῆς τῆς γεννήσεως, ὅλον τὸ κληροδόμημα περιέρχεται εἰς τὸ ἐπιζῶν.

Ἄρθρ. 541. Δύναται τις νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ τεμενῶν (μοσκέδων), ἀγαθοεργῶν καταστημάτων (τεκνέδων), νοσοκομείων καὶ σχολείων.

Τοῦ κληροδοτήματος γίνεται χρῆσις ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῶν οἰκοδομῶν τῶν ρηθέντων καταστημάτων, ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐξ αὐτῶν ἐξηρητημένων πτωχῶν, διὰ τὰ ἐξοδα συντηρήσεως καὶ ἄλλα ἐξοδα ἀναγκαῖα κατὰ τὰ ἔθιμα καὶ τὰς ἐνδείξεις τοῦ διαθέτου. Δύναται τις ἐπίσης νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ ἀγαθοεργίας ἐν γένει.

Τοῦ κληροδοτήματος γίνεται τότε χρῆσις εἰς πράξεις, αἰτινες ἀποτελοῦσιν ἀγαθοεργίαν. Εἰς ταύτην δὲ τὴν τάξιν ὑπάγονται ἡ κατασκευὴ γεφυρῶν καὶ ὁδῶν, ἡ οἰκοδομὴ τεμενῶν (μοσκέδων), ἡ συντήρησις μαθητῶν τῆς νομικῆς σχολῆς ἐν ἀνάγκῃ εὐρισκομένων καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ὠφέλιμα καὶ δημοσίας ὠφελείας ἔργα μὴ δυνάμενα νὰ ᾔναι ὑπὸ τὴν κυριότητα ἰδιώτου.

Ἄρθρ. 542. Ἐναντίον εἰς τὰ ὀριζόμενα ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ ἡ διαφορὰ τῆς θρησκείας ἢ τῆς ἐθνικότητος εἶναι ἐμπόδιον εἰς τὸ κύρος διαθήκης τινὸς καὶ ἡ ἐξέτασις τοῦ κύρους αὐτῆς ὑπάγεται εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια. Βεζ. ἐγκ. τῆς 23 Δεμαζιουὺλ Ἀχὴρ 1306 (1891). §. 4. (1)

(1) Ἐπειδὴ ἡμεῖς τὸ μέτρον τοῦτο ἀφορᾷ τὴν Ὀρθόδοξον Ῥωμαϊκὴν κοινότητα, εἰς τινες τῶν κληρονόμων ἀνήκουσιν εἰς ἑτέραν κοινότητα ἢ ὡς ὑπήκοοι ξένοι . . . ἡ ἐξέτασις τῶν ἐκ τῶν τοιαύτων διαθηκῶν ἀπορρευουσῶν ἀγωγῶν ἀνήκει εἰς τὰ δικαστήρια τοῦ Κ. ράτους.

Ἄρθρ. 543. Τὸ κληροδόμημα κτᾶται μόνον διὰ τῆς ρητῆς ἢ σιωπηρᾶς ἀποδοχῆς γινομένης μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου. Ἡ ζῶντος αὐτοῦ γινομένη ἀποδοχὴ εἶναι ἄκυρος.

Διὰ μόνου τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ κληροδόχος ἀπεδέχθη τὸ κληροδόμημα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου ἀποκτᾷ τὴν κυριότητα αὐτοῦ ἀνεξαρτήτως πάσης λήψεως κατοχῆς.

Ἐὰν ὁ κληροδόχος δὲν δέχεται, μὴδὲ ἀποκρούῃ τὸ κληροδόμημα, τὸ κληροδοτηθὲν πρᾶγμα μένει ἐν ἐκκρεμότητι μὴ ἀνήκον μῆτε εἰς τοὺς κληρονόμους, μῆτε εἰς τὸν κληροδόχον, μέχρις οὗ ἀποφανθῇ διὰ τῆς ἀποδοχῆς ἢ ἀποκρούσεως ἢ ἀποθάνῃ.

Ἐὰν ὁ κληροδόχος ἀποθάνῃ μετὰ τὸν διαθέτην, χωρὶς ν' ἀποφανθῇ, τὸ κληροδόμημα ἀποκτᾶται διὰ τοὺς κληρονόμους του.

Ἄρθρ. 544. Ὁ διαθέτης δύναται ν' ἀνακαλέσῃ τὸ κληροδόμημα ρητῶς ἢ διὰ παντὸς γεγονότος, ἢ περ ἐπάγει μεταβολὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ κληροδοτηθέντος πρᾶγματος ἢ τροποποιεῖ τὸν οὐσιώδη χαρακτήρα αὐτοῦ καὶ τὴν δι' ἣν προώρισται χρῆσις, ἢ ἐπάγει αὐξήσιν αὐτοῦ, ἄνευ τῆς ὁποίας τὸ κληροδοτηθὲν πρᾶγμα δὲν δύναται πλέον νὰ παραδοθῇ ἢ διὰ πάσης πράξεως διαθέσεως, ἥτις ἐξάγει αὐτὸ τῆς κυριότητός του ἢ μάλιστα ἀκόμη, ἐὰν τὸ προσαρτᾷ διὰ προσχωρήσεως εἰς ἄλλο πρᾶγμα, οὗτινος δὲν δύναται πλέον νὰ διακριθῇ ἢ ἀπὸ τοῦ ὁποίου θὰ διεκρίνετο δυσκόλως.

*Αρθρ. 545. Ἡ ἀρνησις διατάξεώς τινος τῆς διαθήκης δὲν ἀποτελεῖ ἀνάκλησιν τοῦ κληροδοτήματος, οὐδὲ πλέον ἢ ἡ κατερείπωσις ἢ ἡ κατάρριψις τῆς κληροδοτηθείσης οἰκίας.

*Αρθρ. 546. Ἡ ἀπώλεια τοῦ κληροδοτηθέντος πράγματος ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ διαθέτου ἢ τινὸς τῶν κληρονόμων του ἄνευ σφάλματός του δὲν ἐπισύρει δι' αὐτοὺς οὐδεμίαν εὐθύνην.

Ἡ διὰ τῆς χρήσεως τοῦ διαθέτου γενομένη ἀπώλεια ἰσοδυναμεῖ ἀνακλήσει.

Οἱ κληρονόμοι τοῦναντίον εἶναι ὑπεύθινοι διὰ τὴν ἐκ τῆς χρήσεώς των ἐπελθοῦσαν ἀπώλειαν εἴτε ἐπὶ λθῇ πρὸ ἢ μετὰ τὴν ἀποδοχήν.

ΤΜΗΜΑ II.

Περὶ τῶν δικαίων τοῦ κληροδόχου.

*Αρθρ. 547. Ὁ διαθέτης Μουσουλμάνος ἢ μὴ Μουσουλμάνος ὑπήκοος Μουσουλμανικοῦ Κράτους καὶ ἔχων κληρονόμους δὲν δύναται νὰ διαθέσῃ ἐγκύρως διὰ διαθήκης ἢ περὶ τοῦ τρίτου τῆς περιουσίας του.

Ἐὰν κάμῃ διάταξιν τινα ὑπερβαίνουσαν τὸ τρίτον τοῦτο καὶ μὴ ἀποδεχθεῖσαν ὑπὸ τῶν κληρονόμων, ὁ κληροδόχος ἔχει δικαίωμα μόνον εἰς τὸ τρίτον τῆς ὅλης περιουσίας τοῦ διαθέτου, ἐὰν οὗτος ἔκαμεν τὴν διαθήκην, ἐν ᾧ ἀπῆλθε τῆς ὑγείας του.

*Αρθρ. 548. Ἐὰν ὁ διαθέτης ἐκληροδότησε δύο μερίδας ἴσας καὶ ὑπερβαινούσας τὸ τρίτον εἰς δύο διάφορα πρόσωπα καὶ οἱ κληρονόμοι

δὲν ἐπικυρώσωσι τὰς δύο διατάξεις, οἱ δύο κληροδόχοι διανέμονται τὸ τρίτον τῆς κληρονομίας κατ' ἴσας μερίδας.

Ἐὰν ἐκ δύο ἀνίσων κληροδοτημάτων τὸ ἐν ὑπερβαίνῃ τὸ τρίτον, τὸ τρίτον τοῦτο διανέμεται μεταξὺ τῶν δύο κληροδόχων, δι' ἐκάτερον διὰ τὸ ἡμισυ. Ἐν τούτοις ὁ κληροδόχος τοῦ ὁποίου τὸ κληροδοτήμα ὑπερβαίνει τὸ τρίτον, θὰ εὐνοηθῇ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην μὲ μοχαβὰ (πλεονέκτημα δικαιολογούμενον λόγῳ συμφέροντος ἢ ἐκ προσωπικῶν βλέψεων) καὶ καθ' ἣν περίπτωσιν τὸ κληροδοτήμα ἔχει ὡς ἀντικείμενον ποσότητα χρηματικὴν ὠρισμένην ἄνευ κλάσματος.

Κατ' ἀμφοτέρας ταύτας τὰς περιπτώσεις τὸ τρίτον τῆς κληρονομίας θὰ διανεμηθῇ μεταξὺ τῶν κληροδόχων ἀναλόγως πρὸς τὴν ἀποδεκτὴν γενομένην διάταξιν ὑπὲρ ἐκατέρου τούτων.

Τοῦτ' αὐτὸ γίνεται καὶ καθ' ἣν περίπτωσιν τὰ δύο κληροδοτήματα ἤθελον εἶσθαι ἄνισα κατὰ ποσόν, χωρὶς νὰ ὑπερβαίνωσι τὸ τρίτον τῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου.

*Αρθρ. 549. Ἐὰν ὁ κληροδότης ἐκληροδότησε μερδα ἄοριστον, ἣτις ἐπιδέχεται μεταβολὴν (κατ' αὐξομείωσιν), ὡς ἐν σάχμ ἢ ἐν ντοῦζι ἢ ν. α. σὶ π' θ' ἀνήκῃ εἰς τοὺς κληρονόμους νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς κληροδόχους οἷαν μερίδα ἀρέσει ἐκείνοις.

Ἐὰν ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει ὁ διαθέτης δὲν ἔχει ποσῶς κληρονόμον, ὁ κληροδόχος δικαιού.

ται εἰς τὸ ἡμισυ τῆς κληρονομίας καὶ τὸ ἕτερον ἡμισυ ἀνήκει εἰς τὸ δημόσιον (Fisc).

Ἄρθρ. 550. Ἐὰν ὁ διαθέτης ἐκληροδοτήσῃ τὸ τρίτον τῆς περιουσίας του εἰς δύο ὠρισμένα καὶ ἱκανὰ πρόσωπα καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς διαθήκης ὁ ἕτερος τῶν κληροδόχων εὐρίσκεται νεκρὸς ἢ δηλοῦται ἀπὼν, τὸ κληροδοτηθὲν τρίτον ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ζῶντα ἢ παρόντα κληροδόχον.

Ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ ἑτέρου τῶν δύο κληροδόχων συμβάντος πρὸ τοῦ τοῦ διαθέτου ἢ τῆς ἐκπτώσεώς του ἐπελθούσης ἐκ τῆς ἀπωλείας ἑνὸς οὐσιωδούς ὄρου, ὅστις ἔπαυσε νὰ ὑπάρχῃ μετὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ κληροδοτήματος, ἡ μερὶς τοῦ κληροδόχου τούτου καταπίπτει καὶ ὁ δεύτερος δικαιούται μόνον εἰς τὸ ἡμισυ τοῦ τρίτου τῆς κληρονομίας.

Καθ' ἣν περίπτωσιν ὁ διαθέτης λέγει ὅτι τὸ τρίτον τῆς περιουσίας του εἶναι μετὰξὺ δύο προσώπων ὀνοματιζομένων παρ' αὐτοῦ καὶ ὁ ἕτερος ἐξ αὐτῶν εὐρίσκεται νεκρὸς κατὰ τὴν στιγμήν τῆς διαθήκης, ὁ ἐπιζῶν θὰ ἔχῃ μόνον τὸ ἓν ἕκτον.

Ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ ἑτέρου τῶν κληροδόχων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου καὶ πρὶν ἢ ἀναγγελθῇ, ἢ ἐν τῷ κληροδοτήματι μερὶς του περιέρχεται εἰς τοὺς κληρονόμους του.

Ἄρθρ. 551. Ἐὰν ὁ διαθέτης κληροδοτῇ ἐν πράγμα βέβαιον ἢ ἐν εἶδος μερικὸν καὶ οὐσιωδῶς

διαιρετόν, π. χ. ἐὰν κληροδοτῇ τὸ τρίτον τῶν εἰδῶν του εἰς νομίσματα, ἢ τοῦ ποιμνίου του προβάτων ἢ τῶν ἐνδυμάτων τῆς αὐτῆς ποιότητος καὶ τὰ δύο τρίτα τοῦ κληροδοτηθέντος πράγματος κατὰ τύχην χαθῶσιν, ὁ κληροδόχος δικαιούται εἰς ὅλον τὸ ὑπάρχον τρίτον, ἐὰν τοῦτο ᾔηναι κατώτερον τῆς ὀλικῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου.

Ἐὰν ὁ διαθέτης κληροδοτῇ γένος μὴ οὐσιωδῶς διαιρετόν, ὥς τὸ τρίτον τῶν κτηνῶν του ἢ τῶν ἐνδυμάτων του διαφόρων εἰδῶν καὶ τὰ δύο τρίτα τοῦ κληροδοτήματος χαθῶσιν, ὁ κληροδόχος δικαιούται μόνον εἰς τὸ τρίτον τοῦ μὴ χαθέντος τρίτου.

Ἄρθρ. 552. Ἐὰν ὁ διαθέτης κληροδοτῇ ποσὸν ὠρισμένον χρημάτων εἰς νομίσματα καὶ ἡ κληρονομία ἔχῃ μίαν ἀπαίτησιν καὶ εἶδη τῆς αὐτῆς φύσεως, τὸ κληροδοτήμα θὰ καταβληθῇ διὰ τοῦ τρίτου τῶν πραγματικῶν νομισμάτων, ἐὰν τὸ τρίτον τοῦτο ᾔῃ ἀνώτερον ἢ ἴσον πρὸς αὐτό.

Ἐὰν τὸ κληροδοτήμα ᾔηναι ἀνώτερον τοῦ τρίτου τῶν εἰδῶν, ὁ κληροδόχος θὰ λαμβάνῃ τὸ τρίτον τοῦτο καὶ θὰ εἰσπράξῃ ἐπὶ τῆς ἀπαιτήσεως, ἀναλόγως τῶν εἰσπράξεων, τὸ τρίτον ἑκάστης εἰσπράξεως μέχρις ἐντελοῦς πληρωμῆς τοῦ κληροδοτήματος.

ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ.

Περὶ τοῦ κληροδοτήματος τῆς ἐπικαρπίας.

Ἄρθρ. 553. Ἐὰν ὁ διαθέτης κληροδοτῇ τὸ δικαίωμα κατοικίας ἢ τὰ εἰσοδήματα τῆς οἰκίας του εἴτε εἰς τὸ διηνεκές, εἴτε ἄνευ ὁρισμοῦ χρόνου, ὁ κληροδόχος θὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα κατοικίας ἢ τῶν εἰσοδημάτων τῆς οἰκίας, καθ' ὅλον του τὸν βίον.

Κατὰ τὸν θάνατόν του τὸ κτῆμα θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πλήρη ἰδιοκτησίαν τῶν κληρονόμων τοῦ διαθέτου.

Ἐὰν τὸ κληροδοτήμα ᾖ δι' ὠρισμένον χρόνον, ὁ κληροδόχος θὰ ἔχῃ τὴν ὠφέλειαν αὐτοῦ μέχρι τῆς παρελεύσεως τοῦ χρόνου τούτου.

Ἐὰν ὁ διαθέτης ἐκληροδότησεν τὴν ἐπικαρπίαν δι' ἀόριστον ἀριθμὸν ἐτῶν, ἡ ὠφέλεια τοῦ κληροδοτήματος θὰ ἐκτείνηται ἐπὶ τρία ἔτη κατὰ μέγιστον ὅρον.

Ἄρθρ. 554. Ἐὰν τὸ ἀκίνητον, οὔτινος ὁ διαθέτης ἐκληροδότησεν τὸ δικαίωμα κατοικίας ἢ τὰ εἰσοδήματα, δὲν ὑπερβαίῃ τὸ τρίτον τῆς ὅλης περιουσίας του, θὰ παραδίδηται εἰς τὸν κληροδόχον, ὅστις θ' ἀπολαύῃ αὐτοῦ κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ κληροδοτήματος.

Ἐὰν ὑπερβαίῃ τὸ τρίτον, καὶ ἂν ᾖ διανεμήσιμον καὶ ἂν ὁ διαθέτης ἔχῃ ἄλλα κτήματα, τὸ ἀκίνητον θὰ διανέμηται εἰς τρεῖς ἴσας μερίδας, ἐὰν πρόκηται περὶ δικαίωματος κατοικίας, ἢ τὰ εἰσοδήματα αὐτοῦ θὰ διαιρῶνται οὕτω, ἐὰν

τὸ κληροδοτήμα ἔχῃ ὡς ἀντικείμενον τὰ εἰσοδήματα.

Ὁ κληροδόχος θὰ δικαιῶται εἰς ἓν τρίτον καὶ οἱ κληρονόμοι θὰ ἔχωσι τὰ δύο τρίτα, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ τ' ἀπολλοτριώσωσιν, ἐφ' ὅσον θὰ ὑπάρχῃ τὸ δικαίωμα τοῦ κληροδόχου.

Ἐὰν ἡ κληρονομία ἔχῃ ἄλλα κτήματα, τὸ ἀκίνητον θὰ διαιρῆται μέχρι τοῦ τρίτου τοῦ ὅλου τῆς περιουσίας.

Ἄρθρ. 555. Ὁ κληροδόχος δικαίωματος κατοικίας δὲν δύναται νὰ ἐνοικιάσῃ τὸ ἀκίνητον.

Ὁ κληροδόχος τῶν εἰσοδημάτων δὲν δύναται νὰ κατοικήσῃ τὸ ἀκίνητον, οὔτινος τὰ εἰσοδήματα τῷ εἶναι κληροδοτημένα.

Ἄρθρ. 556. Ἐν περιπτώσει κληροδοτήματος τῶν προϊόντων γῆς, ὁ κληροδόχος θὰ δικαιῶται εἰς τὴν ἐσοδεῖαν τὴν κρεμαμένην ἐκ τῶν ριζῶν κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου καὶ εἰς τὰς ἐσοδεῖας, τὰς ὁποίας ἡ γῆ θὰ παράγῃ κατόπιν, εἴτε τὸ κληροδοτήμα εἶναι εἰς τὸ διηνεκές, εἴτε εἶναι ἄνευ ὁρισμοῦ χρόνου.

Ἄρθρ. 557. Ἐὰν ὁ διαθέτης κληροδοτῇ τοὺς καρποὺς τῆς γῆς του ἢ τοῦ κήπου του, ἄνευ ὁρισμοῦ χρόνου, ὁ κληροδόχος θὰ δικαιῶται μόνον εἰς τοὺς ἐκ τῶν ριζῶν κρεμαμένους καρποὺς κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς δυναμένους νὰ παραχθῶσι κατόπιν.

Ἐὰν ὁ διαθέτης ἔκαμε κληροδοτήμα καρπῶν εἰς τὸ διηνεκές, ὁ κληροδόχος θὰ δικαιῶται

τόσον εἰς τοὺς ὑπάρχοντας καρποὺς κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ θανάτου, ὅσον καὶ εἰς τοὺς παραχθησομένους κατόπιν. Τὸ αὐτὸ γενήσεται, ἐὰν ἡ ἀποτελοῦσα τὸ κληροδότημα κληρονομία δὲν παράγῃ καρποὺς κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου.

*Αρθρ. 558. Δύναται τις νὰ κληροδοτήσῃ τὴν ἐπικαρπίαν εἰς ἓν πρόσωπον καὶ τὴν ψιλὴν κυριότητα εἰς ἄλλο.

Τὰ δέκατα ἢ ὁ κτηματικὸς φόρος, τὰ ἔξοδα ἀρδεύσεως, ἢ ἄλλα ἔξοδα ἀναγκαῖα εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς γῆς θὰ βαρύνωσι τὸν ἐπικαρπωτήν, ἐὰν ἡ γῆ ἔχῃ καρποὺς εἰσοδευσίμους. Ἐν ἑνὶ περιπτώσει τὰ μνησθέντα ἔξοδα καὶ φόροι θὰ βαρύνωσι τὸν κληροδόχον τῆς ψιλῆς κυριότητος.

ΤΜΗΜΑ IV.

Περὶ τῶν ὑπὸ ἀσθενοῦς γενομένων πράξεων
διαθέσεως περιουσίας.

*Αρθρ. 559. Πᾶσα διάταξις καθαρὰ καὶ ἀπλὴ, γενομένη ὑπὸ τύπον καθαρῶς δωρεᾶς ὑπὸ τινος προσώπου ἀπολαύοντος πλήρους ὑγείας, εἶναι ἐκτελεστὴ ἐπὶ ὅλων τῶν κτημάτων τοῦ ἐνεργοῦντος τὰς διατάξεις ταύτας.

*Αρθρ. 560. Αἱ ἐκ τοῦ θανάτου ἐξαρτώμεναι διατάξεις ἐκτελοῦνται ἐπὶ τοῦ τρίτου τῆς περιουσίας τοῦ διατάττοντος, καὶ ἂν συναφθῶσι καθ' ἡν στιγμήν ἀπῆλθε πληρεστάτης ὑγείας.

*Αρθρ. 561. Αἱ ὑπὸ τίτλον δωρεᾶς συναφθεῖσαι παρ' ἐνὸς ἀσθενοῦς διατάξεις εἴτε λόγῳ ἀφιερώσεως (βᾶκφ) εἴτε διὰ δωρεῶν μεταξὺ ζώντων, εἴτε δι' ἐγγνήσεως εἴτε διὰ μοχαμπᾶ (πλεονέκτημα παρεχόμενον ἐκ συμφέροντος εἴτε ἐκ προσωπικῶν βλέψεων) ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐνοικιάσεως συναφθείσης ἢ ἀποδεχθείσης παρὰ τοῦ ἀσθενοῦς, προικὸς συσταθείσης ὑπ' αὐτοῦ, πωλήσεως ἢ ἀγορᾶς ἢ πάσης ἄλλης πράξεως ἀστικῆς, ἀφομοιοῦνται πρὸς τὰς ἐκ διαθήκης διατάξεις καὶ κατὰ συνέπειαν εἶναι ἐκτελεσταὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου τῆς περιουσίας.

Αἱ γενομέναι διατάξεις διαρκούσης ἀσθενείας ινός, ἐξ ἧς ὁ διατάττων ἰατρεύθη, θεωροῦνται ὡς χινόμεναι κατὰ τινὰ στιγμήν πλήρους ὑγείας.

*Αρθρ. 562. Πᾶσα δωρεὰ γενομένη ὑπὸ ἀνθρώπου κατακοίτου, παραλυτικοῦ ἢ φθισικοῦ εἶναι ἐκτελεστὴ ἐπὶ τοῦ ὅλου τῶν κτημάτων του, ὡς ἂν ἡ ἀσθένεια ἢ ἡ προσβολὴ τοῦ διατάττοντος διαρκέσει ἐν ἔτος, χωρὶς νὰ θέσῃ εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν τοῦ δωρητοῦ.

Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἡ διάταξις εἶναι ἐκτελεστὴ μόνον ἐπὶ τοῦ τρίτου τῆς κληρονομίας.

*Αρθρ. 563. Ἡ δήλωσις τοῦ ἀσθενοῦς περὶ ἀναγνωρίσεως χρέους πρὸς ὠφέλειαν τρίτου μὴ κληρονόμου εἶναι ἔγκυρος καὶ ἐκτελεῖται ἐφ' ὅλων τῶν κτημάτων του, καὶ ἂν ἀκόμη ᾔθελεν ἀπορροφήσῃ ταῦτα.

Τούτ' αὐτὸ χωρεῖ περὶ τῆς δηλώσεως ἀσθε-
νοῦς περὶ ἀναγνωρίσεως κτήματός τινος ὑπὲρ
τρίτου μὴ κληρονόμου, ἐκτὸς ἐὰν ᾖναι βέβαιον
ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀσθενείας τὸ κτῆμα
ἀνῆκεν εἰς τὸν ἀσθενῆ.

*Αρθρ. 564. Εἶναι ἄκυρος, ἐκτὸς ἐὰν βεβαιω-
θῇ παρὰ τῶν ἄλλων κληρονόμων, ἢ παρὰ τοῦ
ἀσθενοῦς γενομένη δήλωσις περὶ ἀναγνωρίσεως
χρέους ἢ κτήματός τινος ὑπὲρ τινος κληρο-
νόμου ἢ ἀναγνωρίσεως πληρωμῆς, γενομένης ὑπὸ
τοῦ κληρονόμου ἢ τοῦ ἐγγυητοῦ του, χρέους, τὸ
ὁποῖον ἐχρεώσται εἰς τὸν ἀσθενῆ.

Τούναντίον εἶναι ἔγκυρος ἢ παρὰ τοῦ ἀσθε-
νοῦς γενομένη δήλωσις, ὅτι μετεχειρίσθη παρα-
καταθήκην τινὰ ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ παρὰ
τοῦ κληρονόμου ἢ ὅτι ἔλαβε τὴν παρακαταθή-
κην, ἣν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν κληρονόμον ἢ ὅτι
ἔλαβεν ἀπαίτησίν τινα εἰσπραχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ
κληρονόμου συνεπεία ἐντολῆς.

*Αρθρ. 565. Ἡ ἰδιότης κληρονόμου ὀρίζεται
κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν τῆς δηλώσεως, ὑπὸ
τὸν ὅρον ἢ κληρονομικότης νὰ ᾖναι κεκτημένη
διὰ βαθμοῦ τινος συγγενείας ἢ ἄλλης αἰτίας
ὑπαρχούσης κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς δηλώσεως
καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ κώλυμά τι εἰς τὴν κληρονο-
μίαν κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου τοῦ ἀπαι-
τούντος.

Οὕτως εἶναι ἔγκυρος ἢ δήλωσις περὶ ἀναγνω-
ρίσεως χρέους γενομένου ὑπὲρ γυναικὸς ξένης

πρὸς τὸν ἀπαιτοῦντα, καὶ ἂν αὕτη ἤθελε γείνει
κληρονόμος διὰ τοῦ μετὰ τοῦ δηλοῦντος ἐπιγε-
νομένου γάμου αὐτῆς.

Τούναντίον εἶναι ἄκυρος ἢ γενομένη δήλωσις
ὑπὲρ υἱοῦ ἀποκλεισθέντος κατὰ τὴν στιγμὴν
τῆς δηλώσεως λόγῳ διαφορᾶς θρησκείας, ἐὰν
ἀσπασθῇ τὸν Ἰσλαμισμόν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ
δηλοῦντος.

*Επίσης εἶναι ἄκυρος ἢ γενομένη δήλωσις
ὑπὲρ ἀδελφοῦ ἀποκλεισθέντος τῆς κληρονομίας
κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς δηλώσεως λόγῳ διαφορᾶς
θρησκείας ἢ τῆς παρουσίας ἐνὸς υἱοῦ, ὅστις
κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου καθίσταται κλη-
ρονόμος διὰ τῆς ἐκλείψεως τῆς αἰτίας τοῦ ἀπο-
κλεισμοῦ. Ἄλλ' ἢ ὑπὲρ ἀδελφοῦ γενομένη δή-
λωσις εἶναι ἔγκυρος, ἐὰν ἐπιγεννηθῇ εἰς τὸν
δηλοῦντα υἱός, ὅστις ζῇ μέχρι τοῦ θανάτου του
καὶ ἀποκλείει τὸν ἀδελφὸν τῆς κληρονομίας.

*Αρθρ. 566. Ἐὰν ὁ ἀσθενὴς ἀνεγνώρισε χρέος
τι ἢ συνέστησε κληροδότημα ὑπὲρ τῆς διαζευ-
χθείσης γυναικὸς του ἐπὶ τῇ αἰτήσει του διὰ
τρόπου ἐντελῶς ἢ ἀτελῶς ἀμετακλήτου, κατὰ
τὴν τελευταίαν ἀσθένειαν τοῦ διατάττοντος, ἢ
γυνὴ θὰ ἔχῃ τὸ ποσοστὸν τὸ ἥττον ὑψηλὸν τοῦ
ἀναγνωρισθέντος χρέους, τοῦ συσταθέντος κλη-
ροδοτήματος ἢ τῆς κληρονομικῆς μερίδος, ἣτις
ἀνήκει αὐτῇ ὡς γυναικὶ μὴ διεζευγμένη.

Ὅσακις ἢ διάζευξις δὲν ἔγεινε τῇ αἰτήσει
τῆς γυναικὸς, αὕτη θὰ ἔχῃ ὅλην τὴν κληρονομι-

κὴν της μοῖραν, ὅσον ὑψηλὴ καὶ ἂν ᾦναι, εἰὰν ὁ ἀσθενὴς ἀποθάνῃ κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τῆς γυναικός.

Ἄρθρ. 567. Ἡ παρὰ τοῦ ἀσθενοῦς γενομένη ἄφεσις χρέους εἰς τὸν ξένον ὀφειλέτην του εἶναι ἄκυρος, εἰὰν ὁ ἀσθενὴς ᾦται κατὰχρεως ἀπὸ χρέη ἀπορροφῶντα ὅλην τὴν περιουσίαν του.

Ἡ παρ' αὐτοῦ γενομένη ἄφεσις εἰς ὀφειλέτην ταῦτοχρόνως κληρονόμον εἶναι ἀπολύτως ἄκυρος, καὶ ἂν ὁ ἀσθενὴς ἔχῃ ἢ ὅχι χρέη ἢ καὶ ἂν τὸ ἀφεθὲν χρέος ὀφείλῃται ὑπὸ τοῦ κληρονόμου προσωπικῶς ἢ λόγῳ ἐγγυήσεως.

Ἄρθρ. 568. Ἡ ἄφεσις τοῦ χρέους ἢ γενομένη παρὰ τῆς γυναικός κατὰ τὴν τελευταίαν της αἰθένειας εἰς τὸν σύζυγόν της ἐξαρθᾶται ἀπὸ τὴν συναίνεσιν τῶν ἄλλων κληρονόμων.

Ἄρθρ. 569. Τὸ χρέος προτιμᾶται τοῦ κληροδοτήματος, τὸ κληροδότημα προτιμᾶται τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος.

Τὸ ἀναγνωρισθὲν χρέος διὰ δηλώσεως κατὰ τὴν ἀπόλαυσιν πλήρους ὑγείας ἢ ἀποδεικνυμένης δι' ἀποδείξεως προτιμᾶται τοῦ χρέους τοῦ ἀναγνωρισθέντος κατὰ τὴν τελευταίαν ἀσθένειαν, καὶ ἂν τοῦτο ᾦναι παρακαταθήκη, προτιμᾶται ἐπίσης ὅλων τῶν ὑποχρεώσεων τῶν συναφθεισῶν κατὰ τὴν ἀσθένειαν διὰ τινὰ γνωστὴν αἰτίαν, ὡς γαμος δημόσιος μετὰ συστάσεως προικὸς ἴσης πρὸς τὴν εἰθισμένην προῖκα, ἢ πώλησις γνωστὴ γενομένη ἐπὶ εἰθισμένῳ ἀντι-

τίμῳ ἢ ἡ ἀπώλεια περιουσίας ἄλλου ἐπελθοῦσα ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ ἀσθενοῦς.

Ἄρθρ. 570. Ὁ ἀσθενὴς δὲν δύναται ἐγκύρως νὰ πληρώσῃ μέρος τῶν χρεῶν του, ἅτινα εἶναι ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους, καὶ ἂν ἀκόμη τὸ χρέος θὰ ὀφείλετο ἐκ προικὸς ἢ λήξαντος ἐνοικίου.

Ὅλοι οἱ δανεισταὶ οἱ προγενέστεροι τῆς ἀσθενείας συντρέχουσι μὲ τὴν γυναῖκα δανείστριαν τῆς προικὸς καὶ μὲ τὸν δανειστὴν τοῦ ἐνοικίου.

Ἐξαίρεσις τῆς ἀρχῆς ταύτης χωρεῖ, ὅταν πρόκειται νὰ καταβληθῇ τὸ ποσὸν χρέους συν ἀφθέντος ἢ τὸ κατ' ἔθιμον ἐνοίκιον πράγματος ἀγορασθέντος ὑπὸ τοῦ ἀσθενοῦς κατὰ τὴν ἀσθένειάν του καὶ διὰ τὸν ἰδιὸν του λογισμὸν, εἰὰν τὸ δάνειον ἢ ἡ ἀγορὰ βεβαιῶνται δικαστικῶς.

Ἐὰν ἡ τιμὴ τοῦ ἀγορασθέντος πράγματος δὲν ἐπληρώθῃ πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀγοραστοῦ, ὁ πωλητὴς συντρέχει μὲ ὅλους τοὺς δανειστάς, ἐκτὸς εἰὰν τὸ πωληθὲν ἀντικείμενον δὲν εὑρίσκηται ἀκόμη εἰς τὴν κατοχὴν του, καθ' ἣν περίπτωσιν θὰ ᾦναι προνομιοῦχος.

Τοιαῦται εἶναι αἱ τοῦ Μουσουλμανικοῦ δικαίου διατάξεις περὶ διαθηκῶν.

§. 2. Περὶ προικός.

Προῖξ ὑφ' ἣν ἔννοίαν νοεῖ αὐτὴν τὸ Βυζαντινὸν καὶ Πατριαρχικὸν δίκαιον οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ ἐν τῷ Μουσουλμανικῷ δικαίῳ καὶ εἶναι ἄγνω-

στος εἰς αὐτό. Τῷ ὄντι ὁ πατήρ τῆς κόρης, οὐδεμίαν ὀφείλει αὐτῇ προῖκα ἐπὶ τῷ γάμῳ της· περὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν αὐτῆς οὐδὲ λόγος δύναται νὰ γείνη, ἀλλ' οὐδ' ἡ κόρη ὑποχρεοῦται νὰ ἔχη προῖκα ἢ κάμη τοιαύτην ἐξ ιδίων της, ἀλλ' οὐδ' ὁ σύζυγος δύναται ν' ἀπαιτήσῃ τοιαύτην ἰδίως πράγματα (trousseau) παρ' αὐτῆς. Μόνον ὁ σύζυγος ὑποχρεοῦται νὰ κάμη προγαμιαίαν τινὰ δωρεὰν εἰς τὴν μελλόνυμφόν του, ἀλλ' ἐκείνη δὲν εἶναι προίξ.

Αἱ μόναι διατάξεις αἱ ἀπαντῶσαι ἐν τῷ Μουσουλμανικῷ δικαίῳ περὶ τραχώματος ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως trousseau ἦτοι περὶ φορεμάτων, ἐνδυμάτων καὶ ἐπίπλων τῆς γυναικὸς εἶναι αἱ ἐπόμεναι, ἃς ἐρανίζομεθα ἐκ τοῦ αὐτοῦ προμνησθέντος «Code de Statu personnel».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ προικῶν πραγμάτων.

*Αρθρ. 112. Ἡ περιουσία δὲν εἶναι τὸ ἀντικείμενον τοῦ γάμου.

Ἡ γυνὴ δὲν ὑποχρεοῦται νὰ μεταχειρισθῇ μέρος τῆς περιουσίας της οὐδὲ τῆς προγαμιαίας της δωρεᾶς, διὰ νὰ κάμη τράχωμα (trousseau).

Ὁ πατήρ δὲν εἶναι ἐπίσης ὑπόχρεως ν' ἀγοράσῃ μὲ χρήματά του καὶ κάμη τράχωμα (trousseau) εἰς τὴν κόρην του.

Ἐὰν τὰ ὑπὸ τῆς γυναικὸς φερθέντα πράγματα (trousseau) δὲν εἶναι ἀνάλογα πρὸς τὴν

προγαμιαίαν δωρεὰν τοῦ συζύγου της ἢ ἐὰν δὲν ἔφερε ποσῶς τράχωμα, ὁ σύζυγος δὲν δικαιούται ποσῶς νὰ τῇ ζητήσῃ τράχωμα οὔτε παρ' αὐτῆς, οὔτε παρὰ τοῦ πατρός της, οὐδὲ νὰ ἐναγάγῃ αὐτοὺς ἐπὶ ἐλαττώσει τῆς ἣν ἔκαμε προγαμιαίας δωρεᾶς ἐπὶ τῇ ιδέᾳ πλουσίου τραχώματος.

*Αρθρ. 113. Ἐὰν ὁ πατήρ ἐξ ιδίων του χρημάτων κάμη τράχωμα (trousseau) διὰ τὴν ἀνήλικον κόρην του, αὕτη γίνεται κύριος αὐτοῦ μόνον ἐφ' ὅσον αὕτη κατέλαβεν ἐκεῖνο, τοῦ πατρός της ὑγιαίνοντος.

Ἀλλ' ἅμα ἅπαξ αὕτη κατέλαβεν αὐτό, ὁ πατήρ της, δὲν δύναται πλεον νὰ τῇ τὸ ἀφαιρέσῃ.

Ὅταν τὰ πράγματα τὰ ἀποτελοῦντα τὸ τράχωμα δὲν παρεδόθησαν πραγματικῶς εἰς αὐτήν, ἢ ἐνήλικος κόρη οὐδὲν δικαίωμα ἔχει εἰς αὐτά.

Καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ κατοχὴ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἐγένετο κατὰ τὴν τελευταίαν ἀσθένειαν τοῦ πατρός της, αὕτη γίνεται ἰδιοκτῆτις αὐτῶν μόνον τῇ συναινέσει τῶν συγκληρονόμων της.

*Αρθρ. 114. Ὅταν ὁ πατήρ ἀπολαύων πλήρους ὑγείας κάμη δι' ιδίων του χρημάτων τράχωμα διὰ τὴν ἀνήλικόν του κόρην, αὕτη γίνεται κυρία τῶν πραγμάτων τῶν ἀποτελούντων τὸ τράχωμα διὰ μόνου τοῦ γεγονότος τῆς πατρικῆς ἀποκτήσεως.

Δὲν δύνανται δὲ ν' ἀφαιρεθῶσι ταῦτα ἀπ' αὐτῆς οὔτε παρὰ τοῦ πατρός της, οὔτε παρὰ τῶν

ἄλλων κληρονόμων εἴτε διότι οὕσα ἐν ἡλικίᾳ νὰ λάβῃ νομίμως δωρεὰν κατέλαβεν αὐτά, ἐν ᾧ ὁ πατήρ της ἦτο ὑγιής ἢ κατὰ τὴν τελευταίαν ἀσθένειάν του, εἴτε διότι δὲν ἔλαβε κατοχὴν αὐτῶν, ζῶντος τοῦ πατρὸς της.

Ἐν περιπτώσει θανάτου τούτου πρὸ τῆς πληρωμῆς τῆς τιμῆς τῶν πραγμάτων τῶν ἀποτελούντων μέρος τοῦ τραχώματος, ὁ πωλητὴς δύναται νὰ πληρωθῇ παρὰ τῆς κληρονομίας, χωρὶς οἱ συγκληρονόμοι νὰ ἔχωσι νὰ ἐξασκήσωσιν ἀγωγὴν τινα κατ' αὐτῆς.

116. Τὸ τραχώμα εἶναι ἀποκλειστικὴ ἰδιοκτησία τῆς γυναικός.

Ὁ σύζυγος δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἀξιώσιν τινα ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῶν ἀποτελούντων τὸ τραχώμα, οὐδὲ νὰ ὑποχρεώσῃ τὴν σύζυγον ἵνα θέσῃ τὰ ἀνήκοντα αὐτῇ ἐπιπλα εἰς τὴν διάθεσιν του ἢ εἰς τὴν τῶν ξενιζομένων παρ' αὐτῇ, μόνον δὲ τῇ ἀδείᾳ καὶ τῇ ἐκουσίᾳ συναινέσει της δύναται νὰ μεταχειρισθῇ ταῦτα ὁ σύζυγος.

Καθ' ἣν περίπτωσιν ὁ σύζυγος οἰκειοποιηθῇ κατὰ τὸν γάμον ἢ μετὰ τὴν διάλυσίν του ἀντικείμενόν τι ἀποτελοῦν μέρος τοῦ τραχώματος, ἡ γυνὴ δικαιούται νὰ τὸν ἐναγάγῃ ἐπὶ ἀποδόσει ἢ πληρωμῇ τῆς ἀξίας του ἐν περιπτώσει ἀπωλείας ἢ κατανώσεως παρ' αὐτοῦ τοῦ ἀφαιρεθέντος ἀντικειμένου.

Ἄρθρ. 117. Ὅταν ἀφοῦ ὁ πατήρ ὁδηγήσῃ τὴν κόρην καὶ φέρῃ τὰ ἀπρὸς μὲν αὐτὴν

πράγματα (trousseau) εἰς τὴν συζυγικὴν οἰκίαν, ὁ πατήρ ἢ οἱ κληρονόμοι του ἰσχυρίζονται ὅτι μέρος ἢ ὅλα τὰ πράγματα τ' ἀποτελοῦντα τὸ τραχώμα ἐδόθησαν μόνον λόγῳ δαιείου καὶ ἡ κόρη ἢ ὁ σύζυγός της μετὰ τὸν θάνατόν της ὑποστηρίζουσιν ὅτι εἶναι ἰδιοκτησία του, τὸ ἐπιτόπιον ἔθιμον θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὁδηγὸς διὰ τὴν λύσιν τῆς ἀμφισβητήσεως.

Ἐὰν τὸ ἔθιμον ᾖ βέβαιον, ὅτι ὁ πατήρ προμηθεύει εἰς τὴν κόρην του τοιοῦτο τραχώμα, πιστεύεται ὁ λόγος τῆς κόρης ἢ τοῦ συζύγου της, ἐκτὸς ἐναντίας ἀποδείξεως παρὰ τοῦ πατρὸς ἢ τῶν κληρονόμων του.

Ἐὰν τὸ ἔθιμον δὲν ᾖ βέβαιον καὶ τ' ἀποτελοῦντα τὸ τραχώμα ἀντικείμενα φαίνονται πλείω τοῦ δέοντος διὰ γυναῖκα τῆς καταστάσεώς της, γίνεται δεκτὴ ἡ δήλωσις τοῦ πατρὸς ἢ τῶν κληρονόμων του.

Ἡ διάταξις αὕτη ἐφαρμόζεται ἐπίσης εἰς τὴν μητέρα.

Τοιαῦται καὶ αἱ περὶ τραχώματος διατάξεις τοῦ Μ. δικαίου.

Ἀλλὰ καὶ μόνη ἡ ἀνάγνωσις τῶν περὶ διαθηκῶν καὶ τραχώματος διατάξεων τοῦ Μουσουλμανικοῦ δικαίου ἀρκεῖ ἵνα πείσῃ πάντα ὅτι αὗται οὐδὲν ἔχουσι τὸ κοινὸν πρὸς τὰς διαθήκας καὶ τὴν προῖκα τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου, ὅπερ ἐφαρμόζουσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια, καὶ ὅτι δὲν ἐφαρμόζονται, οὐδ' ἡδύνατο, νὰ ἐφαρμοσθῶσιν εἰς τοὺς Χριστιανούς Ὁρθοδόξους.

τοὺς ἐξαρτωμένους ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καθόσον περὶ πάσης διαφορᾶς τούτων καὶ ἰδίως περὶ διαθηκῶν καὶ προικὸς ἀπεφαίνοντο καὶ ἀπεφάσιζον κατὰ τὸ Βυζαντινὸν δίκαιον ὁριστικῶς μὲν καὶ τελεσιδίκως οἱ Πατριάρχαι, ἐκκλητῶς δὲ οἱ Μητροπολίται, Ἀρχιεπίσκοποι καὶ Ἐπίσκοποι, γινομένης αἰτήσεως ἐφέσεως ἢ ἀναθεωρήσεως τῶν ἀποφάσεων τούτων ἐνώπιον τῶν οἰκείων Πατριαρχείων, ἅτινα τότε ἀπεφαίνοντο τελειωτικῶς, αἱ δὲ τοιαῦται ἀποφάσεις τῶν ἦσαν σεβασταὶ καὶ ἐθεωρεῖτο ἔθνικὸν δυστύχημα ἢ ἄρνησις καὶ μὴ ἐκτέλεσις τῶν τοιούτων ἀποφάσεων, ὡς διὰ μακρῶν ἐξεθέσαμεν τὰ περὶ τῆς τοιαύτης δωσιδικίας τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου ἐν Τουρκίᾳ ἐν τῇ προμνησθείσῃ μελέτῃ ἡμῶν περὶ διατροφῆς ἐν γένει ἀπὸ σελίδος 22 μέχρι 39.

Τοιαῦτα λοιπὸν ἦσαν ἐν συνόψει τὰ δίκαια καὶ προνόμια τῶν Πατριαρχείων ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἰδίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου δικάζοντος περὶ πάσης διαφορᾶς τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ περὶ διαθηκῶν καὶ προικὸς.

ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ

Περὶ τοῦ ἰσχύοντος δικαίου περὶ διαθηκῶν καὶ προικὸς ἀπὸ τοῦ 1862 μέχρι τῆς 8 Μαΐου 1884, ἐντεῦθεν μέχρι τῆς 23 Ἰανουαρίου 1891 (1306) μόνον διὰ τοὺς χριστιανοὺς ὀρθοδόξους ὑπηκόους ὁθωμανούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ἀπὸ τοῦ 1862 μέχρι τῆς 8 Μαΐου 1884

Διὰ τῶν Γενικῶν Κανονισμῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ

Πατριαρχείου, οἵτινες ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν τὸ 1862 καὶ ἰδίως διὰ τοῦ ἄρθ. 3. τοῦ Κεφ. Β. τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου, τὸ ζήτημα περὶ τῶν ἐκ διαθηκῶν καὶ προικὸς διαφορῶν ἐκανονίσθη καὶ οὕτω ἡ δικαιοδοσία τῶν ἱεροδικείων περὶ διαθηκῶν καὶ προικὸς κατηργήθη, ἀνεγνωρίσθη δὲ καὶ ἡ δικαστικὴ δικαιοδοσία τῶν Πατριαρχείων δι' ἄλλα τε ζητήματα τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν αὐτῶν, ἀλλ' «ἰδίως διὰ τὰς περὶ διαθηκῶν . . . τραχώματος καὶ προικὸς διαφορὰς». Τῷ ὄντι ἰδοὺ τί ἀναγινώσκουμεν ἐν τῷ προμνησθέντι Κανονισμῷ.

Ἄρθ. 3. Τὸ εἰρημένον Συμβούλιον . . . «θέλει ἐξετάζει» τὰς περὶ προσόδων τῶν τῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ προσηρτημένων Μοναστηρίων, «ὡς καὶ τὰς περὶ διαθηκῶν, ἀφιερωτικῶν ἐγγράφων (Βακφιέ), τραχώματος καὶ προικὸς διαφορὰς».

Ἄρθρ. 9. Πᾶσα συνεδρίασις ἔχουσα τὰ δύο τρίτα τῶν μελῶν εἶναι πλήρης . . . , ἰσχυούσης τῆς πλειοψηφίας ὡς πρὸς τὴν διαίτησιν τῆς ὑποθέσεως· ἐν περιπτώσει δὲ ἰσοψηφίας νικᾷ τὸ μέρος τὸ ἔχον τὴν ψῆφον τοῦ Προέδρου.

Ἄρθρ. 14. «Οἱ ἐνάγοντες εἰς δίκην δι' ὑπόθεσιν (οἷαι ὠρίσθησαν ἐν τῷ 3ῳ ἄρθρῳ) ὀφείλουσι πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς διαδικασίας νὰ δίδωσιν ἐγγύησιν διὰ τὰ ἐν τῇ διαρκείᾳ αὐτῆς προκύψοντα ἔξοδα».

Αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων τούτων εἶναι ρηταί,

ιδίως δὲ αἱ φράσεις τοῦ ἄρθρου 14ου «οἱ ἐνάγοντες εἰς δίκην δι' ὑπόθεσιν (οἶαι ἐν τῷ ἄρθρῳ 3ῳ ὠρίσθησαν) καὶ κατωτέρω «πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς διαδικασίας» καθιστῶσι φανερώτατον τὸ γεγονός, ὅτι τὸ Μικτὸν Συμβούλιον εἶναι δικαστήριον, δικάζει περὶ δικῶν, οἶαι αἱ περὶ διαθήκης καὶ προικός, καὶ ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν ἐκδίδον τὴν σχετικὴν ἀπόφασίν του.

Τοιοῦτῳ τρόπῳ περὶ τῶν ἐκ διαθηκῶν καὶ προικός διαφορῶν δὲν δύναται νὰ δικάζωσι τὰ ἱεροδικεῖα, ἀλλὰ τὰ Μικτὰ Συμβούλια τῶν Πατριαρχείων καὶ αἱ ἀπαντῶμεναι πλέον περὶ διαθηκῶν διατάξεις § 20, 21 καὶ 23 ἐν τοῖς Πατριαρχικοῖς καὶ Ἀρχιερατικοῖς Βερατίοις εἶναι κατηργημέναι διὰ τοῦ εἰδικοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου.

Ἡ δικαιοδοσία αὕτη ἐξηκολούθει καὶ τὰ Μικτὰ Συμβούλια ἐνταῦθα καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐξεδίκαζον τὰς περὶ διαθηκῶν καὶ προικός διαφορὰς ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀμφισβήτησεως. Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὁμως μετὰ τινα ἔτη ἤτοι μετὰ ἑξ ἔτη π.χ. κατὰ τὸ 1868 καὶ κατόπιν πάλιν μετὰ ἑξ ἔτη ἤτοι τὸ 1874 ἠθέλησαν τὰ ἱεροδικεῖα ν' ἀναμιχθῶσιν εἰς δίκας περὶ διαθηκῶν καὶ προικός, τὰ Πατριαρχεῖα παρεπονέθησαν κατὰ τῶν τοιούτων ἀναμίξεων καὶ τὸ νόμιμον τῶν παραπόνων των ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ διὰ Κυ. νητικῶν διαταγῶν ἀπὸ 8 Ὀκτωβρίου 1868 (4 Ρεδζέπ 1285) καὶ ἀπὸ 29 Νοεμβρίου 1874 (23

Σεβὰλ 1291) διετάχθησαν οἱ Καδῆδες νὰ παύσωσι τὰς τοιαύτας ἀναμίξεις «εἰς ὑποθέσεις θρησκευτικὰς, οἶαι αἱ περὶ διαθηκῶν καὶ προικοσυμφώνων», οὕτω δὲ διετηρήθη ἡ δικαστικὴ δικαιοδοσία τῶν Μικτῶν Συμβουλίων.

Σαφεστάτην δ' ἀπόδειξιν τῆς καταργήσεως τῆς δικαστικῆς δικαιοδοσίας καὶ τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ἀναμίξεως τῶν ἱεροδικείων εἰς τὰς περὶ διαθηκῶν διαφορὰς εὐρίσκομεν ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ τῆς 28 Μαρτίου 1878 (ἤτοι μετὰ τέσσαρα ἔτη αὐθις ἀπὸ τῆς προμνησθείσης κυβερνητικῆς διαταγῆς). Ἐν ἐκείνῃ ρητῶς λέγεται ὅτι ἡ διαθήκη καὶ τὰ κληροδοτήματα τῶν χριστιανῶν ὀρθοδόξων εἶναι αὐτοδικαίως ἔγκυρα καὶ ἐκτελεστὰ καὶ ἀνευ τῆς ἐπικυρώσεως τῶν τοῦ Σερῆ δικαστηρίων· μόνον δ' ἐν ἐλλείψει διαθήκης δύναται νὰ γείνη προσφυγὴ εἰς ταῦτα Ἐγκ. ὑπ. Δικ. 7 Μαρτίου 1894. Ἰδὲ τὰς ἐγκυκλίους ταύτας ἐν Κωδ. κλ. δ. σελ. 54 καὶ ε.

Τὴν ἀποκλειστικὴν δικαστικὴν δικαιοδοσίαν τῶν Μικτῶν Συμβουλίων ἀνεγνώρισε καὶ αὐτὸ τὸ Πολιτικὸν τμήμα τοῦ Ἀκυρωτικοῦ, τὴν δὲ σχετικὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ ἰδὲ αὐτόθι σελ. 167.

Ἀλλὰ μετὰ τινα ἔτη καὶ πάλιν νέα ἀναφαίνεται ἀμφισβήτησις τῆς δικαστικῆς δικαιοδοσίας τῶν Μικτῶν Συμβουλίων, τὴν δὲ φορὰν ταύτην ἡ ἀμφισβήτησις ἔρχεται κατ' εὐθείαν ἐκ τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως, ἥτις δι' ἐγκυκλίον της ἀπὸ 31 Μαΐου 1883 (7 Σαμπὰν 1303) ἰδοὺ τί λέγει·

Ἵπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκεια-
μάτων

Ἰ. Αριθ. 22.

Πρὸς τὸ Ρωμαϊκὸν Πατριαρχεῖον

§ 4. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς διαθήκας, τὴν διατρο-
φήν καὶ τὰ παρόμοια, ἐκείνο, τὸ ὁποῖον ἡρμή-
νευσε προλαβόντως τὸ Συμβούλιον τοῦ Κράτους
καὶ τὸ ὁποῖον διεβιβάσθη ὑμῖν κοινοποιηθὲν
παρὰ τῆς Τ. Πύλης εἰς τὸ ἱπουργεῖον τῶν θρη-
σκευτικῶν, εἶναι ὅτι ἐν περιπτώσει αἰτήσεως ἀμ-
φοτέρων τῶν διαδίκων ἡ ἐνὸς μόνου ἐξ αὐτῶν
πρέπει τὰ δικαστήρια νὰ θεωρῶσι τοιαύτας
ὑποθέσεις· τοῦτο δὲ συνάδει πληρέστατα πρὸς
τὰς διατάξεις τῶν ὑψηλῶν διαταγμάτων. Μάλι-
στα τάξεις στηριζομένη ἐπὶ τῶν εἰρημένων δια-
ταγμάτων, καὶ ἐπαναλήψεως καὶ ἐξηγήσεως δὲν
ἔχρηζε· τοῦτο δὲ ἐγένετο μόνον, διότι ἐζητήθη-
σαν ἐξηγήσεις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Αἱ ἐν τοῖς ὑψηλοῖς Βερατίοις ρηταὶ καὶ σα-
φεῖς περικοπαί, αἱ διαλαμβάνουσιν ὅτι τὰ τοῖς
πτωχοῖς τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τοῖς ἀγαθοεργοῖς
καθιδρύμασιν, οἷον σχολείοις καὶ νοσοκομείοις,
διὰ διαθήκης κληροδοτούμενα πράγματα λαμ-
βάνονται παρὰ τῶν κληρονόμων διὰ τοῦ Σερῆ,
ὅτι, ὅταν οἱ Χριστιανοὶ ὑπήκοοι ἤθελον διαθέσει
τὸ τρίτον τῆς περιουσίας αὐτῶν ὑπὲρ τοιούτων
καθιδρυμάτων, ἐπίσης λαμβάνεται παρὰ τῶν
κληρονόμων τῇ ἀδείᾳ τοῦ Σερῆ καὶ ὅτι ἡ διαθή-

κη τῶν ἀποθνησκόντων κληρικῶν ἡ ἐνὸς ιδιώτου
λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν κατὰ τὸ Σερῆ· ἐπίσης ἡ
ἐξέτασις καὶ ἐξακρίβωσις, ἥτις ἐν τῇ περὶ κα-
ταγραφῆς τῶν περιουσιῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 7
Σεφὲρ 1278 ἐγκυκλίῳ, τῇ ὑπὸ τῶν ὑμετέρων
Πατριαρχείων κοινοποιηθείσῃ πᾶσι τοῖς Μητρο-
πολίταις καὶ Ἐπισκόποις ὀρίζεται, ὅτι θέλει
γίνεσθαι ὑπὸ τῶν Χακίμιδων περὶ τῶν διὰ δια-
θήκης κληροδοτούμενων εἰς ἀγαθοεργοὺς σκο-
ποὺς τριτημορίων περιουσίας, — ταῦτα πάντα
ἀρκοῦσι ν' ἀποδείξωσι τρανῶς τὸν βαθμὸν τῆς
δικαιοδοσίας τῶν δημοσίων δικαστηρίων ἐν ταῖς
ὑποθέσεσι ταύταις.

Τὸ Πατριαρχεῖον διὰ τακριρίου αὐτοῦ ἀπὸ 14
Ἰουλίου 1883 (22 Ραμαζὰν 1300) ἀνεσκέυασε
τὰ ἄνωθι γραφέντα περὶ διαθηκῶν διὰ μακρῶν
καὶ ἐπέμινεν εἰς τὰ ἐξῆς σημεία·

1ον ἐρωτᾷ τίνα δικαστήρια θὰ δικάζωσι κατ'
ἔφεσιν τὰς ἀποφάσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν
Συμβουλίων περὶ διαθηκῶν· ἐὰν θεωρῇ τὰ τοῦ
Σερῆ, τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, διότι διαθήκη Χρι-
στιανοῦ συνταχθεῖσα κατὰ τὸν χριστιανικὸν
νόμον δὲν δύναται νὰ κριθῇ κατὰ τὸν Μουσουλ-
μανικὸν νόμον, ἐναντίον εἰς τε τὸ ὑπόμνημα τῆς
Ἱψηλῆς Πύλης ἀπὸ 15 Μαΐου 1867 καὶ εἰς τὴν
διακοίνωσιν τοῦ ἱπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν
ἀπὸ 18 Μαρτίου 1878.

2ον ὑπομινύσκει τὰς ἐναντίας διαταγὰς τῆς
Κυβερνήσεως εἰς τοὺς Καδῆδες καὶ Ναΐπιδες
ὅπως μὴ ἀναμιγνύωνται εἰς ὑποθέσεις διαθηκῶν

καὶ προικός· ἤδη ἡ Κυβέρνησις θέλει ν' ἀναιρέσῃ τὰς διαταγὰς τῆς ἐκείνης.

3ον ὑπερθυμίζει τὰ ἄρθρα τῶν Κανονισμῶν τῶν Πατριαρχείων κεφ. Β. ἄρθ. 3 καὶ 14 καθιερῶντα τὴν δικαστικὴν δικαιοδοσίαν τῶν Μικτῶν Συμβουλίων καὶ περὶ διαθηκῶν

καὶ τέλος 4ον ἐπικαλεῖται ἀποφάσεις τοῦ Νομοθετικοῦ τμήματος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους καὶ τοῦ Ἀκυρωτικοῦ, καθ' ἃς ἐν ταῖς περὶ διαθηκῶν Χριστιανῶν δίκαις μόνα ἀρμόδια δικαστήριά εἰσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια κατὰ τὸν Κανονισμόν τῶν Πατριαρχείων, καταλήγει δ' αἰτούμενον ἵνα παύσωσιν αἱ τοιαῦται παράνομοι κυβερνητικαὶ ἐπεμβάσεις.

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης διὰ τεσκερέ του ἀπὸ 19 Δεκεμβρίου 1883 (1299) (1 Ρεβιουλεβέλ 1301) ἀρνεῖται πᾶσαν παραβίασιν τῶν προνομίων τῶν Πατριαρχείων καὶ ἀναφέρεται ἀπλῶς καὶ μόνον εἰς τὴν προμνησθεῖσαν ἐγκύκλιον τοῦ 1278. Καὶ πρακτικὸν δὲ τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ταῦτά ὑποστηρίζει, ἀι αἰφύρεται δὲ καὶ εἰς τὰς περὶ διαθηκῶν διατάξεις τὰς ἐμπεριεχομένας ἐν τοῖς Πατριαρχικοῖς Βερατίοις.

Τὰ δύο Διοικητικὰ Σώματα τῆς Ἐκκλησίας ἦτοι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὸ Μικτὸν Συμβούλιον διὰ μακροτάτου ὑπομνήματος τῶν ἀπὸ 21 Φεβρουαρίου 1884 ἀνεσκέυασαν τὰς ἄνωθι ἀξιώσεις τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἀνέπτυξαν ἐν λεπτομερείᾳ τοὺς Κανονισμοὺς τῶν Πατριαρχείων καὶ ἐπεκαλίσθησαν τὰς διατάξεις τοῦ Χάτι Χου

μαγιούν καὶ τὰς γινομένας ἐπισήμους ἐρμηνείας αὐτοῦ καὶ τῶν κανονισμῶν τοῦ Μ. Συμβουλίου ἐν τῷ ἄρθ. 13 τοῦ ὑπομνήματος τοῦ Φουνὰτ Πασσᾶ καὶ κατέληξαν αἰτούμενα τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸ ἀρχαῖον καθεστῶς καὶ τὴν ἐπιβράβευσιν τῶν προνομίων τῶν Πατριαρχείων εἰς τὰ Πατριαρχεῖα.

Ταῦτα μετὰ τὴν παρίτησιν τοῦ τότε Πατριάρχου κυροῦ Ἰωακείμ διὰ τεσκερέ των ἀπὸ 19 Ἀπριλίου 1300 (1884) 6 Ρεδζέπ 1301 ἀναφερόμενα εἰς τὸ προμνησθὲν ὑπόμνημά των, ὅπερ ἔστειλαν πρὸς διαφώτισιν τῆς Κυβερνήσεως, ἐξητήσαντο τὴν τήρησιν τῶν ἀρχαίων προνομίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος ἄνευ τῶν ἐπενεχθεισῶν μεταβολῶν.

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἄνωθι τακριρίου τῶν Πατριαρχείων τοῦ ἀποσταλέντος εἰς ἀπάντησιν τοῦ προαναφερθέντος ἀπὸ 19 Δζεμαζιούλ Ἀχὴρ 1301 τεσκερέ δὲν ἀπέκρουσε ποσῶς τὸ ἄνωθι τακρίμιον, ἀλλ' ἀποδεχθὲν τὰ αἰτήματα αὐτοῦ, ἐδήλωσεν ὅτι «Καθὼς ἡ ἀφοσίωσις τῶν Ρωμαίων ὑπηκόων τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος ἐκ τῶν προτέρων ἐγνωσμένη τυγχάνουσα τῇ Αὐτοκρ. Κυβερνήσει οὐδεμίαν, ὥς γνωστόν, ἐπιδέχεται συζήτησιν καὶ ἀμφιβολίαν, οὕτως οὐδὲ τῆς διανοίας κἂν διήλθε τὸ μεταβαλεῖν καὶ ἀλλοιωῶσαι τὰς θρησκευτικὰς προνομίας καὶ παραχωρήσεις, ὧν ἀνέκαθεν τὸ Πατριαρχεῖον ἀπολαύει».

Τοιούτῳ τρόπῳ ἔληξεν ἡ ἀμφισβήτησις αὕτη

καὶ τὰ προνόμια τῶν Πατριαρχείων, ὡς διευ-
πλώθησαι διὰ τοῦ ἀπὸ 21 Φεβρουαρίου 1884
ὑπομνήματος τῶν Πατριαρχείων, ἀνεγνωρίσθη-
σαν καὶ ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἀπὸ τῆς 8 Μαΐου 1881 (1300) μέχρι τῆς 22
Ἰανουαρίου 1891 (1306).

Ἀλλὰ μόλις παρήλθον ἑξ ἔτη καὶ αὖθις νέα
ζητήματα ἠγέρθησαν καὶ ἤρξατο αὖθις κατὰ τὸ
1890 ἀμφισβήτησις τοῦ προνομιακοῦ καθεστῶ-
τος τῶν Πατριαρχείων καὶ τῆς ἀρμοδιότητος
αὐτῶν εἰς δίκας ἐκ διαθηκῶν, διατροφῆς καὶ τὸ
κῦρος ἢ μὴ τοῦ γάμου καὶ τὸ διαζύγιον ἀπεφα-
σίζοντο ὑπὸ μεχκεμέδων.

Τὸ Πατριαρχεῖον διὰ τακρίριου τοῦ ἀπὸ 22
Ἰουνίου 1890 κατήγγειλε ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα
καὶ ἐξηγήσατο ἵνα ἡ Α. Τ. ὁ Μέγας Βεζύρης
εὐαρεστηθῇ ν' ἀποστείλῃ ὃν ὑπεσχέθη τεσκερὲν
ἀναγνωρίζοντα τὰ προνόμια τῶν Πατριαρχείων.
Ἐπῆλθε καιόπιν μεταξὺ τῶν Πατριαρχείων καὶ
τῆς Κυβερνήσεως μακρὰ συζητήσεις ὡς ἑξῆς.

Τὸ Πατριαρχεῖον ὑπέβαλε νέον τακρίριον ἀπὸ
6 Ἰουλίου 1890 καὶ ὑπόμνημα ἀπὸ 11 Ἰουλίου
ε. ε. καὶ τέλος διαμαρτύρησιν τοῦ Πατριάρχου
κυροῦ Διονυσίου ἀπὸ 23 Ἰουλίου ἰ. ἑ.

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης ἀπήντησε
διὰ τεσκερέ του ἀπὸ 20 Ζιλχιτζέ 1307 (27 Ἰου-
λίου 1306) 1890.

Ἀνταπήντησε τὸ Πατριαρχεῖον διὰ τακρίριου

τῆς 2 Αὐγούστου 1306 (1890) 28 Ζιλχιτζέ
1307.

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης ἔστειλε τότε
νέον τεσκερὲν ἀπὸ 7 Μουχαρρέμ 1308 (11 Αὐ-
γούστου 1306 (1890)).

Τὸ Πατριαρχεῖον ἀπήντησε διὰ τακρίριου
ἀπὸ 21 Αὐγούστου 1890 (18 Μουχαρρέμ 1308
(1306)).

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης ἀνταπήντησε
διὰ τεσκερέ τῆς 29 Σαφέρ 1308 (2 Ὀκτωβρίου
1306 (1890)) καὶ διὰ νεωτέρου τεσκερέ τῆς 12
Ρεβιούλ' Αχῆρ 1308 (13 Νοεμβρίου 1306 (1890)).

Τὸ Πατριαρχεῖον ἔγραψε νέον τακρίριον ἀπὸ
29 Νοεμβρίου 1890, εἰς ὃ ἀπήντησε τὸ ὑπουρ-
γεῖον διὰ τεσκερέ τῆς 3 Δζεμαζιούλ ἑββέλ 1308
(3 Δεκεμβρίου 1306 (1890)).

Τὸ Πατριαρχεῖον ἀνταπήντησε διὰ τακρίριου
τῆς 12 Δεκεμβρίου 1890, εἰς ὃ τὸ ὑπουργεῖον
ἀπήντησε διὰ τεσκερέ τῆς 19 Δζεμαζιούλ ἑββέλ
1308 (19 Δεκεμβρίου 1306 (1890)).

Τὸ Πατριαρχεῖον ἔστειλε τότε νέον τακρίριον
ἀπὸ 22 Δεκεμβρίου 1890, εἰς ὃ ἀπήντησε τὸ
ὑπουργεῖον διὰ τεσκερέ του ἐπαναληπτικοῦ τοῦ
τεσκερέ τῆς 27 Δεκεμβρίου 1306 (1890) 27
Δζεμαζιούλ ἑββέλ 1308.

Κατόπιν ὅλης ταύτης τῆς συζητήσεως ἔληξεν
ὁ προνομιακὸς ἀγὼν (ιδεὲ Μελέτην περὶ διατρο-
φῆς ἐν σελ. 112—117 § 1) καὶ ἐξεδόθη ἡ περι-
λάλητος ἐγκύκλιος τῆς 23 Δζεμαζιούλ ἑββέλ
1308 (22 Ἰανουαρίου 1306 (1891)), ἥς αἱ περὶ

προικὸς καὶ διαθηκῶν σχετικαὶ παράγραφοι ἔχουσιν ὡς ἑξῆς·

« § 3. Κατὰ τὰς ἀποφάσεις ταύτας αἱ ἐκ τῆς συνάψεως τοῦ γάμου καὶ διαλύσεως αὐτοῦ ἀπορρέουσαι ἀγωγαὶ τραχώματος καὶ προικὸς ἀνέκαθεν θεωροῦνται ἐνταῦθα μὲν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, ἔξω δὲ ἐν ταῖς Μητροπόλεσιν ἡ ἀρχαία αὕτη τάξις καὶ τοῦ λοιποῦ θέλει τηρεῖσθαι.

« § 4. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸ ζήτημα τῶν διαθηκῶν, καίτοι τοῦτο εἶναι ἀστικῆς τάξεως, ἐπειδὴ ὁμως ἡ ἐξέτασις καὶ ἐξομάλισις τῶν εἰς αὐτὸς ἀνυπομένων διαφορῶν εἶναι ἀνατεθειμένη, δυνάμει τοῦ 3ου ἄρθρου τοῦ περὶ καθηκόντων τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου κεφαλαίου τοῦ Πατριαρχικοῦ κανονισμοῦ, εἰς τὸ εἰρημένον Συμβούλιον, διὰ τοῦτο ἡ διαθήκη ἡ παρόνσιασθησομένη ἐν τῇ περιουσίᾳ Χριστιανοῦ ἔχοντος κληρονόμους ἀνηλίκους καὶ ἐνήλικας, θέλει εἶναι ἔγκυρος δικαστικῶς, ὅταν ἡ ἐπικεκυρωμένη ὑπὸ Πατριάρχου ἢ Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου τόσον δὲ τὰ κίνητα (μάλ), ὅσον καὶ τὰ ἀκίνητα (μούλκια), ἅτινα ἤθελε περιέχει ἡ διαθήκη, ἐκτὸς δημοσίων γαιῶν (ἐραζιῖ ἐμιριγιέ) καὶ βακουφίων, θέλουσιν ἄνευ ἀναμίξεως ἀφίεσθαι εἰς τὸν κληροδόχον ἢτοι εἰς τὴν ὑπὲρ οὗ διετέθησαν. Αἱ δὲ ἐκ τῶν διαθηκῶν ταύτων μεταξὺ κληρονόμων ἢ τοῦ κηδεμόνος τῶν ἀνηλίκων ἀναφυησόμεναι ἢ αἱ περὶ κύρους καὶ αὐθεντίας τῆς διαθήκης πρακύνθουσαι διαφοραὶ θεωροῦνται

κατὰ τὸ 3ον ἄρθρον τοῦ περὶ Μ. Συμβουλίου κεφαλαίου τοῦ Πατριαρχικοῦ Κανονισμοῦ, ἐν μὲν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ Συμβουλίῳ τούτῳ, ἐν δὲ ταῖς Νομαρχίαις ἐν τοῖς Μητροπολιτικοῖς Συμβουλίοις καὶ αἱ ἀποφάσεις (ἰλιαμάτ) αἱ ὑπὸ τῶν Συμβουλίων τούτων ἐκδοθησόμεναι θέλουσιν ἐκτελεῖσθαι κυβερνητικῶς ὑπὸ τῶν ἐκτελεστικῶν τμημάτων. Ἐπειδὴ ὁμως τὸ μέτρον τοῦτο ἀφορᾷ τὴν Ὁρθόδοξον Ρωμαϊκὴν Κοινότητα, εἰάν τινες τῶν κληρονόμων ἀνήκωσιν εἰς ἐτέραν κοινότητα ἢ ὧσιν ὑπήκοοι ξένοι ἢ εἰάν ἡ ἐπικεκυρωμένη διαθήκη περιλαμβάνῃ βακούφια ἢ δημοσίους γαίας ἢ ὑπὸ τρίτου εἴτε ὑπηκόου Ὁθωμανοῦ εἴτε ξένου διαφιλονεικουμένην κινητὴν περιουσίαν ἢ ἀκίνητα μούλκια, ἡ ἐξέτασις τῶν ἐκ τοιούτων διαθηκῶν ἀπορρεουσῶν ἀγωγῶν ἀνήκει εἰς τὰ δικαστήρια τοῦ Κράτους.»

Τοιοῦτῳ τρόπῳ ἐδόθη πέρας εἰς τὸ πολύκροτον ἐκεῖνο προνομιακὸν ζήτημα τῶν Πατριαρχείων, οὗ ἕνεκα μετὰ τρεῖς μῆνας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεώς του, μετὰ τρεῖς παραιτήσεις τοῦ Πατριάρχου κυροῦ Διονυσίου, μετὰ τὴν τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ γενομένην τῇ 38βρίῳ 1890 παύσιν τῶν λειτουργιῶν τῶν Ἐκκλησιῶν ἐνταῦθα καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐδέησε νὰ παρέμβῃ αὐτὸς ὁ Ἀναξ καὶ νὰ διορίσῃ ἐπιτροπὴν ἐπὶ τούτῳ ἐδρεύσασαν ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Δικαιοσύνης τὴν νύκτα τῆς 24 πρὸς τὴν 25 Δεκεμβρίου 1890 ἐκ λαϊκῶν ἀνωτάτων Κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων Χριστιανῶν ὀρθοδόξων.

Εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην, εἰς ἣν ἐκλήθησαν καὶ μετέσχον ταύτης καὶ δύο Συνοδικοὶ Ἀρχιερεῖς καὶ ἐν μέλος τοῦ Συμβουλίου, ὁφείλεται ἡ ἐπελθοῦσα λύσις τοῦ προνομιακοῦ ζητήματος τῶν Πατριαρχείων καὶ ἡ ἐναρξίς τῆς κανονικῆς λειτουργίας τῶν τε Ἐκκλησιῶν ἐνταῦθα καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τοῦ Πατριαρχείου καὶ αἱ περὶ προικὸς καὶ διαθηκῶν ἀποφάσεις τῶν Πατριαρχείων, Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκόπων ἐξετελοῦντο ἀπροσκόπτως.

Δὲν ἠδύνατο καὶ νὰ γείνη ἄλλως καὶ διὰ τοὺς ἐξῆς ἔτι λόγους.

I. Ὡς πρὸς τὴν προῖκα.

Ἴδου αἱ ἀντιθέσεις τοῦ II. δικαίου πρὸς τὸ M. δίκαιον φανερώταται οὕτως:

1ον Κατὰ τὸν ὅρισμόν τῆς προικὸς κατὰ τὸ Πατριαρχικὸν δίκαιον «Προῖξ εἶναι ὃ, τι δίδεται ἐγγράφως διὰ δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ συμβολαίου ἢ ἀγράφως παρὰ τῶν γονέων τῆς γυναικὸς ἢ τῆς γυναικὸς αὐτῆς ἢ παρ' ἄλλου τινὸς εἰς τὸν ἄνδρα λόγῳ προικὸς τῆς γυναικὸς πρὸς ἀνακούφισιν τῶν βαρῶν τοῦ γάμου. Ἴδὲ ἀνωτέρω Βασ. (29. 1) 1. 3. 52. 75. 86. 91. 102. 107. 117.

Τοιαύτη τις διάταξις δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῷ Μουσουλμανικῷ δικαίῳ· τῷ ὄντι 1ον τοῦτο δὲν διατάσσει νὰ δίδηται τι εἰς τὴν γυναῖκα διὰ τὸν ἄνδρα εἰς ἀνακούφισιν τῶν βαρῶν τοῦ γάμου.

2ον ὁ πατὴρ δὲν εἶναι ὑπόχρεως κατὰ τὸ M.

δίκαιον εἰς προίκισιν τῆς κόρης, ἐν ᾧ κατὰ τὸ Βυζαντινὸν δίκαιον ὁ πατὴρ ὑποχρεοῦται εἰς τοῦτο.

3ον Ὁ σύζυγος κατὰ τὸ B. δίκαιον ἐνάγει περὶ τῆς προικὸς καὶ διαχειρίζεται ταύτην, ἐν ᾧ κατὰ τὸ M. δίκαιον οὐδὲν τοιοῦτο ὑπάρχει.

4ον Τὸ M. δίκαιον κάμνει λόγον περὶ τραχώματος (troussseau) τῆς γυναικὸς, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔχει σχέσιν μετὰ τὴν προῖκα τοῦ B. δικαίου ἰδὲ ἀνωτέρω ἀρθ. 112 καὶ ἐ. ἐν σελίδι 50 καὶ ἐ.

II. Ὡς πρὸς τὰς διαθήκας.

Ἴδου καὶ αἱ μέγιστα διαφοραὶ τοῦ B. πρὸς τὸ M. δίκαιον.

1ον Κατὰ τὸ M. δίκαιον ἡ διαθήκη ἀποδεικνύεται πάντοτε διὰ μαρτύρων καὶ δύναται νὰ ᾔηται καὶ ἄγραφος, κατὰ κανόνα τὸ B. δίκαιον δὲν παραδέχεται ἄγραφον διαθήκην εἰμὴ εἰς ἐξαιρετικὰς τινὰς περιστάσεις.

2ον Ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ M. δικαίου ἀπαιτοῦνται δύο μόνον μάρτυρες ἤτοι δύο ἄνδρες ἢ εἰς ἄνθρωπος καὶ δύο γυναῖκες· κατὰ τὸ B. δίκαιον ἀπαιτοῦνται διὰ τὸ κῦρος τῆς διαθήκης συνήθως 7 μάρτυρες, κατ' ἐξαίρεσιν πέντε ἢ τοῦλάχιστον τρεῖς καὶ πάντες ἄνδρες, αἱ δὲ γυναῖκες δὲν δύνανται νὰ μαρτυρήσωσιν ἐν διαθήκῃ.

3ον Κατὰ τὸ B. δίκαιον ἀπαιτεῖται ἐπὶ ποιῇ ἀκυρότητος ἐνότης τύπου, χρόνου καὶ πράξεως ἐν ταῖς διαθήκαις, κατὰ τὸ M. δίκαιον τοιαύτη τις διατύπωσις δὲν ἀπαιτεῖται ποσῶς εἰς τὰς διαθήκας.

4ον Τὸ Β. δίκαιον ἀφίνει εἰς τὸν διαθέτην πᾶσαν ἐλευθερίαν εἰς τὸν διορισμὸν τῶν κληρονόμων ἢ τοῦ κληρονόμου του, ὅστις δύναται νὰ ᾔηται συγγενῆς καὶ νόμιμος κληρονόμος αὐτοῦ ἢ μὴ. ἐξαιρεῖ δὲ μόνον τὰ ἀνίκανα πρόσωπα καὶ τὰ αἰσχρά, ὅσας κς προτιμῶνται ταῦτα τῶν ἀδελφῶν τοῦ διαθέτου· οὐχ οὕτως ἔχει κατὰ τὸ Μ. δίκαιον, ὅπερ ἀπαιτεῖ ὅπως ὁ διοριζόμενος κληρονόμος τοῦ διαθέτου, ἐπὶ ποιῇ ἀκυρότητος τοῦ διορισμοῦ του, μὴ ἢ ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ κληρονόμων του.

5ον Τὸ Μ. δίκαιον περιορίζει τὸν διαθέτην ἵνα διαθέσῃ «μέχρι τοῦ τρίτου τῆς περιουσίας του ὑπὲρ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν», οὐχὶ δὲ ἀτόμων κατὰ τὸ ρητὸν γράμμα τῆς ἐγκυκλίου τοῦ 1278.

Τὸ Β. δίκαιον ἀφίνει τὸν διαθέτην ἐλεύθερον νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν ἢ ὑπὲρ προσώπων οἷων δὴ ποτε, ἀρκεῖ ν' ἀφήσῃ εἰς ἓνα ἕκαστον τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων (κατιόντων καὶ ἀνιόντων καὶ χήρας ἀπόρου) τὴν νόμιμον μερίδα των, ἣτις εἶναι τὸ τρίτον μὲν τῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου, ἂν ἀφήκε τρία τέκνα, τὸ ἡμισυ δὲ ταύτης, ἂν ἀφήκε πλεον τῶν τριῶν τέκνων.

6ον Κατὰ τὸ Μ. δίκαιον τὸ εἰς τινα κληρονόμον τοῦ διαθέτου ἀφιέμενον κληροδότημα εἶναι ἔγκυρον καὶ ἰσχυρόν, ἐὰν οἱ λοιποὶ συγκληρονόμοι του συναινῶσι, κατὰ τὸ Β. δίκαιον τοιαύτη συναίνεσις δὲν ἀπαιτεῖται, ἐκτὸς ἐὰν τὸ κληροδότημα προσβίλλῃ τὴν νόμιμον μερίδα

τῶν συγκληρονόμων, ὅτε εἶναι μὲν ἰσχυρόν, ἀλλ' ἐλαττοῦται ἀναλόγως.

7ον Τὸ Μ. δίκαιον οὐδὲν διατάττει, οὐδὲ γνωρίζει περὶ ἀναγκαίων κληρονόμων καὶ περὶ ἐγκαταστάσεως αὐτῶν ἐπὶ ποιῇ ἀκυρότητος τῆς διαθήκης, οὐχ οὕτως ἔχει κατὰ τὸ Β. δίκαιον, ὅπερ καθιεροῖ ἀναγκαίους κληρονόμους τοῦ διαθέτου τοὺς κατιόντας ἢ ἀνιόντας αὐτοῦ καὶ κηρύττει ἄκυρον πᾶσαν διαθήκην μὴ ἐγκαθιστῶσαν τοὺς ἀναγκαίους κληρονόμους τοῦ διαθέτου καὶ μὴ μνημοειύουσιν αὐτῶν ρητῶς.

8ον Κατὰ τὸ Μ. δίκαιον δὲν ὑπάρχει ἀποκλήρωσις κληρονόμων ἐν διαθήκῃ, μόνον ὀρίζονται τινα περὶ ἀναξίων ἢ ἀνικάνων κληρονόμων. Τὸ Β. δίκαιον ἔχει εἰδικὰς διατάξεις περὶ ἀποκληρώσεως τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων καὶ τῶν νομίμων λόγων αὐτῶν.

9ον Τὸ Β. δίκαιον θεωρεῖ κληρονόμον τινὸς τὸ τέκνον αὐτοῦ τὸ γεννηθὲν ἐντὸς 300 ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου ἢ ἀπὸ τοῦ διαζυγίου του· κατὰ τὸ Μ. δίκαιον κληρονόμος αὐτοῦ εἶναι τὸ γεννηθὲν τέκνον ἐντὸς 24 σεληνιακῶν μηνῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου ἢ ἀπὸ τοῦ διαζυγίου τῆς μητρός του, χωρὶς νὰ ἴδῃ τὰ ἔμμηνα αὐτῆς.

10ον Κατὰ τὸ Μ. δίκαιον ἡ διαφορὰ τῆς ἐθνικότητος εἶναι λόγος ἀνικανότητος τοῦ ἀλλοδαποῦ πρὸς ἀπόκτησιν κληρονομίας Ὁθωμανοῦ συγγενοῦς του, τοιοῦτός τις λόγος δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ Β. δίκαιον.

11ον Ἡ διαθήκη τοῦ Μ. δικαίου εἶναι μᾶλλον κωδικοκλῆτος περί τινος κληροδοτήματος, δὲν εἶναι δὲ ποσῶς διαθήκη περί ἐγκαταστάσεως κληρονόμου, ὡς ἀπαιτεῖ τὸ Β. δίκαιον.

12ον Ἡ ἀξίωσις, ἵνα ἡ διαθήκη τῶν Χριστιανῶν ᾖναι σύμφωνος ταῖς διατάξεσι τοῦ Μ. δικαίου, ἰσοδυναμεῖ μετὰ κατάργησιν τοῦ προνομίου τῶν διαθηκῶν αὐτῶν.

13ον Τὰ Μικτὰ ἐκκλησιαστικά Συμβούλια εἶναι τὰ μόνα ἀρμόδια κατὰ τὴν Βεζ. ἐγκύκλιον τοῦ 1891 νὰ δικάζωσι περί πάσης διαφορᾶς ἀναφυησομένης ἐκ διαθήκης μετὰ κληρονόμων ἢ τοῦ κηδεμόνος τῶν ἀνηλίκων περί οἴου δήτινος ἀντικειμένου, εἰς τὰ δικαστήρια δὲ τοῦ Κράτους ἀνήκουσι μόνον α) αἱ ἐκ διαθηκῶν Χριστιανῶν δίκαια περί βακουφίων ἢ δημοσίων γαιῶν καὶ β) αἱ δίκαια περί διαθηκῶν, ἐν αἷς κληρονόμος ἐστὶν ἢ ξένος ὑπηκόος ἢ μὴ ρωμαῖος Ὁρθόδοξος ἢ περί διεκδικήσεως περιουσίας ἀμφισβητουμένης ὑπὸ τρίτον εἴτε ὑπηκόου Ὁθωμανοῦ εἴτε ξίνου, τὰ δὲ δικαστήρια τοῦ Σερῆ δικάζουσι περί πάσης ἄλλης διαθήκης ὑπηκόου Μουσουλμάνου ἢ μὴ, ἐξαιρέσει τῶν διαθηκῶν τῶν Χριστιανῶν Ὁρθοδόξων ὑπηκόων Ὁθωμανῶν κατὰ τὴν προμνησθεῖσαν ἐγκύκλιον.

14ον. Κατὰ τὸ ἰσχύον Πατριαρχικὸν δίκαιον καὶ τὴν προμνησθεῖσαν Βεζ. ἐγκύκλιον τοῦ 1891 ἡ διαθήκη τοῦ Ὁρθοδόξου Χριστιανοῦ συνήθως ἐπικυροῦται ὑπὸ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου, οὐδεμία ἐπικύρωσις ἀπαιτεῖται τῆς

διαθήκης τοῦ Μουσουλμάνου ἢ τοῦ μὴ Μουσουλμάνου τοῦ μὴ ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ.

Σημειωτέον ὅτι ἡ τοιαύτη παρὰ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου ἐπικύρωσις τῆς διαθήκης τοῦ Ὁρθοδόξου Χριστιανοῦ δὲν εἶναι νέον τι, ἀλλ' εἶναι ἡ παρὰ τοῖς ρωμαίοις λεγομένη Insinuatio, ἣτις ἐγένετο μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας παρὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν διετηρήθη ὡς προνόμιον τῶν Πατριαρχείων καὶ διατηρεῖται καὶ σήμερον.

Ἰδοὺ δὲ πῶς καθιερώθη ἡ τοιαύτη ἐπικύρωσις. Ἐπὶ τῶν ρωμαίων πρὸς δημιουργίαν φόρου τινὸς ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν καὶ κληροδοσιῶν διετάχθη διὰ τοῦ Ἰουλίου νόμου de vicesima hereditate ἵνα ἐκάστη διαθήκη προσάγῃται ἐνώπιον οἰκονομικοῦ τινος ὑπαλλήλου Magister census καὶ ἀνοίγῃται παρ' αὐτοῦ μετὰ τινα χρόνον ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου ἐπὶ πληρωμῇ τοῦ εἰκοστοῦ τῆς κληρονομίας· μετὰ τὴν πληρωμὴν ὁ ὑπάλληλος ἐκεῖνος ἐπέθετε τὴν σφραγίδα του ἐπὶ τῆς προσαγομένης διαθήκης καὶ κατεχώρει ταύτην εἰς τὰ βιβλία του· ἡ τοιαύτη πρᾶξις ἐκαλεῖτο νομικῶς Insinuatio καταχώρησις, ὡς λέγεται ἐν τῷ Κώδικι (628) 18 καὶ 23.

Ὁ φόρος οὗτος δὲν διήρκεσε πολὺν χρόνον, ἀλλὰ κατηργήθη μετ' ὀλίγον, οὐχ ἥττον διετηρήθη καὶ ἔμεινεν ἡ συνήθεια τῆς καταχωρήσεως Insinuatio πρὸς προστασίαν καὶ ἀσφάλειαν τῆς ἐκ διαθήκης κληρονομίας διὰ τῆς ἐπιβεβαιώσεως ἥτοι

ἐπικυρώσεως τῆς ὑπογραφῆς τοῦ διαθέτου παρ' ὑπαλλήλου τινος κυβερνητικοῦ, ὅστις δὲν ἦτο πλέον οἰκονομικός, ἀλλὰ πολιτικοί, κατ' ἀρχὰς ἐν μὲν τῇ Βασιλευούσῃ ὁ Νομάρχης, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις ὁ ἐπαρχος συνωδὰ τῇ Νεαρῇ 44 Λέοντος, κατόπιν δὲ κληρικοὶ ἤτοι ὁ ἐπίσκοπος καὶ ὁ ἡγούμενος ἰδὲ κωδ. περὶ ἐπισκόπων 40. Πανδ. (29.3) καὶ Βασ. (35.6)3.

Τὸ δικαίωμα τοῦτο τῆς καταχωρήσεως τῶν διαθηκῶν παρὰ τῶν Ἐπισκόπων διτηρήθη καὶ μετὰ τὸ 1453 καὶ ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀνήκον εἰς τὰ Πατριαρχεῖα παρὰ τοῦ πολλοῦ Κατακτητοῦ Μωάμεθ τοῦ Β' καὶ οὕτως ἐξασκεῖται μέχρι τῆς σήμερον παρὰ τοῦ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου ἐπιθετόντων ἐν τῇ κεφαλίδι τῆς διαθήκης τὴν ὑπογραφὴν των μετὰ τῆς λέξεως ἐπιβεβαιοὶ ἢ ἐπικυροὶ ἢ μὲ τὴν προσθήκην, τὸ γνήσιον τῆς κάτωθι ὑπογραφῆς ἢ ὑπογραφῶν, ἐπὶ πληρωμῇ τέλους τινὸς διαφόρου κατὰ τὰς τοπικὰς καὶ καιρικὰς περιστάσεις, ἐν τοῖς πατριαρχείοις σήμερον ὠρισμένου κατὰ τὴν διατίμησιν αὐτῶν ἐν τῷ Πρωτοκόλλῳ ὑπάρχουσιν.

Ἡ τοιαύτη ἐπικύρωσις ὑπάρχουσα τεκμαίρεται ἀμέσως (presumptio juris) ἀπέναντι τῶν ἐγχωρίων Ἀρχῶν (Βεζ. Εγκ. τοῦ 1891 § 4) (ἐγκυρος δικαστικῶς) τὸ κύρος τῆς διαθήκης καὶ ὡς συνέπειαν ἐπάγεται ὅτι ἐμποδίζει πᾶσαν ἀνάμειξιν τῶν ἱεροδικείων

πρὸς ἐπίθεσιν σφραγίδων ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου λόγῳ ἀνηλικιότητος, ἀνικανότητος ἢ ἀπουσίας τινὸς τῶν κληρονόμων του, «εἰς ἀπογραφὴν αὐτῆς, εἰς λήψιν συντηρητικῶν μέτρων, εἰς παραλαβὴν καὶ τέλος εἰς πώλησιν, διανομὴν καὶ διακανόνισιν αὐτῆς» κατὰ τὸ Μ. δίκαιον, οὕτινος αἱ διατάξεις διαφέρουσι τὰ μέγιστα τῶν τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου.

Ἡ τοιαύτη ὁμως ἐπικύρωσις δὲν ἐπηρεάζει ποσῶς τὰ δικαιώματα τῶν κληρονόμων δυιαμένων νὰ ζητήσωσι κατὰ τὸν νόμον τὴν ἀκύρωσιν αὐτῆς, ἐὰν ἡ διαθήκη δὲν ἐγένετο συμφώνως ταῖς διατάξεσι τοῦ Β. δικαίου. Πατρ. Ὁδ. ἀρθ. 491 — 493.

Κατὰ τὸ Β. ὁμως δίκιον ἡ διαθήκη δύναται νὰ γείνη καὶ νὰ ᾖ νόμιμος καὶ ἄνευ τῆς τοιαύτης ἐπικυρώσεως αὐτῆς, ἀλλ' ἀπόκειται ἀείποτε τοῖς Μικτοῖς Συμβουλίοις ν' ἀποφασίσωσι περὶ τοῦ κύρους ἢ μὴ αὐτῆς συνωδὰ τῷ νόμῳ τῶν Πατριαρχείων. Πατρ. Ὁδ. ἀριθ. 3.

Ἡ ἐπικεκυρωμένη μόνον ἔχει τὰ πλεονεκτήματα, ὧν ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω, ἀπέναντι τῶν ἐγχωρίων Ἀρχῶν, συμφέρει δὲ τὰ μέγιστα ἵνα αἱ τοιαῦται ἐπικυρώσεις γίνωνται πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου.

Τοιαύτη λοιπὸν ἦτο ἡ κρατήσασα τάξις περὶ διαθηκῶν καὶ προικὸς μέχρι τοῦ 1893.

ΤΜΗΜΑ IV

«Περὶ τῶν ἐπελθουσῶν νέων ἀμφισβητήσεων περὶ διαθηκῶν καὶ προικοσυμφώνων καὶ τῆς τηρουμένης τάξεως περὶ ἀμφοτέρων ἀπὸ τοῦ 1891 μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Δεκεμβρίου 1913 καὶ τῶν νέων ἀγώνων τῶν Πατριαρχείων καὶ τῆς εὐκταίας λύσεως καὶ τῶν νέων τούτων ἀμφισβητήσεων».

Δὲν παρῆλθε πολὺς καιρὸς καὶ ἀμέσως νέα πάλιν ἀνεφύησαν ζητήματα περὶ προικὸς καὶ διαθηκῶν καὶ ταῦτα παραθέτομεν χρονολογικῶς, ἰδίως καθ' ὅσον ἀφορᾷ δῆθεν τὴν περὶ αὐτῶν ἀρμοδιότητα τῶν Μικτῶν δικαστηρίων καὶ περὶ ἄλλων ζητημάτων ὡς ἐξῆς.

Ἴδου τὰ νέα ταῦτα ζητήματα.

Α) Ὡς πρὸς τὴν προίκα.

1ον Διὰ τεσκερὲ τῆς 8 Νοεμβρίου 1903 ἡ Κυβέρνησις ἀρνεῖται νὰ ἐκτελέσῃ προηγουμένους αὐτῆς τεσκερέδες διατάσσοντας ἵνα τὰ προικῶα ἀκίνητα κτήματα ἐγγράφωνται ὡς τοιαῦτα ἐν τοῖς Κτηματολογίοις.

Τὸ Πατριαρχεῖον ἀνεσκεύασε τὸν τεσκερὲν τοῦτον διὰ τακριρίων τῶν 15 Ἀπριλίου καὶ 28 Ἰουλίου 1904 καὶ ἐπεκαλέσθη τοὺς ἐναντίους τεσκερέδες τῶν 5 Δεκεμβρίου 1867 καὶ 4 Ἰουλίου 1874 καθορίζοντας τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ Κτηματολογίου νὰ δηλώνῃ, ὅτι κτῆμά τι δίδεται λόγῳ προικὸς εἰς τινα ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐπιστρέφῃται τοῦτο ἐν περιπτώσει θανάτου ἢ

διαζυγίου. Οὐδεμία ἐδόθη εἰς τὸ τακριρίον αὐτὸ ἀπάντησις ἔκτοτε.

2ον Διὰ τεσκερὲ τῆς 16 Μαρτίου 1891 ἡ Κυβέρνησις ἀξιοῖ ὅτι ἡ προῖξ μετὰ θάνατον τοῦ προικισθέντος ἀποβάλλει τὴν προικῶαν ιδιότητά της καὶ καθίσταται ἀπλὴ κληρονομία καὶ διεκφεύγει κατὰ συνέπειαν τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ἐκκλησιαστικῶν χριστιανικῶν δικαστηρίων, προβαίνουσα δὲ περαιτέρω διάταξιν νὰ διανέμωσι τὰς τοιαύτας προίκας κατὰ τὸν ἱερὸν νομον, ἐδήλωσε δὲ ὅτι πᾶσα ἐναντία ἀπόφασις δὲν θὰ ἐκτελῇται καὶ ὅτι αἱ τοιαῦται ὑποθέσεις ὑποθέσεις ὑπάγονται μόνον εἰς τὸ Σερῆ.

Τὸ Πατριαρχεῖον μετὰ 10 ἡμέρας ἤτοι διὰ τακριρίου του τῆς 26 Μαρτίου 1891 ἀποκρούει τὴν ἀξίωσιν ταύτην τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ Κυβέρνησις διὰ νέου τεσκερὲ τῆς 22 Σεπτεμβρίου 1892 ἐπαναλαμβάνει τὸν προμνησθέντα τεσκερὲν της, ἀλλὰ καὶ τὸ Πατριαρχεῖον ἀνασκευάζει ἐκείνον διὰ τακριρίου του τῆς αὐτῆς ἐποχῆς. Οὐδεμία ἀντίκρουσις ἐδόθη.

3ον Διὰ τεσκερέδων τῆς 15 Μαΐου 1891 καὶ 22 Νοεμβρίου 1902 ἡ Κυβέρνησις ἀρνεῖται ὅτι ἡ προῖξ εἶναι προνομιοῦχος, τὸ Πατριαρχεῖον διὰ τακριρίων του τῶν 13 Ἰουνίου 1897 καὶ 8 Δεκεμβρίου 1902 ἀποκρούει τὴν κυβερνητικὴν ταύτην ἄρνησιν καὶ ἐπιμένει εἰς τὸ προνομιοῦχον τῆς προικὸς καὶ τὸ τακριρίον τοῦτο ἔμεινεν ἄνευ ἀπαντήσεως.

4ον Διὰ τεσκερὲ τῆς 11 Σεπτεμβρίου 1901

ἡ Κυβέρνησις ἀξιοῖ ὅτι αἱ περὶ προικῶν ἀκινήτων κτημάτων ἐκδιδόμεναι ἀποφάσεις τῶν Μικτῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων ἐκδίδονται καθ' ὑπέρβασιν τῆς ἀρμοδιότητός των καὶ ὡς τοιαῦται εἶναι ἀπαράδεκτοι καὶ δὲν θὰ ἐκτελῶνται.

Τὸ Πατριαρχεῖον διὰ τεσκερέ του ἀπὸ 24 Νοεμβρίου 1901 ἀναιρεῖ τὴν προμηθεύσαν ἀξίωσιν τῆς Κυβερνήσεως.

Μετὰ 5 μῆνας ἡ Κυβέρνησις διὰ τεσκερέ της ἀπὸ 18 Μαρτίου 1902 ἐπανέλαβε τὴν αὐτὴν ἀξιώσιν της, ἣν ἀπέκρουσε τὸ Πατριαρχεῖον διὰ τακριρίου του ἀπὸ 19 Ἀπριλίου 1902, εἰς ὃ ἡ Κυβέρνησις τέως δὲν ἀπήντησε.

Ἰδὼν Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης διὰ τεσκερέ του ἠξίωσεν ὅτι αἱ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις δικαζόμεναι δίκαι περὶ προικὸς καὶ τραχώματος δέον νὰ βασίζωνται ἐπὶ προικοσυμφώνων ἐγγράφων, ἐδήλωσε δ' ὅτι αἱ ἄνευ τοιούτων ἐγγράφων γινόμεναι ἀποφάσεις τῶν Πατριαρχείων, Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν δὲν θὰ ἐκτελῶνται, προσέθεσε δ' ὅτι οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύνανται ν' ἀπευθύνωνται εἰς τὰ ἱεροδικεῖα πρὸς καταγραφὴν καὶ διανομὴν τῶν τοιούτων περιουσιῶν καὶ κληρογομιῶν. Καὶ τὸ Συμβούλιον τοῦ Κράτους ἐπέδοκίμασε τὴν τοιαύτην ἀξίωσιν τῆς Κυβερνήσεως.

Τὸ Πατριαρχεῖον ἀπέκρουσε διὰ τακριρίων του τὰς ἀξιώσεις ταύτας τὰς κυβερνητικὰς διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

α) Ἡ ἐγκύκλιος τοῦ 1891 § 3 ἡ διατάττουσα ὅτι αἱ περὶ προικὸς καὶ τραχώματος ἀγωγαὶ τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν εἶναι τῆς ἀποκλειστικῆς ἀρμοδιότητος τῶν Μικτῶν Συμβουλίων τῶν Πατριαρχείων, Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν οὐδεμίαν κάμνει διάκρισιν περὶ προικὸς ἐγγράφου ἢ ἀγράφου· ἄρα κατὰ τὴν γνωστὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου οὐδεμία τοιαύτη ἐπιτρέπεται διάκρισις.

β) Ἡ παραδοχὴ τῆς τοιαύτης διακρίσεως ἦτοι τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ ἐγγράφου προικοσυμφώνου καὶ τῆς παραδοχῆς ἢ μὴ τῆς ἐγγράφου ἢ μαρτυρικῆς ἀποδείξεως εἶναι ἐκ τῶν καθηκόντων τοῦ δικαστηρίου καὶ οὐδεμία ἄλλῃ Ἀρχῇ δύναται νὰ βασισθῇ εἰς τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην ἀπόδειξιν, διὰ νὰ κηρύξῃ ἀπόφασίν τινα ἐκτελεστὴν ἢ μὴ ἐκτελεστὴν.

Σημειωτέον ὅτι τὰ ἱεροδικεῖα κατὰ γενικὴν ἀρχὴν πασίγνωστον δέχονται καὶ διατάττουσι τὴν μαρτυρικὴν ἀπόδειξιν καὶ ἐπὶ ταύτης βασιζόμενα ἐκδίδουσι τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν, καὶ ὁμως οὐδεὶς ἐσκέφθη ποτε, οὐδὲ ἐτόλμησε νὰ κάμῃ τοιαύτην ἀκυρωτικὴν ἐνστάσιν τῶν ἀποφάσεων τῶν ἱεροδικείων.

Ἄλλ' ὅ,τι ἰσχύει διὰ τὰ ἱεροδικεῖα ἦτοι θρησκευτικὰ δικαστήρια τῶν Μουσουλμάνων δὲν δύναται ἢ νὰ ἰσχύῃ καὶ διὰ τὰ θρησκευτικὰ δικαστήρια τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν διὰ τὰς δίκας τῆς ἀρμοδιότητός των, ὡς εἶναι ἡ προίξ, ἢς μάλιστα ἡ ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως ἐπιτρέ-

πεται πάντοτε ν' αποδειχθῇ καὶ διὰ μαρτύρων
ιδεῖ ἀνωτέρω 26 § 6 σελ. καὶ Πατρ. ὁδ. 273. § 8.

5ον Εἰς ὅσα ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω 1ον προσ-
θέτομεν καὶ τὰ ἐπόμενα.

Ἡ Κυβέρνησις διὰ διαφόρων ἐγκυκλίων της
ἀνεκοίνωσεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ὅτι καθ' ἣν πε-
ρίπτωσιν τὰ ἐκκλησιαστικά δικαστήρια ἀπο-
φασίζουν συμφώνως μὲ τὸν νόμον αὐτῶν, ἐν
περιπτώσει διαζυγίου ἢ θανάτου τινὸς τῶν συ-
ζύγων, ἵνα τὰ δοθέντα εἰς προῖκα ἀκίνητα κτή-
ματα καὶ γαῖαι ἐπιστρέφονται εἰς τοὺς δικαιού-
χους αὐτῶν, δέον νὰ ἀνακοινῶνται αἱ ἀποφάσεις
αὗται εἰς τὸ Κτηματολόγιον, ἐνθα εἶναι ἐγγε-
γραμμένα τὰ κτήματα ταῦτα, ὅπως γίνονται αἱ
προσθήκους διατυπώσεις. Ἡ Κυβέρνησις ἀρ.
νεῖται ἤδη τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχετικῶν τεσκε-
ρέδων της, ἀλλὰ τὸ Πατριαρχεῖον ἐμμένει εἰς
αὐτοὺς, ὡς ἐγράφη ἀνωτέρω.

6ον Εἰς τὰ προγραφεύμενα 2ον σημειοῦμεν καὶ
τὰ ἐξῆς.

α) Ἡ ὑπόθεσις τῆς προικὸς καὶ τῶν προικο-
συμφώνων εἶναι ἐκ τῶν θρησκευτικῶν ὑποθέ-
σεων τῶν χριστιανῶν Ὁρθοδόξων, ὡς ἀνομολο-
γεῖ τοῦτο αὐτῇ ἡ Κυβέρνησις διὰ τῶν ἐγκυκλίων
αὐτῆς ἀπὸ 4 Ρεδζέπ 1225 καὶ 23 Σεβὰλ 1291
(σελ. 56 ἐν τέλει), ἀλλ' αἱ τοιαῦται ὑπάγονται
εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, Μητροπόλεις καὶ Ἐπισκο-
πὰς, καὶ ἐξέρχονται τῆς ἀρμοδιότητος τῶν ἱερο-
δικείων.

β) Τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον οὐδεμίαν ἔχει
διάταξιν περὶ προικὸς καὶ τῆς τύχης αὐτῆς, ἐνῶ
τὸ Π. δίκαιον προβλέπει περὶ τούτων πάντων
καὶ ἡ νομοθετικὴ διάταξις, ἥτις ὑπάρχει περὶ
προικὸς εἶναι ἡ Βεζυρική ἐγκύκλιος τοῦ 1891 §
3, ἥτις ρητῶς διατάττει «ὅτι . . . ἀγωγαί . . .
τραχώματος καὶ προικὸς ἀνέκαθεν θεωροῦνται
ἐνταῦθα μὲν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, ἔξω δὲ ἐν
ταῖς Μητροπόλεσιν ἡ ἀρχαία αὕτη τάξις καὶ
τοῦ λοιποῦ θέλει τηρεῖσθαι. Ἰδὲ καὶ ἐτέραν ἐγκύ-
κλιον κατὰ Μάρτιον τοῦ 1893 ἐν κωδ. Οἴκογ. δ.
Καρ. ἐν σελ. 796 καὶ ἐ. καὶ 801 καὶ ἐ.

Ὁ ἐναντίος ἰσχυρισμὸς εἶναι ἀβάσιμος καὶ
πᾶσα ἀνάμιξις τῶν ἱεροδικείων εἶναι παράνομος
καὶ δὲν ὑποστηρίζονται ποσῶς ὑπὸ τοῦ νόμου ἢ
ἐπέμβασις τῶν ἱεροδικείων καὶ ἡ παρ' αὐτῶν
διανομὴ τῆς προικὸς ὡς κληρονομίας, ὡς συνέβη
εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Α. Η. καὶ τῆς συζύγου του
λαβόντων τὴν κληρονομικὴν τῶν μερίδα ἐκ τῆς
προικὸς τῆς θανούσης θυγατρὸς τῶν Μ. Α.

§ 4. Ἡ προῖξ τῆς γυναικὸς εἶναι προνομιοῦ-
χος καὶ λαμβάνεται ὑπ' ὅψιν ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων
δικαστηρίων ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως τοῦ
αἰδρός, ἅμα αὕτη βεβαιῶται διὰ προικοσυμφώ-
νου ἀρμοδίως κεκυρωμένου κατὰ τὴν σύνταξιν
αὐτοῦ καὶ ἀποδεικνύεται ἐπιστήμως ἢ παροχῇ
αὐτῆς Ν. Ε. 263, 264 καὶ 269.

Κατὰ τὸν ἀπὸ 9 Αὐγούστου 1901 (1821)
νεώτερον νόμον ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως

προῖξ τῆς γυναικὸς συστάσα δι' ἰδιωτικοῦ ἐγ-
γράφου μὴ φέροντος τὴν ἀρμοδίαν ἐκκλησια-
στικὴν ἐπικύρωσιν καὶ ἄνευ βεβαίας χρονολο-
γίας, ὡς καὶ τὰ δάνεια τῆς συζύγου, τῶν ἀνιόν-
των καὶ κατιόντων, τῶν ἀδελφῶν ἀρρένων καὶ
θηλέων, τοῦ πενθεροῦ καὶ τῆς πενθερᾶς, δὲν θὰ
λαμβάνονται ὑπ' ὅψιν καὶ δὲν θὰ ᾔναι δεκτὰ εἰς
τὴν πτώχευσιν τοῦ ἀνδρός, μόνον δὲ θὰ λαμ-
βάνονται ὑπ' ὅψιν, ἂν ᾔναι ἐπικεκυρωμένα συμ-
βολαιογραφικῶς καὶ κατακεχωρημένα εἰς τὰ
βιβλία τοῦ πτωχεύσαντος.

Σημειωτέον, ὅτι οἱ προμνησθέντες συγγενεῖς
εἶναι οἱ ἐν τῷ ἄρθρῳ 82 τῆς Πολιτικῆς δικονο-
μίας μνημονευόμενοι καὶ κατὰ συνέπειαν τὰ δά-
νεια τοῦ γαμβροῦ (δαμὰτ) καὶ γυναικαδέλφου
(γαῖν) δὲν ὑπάγονται εἰς τοὺς ὅρους τοῦ προ-
μνησθέντος ἡμετέρου νόμου, καθόσον καὶ ὁ μὲν
καὶ ὁ δὲ δὲν ἀναφέρονται ρητῶς ἐν τῷ προανα-
φερθέντι ἄρθρῳ 82, ὅπερ ὡς εἰδικὸν δὲν δύναται
νὰ ἐπεκταθῇ.

Πρὸς ἐξασφάλισιν κατὰ συνέπειαν τοῦ προ-
μνησθέντος προνομίου τῆς γυναικὸς καὶ τῆς
ἐπιστροφῆς τῆς προικὸς εἰς τοὺς δικαιούχους
κατὰ τὸ Π. δίκαιον ἰδοὺ τί πρέπει νὰ γίνηται.

Ἀνάγκη κατὰ τὴν παροχὴν τῆς προικὸς νὰ
συντάσσονται ἐνώπιον τῶν γραφείων τῶν κατὰ
τόπους Μικτῶν Συμβουλίων τῶν Πατριαρχείων,
Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν τὰ προσήκοντα
ἐπίσημα προικοσύμφωνα ἢ νὰ ἐπικυρῶνται ἐκ-

κλησιαστικῶς, ἂν ᾔναι ἰδιωτικά, καὶ ν' ἀναγρά-
φωσι λεπτομερῶς τὰ διδόμενα κινητὰ ἢ ἀκίνητα
κτῆματα βακούφια, δημοσίους γαίας καὶ μούλκια
μὲ τὰ ὅρια των ὡς προῖξ καὶ διὰ τακριρίου νὰ
γνωστοποιῶνται εἰς τὰ ἀρμόδια Κυβερνητικὰ
γραφεῖα τὰ προμνησθέντα ἀκίνητα, διὰ νὰ γί-
νωνται αἱ δέουσαι σημειώσεις εἰς τὰ σχετικὰ
βιβλία τοῦ Αὐτοκρ. Κτηματολογίου (Τεφτέρι
Χακανῆ).

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σημειώσεων τούτων, ἂν
κατόπιν ἐπέλθῃ δίκη λόγῳ διαζυγίου ἢ θανάτου
ἢ πτωχεύσεως καὶ ὑπάρξῃ ἀνάγκη ἐπιστροφῆς
αὐτῶν εἰς τοὺς δικαιούχους εἰς τὰς δύο πρώτας
περιπτώσεις καὶ προφυλάξεως τῶν προικῶν
χρημάτων ἢ ἀκινήτων αὐτῶν, τότε συνφδὰ τῇ
ἀποφάσει τῶν Μικτῶν Ἐκκλησιαστικῶν δικα-
στηρίων περὶ τῶν προικῶν αὐτῶν θὰ ἐκτελῶν-
ται αἱ ἀπαιτούμεναι διατυπώσεις παρὰ τῶν Διεν-
θύνσεων τῶν κτηματολογίων καὶ τὰ κτῆματα
καὶ χρήματα θὰ προφυλάττωνται ἀπὸ τὴν πτώ-
χευσιν, καὶ θὰ ἐπιστρέφονται εἰς τοὺς δικαιού-
χους κατὰ τὸ Πατριαρχικὸν δίκαιον.

§ 5. Περὶ προικὸς δικάζουσι μόνον τὰ Μικτὰ
Συμβούλια τῶν Πατριαρχείων, Μητροπόλεων
καὶ Ἐπισκοπῶν, οὕτω δ' ἀπεφάνθη συνφδὰ καὶ
Βεζυρ. ἐγκυκλίῳ πρὸς τὸν Νομάρχην Ρόδου κατὰ
τὸ ἔτος 1315 καὶ τὸ Α' τμήμα τοῦ ἐμποροδικείου
Κ) πόλεως εἰς τὴν δίκην τῆς Ε. Σ. κατὰ Ν. 1. ἀ-

ποκρούσαν τὴν ἐναντίαν ἐνστασιν τοῦ Crédit Lyonnais δι' ἀποφάσεώς του ἀπὸ 4 Σεπτεμβρίου 1321.

Β'. Ὡς πρὸς τὰς διαθήκας.

Ἰδοῦν τὰ ἀναφυνέντα ζητήματα.

§ 1. Τὰ δικαστήρια Νιζαμιέ καὶ ὁ ἱεροδικὴς Ρωμυλίας δικάζοντα ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ Ε. Ε. περὶ διεκδικήσεως τῆς κληρονομίας τῆς θανούσης Ε. Φ. ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ διαθήκη αὐτῆς ἦν ἄκυρος ὥς μὴ ἐπικεκυρωμένη πρὸ τοῦ θανάτου τῆς διαθέτιδος παρὰ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου ἐκηρύχθησαν παρὰ τὰς ἐνστάσεις τῶν ἐκ διαθήκης κληρονόμων ἀρμόδια νὰ δικάσωσι περὶ κύρους διαθήκης χριστιανοῦ ὀρθοδόξου καὶ ἐκήρυξαν ταύτην ἄκυρον, συνωδὰ τῇ Βεζυρικῇ ἐγκυκλίῳ τοῦ 1891 (1306), ὥς μὴ ἐπικυρωθεῖσαν πρὸ τοῦ θανάτου τῆς διαθέτιδος καὶ ἐπεδίκασαν τὴν κληρονομίαν τῆς Ε. Φ. εἰς τὸν αἰτοῦντα.

Τὸ Ἐξελεγκτικὸν Συμβούλιον τοῦ Σεῖχουλισλαμάτου ἀπέκρουσε τὴν ἀνωθι ἀξίωσιν τοῦ τε καζασκέρη Ρωμυλίας καὶ τοῦ Β' τμήματος τοῦ Ἐμποροδικείου Κωνσταντινουπόλεως διὰ τῆς ἐπομένης ἀποφάσεώς του, ἣν παραθέτομεν ἐν μεταφράσει ὡς ἑξῆς.

« Ἐπειδὴ τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον ἵνα δικάσῃ περὶ τῶν ἀναφνησομένων διαφορῶν περὶ τοῦ κύρους καὶ τῆς αὐθεντίας τῆς διαθήκης παρουσιασθησομένης μετὰ θάνατον ἐν τῇ κληρονομίᾳ

τινὸς ὀρθοδόξου ἐκ τοῦ Γένους τῶν Ρωμαίων καθορίζεται ρητῶς ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ τοῦ 1306, ἥς περικοπὴ μόνον (μέρος) μνημονεύεται ἐν τῇ σημειώματι τοῦ προμνησθέντος ἱεροδικαστηρίου, τούτου ἕνεκα ἀποφαινόμεθα ἵν' ἀνακοινωθῇ τῷ εἰρημένῳ ἱεροδικαστηρίῳ ὅτι πρέπει νὰ ἐνεργῇ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ νόμου.

Τ. Σ. Ἱερὸν Ἐξελεγκτικὸν Συμβούλιον.

19 Ζιλκαδὲ 321.

Ἀνακοινωθῆτω τῷ ἱεροδικαστηρίῳ Ρωμυλίας.

Ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἡ ἐνστασις περὶ ἀκυρότητος διαθήκης μὴ ἐπικεκυρωμένης πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου εἶναι νόμῳ ἀπαράδεκτος καὶ ἀβάσιμος.

§ 2. Καὶ πρότερον τὸ Σεῖχουλισλαμάτον τὴν αὐτὴν ἐκήρυξεν ἀρχήν, ὅτι δηλαδὴ περὶ κύρους ἢ μὴ διαθήκης δι' οἷονδήποτε λόγον δὲν εἶναι ἀρμόδια τὰ ἱεροδικεῖα, οὐδὲ τὰ δικαστήρια Νιζαμιέ (πολιτικά), ἀλλὰ μόνον τὰ Μικτὰ Συμβούλια τῶν Πατριαρχείων, Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν, ὡς ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ ὄν παραθέτομεν κατωτέρω τεσκερὲν ἐν μεταφράσει.

«Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευμάτων

Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Παναγιότητα τὸν Πατριάρχην τῶν Ρωμαίων.

Κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν ἀλληλογραφίαν συνεπεία τοῦ ὑπὸ τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος ἀποσταλέντος τακριρίου διαλαμβάνον.

τος, ὅτι ἡ ἐξέτασις τῆς ὑπὸ τῆς Ζ. Γ. κατὰ τοῦ Ι. Β. ἀδελφοῦ τοῦ ἀποθανόντος Θ. Β. κινήσεως καὶ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου Κισμέτι Ἀσκεριέ θεωρουμένης περὶ διαθήκης ἀγωγῆς ἀνήκει εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, τὸ Σεῖχουλισταμάτον εἰς ἀπάντησιν διὰ τεσκερὲ αὐτοῦ ἀναφέρει ὅτι τὸ ἐξελεγκτικὸν ἱεροδικαστικὸν Συμβούλιον (Με-δζλίσι Τεδκικάτι Σεριέ) πρὸς ὃ παρεπέμφθη ἡ ἀπόφασις, ἀπεφώνησε ὅτι «ἐπειδὴ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐγκύκλιον αἱ ἐκ τῶν διαθηκῶν καὶ αἱ περὶ τοῦ κύρους αὐτῶν προερχόμεναι διαφοραὶ λύονται ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων καὶ τῶν Μητροπόλεων, αἱ δ' ἐπὶ τούτων ἐκδοθησόμεναι ἀποφάσεις ἐκτελοῦνται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐξακριβώσεις ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Καζασκέρη Ρούμελης ἐκδοθείσης ἀποφάσεως, ἥς τὴν ἀναθεώρησιν ζητεῖ δι' αἰτήσεως αὐτοῦ ὁ ρηθεὶς Ι., ἐπιπροστίθῃσι δὲ ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐκοινοποιήθη εἰς τὸν Καζασκέρην Ρούμελης.

Ἐφ' ᾧ εἰς δῆλωσιν ἐγράφη ὁ παρὼν φιλικὸς τεσκερές.

Τῇ 21 Σεμπὰν 1320

18 Νοεμβρίου 1902.

Ὁ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευμάτων ὑπουργὸς

(ὑπ.) ΑΒΔΟΥΡΑΧΜΑΝ.

§ 3. Διαρκούσης τῆς αὐτῆς προμνησθείσης διαφορᾶς περὶ τῆς διαθήκης τῆς Ε. Φ. συνεπεία

τακριρίου τῶν Πατριαρχείων διαμαρτυρομένων κατὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Β' ἐμποροδικείου καὶ τοῦ ἐφετείου ὡς παραβιασασῶν τὰ προνόμια τῶν Πατριαρχείων διὰ τῆς ἀκυρώσεως τῆς διαθήκης ἐκείνης ἐξεδόθη καὶ ὁ ἐπόμενος τεσκερὲς ἀρνούμενος τὸ κύρος τῶν μνησθεισῶν ἀποφάσεων. Μετάφρασιν τοῦ τεσκερὲς τούτου σπουδαιοτάτου ὄντος παραθέτομεν ὡς ἑξῆς.

«Τεσκερὲς τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης ἀπὸ 11 Αὐγούστου 1322 πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ Α' τμήματος τοῦ ἐμποροδικείου ἀπαντητικὸς εἰς τὴν σχετικὴν αἴτησίν του κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς δίκης Ε. Ε. κατὰ τῶν Σ. Λ. καὶ Ο. Β. καὶ τῆς παρεμβάσεως τῶν ἐκ διαθήκης κληρονόμων τῆς Ε. Φ.

«Τὸ Β' τμήμα τοῦ ἐμποροδικείου δικάσαν περὶ τῆς παρεμβάσεως τῶν κληροδόχων ἐπειδὴ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐγκύκλιον αἱ διαθήκαι διὰ νὰ θεωρηθῶσιν ἔγκυροι καὶ ἀποδεκταὶ δεόν νὰ φέρωσιν ἐπικύρωσιν πρὸ τοῦ θανάτου καὶ ἐπειδὴ ἡ προσαγομένη διαθήκη μὴ φέρουσα τὸν τύπον τοῦτον δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπόδειξις πρὸς παρέμβασιν, διὰ ταῦτα ἀπέρριψε τὴν παρέμβασιν καὶ διέταξε τὴν παράδοσιν τῶν παρὰ τῇ Τραπεζῇ καταθέσεων . . . , τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐπεκύρωσε καὶ τὸ ἐμπορικὸν ἐφετεῖον».

Ἄλλ' ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐνστάσεως καὶ αἰτήσεως τῶν Πατριαρχείων, ὅτι ἀρκεῖ μία διαθήκη

να φέρη τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἀρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς καὶ ὅτι ἅπασαι αἱ διαφοραὶ αἱ πηγάζουσιν ἐκ τῶν διαθηκῶν θεωροῦνται ἀποκλειστικῶς ἐνώπιον τῶν Πατριαρχικῶν ἢ Μητροπολιτικῶν Συμβουλίων, τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἐπιληφθὲν τοῦ ζητήματος ἐνέκρινεν, ὅπως τηρηθῇ ἡ ἐξῆς ἀρχή, τοῦτέστι αἱ διαθήκαι νὰ μὴ θεωρῶνται ἔγκυροι, ἐὰν δὲν φέρωσι τὴν πρὸ τοῦ θανάτου ἐπικύρωσιν συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῆς τελευταίας ἐγκυκλίου.

Ἐπειδὴ δὲ ἀκολουθῶς τὸ Πατριαρχεῖον ἀνενέχθη εἰς τὴν Α. Μ. ἵνα ἐκτελεσθῇ ἡ ὁλόγραφος αὕτη διαθήκη τῆς Ε. Φ., ἐξεδόθη Αὐτ. Διάταγμα ἀναθέτον τὴν ὑπόθεσιν πάλιν εἰς τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον πρὸς διάσκεψιν ἐπὶ τῷ σκοπῷ «ἵνα κατὰ τὴν Αὐτοκρατορικὴν Αὐτοῦ εὐαρέσκειαν, τηρουμένων τῶν διακελεύσεων τῶν Αὐτοκρατορικῶν Φερμανίων, μὴ λάβῃ χώραν πρᾶξις ἀντιβαίνουσα εἰς αὐτὰ καὶ τὸ δίκαιον».

Συμφώνως τῷ Αὐτοκρατορικῷ Διατάγματι τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον, διὰ νὰ προετοιμάσῃ ἔδαφος λύσεώς τινος διώρισεν εἰδικὴν τινα ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Τμηματάρχου τῶν θρησκευτικῶν ὑποθέσεων Ζιβέρ βέη, ἣτις ὑπέβαλε τὴν ἐκθεσὶν τῆς.

Ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευμάτων

(ὑπ.) ΑΒΔΟΥΡΑΧΜΑΝ.

Βραδύτερον συνωδὰ τῇ ἐκθέσει ταύτῃ ἐξετελέσθη ἡ διαθήκη θεωρηθεῖσα ἔγκυρος παρὰ τῶν ἐκτελεστῶν αὐτῆς διὰ τινος συμβιβασμοῦ.

Τοιοῦτω τρόπῳ τὸ κύρος τῆς διαθήκης τῆς Ε. Φ. ἔμεινεν ἀκέραιον καὶ αἱ ἀποφάσεις αἱ προμνησθεῖσαι δὲν ἐξετελέσθησαν.

Ἄλλως τε ἡ ἐρμηνεία, ἣν ἔκαμε τῆς τελευταίας ἐγκυκλίου τὸ Μεδζλίσι Τεδκικάτι Σεριέ ἥτοι ἐξελεγκτικὸν ἱεροδικαστικὸν Συμβούλιον περὶ τοῦ ὅτι πᾶσαι αἱ ἐκ τῶν διαθηκῶν περὶ τοῦ κύρους αὐτῶν προερχόμεναι διαφοραὶ λύονται ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων καὶ Μητροπόλεων, εἶναι καὶ ἡ μόνη ὀρθή, ὥς ρηθήσεται κατωτέρω.

§ 4. Ἡ Κυβέρνησις διὰ τεσκερέ της ἀπὸ 27 Ἰουλίου 1902 ἠξίωσεν ὅτι αἱ ἐπὶ πλαστότητι προσβαλλόμεναι διαθήκαι δέον νὰ προσάγωνται καὶ δικάζωνται ἐνώπιον τῶν ποινικῶν δικαστηρίων.

Τὸ Πατριαρχεῖον διὰ τακิริίου του ἀπὸ 17 Ὀκτωβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους ἀπήντησεν ἀνασκευάζον τὸ προμνησθὲν τακίριον, ὅτι τότε παραπέμπονται εἰς τὰ ποινικὰ δικαστήρια αἱ τοιαῦται διαθήκαι, ὅταν τὰ Μικτὰ Συμβούλια τὰ ἐξετάζοντα περὶ κύρους καὶ αὐθεντίας αὐτῶν ἀποφανθῶσι περὶ τῆς πλειστότητος αὐτῶν. Οὐδεμία ἀπάντησις ἐδόθη εἰς αὐτό.

§ 5. Ἡ Κυβέρνησις διὰ τεσκερέ της ἀπὸ 17 Μαρτίου 1903 ἠξίωσεν ὅτι τὰ ἱεροδικεῖα εἶναι ἀρμόδια νὰ ἐξετάσωσιν ἂν ὁ διαθέτης διέθετο ὅλην τὴν περιουσίαν του ἢ μέρος αὐτῆς.

Τὸ Πατριαρχεῖον διὰ τακριρίου ἀπὸ 12 Αὐγούστου 1903 ἀνεσκεύασε τὸν μνησθέντα τεσκερὲ προσθέτον ὅτι τὰ Ἐκκλησιαστικά δικαστήρια εἶναι τὰ μόνα ἀρμόδια κατὰ τὴν Βεζυρικήν ἐγκύκλιον τοῦ 1891 νὰ ἐξετάσωσιν, ἂν ὁ διαθέτης διέθεσεν ὅλην του τὴν περιουσίαν ἢ μέρος αὐτῆς, καθόσον ἡ τοιαύτη ἐξέτασις εἶναι περὶ τοῦ κύρους ἢ μὴ αὐτῆς· ἄλλως τε μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς ἐγκυκλίου τοῦ 1278 καὶ τοῦ 12 ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Συμβουλίου διὰ τῆς ἐγκυκλίου τοῦ 1891 τὸ ζήτημα περὶ οὗ ὁ λόγος οὐδεμίαν ἔχει σπουδαιότητα.

§ 6. Εἰς τὰ γραφέντα ἄνωθι 1ον προσεπιδηλοῦνται καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἡ Κυβέρνησις διὰ πολλῶν τεσκερέδων ἠξίωσεν ὅτι αἱ διαθήκαι δέον νὰ ἐπικυρῶνται πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος αὐτῆς.

Τὸ Πατριαρχεῖον διὰ πολλῶν τακριρίων του ἀπὸ 11, 18 καὶ 29 Φεβρουαρίου 1904 καὶ 30 Ἀπριλίου 1905 ἀπήντησεν, ὅτι εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ἀνήκει ἡ ἐπικύρωσις τῆς διαθήκης πρὸ ἢ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου καὶ ἡ ἐκτίμησις τοῦ κύρους ἢ μὴ αὐτῆς καὶ ὅτι ἡ ἐγκύκλιος τοῦ 1891 δὲν ἀπαγορεύει ρητῶς τὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου ἐπικύρωσιν τῆς διαθήκης αὐτοῦ.

§ 7. Ἡ ἐρμηνεία, ἣν καὶ τὸ Πατριαρχεῖον ποιεῖται τῆς Βεζυρικῆς ἐγκυκλίου τοῦ 1891 εἶναι καὶ ἡ μόνη ὀρθή, ὡς ἐξάγεται καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων.

1. Ἑρμηνεία γραμματικὴ καὶ λογικὴ τῆς ἐγκυκλίου τοῦ 1891.

Ἵνα ἐρμηνεύσωμεν τὴν ἐγκύκλιον ταύτην, ἀνάγκη κατὰ τοὺς ἐρμηνευτικούς κανόνας τοῦ δικαίου ν' ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν πρὸ τῆς συντάξεως ἐκείνης γενομένην μεταξὺ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Κυβερνήσεως συζήτησιν, μεθ' ἣν μόνον ἐκ τῆς συναρμολογήσεως τῶν ἀνταλλαγόντων τακριρίων καὶ τεσκερέδων, ὡς ρητῶς γράφεται ἐν τῷ τεσκερὲ τῆς 23 Δεμαζιούλ ἐββέλ 1308 (1891), συνετάχθη ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγκύκλιος· ἡ συζήτησις αὕτη εἶναι οὕτως εἰπεῖν ἡ δικαιολογητικὴ ἐκθεσις τοῦ νέου τούτου νόμου ἥτοι τῆς ἐγκυκλίου ταύτης. Πρὸς τοῦτο καταχωροῦμεν κατὰ χρονολογικὴν τάξιν τὰ σχετικὰ ἀποσπάσματα τῶν τεσκερέδων καὶ τακριρίων αὐτῶν ὡς ἐξῆς·

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης διὰ τεσκερέ του ἀπὸ 20 Ζιλχιτζέ 1307 (25 Ἰουλίου 1306) (1890) εἰς ἀπάντησιν εἰς τακρίριον τοῦ Πατριαρχείου περὶ τε ἄλλων ζητημάτων καὶ δὴ περὶ προικὸς καὶ διαθηκῶν γράφει τὰ ἐξῆς ἀντιγραφόμενα αὐτολεξεῖ.

«Ἐκ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ὑποθέσεων αἱ μὲν καθαρῶς θρησκευτικαὶ ἥτοι ἡ συγκρότησις τοῦ γάμου καὶ ἡ διάλυσις αὐτοῦ, ὡς καὶ αἱ περὶ τραχώματος καὶ προικὸς ὑπάρχουσι δυνάμει τοῦ ὑψηλοῦ Βερατίου καὶ τοῦ Κανονισμοῦ ἀνατεθειμέναι εἰς τὰ ὑμέτερα Πατριαρχεῖα, ὥστε περὶ τούτου δὲν ὑπάρχει λόγος παραπό-

νων «Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς διαθήκας, κατὰ τὴν ἐν τῷ Δουστοῦρ κατακεχωρισμένην ὑψηλὴν ἐγκύκλιον τῆς 7 Σαφέρ 1278 περὶ τοῦ τρόπου τῆς καταγραφῆς τῶν χριστιανικῶν περιουσιῶν, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐγκύκλιον τοῦ ἡμετέρου ὑπουργείου τῆς 14 Ρεβιουλεββέλ 1295, ὅταν τις πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἤθελε διαθέσει τὸ τρίτον τῆς περιουσίας αὐτοῦ εἰς τινὰ ἀγαθοεργὰ καθιδρύματα, μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἡ διαθήκη αὕτη θέλει εἶναι ἔγκυρος κατὰ τὸ Σερῆ. Ἐὰν δὲ ὁ ἀποθανὼν ἤθελε, δι' ἐγκύρου ἐγγράφου συντεταγμένου ἐπὶ παρουσίᾳ ἐγκρίτων ἐκ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ μαρτύρων καὶ ἐπικεκυρωμένου ὑπὸ Πατριάρχου, Μητροπολίτου, Ἐπισκόπων ἢ τῶν ἐπιτρόπων αὐτοῦ, διανεῖμει ζῶν ὅλην αὐτοῦ τὴν περιουσίαν καὶ τὰ κτήματα (ἐμλὰκ) εἰς ἓνα ἕκαστον τῶν γνησίων αὐτοῦ κληρονόμων ἢ εἰς ἄλλους χωριστά, τὸ δὲ μερίδιον ἑκάστου ἤθελε χωρίσει καὶ παραδωσει, τὰ τοιαῦτα ἐγγραφα μετὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν θέλουσιν ἰσχύει καὶ δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη ἐκ νέου καταγραφῆς καὶ διανομῆς».

«Κατὰ τὸ γράμμα τῶν ἐγκυκλίων τούτων ἡ ἀπόδειξις τῆς γνησιότητος τῆς διαθήκης συνίσταται εἰς τὴν ὑπὸ Πατριάρχου, Μητροπολίτου, Ἐπισκόπου ἢ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῶν ἐπικύρωσιν τοῦ ὅτι αἱ διαθήκαι αὗται συνετάχθησαν καὶ κατεστρώθησαν ἐν τῷ Κώδῃκι συνωδὰ τῇ περὶ ταύτου τάξει, τῶν περὶ βακουφίων, δημοσίων

γαιῶν καὶ ἄλλων τοὺς πολιτικούς λόγους θιγόντων ἀντικειμένων θεωρουμένων κατὰ τὸ 3ον ἄρθρον τοῦ περὶ Μικτοῦ Συμβουλίου κεφαλαίου τῶν Πατριαρχικῶν Κανονισμῶν ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ Κράτους ὠρισμένοις δικαστηρίοις καὶ Συμβουλίοις. Ἐπομένως ἐθεωρήθη εὐλογον, ἵνα γένωνται δεκταὶ αἱ τοιαῦται διαθήκαι αἱ ἀφορῶσαι καθαρῶς μούλκια, χρήματα καὶ ἄλλα κινητά, τῶν ἐπιστέγων (μουσακαφὰτ) ἀκινήτων βακουφικῶν καὶ τῶν γαιῶν βακουφικῶν τε καὶ δημοσίων ὑπαγομένων εἰς τοὺς περὶ γαιῶν καὶ βακουφικῶν νόμους καὶ κανονισμούς».

Τὸ Πατριαρχεῖον διὰ τακριρίου τοῦ ἀπὸ 28 Ζιλχιτζέ 1307 (2 Αὐγούστου 1306 (1890) ἀποδεχόμενον τὰ γραφέντα περὶ προικὸς καὶ τραχώματος ἀποκρούει τὰς θεωρίας τῆς Κυβερνήσεως περὶ διαθηκῶν συνωδὰ ταῖς δυσὶ μνημονευθείσαις ἐγκυκλίοις καὶ γράφει τὰ ἐπόμενα:

«... Οὕτω καὶ τὰ περὶ διαθηκῶν εἰσιν ἀνατεθειμένα εἰς τὰ Πατριαρχεῖα δυνάμει τοῦ κανονισμοῦ· ἐπομένως εἰσὶν ἄσχετα πρὸς τὴν ἔγκρισιν ἢ μὴ τοῦ Σερῆ, ὡς ὄντος πρὸς ἡμᾶς ξένου θρησκευτικοῦ νόμου, οὐδ' ὑποβάλλονται εἰς αὐτὸ κατὰ τε τὴν Διακοίνωσιν τῆς 18 Μαρτίου 1878 τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν λέγοντος ὅτι «συνωδὰ γνωμοδοτήσει τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους ἡ νομιμότης δωρεᾶς μεταξὺ ζώντων ἢ κληροδοτήματος ἀπὸ διαθήκης ἀφορώντων εἰς ἀκίνητα, οὐδαμῶς ὑποβάλλεται τῇ βεβαιώσει καὶ κυρώσει τῶν δικαστηρίων τοῦ Σερῆ» συνω.

δὰ τῇ Βεζυρικῇ ἐγκυκλίῳ τῆς 8 Ὀκτωβρίου 1868 καὶ 4 Ρεδζέπ 1285.

«... Ἡ διαθήκη καθ' ἡμᾶς, ἐξοχώτατε, εἶναι πρᾶξις ἐνεργουμένη μετὰ θάνατον, ἐπομένως ἡ ἰδία τοῦ χωρίσαι τὸν διαθέτην τὰ μερίδια τῆς κληρονομίας καὶ παραδοῦναι πρὸ τοῦ θανάτου εἰς ἓνα ἕκαστον, πρὸς οὓς κατὰ νόμον διατίθησι, τοῦτο καθ' ἡμᾶς πᾶν ἄλλο εἶναι παρὰ διαθήκη. Ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις ἀναγνωρίσασα, ὡς πάντοτε οὕτω καὶ νῦν, τὴν διαθήκην τῶν Χριστιανῶν ὡς πρᾶξιν ἐκκλησιαστικὴν, ἀνάγκη ν' ἀναγνωρίσῃ καὶ τὸν σαφῆ καὶ εὐκρινῆ αὐτῆς σκοπὸν, τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν ἐπὶ τε τῆς γνησιότητος, τοῦ ἐγκύρου ἢ μὴ, καὶ τῆς διαδικασίας τῶν περὶ διαθήκης διαφορῶν ἄλλως διαθήκη, οἷαν διατυποῦσιν αἱ ἀνωτέρω ἐγκύκλιοι, δὲν εἶναι, οὔτε δύναται νὰ ὀνομασθῇ διαθήκη Χριστιανῶν, ἀλλ' εἶναι ἀπλοῦν δωρητήριον καὶ οὐδὲν πλέον, ὡς καθαρῶς ἐδήλωσε τοῦτο καὶ ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς εἰς τὴν ἀπὸ 18 Μαρτίου 1878 Διακοίνωσιν αὐτοῦ πρὸς τὰς Δυνάμεις».

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης διὰ τεςκερὲ ἀπὸ 7 Μουχαρρέμ 1308 (11 Αὐγούστου 1890) εἰς ἀπάντησιν εἰς τὸ προμνησθὲν τακρίριον ἀποδεχόμενον τὰ περὶ προικὸς καὶ τραχώματος ὀριζόμενα διατυποῖ τὰ ἐξῆς περὶ Μικτοῦ Συμβουλίου καὶ διαθηκῶν.

«... Ἀλλὰ τὸ Μικτὸν Συμβούλιον ἐπέχει τόπον συμβουλευτικοῦ σωματείου (χιγιέτι

μουσαβιρὲ) διὰ τὸν Πατριάρχην καὶ διὰ τοῦτο μέχρι τοῦδε δὲν ἀνεγνωρίσθη κυβερνητικῶς ὡς δικαστήριον (μουχακεμέ), αἱ δὲ ἀποφάσεις (καρὰρ ναμέ) ἃς ἔδιδεν ἐπὶ θεμάτων τῆς καθωρισμένης δικαιοδοσίας αὐτοῦ δὲν ἐκαλοῦντο ἰλιαμ (δικαστικαὶ ἀποφάσεις). Διὰ τοὺς λόγους τούτους αἱ ἐκφράσεις . . . ἀποφάσεις δικαστικαὶ (ἰλιαμάτ) δέον νὰ διορθωθῶσιν.

«..... (Ὡς πρὸς τὰς διαθήκας) καθὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἔγραφον ἐν τῷ προλαβόντι τεςκερέ, «ἡ ἀπόδειξις τοῦ κύρους καὶ τῆς γνησιότητος τῶν διαθηκῶν, τῶν ἀφορωσῶν καθαρῶς μούλκια, χρήματα καὶ λοιπὴν κινητὴν περιουσίαν, ἐκτὸς βακουφίων, δημοσίων γαιῶν καὶ ἄλλων τοὺς πολιτικούς νόμους θιγόντων ἀντικειμένων, ἅτινα κατὰ τὸ 3ον ἄρθρον τοῦ περὶ Μικτοῦ Συμβουλίου κεφαλαίου τοῦ Πατριαρχικοῦ Κανονισμοῦ δέον νὰ θεωρῶνται ὡς πρότερον, ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ Κράτους ὠρισμένοις Συμβουλίοις καὶ δικαστηρίοις — «συνίσταται εἰς τὴν ὑπὸ Πατριάρχου, Μητροπολίτου, Ἐπισκόπου ἢ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῶν ἐπικύρωσιν τοῦ ὅτι ἡ διαθήκη κατὰ τάξιν εἶναι συντεταγμένη καὶ εἰς τὸν κώδικα κατακεχωρημένη, αἱ δὲ τοιαῦται ἐπικεκρυμμένοι διαθήκαι θέλουσι γίεσθαι παραδεκταὶ καὶ ἐκτελεῖσθαι».

Τὸ Πατριαρχεῖον διὰ τακριρίου τοῦ ἀπὸ 21 Αὐγούστου 1890 (18 Μουχαρρέμ 1308 (1306) ἀνασκευάζον τὸν προηγούμενον τεςκερὲν περὶ

τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου καὶ διαθηκῶν προσ-
θέτει τὰ ἐπόμενα:

(Ὡς πρὸς τὸ Μικτὸν Συμβούλιον) «.... πᾶσα
ἀγωγή ἔχει ἀνάγκην ἀρμοδίου δικαστηρίου· τὸ
ἀντικείμενον τῆς ὑποθέσεως ἡμῶν εἶναι αἱ ἀγω-
γαὶ περί προικὸς καὶ τραχώματος... κτλ...
καὶ εἰσὶν ἀρμοδίως ταῦτα πάντα ἀνατεθει-
μένα δυνάμει τοῦ τακριρίου καὶ τοῦ Κανονισμοῦ
εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ἥτοι τὰ ἐν τοῖς Πατριαρ-
χείοις ἐδρεύοντα σωματεῖα, Ἱερὰ Σύνοδος, Μι-
κτὸν Συμβούλιον, εἰς ἃ ἀναλόγως τῆς ὕλης, πα-
ραπέμπει ὁ Πατριάρχης πᾶσαν τοιαύτην ὑπό-
θεσιν πρὸς διεκδίκασιν, εἶναι δικαστή-
ρια ἢ οὐ· Ἐὰν τὸ δεύτερον, τότε ἡ
Σεβ. Κυβέρνησις ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτὴν καὶ
ἀνάγκη νὰ δείξῃ ποῖον ἄλλο εἶναι τὸ ἀρμόδιον
δικαστήριον, ὅπως μάθωσι καὶ οἱ Χριστιανοί.
Ἐὰν τὸ πρῶτον, τὸ δικάζον Πατριαρχεῖον
πῶς ἄλλως θὰ ὀνομασθῇ; ἐν ᾧ διέλαθε τὴν
προσοχὴν τοῦ ὑψηλοῦ Ἱπουργικοῦ Συμβουλίου
ὅτι ἐν τῷ Κανονισμῷ τὸ Συμβούλιον οὐδαμοῦ
ὀνομάζεται *συμβουλευτικὸν σωμα-
τεῖον*, αἱ δὲ ἐκδιδόμεναι ὑπὸ τοῦ Συμβου-
λίου ἀποφάσεις καλοῦνται *ἰλιὰμ* (ἀρ.
10) καὶ αἱ ἀγωγαὶ (Δαβὰ) (11) καὶ ἡ διαδι-
κασία *μουχακεμέ* (14) καὶ ὁ ἐνάγων *μουδαῖ*
καὶ διὰ τὰ δικαστικά ἐξοδα ἐπιβάλλεται τοῖς
διαδίκοις προκαταβολή· καὶ αὐτὸ τὸ Συμβούλιον
θὰ ὀνομάζετο δικαστήριον ἐπὶ τῶν τοιούτων,

ἐὰν καὶ τὰ τότε δικαστήρια τοῦ Κράτους δὲν
ὀνομάζοντο Συμβούλια (δ α α β ἰ Μ ε δ ζ η σ ἰ)
καὶ ἐν τῷ ἄρθρῳ 5 τοῦ περὶ διοργανισμοῦ τῶν
δικαστηρίων καὶ δικαιοδοσίας αὐτῶν ἐν Κων) πό-
λει (21 Ραμαζὰν 1288) ἐκδοθέντος νόμου κα-
λοῦνται *εἰδικὰ δικαστήρια* καὶ ὅσα ἄλλα
ἀναφέρω εἰς τὸ ὑπὸ ἡμερομ. 26 Μουχαρρέμ 1307
τακρίριόν μου.

(Ὡς πρὸς τὰς διαθήκας). Ἡ σεβ. κυβέρνησις
πάντοτε ἀνεγνώρισε καὶ οἱ Κανονισμοὶ διακη-
ρύττουσι καὶ τόσα ἄλλα διατάγματα καὶ διακοι-
νώσεις πρὸς τὰς Εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις, ὅτι ἡ
διαθήκη τῶν Χριστιανῶν εἶναι θρησκευτικόν,
ὥς ἐκ τούτου αἱ περὶ ταύτης διαφοραὶ εἰσιν ἀνα-
τεθειμέναι εἰς τὰ Πατριαρχεῖα· ἀφ' ἐτέρου ἡ
σεβ. κυβέρνησις διατυποῖ ὅτι ἡ διαθήκη τῶν
Χριστιανῶν τότε εἶναι ἀποδεκτή, ὅταν τις δια-
θέτῃ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ζῶν διανείμῃ καὶ
παραδώσῃ εἰς ἓνα ἕκαστον χωριστὰ τὸ μέρος
κτλ. . . . ἡ τοιαύτη διαθήκη ἐπικυρωθεῖσα παρὰ
Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου εἶναι
ἀποδεκτή· διὰ τῆς διατυπώσεως ταύτης ἀντιφά-
σκουσα πρὸς ἑαυτήν, οὐ μόνον ἄρδην κατα-
στρέφει τὸν σκοπὸν καὶ τὴν οὐσίαν τῆς διαθή-
κης παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς, ἀλλὰ καὶ συγχέει
καὶ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν Πνευματικῶν ἀρχηγῶν,
ὑποχρεοῦσα αὐτοὺς νὰ ἐπικυρῶσιν ἑγγραφα
συνταχθέντα κατὰ τὸ Σερῆ· ἡ διαθήκη τῶν Χρι-
στιανῶν ἀφ' οὗ εἶναι θρησκευτικόν, πρέπει νὰ

καταρτισθῇ κατὰ τὴν περὶ ταύτης θεσμοθεσίαν καὶ οὕτω νομίμως ἐπικυρωθεῖσα παρὰ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου ἔχῃ τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἐνώπιον τῶν μόνων ἀρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων, δικαζόντων κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν ἀνωτέρω θεσμοθεσίαν».

Τὸ Ἐκτελεστικὸν τῆς Δικαιοσύνης διὰ τεσκερέ του ἀπὸ 29 Σαφέρ 1308 (2 Ὀκτωβρίου 1306) 1890 ἰδοὺ πῶς ἀπαντᾷ εἰς τὸ Πατριαρχικὸν τακρίριον.

I. Ὡς πρὸς τὰς ἀγωγὰς καὶ ἀποφάσεις περὶ τραχώματος καὶ προικὸς.

« αἱ ἀποφάσεις (ἰλιὰμ) αἱ ἐκδιδόμεναι ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων ἐπὶ ἀγωγῶν περὶ τραχώματος καὶ προικὸς ἀπορρουσῶν ἐκ τοῦ γάμου, νὰ ἐκτελῶνται, ὡς πρότερον, ὑπὸ τῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων.

Αἱ ἀγωγαὶ τοῦ τραχώματος καὶ τῆς προικὸς ἀνέκαθεν θεωροῦνται ἐνταῦθα μὲν ἐν τῷ Πατριαρχείῳ, ἔξω δὲ ἐν ταῖς Μητροπόλεσιν ἢ ἀρχαῖα αὐτῇ τάξις καὶ τοῦ λοιποῦ θέλει τηρεῖσθαι».

II. Ὡς πρὸς τὴν διαθέσιμον νόμιμον μοῖραν.

..... « Κατὰ τὰς γενομένας ἐξετάσεις περὶ τοῦτου δὲν ὑπάρχει ὁμαλή τις τάξις (ἢ διαθέσιμος μεριστὸν μὲν εἶναι τὸ $\frac{1}{2}$ ἐπὶ 4 τέκνων καὶ τὸ 1]3 ἐπὶ πλειόνων τῶν 4 τέκνων ἐν Γερμανίᾳ εἶναι τὸ $\frac{1}{3}$, ἐν Αὐστρίᾳ τὸ $\frac{1}{2}$, ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ρουμανίᾳ τὸ 1]2 ἐπὶ ἐνὸς τέκνου, τὸ 1]2 ἐπὶ δύο τέκνων

καὶ τὸ 1]4 ἐπὶ τριῶν ἢ πλειόνων τέκνων ἐν Τουρκίᾳ οὕσης ταύτης τοῦ 1]3, ὑπὲρ ἀγαθοεργῶν σκοπῶν ἄνευ διακρίσεως ἀριθμοῦ τέκνων, τὸ ὑπουργεῖον περὶ καταγραφῆς Χριστιανικῶν περιουσιῶν γράφει τάδε: « Ἐν τούτοις κατὰ τὴν τάξιν τὴν διαλαμβανομένην ἐν τε τῇ ἐπισήμῳ ἐγκυκλίῳ, τῇ ἐν ἔτει 1278 δημοσιευθείσῃ περὶ χριστιανικῶν περιουσιῶν καὶ ἐν τῷ 12ῳ ἄρθρῳ τοῦ Πατριαρχικοῦ Κανονισμοῦ ἰσχύει καὶ ἡ περισσότερον τοῦ τριτημορίου τῆς περιουσίας εἰς κληρονόμους καὶ ἄλλα πρόσωπα γενομένη διαθήκη κινητῆς περιουσίας καὶ κτημάτων καθαρῶς ἰδιοκτητῶν (μούλκ)».

Ὁ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ταύτῃ ρητῶς ἀναφερόμενος ὅρος « ἀ φ' ο ὗ ἀ π ο δ ε ι χ θ ῇ κ' α ἰ β ε β α ι ω θ ῇ », ἐννοεῖ τὴν βεβαιότητα τοῦ ὅτι τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου εἶναι ἐπικεκυρωμένον ὑπὸ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου ἢ ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῶν».

III Περὶ τῶν ἐκ διαθηκῶν ἀγωγῶν καὶ τοῦ ἀρμοδίου δικαστηρίου σημειοῖ τὰ ἐπόμενα:

« Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ πῶς θεωροῦνται κατὰ νόμον αἱ περὶ διαθηκῶν ἀγωγαί, αἱ τοιαῦται ἐὰν μὲν ἀποβλέπωσι περιουσίας, αἵτινες ἔνεκα λόγων δικαιολογητικῶν (1) δέον νὰ καταγραφῶσι κατὰ τὸ Σερῆ, θεωροῦνται ἐν τοῖς ἱεροδικείοις, ἐὰν δὲ ἀνάγονται εἰς τοὺς περὶ

1) εἴον τῆς ἐπάρξεως ἀνηλίκων τέκνων, τῆς ἀπουσίας τινὸς τῶν κληρονόμων.

ἐβκαφίων καὶ γαιῶν νόμους καὶ εἰς τοὺς ἄλλους γενικοὺς νόμους τοῦ Κράτους (2) ἐν τοῖς κυβερνητικῶς ὀρισμένοις δικαστηρίοις.

Ἐν δὲ ταῖς δυσὶ ταύταις περιπτώσεσιν αἱ περὶ κινητῆς περιουσίας, περὶ καθαρῶς ἰδιοκτητῶν κτημάτων (σὴνρφ μούλκ) καὶ περὶ βακουφίων τοῦ εἶδους μουκαταλή(3) διαθῆκαι, αἱ κατὰ τὴν τάξιν συντεταγμέναι καὶ ἐντῷ Πατριαρχεῖῳ ἢ ἐν ταῖς Μητροπόλεσι κατακεχωρισμέναι ἐν τῷ Κώδικι καὶ ἐπικεκυρωμέναι εἶναι ἔγκυροι ἐν ᾧ πασι τοῖς δικαστηρίοις.

Ὅταν δὲ οἱ μὲν κληρονόμοι τοῦ διαθέτου ᾧσιν ἐνήλικες, μεταξὺ δὲ τῶν διατάξεων τῆς διαθήκης ὑπάρχωσι κληροδοτήματα καὶ ὑπὲρ ἀγαθοεργῶν σκοπῶν, αἱ ἐξ αὐτῆς πηγάζουσιν ἀγωγαὶ καὶ διαφοραὶ θέλουσι θεωρεῖσθαι καὶ διαιτᾶσθαι ἐν τοῖς Πατριαρχείοις. Καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου λοιπὸν τούτου ἐνεκρίθη νὰ καταβάλληται προσοχή, ὅπως ἰσχύῃ ἡ τάξις αὕτη.

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης διὰ τεσκερέ του ἀπὸ 22 Ρεβιουὺλ Ἀχῆρ 1308 (13 Νοεμβρίου 1908) μετὰ συζήτησιν ἐν τῷ Ἑπουργικῷ Συμβουλίῳ ἰδὼν ὅτι ὑπάρχουσιν οὐσιώδεις διαφοραὶ μεταξὺ τῶν αἰτήσεων τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν ἀποφάσεων τοῦ ὑπουργείου ἀνεκοίνωσε τὰ κάτωθι εἰς τὸ Πατριαρχεῖον :

2) π. χ. διορισμοῦ κληρονόμου ἁλλοδαποῦ.

3) τὸ πρῶτον γίνεται λόγος περὶ μουκαταλήθων κτημάτων.

« Ἡ διαθήκη ἢ παρουσιασθησομένη ἐν τῇ περιουσίᾳ Χριστιανοῦ ἀποθανόντος καὶ ἔχοντος κληρονόμους ἐνηλίκους ἢ ἀιηλίκους, θέλει εἶναι ἔγκυρος δικαστικῶς, ὅταν ἢ ἐπικεκυρωμένη παρὰ Πατριάρχου ἢ Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου τόσον δὲ τὰ κινητὰ (μὰλ), ὅσον καὶ τὰ ἀκίνητα (μούλκια) ἃτινα ἤθελε περιέχει ἢ διαθήκη, ἐκτὸς τῶν δημοσίων γαιῶν (ἐραζῖ μιριγιέ) καὶ τῶν βακουφίων, θέλουσιν ἄνευ ἀναμίξεως ἀφίεσθαι εἰς τὸν ὑπὲρ αὐτῶν διετέθησαν.

Αἱ ἐκ τῶν διαθηκῶν τούτων μεταξὺ τῶν κληρονόμων ἀναφυόμεναι διαφοραὶ θέλουσι θεωρεῖσθαι κατὰ τὸ 3ον ἄρθρον τοῦ περὶ Μ. Συμβουλίου κεφαλαίου τοῦ Πατριαρχικοῦ Κανονισμοῦ ἐν μὲν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ Συμβουλίῳ τούτῳ, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις ἐν τοῖς Μητροπολιτικοῖς Συμβουλίοις καὶ αἱ ἀποφάσεις (ἰλιαμάτ) αἱ ὑπὸ τῶν Συμβουλίων τούτων ἐκδοθησόμεναι θέλουσιν ἐκτελεῖσθαι κυβερνητικῶς ὑπὸ τῶν «ἐκτελεστικῶν τμημάτων».

Τὸ Πατριαρχεῖον διὰ τακριρίου του ἀπὸ 29 Νοεμβρίου 1890 ἀπαντῶν εἰς τὸν προηγούμενον τεσκερὲν ζητεῖ τὰς ἐπομένας διασαφήσεις :

« Ἐν τῷ εἰρημένῳ τεσκερὲ ἀπαντᾷ ἡ φράσις «ἡ παρουσιασθησομένη διαθήκη θέλει εἶναι ἔγκυρος δικαστικῶς» ἡ λέξις δικαστικῶς ποῦ ἀνήκει ; τοῖς κυβερνητικοῖς δικαστηρίοις, ἢ τοῖς τῶν Πατριαρχείων ; Ἐὰν τοῖς πρώτοις, τότε μεθ' ὅλας τὰς κυβερνητικὰς δια-

τάξεις καὶ ἀποφάσεις τῶν ἀνωτάτων δικαστηρίων, ὅτι αἱ περὶ κύρους καὶ λοιπαὶ διαφοραὶ διαθήκης δικάζονται ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, προκύπτει τὸ ἀσυμβίβαστον ἐν τῷ τεσκερὲ ὅτι δύο δικαστήρια ἀλλοῖα καὶ ξένα πρὸς ἀλληλα δικάζουν τὸ μὲν ἐν τὰ περὶ κύρους τῆς διαθήκης, τὸ δὲ ἄλλο τὰς μεταξὺ κληρονόμων ἄλλας αὐτῆς διαφοράς, ὡς λέγει ὁ τεσκερὲς.

Ἐὰν ὅμως ἀνήκη τοῖς τῶν Πατριαρχείων, τότε ἀνάγκη ὅπως διασαφηνισθῇ εὐκρινῶς ὁ δικαστικὸς αὐτῆς χαρακτήρ, ὃν διαμφισβητεῖ ὁ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 7 Μουχαρρέμ 1308 (4 Αὐγούστου 1890) τεσκερὲς ἀποκαλέσας τὸ Μ. Συμβούλιον Συμβουλευτικὸν σῶμα καὶ οὐχὶ δικαστικόν· ἡ δὲ διασάφησις γίνεται διὰ τῆς φράσεως εἰδικὸν δικαστήριον, ἣν μεταχειρίζεται καὶ αὐτὴ ἡ Κυβέρνησις, ὡς ἀναφέρει τὸ 5ον ἄρθρον τοῦ περὶ ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων Νόμου (Δεστοῦρ τομ. Α' σελ. 387). Θεωρῶ λοιπὸν ἀναπόφευκτον ὅπως σημειωθῇ ἐν τῷ τεσκερὲ «αἱ ἐκ τῶν διαθηκῶν τούτων μεταξὺ τῶν κληρονόμων ἀναφυόμεναι διαφοραὶ περὶ κύρους καὶ λοιπῶν θέλουσι δικάζεσθαι κατὰ τὸ 3ον ἄρθρον τοῦ περὶ Μ. Συμβουλίου Κανονισμοῦ εἰς τὰ εἰδικὰ δικαστήρια τῶν Πατριαρχείων, Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν».

Κατὰ συνέπειαν προτείνει τὸ ἐπόμενον κείμενον:

«Ἡ παρουσιασθησομένη διαθήκη ἐν τῇ πε-

ριουσία Χριστιανοῦ ἀποθανόντος καὶ ἔχοντος κληρονόμους ἐνηλίκους ἢ ἀνηλίκους θέλει εἶναι ἔγκυρος δικαστικῶς ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων, Μητροπόλεων ἢ Ἐπισκοπῶν, ὅταν ἡ ἐπικεκυρωμένη παρὰ τοῦ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου.

«Τόσον δὲ τὰ κινητὰ ὅσον καὶ τὰ ἀκίνητα, ἃ τινα ἤθελε περιέχει ἡ διαθήκη, ἐκτὸς τῶν δημοσίων γαιῶν καὶ βακουφίων, θέλουσιν, ἄνευ ἀναμίξεως, ἀφίεσθαι εἰς τὸν ὑπὲρ οὗ διετέθησαν.

«Αἱ ἐκ τῶν διαθηκῶν τούτων περὶ κύρους καὶ ἄλλων μεταξὺ τῶν κληρονόμων ἀναφυόμεναι διαφοραὶ θέλουσι δικάζεσθαι, κατὰ τὸ 3ον ἄρθρον τοῦ περὶ Μ. Συμβουλίου Κανονισμοῦ, εἰς τὰ εἰδικὰ δικαστήρια ἐνταῦθα μὲν τῶν Πατριαρχείων, ἔξω δὲ τῶν Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν, καὶ αἱ ἀποφάσεις (ἰλιαμάτ) τούτων θέλουσιν ἐκτελεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἐκτελεστικῶν τμημάτων».

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ περὶ προικὸς καὶ τραχώματος λέγει τὰ ἐξῆς:

«Ταῦτα ὡς δικάσιμα συναφῇ εἰσι πρὸς τὸ περὶ διαθήκης θέμα, ἐπομένως ἀνάγκη ὅπως διαφωτισθῇ καὶ ἐνταῖθα ὁ δικαστικὸς χαρακτήρ διὰ τῆς λέξεως «εἰδικὰ δικαστήρια» οὕτω.

«Αἱ ἀγωγαὶ τραχώματος καὶ προικὸς ἀνέκαθεν καὶ ἀποκλειστικῶς δικάζονται εἰς τὰ εἰδικὰ δικαστήρια, ἐνταῦθα μὲν τοῦ Πατριαρχείου, ἔξω δὲ τῶν Μητροπόλεων καὶ Ἐπι-

σκοπῶν ἡ ἀρχαία αὕτη τάξις καὶ τοῦ λοιποῦ θέλει τηρεῖσθαι».

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης διὰ τακριρίου του ἀπὸ 3 Δεκεμβρίου 1300 (1890) 3 Δζεμαζι οὐλ ἰββέλ 1308 ἀπαντῶν εἰς τὸ προηγούμενον τακρίριον γράφει τάδε :

« Ἡ ἐκφράσις αὕτη («δικαστικὴ ὥς θέλει εἶναι ἔγκυρος») ὡς περιττὸν εἰπεῖν ἐννοεῖ τὰ δικαστήρια τοῦ Κράτους ἄλλως τε ἐν τοῖς Πατριαρχείοις καὶ ταῖς Μητροπόλεσι δικαστήρια δὲν ὑπάρχουσι, τὸ δὲ Συμβούλιον τῶν Πατριαρχείων δικαιούται νὰ θεωρῇ τὰς ἐν τῷ σχετικῷ τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ ἀρθρῷ ὠρισμένας ὑποθέσεις καὶ ἀνέκαθεν ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην ἐξακολουθεῖ λειτουργοῦν. Ἐπομένως εἶναι περιττὸν νὰ παρερμηνεύητε τὸ ἐδάφιον τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ περὶ διοργανισμοῦ καὶ καθηκόντων τῶν πολιτικῶν καὶ ποινικῶν δικαστηρίων Κωνσταντινουπόλεως πραγματευομένου καὶ μὴ ἀφορῶντος ποσῶς τὰ ἀρχαία τοῦ Πατριαρχείου προνόμια, ὅπερ ἐδάφιον ὡς ἐρμηνεύεται καὶ σαφηνίζεται ἐν τῷ δευτέρῳ ἀρθρῷ τοῦ κανονισμοῦ περὶ Ἀκυρωτικοῦ (Διβάνι Ἀχκιάμη Ἀδλιέ Νιζσμεναμεσῆ) ἀποβλέπει εἰς τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις καὶ νὰ ζητῇτε ἐξ αὐτοῦ νὰ ὠφελῇθῃτε.

«Τὰ θρησκευτικὰ προνόμια δὲν στηρίζονται ἡ ἐπὶ ὑψηλῶν Βερατίων καὶ τῶν ὑψηλῶν Φιρμανίων τῶν ἐπὶ τούτῳ ἐκδιδομένων, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ Κανονισμοῦ τῶν Πατριαρχείων. Ἐπομένως τὰς

ὑψηλὰς αὐτῶν διατάξεις δεόν νὰ ἐπικαλῇται τις ὥστε ἐπόμενονον εἶναι, ὅτι, τηρουμένης τῆς βάσεως ταύτης, θὰ ἐκδοθῶσιν ὁδηγίαι (ταλιαμάτ) συνωδὰ ταῖς ληφθείσαις ἀποφάσεσιν, εἰς τὰς κατὰ τόπους Νομαρχίας».

Τὸ Πατριαρχεῖον διὰ τακριρίου του ἀπὸ 12 Δεκεμβρίου 1890 ἀπαντῶν εἰς τὸν προηγούμενον τεσκερὲν γράφει ὅτι «ἐδόθησαν ἐρμηνεῖαι προκαλέσασαι παρανοήσεις, αἵτινες κατέστησαν ἀναγκαίαις ἐπεξηγήσεις καὶ ἀναπτύξεις» καὶ παρακλεῖ «ἐπειδὴ καθωρίσθη ὡς πρὸς τὰς διαθήκας, ὅτι αὗται ἐπικεκυρωμέναι παρὰ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν θὰ ἀναγνωρίζωνται ἔγκυροι ὑπὸ τῶν Ὀθωμανικῶν Δικαστηρίων, ὅπως, ἐν ᾗ περιπτώσει ἀναφανῶσι διαφοραὶ ὡς πρὸς τὸ ἔγκυρον μιᾶς τοιαύτης διαθήκης παρὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, λύωνται αὗται, ὡς καὶ αἱ ἄλλαι διαφοραὶ ἐπὶ τῶν διαθηκῶν», καταλήγει δὲ προσθέτον ὅτι «ἡ ἐρμηνεία αὕτη λύει πάσας τὰς συμβαινούσας ἀμφιβολίας καὶ προλαμβάνει πᾶσαν παρεννόησιν καὶ ἐκλείπει οὕτω πᾶσα διαφορά»

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης διὰ τακριρίου του ἀπὸ 19 Δζεμαζι οὐλ ἰββέλ 1308 (19 Δεκεμβρίου 1308) (1890) ἀπαντῶν εἰς τὸ προηγούμενον τακρίριον γράφει τὰ ἐπόμενα :

« αἱ ἀγωγαὶ περὶ προικός, τραχώματος . . . θεωροῦνται κατὰ τὸν ἰδιαίτερον κανονισμόν ἐν τῷ Μικτῷ Συμβουλίῳ τοῦ Πατριαρχείου.

«... ὅσον ἀφορᾷ τὸ περὶ διαθήκης, τοῦτο, καθὼς ἐν τῇ προλαβούσῃ ἀπαντήσῃ ἀνεπιτύχθη ὁ ἀστικῆς(1) τάξεως ὑπόκειται εἰς τὸν νόμον τῆς χώρας. Διὰ τοῦτο αἱ διαθήκαι, αἱ ἐπιτεκυρωμέναι ὑπὸ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου(2), εἶναι μὲν ἔγκυροι ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων τοῦ Κράτους, ἡ δὲ διαίτησις τῶν ἐξ αὐτῶν ἀναφυομένων διαφορῶν ἀνατίθεται συνωδᾶ ταῖς προλαβούσαις ἀποφάσεσιν, εἰς τὰ Πατριαρχικά καὶ Μητροπολιτικά Συμβούλια, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ ᾧτι σύμφωνοι πρὸς τοὺς νόμους καὶ κανονισμοὺς τοῦ Κράτους, ὡς ἐν τῷ 12ῳ ἄρθρῳ τοῦ περὶ καθηκόντων τοῦ Διαρκοῦς Μικτοῦ Συμβουλίου κεφαλαίου τοῦ Πατριαρχικοῦ κεφαλαίου ρητῶς διαλαμβάνεται.

«Ἐπομένως τὸ περὶ διαθηκῶν, οὐδὲν ἢ ἐκδίκασις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς κατὰ νόμον ἀρμοδιότητος, δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀφεθῇ τοῖς πνευματικοῖς ἀρχηγοῖς ἐκτὸς τῆς ἀρμοδιότητος καὶ ἀπολύτως.

«Ἐὰν ἡ διαθήκη τοῦ ἀποθανόντος Χριστιανοῦ περιέχῃ βακούφια ἢ δημοσίους γαίας ἢ ὑπὸ ἄλλου διαφιλονεικουμένην κινητὴν περιουσίαν ἢ μούλκιον, ἡ διαθήκη αὕτη δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνηται ἄνευ συστάσεως παραδεκτῆ, ἀπλῶς καὶ μόνον, διότι εἶναι ἐπιτεκυρωμένη ὑπὸ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου.

«Ἐπίσης καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέουσαι ἀστικαὶ καὶ ἀγωγαὶ εἴτε περιορίζονται μεταξὺ ὑπηκόων τοῦ Κράτους, εἴτε ὁ ἕτερος τῶν διαδίκων εἶναι

ξένος, δέον τὰ θεωρῶνται ἐν τοῖς δικαστηρίοις τοῦ Κράτους».

«Κατὰ συνέπειαν ἐκ τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τῆς ἐν τοιαύταις διαθήκαις διατιθεμένης θὰ ᾧται ἔγκυρον μόνον ἐκεῖνο τὸ μέρος, ὅπερ κατὰ νόμον εἶναι ἄξιον παραδοχῆς.

«Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν αἱ τοιαῦται διαθήκαι ἀφορῶσι κληρονομίαν, ἡ ἐκδίκασις τῶν μεταξὺ κληρονόμων δυναμένων ν' ἀναφυῶσι διαφορῶν δύναται, συνωδᾶ τῇ ὑψηλῇ διατάξει τοῦ ἐν ἔτει 1272 ἐκδοθέντος ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων Φερμανίου, ν' ἀνατεθῇ εἰς τὰ Πατριαρχικά καὶ Μητροπολιτικά δικαστήρια τῇ συγκαταθέσει τῶν διαδίκων, ἡ δ' ὑψηλὴ αὕτη διάταξις διαλαμβάνει τὰς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικὰς διαφορὰς καὶ οὐχὶ τὰς ἐκ διαθήκης, εἰ δὲ μὴ τὰ ἐκκλησιαστικά Συμβούλια ἀποξενοῦνται ἐντελῶς.

Θεωρῶ λοιπὸν ἀναγκαῖον ὅπως διορθωθῶσι ταῦτα, καὶ ἂν μοι ἐπιτρέπεται, παρατηρῶ ὅτι διορθοῦνται διὰ μιᾶς διασαφήσεως ἐπὶ τοῦ Τεσκερὲ τῆς 12 Ρεβιούλ Ἀχέρ, ὅτι ἡ φράσις «τὰ δικαστήρια τοῦ Κράτους θὰ θεωρῶσι ἔγκυρον τὴν ἐπιτεκυρωμένην κτλ. διαθήκην» σημαίνει ὅτι θὰ ἀποδέχωνται αὐτὴν ἀπλῶς ὡς τοιαύτην, ὅτι, ἂν ἐγερθῇ φιλονεικία μεταξὺ τῶν κληρονόμων περὶ κύρους καὶ λοιπῶν διαθήκης, τὰ ἐκκλησιαστικά Συμβούλια θὰ ἐπιλαμβάνονται τῆς διεξαγωγῆς αὐτῆς, ἐκτὸς τῶν περὶ δημοσίων γαιῶν, βακουφίων καὶ πολιτικῶν ἀγωγῶν ἐπὶ διατεθει-

μένων κινητῶν ἢ ἀκινήτων, ἀλλὰ διαφιλονεικουμένων παρὰ τρίτου τινός, εἴτε Ὀθωμανοῦ, εἴτε ξένου ὑπηκόου, ἅτινα ὑπάγονται εἰς τὰ ἀρμόδια δικαστήρια τοῦ Κράτους».

Μετὰ δύο ἡμέρας συνεπείᾳ προσκλήσεως ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Δικαιοσύνης ἐπιτροπῆς τινος ἐπῆλθε πλήρης συμφωνία μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Πατριαρχείου καὶ οὕτως ὑπεγράφη τὸ σχετικὸν πρακτικὸν καὶ ἐστάλη πρὸς ἔγκρισιν δι' αὐτοκρατορικοῦ ἰραδέ.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης διὰ τεσκερέ του ἀπὸ 27 Δεμαζιούλ ἱβ. βέλ 1308 (27 Δεκεμβρίου 1306 (1890) ἀπαντῶν εἰς τὸ προηγούμενον τακρίριον γράφει τὰ ἐπόμενα·

«... Καθ' ἃ δὲ ἐπεξηγήματικῶς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐδηλώθη ἐν τῷ τεσκερέ τῆς 12 Ρεβιούλ Ἀχῆρ 1308 καὶ τελευταῖον συνεζητήθη, ἡ διαθήκη ἡ παρουσιαζομένη ἐν τῇ περιουσίᾳ Χριστιανοῦ ἔχοντος κληρονόμους ἀνήλικας ἢ ἐνηλίκους θέλει εἶσθαι ἔγκυρος δικαστικῶς (μεχκεμέτζε), ὅταν ἡ ἐπικυρωμένη ὑπὸ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου, καὶ ἡ διατιθεμένη κινητῇ ἢ ἀκίνητῳ (μούλκ) περιουσίᾳ, ἐκτὸς δημοσίων γαιῶν (ἐραζιῦ ἐμιριγιέ) καὶ βακουφίων, θέλει ἄνευ ἀναμίξεως ἀφίεσθαι εἰς τὸν κληροδόχον ἥτοι εἰς τὸν ὑπὲρ οὗ διετίθη, αἱ δὲ περὶ κύρους διαθήκης διαφοραὶ αἱ μεταξὺ κληρονόμων ἢ ὑπὸ τοῦ κηδεμόνος τῶν ἀιηλίκων ἐγειρόμεναι, ὡς ἐν Κωνσταντινουπόλει θεωροῦν.

ταὶ ἐν τῷ Μικτῷ Συμβουλίῳ τοῦ Πατριαρχείου κατὰ τὸ 3ον ἄρθρον τοῦ περὶ τοῦ Συμβουλίου τῶν Πατριαρχείων κανονισμοῦ, οὕτω καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ Κράτους θεωρηθήσονται ἐν τοῖς Μητροπολιτικοῖς Συμβουλίοις, αἱ δὲ παρὰ τῶν Συμβουλίων τούτων ἐκδοθησόμεναι ἀποφάσεις (ἱλιάμ) θέλουσιν ἐκτελεῖσθαι κυβερνητικῶς ἐν τοῖς ἐκτελεστικοῖς τμήμασιν.»

«Ἐπειδὴ ὁμως τὸ μέτρον τοῦτο ἀφορᾷ τὴν ὀρθοδοξὸν ἐλληνικὴν (Ροῦμ) κοινότητα, ἐὰν δέ τινες τῶν κληρονόμων ἀιτήκωσιν εἰς ἐτέραν κοινότητα ἢ εἰς ξένον ἔθνος ἢ ἐὰν ἡ ἐπικυρωμένη διαθήκη περιέχῃ, ὡς ἐν τῇ τελευταίᾳ ἀπαντήσῃ διεσαφηνίσθῃ, βακούφια ἢ δημοσίους γαίας ἢ ὑπὸ τρίτου εἴτε ὑπηκόου ὀθωμανοῦ εἴτε ξένου διαφιλονεικουμένην κινητὴν ἢ ἀκίνητον περιουσίαν (μούλκ), ἡ ἐξέτασις τῶν ἐκ τοιούτων διαθηκῶν ἀπορρεουσῶν ἀγωγῶν θέλει ἀνήκει εἰς τὰ δικαστήρια τοῦ Κράτους, διὰ τοῦτο τὸ Πατριαρχεῖον πρέπει νὰ προσέχῃ ἀναλόγως νὰ ἐνεργῇ».

Ἐκ τῆς συναρμολογήσεως τῶν διατάξεων τῶν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γραφέντων τεσκερέδων τὸ ὑπουργεῖον διέταξε καὶ συνετάχθη ἡ προμνησθεῖσα Βεζυρική ἐγκύκλιος τῆς 23 Δεμαζιούλ Ἀχῆρ 1308 (22 Ἰανουαρίου 1306 (1891) καὶ κυρωθεῖσα δι' Αὐτοκρατορικοῦ Διατάγματος ἀπεστάλη εἰς τὸ Πατριαρχεῖον.

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς παραβολῆς ταύτης, ὡς κατεχωρήθη ἐν σελίδι 64, πρὸς τὴν

γενομένην συζήτησιν διὰ τῶν ἀνταλλαγόντων τεσκερέδων καὶ τακριρίων μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Πατριαρχείων συνάγονται τὰ ἑξῆς :

1ον) Ὅτι ἡ τε Βεζυρική ἐγκύκλιος τῆς 7 Σεφὲρ 1278 καὶ ἡ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης τῆς 14 Ῥεβιούλ ἑββίλ 1295, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἀνωτέρω, καὶ τὸ 12ον ἄρθρον τοῦ περὶ καθηκόντων τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου Πατριαρχικοῦ Κανονισμοῦ, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω, κατηργήθησαν μὴ μνημονευθέντα ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐγκυκλίῳ τοῦ Πατριαρχείου, ὡς ἐρρέθη ἀνωτέρω ἐν σελίδι 64, καὶ τοῦτο συνιδὴ τῇ γνωστῇ ἀρχῇ τοῦ δικαίου, ὅτι πᾶν ὅ,τι προϋτάθη κατὰ τινὰ συζήτησιν, ἅμα παραλείφθῃ εἰς τὴν τελικὴν συμφωνίαν, θεωρεῖται ἐγκαταλειφθὲν καὶ καταργηθέν.

2ον) Ὅτι πᾶς διαθέτης ὀρθόδοξος ὑπήκοος ὁθωμανὸς δικαιούται νὰ διαθέσῃ περὶ ἀπάσης τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου μουλκικῆς περιουσίας του, ὁφείλει δὲ ν' ἀπέχῃ ἀπὸ τοῦ νὰ διαθέτῃ περὶ βακουφικῶν καὶ δημοσίων κτημάτων καὶ γαιῶν.

3ον) Ὅτι πᾶς διαθέτης ὀρθόδοξος ὑπήκοος ὁθωμανὸς δικαιούται νὰ ἐγκαταστήσῃ κληρονόμους του οἷους δῆποτε θέλει ὑπηκόους ὁθωμανοὺς συγγενεῖς του ἢ μὴ, ἐνηλίκους ἢ ἀνηλίκους, ἢ εὐεργετικά καθιδρύματα ὁθωμαικὰ καὶ εἰς οἵανδήποτε ἢ μερίδα ποσοστὸν θέλει.

4ον) Ὅτι ὁ αὐτὸς προρηθεὶς διαθέτης δικαιούται καὶ ὁφείλει νὰ κάμῃ τὴν διαθήκην του κατὰ τὸ

ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἰσχύον Ῥωμαῖκο Βυζαντινὸν καὶ νεώτερον δίκαιον καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ Σερῆ.

5ον) Ὅτι ὁ αὐτὸς προρηθεὶς διαθέτης ὁφείλει, πρὸς πρόληψιν πάσης σφραγίσεως τῆς περιουσίας του μετὰ τὸν θάνατόν του, νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν διαθήκην του παρὰ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου, νὰ μὴ βιαιοσθῇ δὲ εἰς ἐπικύρωσιν τῆς διαθήκης παρὰ τῶν ἱερατικῶν ἢ ἀρχιερατικῶν ἐπιτρόπων αὐτῶν, καθόσον εἰς τὴν νέαν προμηθεύσαν ἐγκύκλιον παρελείφθη ἡ ὀνομασία αὐτῶν, ἐν ᾧ πρότερον ἐμνημονεύετο ρητῶς καὶ τὸ ὄνομα τῶν ἐπιτρόπων αὐτῶν.

6ον) Ὅτι πᾶσα δῆποτε διαφορὰ ἐκ τῶν τοιούτων διαθηκῶν ἐπικυρωμένων ἢ μὴ παρὰ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου μεταξὺ κληρονόμων ἢ τοῦ κηδεμότος αὐτῶν ἢ αἱ περὶ κύρους καὶ αὐθεντίας διαθήκης εἶναι τῆς ἀποκλειστικῆς ἀρμοδιότητος τῶν Μικτῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων τῶν ὀρθοδόξων Πατριαρχείων ἐν Τουρκίᾳ κατ' ἀποκλεισμόν παντὸς ἄλλου δικαστηρίου πολιτικοῦ ἢ ἱεροδικείου (Σερῆ).

7ον) Ὅτι εἰς τὰ δικαστήρια τοῦ Κράτους ἀνήκει ἡ ἐξέτασις διαφορᾶς ἐκ διαθήκης ὀνομαζομένης κληρονόμους μὴ ὀρθοδόξους χριστιανοὺς ὑπηκόους ὁθωμανοὺς, ἀλλὰ ξένους ἢ μέλη κοινότητος μὴ ὀρθοδόξου ἢ διαθετομένης περὶ βακουφικῶν ἢ δημοσίων γαιῶν ἢ μουκαταλίδικωκτημάτων ἢ γαιῶν ἢ περὶ κινητῆς ἢ ἀκινήτου μουλκικῆς περιουσίας διαφιλονεικουμένης ὑπὸ τρίτου εἴτε ὑπηκόου ὁθωμανοῦ εἴτε ξένου.

II. Ἑρμηνεία τῆς αὐτῆς ἐγκυκλίου πρὸς Γαλλῶν διακεκριμένων νομομαθῶν καὶ τῶν Γαλλικῶν δικαστηρίων.

Σχετικῶς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν ταύτην παραθέτομεν κατωτέρω ἐκ τῆς ἐγκρίτου ἐφημερίδος «Journal du droit international privé et de la jurisprudence comparée».

A) Ἐκ τοῦ τομ. 28 τοῦ ἔτους 1901 p. 993 τὰ ἐπόμενα κυροῦντα ὅσα ἐγράψαμεν ἀνωτέρω ἐν σελ. καὶ ε. κατὰ μετάφρασιν ἐκ τῆς μνηθείσης ἐφημερίδος.

Διαθήκη. Δὲν ἐφαρμόζονται εἰς τοὺς χριστιανούς ὑπηκόους ὀθωμανούς αἱ περὶ τῆς διαθεσίμου μοίρας διατάξεις τοῦ Κορανίου, ἀλλ' ἐφαρμόζονται εἰς τοὺς Ἕλληνας χριστιανούς ὀρθοδόξους αἱ ἐν τῷ Ρωμαϊκῷ δικαίῳ κωδικοποιημέναι διατάξεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου.

Τμῆμα Β' τοῦ Πρωτοδικείου Παρισίων τῆς 19 Ἰουλίου 1901 προεδρευομένου ὑπὸ τοῦ κ. δὲ Λαλαῖν Σομελ. Εἰσαγγελεύοντος τοῦ κ. Γκιλεμέν' ὑποθ. Βαλτατζῆ κατὰ Βογορίδη.

... 5. Δὲν ἐφαρμόζονται εἰς τοὺς χριστιανούς ὑπηκόους ὀθωμανούς αἱ περὶ τῆς νομίμου μοίρας διατάξεις τοῦ Κορανίου.

6. Οἱ ὑπήκοοι ὀθωμανοὶ Ἕλληνες ὀρθόδοξοι τὴν θρησκείαν διέπονται, ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ, ὡς πρὸς τὴν ἰκανότητα τοῦ διαθέτειν καὶ κληρονομεῖν, ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου.

Ἴδου τὸ κεῖμενον τῆς ἀποφάσεως.

Τὸ δικαστήριον . . . ἐπειδὴ ὁ Β. ὑποστηρίζει ἐπιβοηθητικῶς ὅτι ἡ Ἑ . . . Β. δὲν ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ εἰμὴ περὶ τοῦ τρίτου τῆς περιουσίας της καὶ δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ κίμῃ κληροδόγημα ὑπὲρ τοῦ συζύγου της ὅστις ἐκληρονόμει φυσικῶς τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας της . . . Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ διατάξεις αὗται διατυπούμεναι ὑπὸ τοῦ Κορανίου εἶναι διατάξεις τοῦ Μουσουλμανικοῦ δικαίου, αἷτινες ἀποτελοῦσι μέρος τῶν θρησκευτικῶν δογμάτων καὶ δὲν ἐφαρμόζονται εἰς τοὺς χριστιανούς ὑπηκόους ὀθωμανούς.

Ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς κατακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ Σουλτάνοι παρεχώρησαν εἰς τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν χριστιανούς ὀρθοδόξους Ἕλληνας τὴν θρησκείαν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου τροποποιημένου ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου ὡς πρὸς τὴν ἰκανότητα τοῦ διαθέτειν καὶ κληρονομεῖν.

Ἐπειδὴ αἱ παραχωρήσεις αὗται ἐπεκυρώθησαν κατὰ διαφόρους περιστάσεις, ἰδίᾳ ρητῶς διὰ τοῦ Χάττι Χουμαγιὸν τοῦ 1856 δι' ἀνακοινώσεως (νότας) ἀπευθυνθείσης ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας εἰς τοὺς Πρέσβεις τῆς Ὑψηλῆς Πύλης τὴν 15 Μαΐου 1867 καὶ δι' ἐνὸς ἰραδὲ (Διατάγματος Αὐτοκρατορικοῦ) τοῦ 1891.

... Κηρύττει τὰς αἰτήσεις τοῦ Β. ἀβασίμους.

Β') Ἐκ τοῦ τόμου 30 τοῦ ἔτους 1903 p. 184 τὰ ἐπόμενα κατὰ μετάφρασιν

Διαθήκη κτλ. ὡς ἀνωτέρω.

Τμήμα Β' τοῦ ἐφετείου Παρισίων τῆς 21 Ἀπριλίου 1912. Πρόεδρος ὁ κ. Χαρέλ. Εἰσαγγελεὺς ὁ κ. Βὰν Κεσσσελ' ὑποθ. Βαλταδζή κατὰ Βογορίδου.

Τὸ Ἐφετεῖον ἐξακολουθοῦν τὴν διάσκεψίν του συνεχισθεῖσαν τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ ἀποφαινόμενον ἐπὶ τῆς γενομένης ἐφέσεως τοῦ Β. κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοδικείου Παρισίων τῆς γενομένης τὴν 19 Ἰουλίου 1901' ἀποδεχόμενον τὸ αἰτιολογικὸν τῆς ἀποφάσεως. Ἐπειδὴ, ὡς ἐδήλωσαν τοῦτο οἱ πρωτοδίκως δικάσαντες, τὰ ζητήματα τὰ σχετικὰ πρὸς τὸ κῦρος τῶν διαθηκῶν τῶν ἐλλήνων ὀρθοδόξων ὑπηκόων ὀθωμανῶν διέπονται ὑπὸ τοῦ θρησκευτικοῦ αὐτῶν νόμου καὶ οὐδαμῶς ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ Κορανίου.

Κηρύττει ἀπάσας τὰς αἰτήσεις, ἐνστάσεις καὶ προτάσεις τοῦ Β. ἀβασίμους, ἀπορρίπτει ταύτας ἐπικυροῖ τὴν ἐφεσιβληθεῖσαν ἀπόφασιν.

Γ') Ἐκ τοῦ τόμου 31 τοῦ ἔτους 1904 p. 919 τὰ ἐπόμενα κατὰ μετάφρασιν.

Διαθήκη κτλ. ὡς ἀνωτέρω.

Ἀκυρωτικὸν (τμήμα τῶν αἰτήσεων) τῆς 18 Ἰουλίου 1904. Πρόεδρος ὁ κ. Τανόν, εἰσηγητῆς δικαστῆς ὁ κ. Βέηλ, εἰσαγγελεὺς ὁ κ. Μερλιλόν. Ὑποθ. Βαλτατζή κατὰ Βογορίδου.

Τὸ Ἀκυρωτικὸν περὶ τῶν δύο λόγων ἀναιρέσεως ἐπὶ παραβιάσει τοῦ ἀριθ. 7 τοῦ νόμου τῆς 30 Ἀπριλίου 1880.

Ἐπειδὴ ἡ παρὰ τοῦ κ. Β. ἐγερθεῖσα ἀγωγή ἀντικείμενον εἶχε τὴν κήρυξιν τῆς διαθήκης τῆς κ. Β. θείας του ὡς ἀκύρου, ἐπειδὴ ἐγένετο ἐν τῷ τύπῳ ὀλογράφου διαθήκης ἄνευ τῆς ὑπογραφῆς μαρτύρων, ἥτις εἶναι ὁρος ἀπαιτούμενος ὑπὸ τοῦ Μουσουλμανικοῦ δικαίου διὰ τὸ κῦρος τῶν πράξεων τούτων.

Ἐπειδὴ διὰ τῆς ἀναιρεσιβληθείσης ἀποφάσεως ἐδηλώθη, ὅτι τὰ ζητήματα τὰ σχετικὰ πρὸς τὸ κῦρος τῶν διαθηκῶν τῶν ὀρθοδόξων ἐλλήνων ὑπηκόων ὀθωμανῶν διέπονται ὑπὸ τοῦ θρησκευτικοῦ αὐτῶν νόμου καὶ οὐδαμῶς ὑπὸ τοῦ Μουσουλμανικοῦ δικαίου.

Ἐπειδὴ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ κ. Β. συνέταξε τὴν διαθήκην της ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲν ὑπέβαλλε, διὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικαιώματος πρὸς σύνταξιν διαθήκης, τὴν κ. Β. εἰς τὸν νόμον τοῦ Κορανίου, ὅστις δὲν εἶναι ὁ ἴδιος αὐτῆς νόμος.

Διὰ ταῦτα . . . ἀπορρίπτει τὴν ἀναίρεσιν.

Δ') Παραθέτομεν μετάφρασιν καὶ τῆς γνωμοδοτήσεως τοῦ εἰσαγγελέως τῶν ἐφετῶν, ἐρμηνεύοντος τὴν πολυλάλητον Βεζυρικὴν ἐγκύκλιον τοῦ 1891.

«Ἡ ἐγκύκλιος αὕτη καθιεροῖ τὸ κῦρος διαθήκης γενομένης παρὰ Χριστιανοῦ ὀρθοδόξου συνωδὰ τῷ οἰκείῳ [αὐτοῦ νόμῳ, τῷ θρησκευτικῷ αὐτοῦ νόμῳ, καὶ ἂν ἀκόμη παραβιάζῃ τὸν ἱερὸν τουρκικὸν νόμον, καὶ ἂν ἀκόμη διανέμῃ τὴν πε-

ριουσίαν του εἰς τοὺς κληρονόμους του ὀρίζουσα αὐτοῖς μερίδας ἐναντίας πρὸς ἐκείνας, ἃς ὀρίζει ὁ ἱερὸς νόμος (Σερῆ). Τὰ δικαστήρια τοῦ Σερῆ διατάττονται νὰ σέβωνται τὰς διαθήκας ταύτας, παρὰ τὰς ρητὰς παραβιάσεις τοῦ Μουσουλμανικοῦ νόμου, ἐὰν ἡ αὐθεντικότης των εἶναι βεβαία καὶ ἐὰν ἀναγνωρίζωνται ἔγκυροι ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου κατὰ τοὺς ἀπαιτούμενους ὅρους διατυπώσεων αὐτῶν.

Τὰ ὀθωμανικὰ δικαστήρια εὐρίσκονται οὕτω περιορισμένα εἰς τὰ καθήκοντα τμήματος καταχωρήσεως ἐντεταλμένου νὰ περιάπτῃ τὸ ἐκτελεσθῆτω, χωρὶς ἐξουσίαν ἀναθεωρήσεως κατ' οὐσίαν καὶ ἄνευ ἐξετάσεως οὔτε τοῦ κύρους κατὰ τύπους, οὔτε τῆς νομίμου μερίδος κατ' οὐσίαν. Ἰδού λοιπὸν τὰ καθήκοντά των λίαν περιορισμένα.

Ἰδού ἡ ἀρχή, ἣτις ὀφείλει νὰ διέπῃ τὰς κληρονομίας καὶ τὰς διαθήκας τῶν ὀρθοδόξων ἐλλήνων τῶν ἐξαρτωμένων ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Τὰ Γαλλικὰ δικαστήρια ὀφείλουσι ν' ἀπορρίψωσι τὴν ἀγωγὴν, οὐχὶ κατ' οὐσίαν, ἀλλὰ κατὰ τύπους.

Συμφώνως ἀπεφάνθη τὸ ἐφετεῖον τῶν Παρισίων δι' ἀποφάσεώς του ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1902, ἣτις ἐπεκυρώθη δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἀκυρωτικοῦ ἀπὸ 18 Ἰουλίου 1904, ἀποφαινομένου τάδε:

*Τὰ ζητήματα τὰ σχετικὰ πρὸς τὸ κῦρος τῶν

διαθηκῶν τῶν ἐλλήνων ὀρθοδόξων ὑπηκόων ὀθωμανῶν διέπονται ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ Πατριαρχείου καὶ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ Μουσουλμανικοῦ δικαίου.

ΤΜΗΜΑ V. Περὶ τοῦ αἰωνοβίου προνομιακοῦ καθεστῶτος τῶν Πατριαρχείων ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν διαθηκῶν καὶ προικὸς καὶ τραχώματος.

§ 1. Ἐν γένει,

Τὸ προνομιακὸν καθεστῶς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπάρχον ἀνέκαθεν πρὸ τοῦ 1453 ἐπεξετείνετο οὐ μόνον ἐπὶ πάσης οἰαςδήποτε πράξεως τῶν κληρικῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πασῶν τῶν προσωπικῶν σχέσεων τῶν ἐντῷ κλίματι αὐτοῦ ὀρθοδόξων Χριστιανῶν τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένων, ὡς ἐξάγεται ἀπὸ τὰς σχετικὰς διατάξεις τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων τὰς περιχομένας ἐν τοῖς Βασιλικοῖς καὶ ταῖς Νεαραῖς.

Εἰς τὸ προνομιακὸν τοῦτο καθεστῶς κατελέγοντο ἰδίως ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία καὶ ἡ διοικήσεις τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων καὶ τοῦ κλήρου καὶ ἐπὶ τῶν μὴ κληρικῶν πᾶν ὅ,τι ἀποτελεῖ τὸ τὴν σήμερον λεγόμενον προσωπικὴ κατὰστασίς τινος Statut personnel, δηλαδή αἱ σχέσεις μνηστείας, γάμου, διαζυγίου, διατροφῆς, διαθήκης, κληρονομίας ἐξ ἀδιαθέτου, κηδεμονίας, πρὸς δὲ καὶ πᾶται αἱ ἀστικαὶ σχέσεις τῶν Χριστιανῶν καὶ ἡ διοικήσεις τῶν κοινοτικῶν

αὐτῶν ὑποθέσεων, ὡς καὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν, ὧν προΐστανται οἱ ἐπίσκοποι.

Τὸ προνομιακὸν τοῦτο καθεστῶς μὴ δυνάμενον νὰ ἀμφισβητηθῇ διετηρήθη ἀναμφιβόλως καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς σήμερον ἤτοι ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος μέχρι τοῦ Κ'.

Τοὺς λόγους τῆς διατηρήσεως καὶ ἐπιβεβαιώσεως αὐτοῦ ἐπικυρωθέντος καὶ διὰ διεθνῶν πράξεων ἤτοι συνθηκῶν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ μεταβληθῇ μονομερῶς, ἀνεγράψαμεν ἀνερχομένους εἰς ιθ'. ἐν τῇ Μελέτῃ ἡμῶν «Τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὰ δίκαια καὶ προνόμια περὶ διατροφῆς ἐν γένει» κτλ. εἰς 16ον 1913 ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς σελίδος 98 μέχρι τῆς σελίδος 122 καὶ 123 καὶ 124.

Περὶ τῶν λόγων τούτων ἐγένετο μνεία καὶ ἐν τῷ Προλόγῳ.

§ 2. Ἰδίᾳ εἰς τί συνίσταται τὸ προνομιακὸν καθεστῶς περὶ διαθηκῶν καὶ προικῶν.

Κατὰ τὸν ἄρθρον 11 τῶν Πατρ. Ὁδηγιῶν ἐκδοθεισῶν μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1891 γενομένην συζήτησιν περὶ διαφορῶν προικῶν καὶ διαθηκῶν καὶ τὴν λήξιν αὐτῆς διὰ τῆς γνωστῆς ἐγκυκλίου τοῦ 1891 «Ἀπασαί αἱ περὶ προικῶν καὶ τραχώματος ὡς καὶ πᾶσαι αἱ ἐκ διαθηκῶν διαφοραὶ καὶ αἱ λοιπαὶ αἱ ἐν τῷ ἄρθρῳ 3ῳ τοῦ περὶ καθηκόντων τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου Κανονισμοῦ ἀναφερόμεναι ὑποθέσεις ὑπάγονται λόγῳ ὕλης εἰς τὰ Ἐκκλη-

σιαστικὰ Μικτὰ δικαστήρια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον Μητροπόλεων, Ἐπισκοπῶν καὶ Ἐξαρχιῶν».

§ 3. Τίνες εἶδιν οἱ λόγοι καὶ τὰ ἐρείσματα τοῦ προνομιακοῦ τούτου καθεστῶτος τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ὀρθοδόξων Πατριαρχείων.

Οἱ λόγοι συστάσεως καὶ ἐρείσματος τοῦ αἰωνοβίου προνομιακοῦ καθεστῶτος τοῦ Οἴκου μενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν λοιπῶν Πατριαρχείων ἐν Τουρκίᾳ καὶ τῶν χριστιανῶν ὀρθοδόξων ὑπηκόων ὀθωμανῶν συνοψίζονται, ὡς ἐρρέθη ἐν τῇ μελέτῃ «Τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὰ δίκαια καὶ προνόμια περὶ διατροφῆς ἐν γένει» κτλ. ἐν σελ. 101 καὶ ἐ. καὶ 123 καὶ ἐ. εἰς τοὺς ἐξῆς:

1ον Λόγοι πολιτικῆς περινοίας τοῦ Κατακτητοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θελήσαντος οὕτω νὰ προσοικειωθῇ τοὺς κατακτηθέντας καὶ νὰ καταστήσῃ τούτους εὔνους τῇ ἐπελθούσῃ πολιτικῇ μεταβολῇ. Τούτων ἔνεκα τῶν λόγων ὁ μέγας Κατακτητὴς Μωάμεθ ὁ Β' ἀπέλυσε κατὰ τὸ 1453 ἐν ὑψηλὸν Φιρμάνιον (Χρυσόβουλλον) εἰς τὸν πρῶτον μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐκλεγέντα Πατριάρχην Γεννάδιον τὸν Σχολάριον.

Τὸ φιρμάνιον τοῦτο δὲν ὑπάρχει τώρα καταστραφέν εἰς τὰς πολλὰς καὶ ποικίλεις καταστροφὰς καὶ πυρκαϊὰς τῶν Πατριαρχείων. Ἀλλ' ἂν δὲν ὑπάρχῃ τοῦτο, ὑπάρχει ὅμως ἡ ἱστορία καὶ ἀναφέρει τὸ περιεχόμενόν του.

Τί ἦτο τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ, βεβαιοῦται ἐκ τῶν ἱστορικῶν τῶν χρόνων ἐκείνων, ὧν μεταξὺ εἶναι καὶ ὁ πολὺς Κριτόβουλος ἱστορικὸς τῆς Αὐλῆς τοῦ Κατακτητοῦ· ἂν δὲ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἱστορικὸς ἔγραψε τὸ σχετικὸν βιβλίον καὶ «ἔπεμψε τῇ Βασιλικῇ τοῦ Κατακτητοῦ ἐπιστάσι καὶ σοφίᾳ δοκιμασθησόμενον καὶ κριθησόμενον», οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία περὶ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐπομένων·

Ἰδού τί ἀναγινώσκεται ἐν τῷ Βιβλίῳ Β' § 22 ἱστοριῶν Κριτοβούλου. Frag. Historicor. Gregor. ἔκδ. Firmin Didot. Paris τομ. 5.

«Χώραν τε διδοὺς (ὁ Μωάμεθ) αὐτῷ (τῷ Γενναδίῳ) . . . καὶ τέλος Πατριάρχην καθίστησι καὶ Ἀρχιερέα Χριστιανοῖς . . . χαρισάμενος αὐτῷ ξὺν πολλοῖς καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας κράτος καὶ τὴν ἄλλην δύναμιν καὶ Ἀρχὴν οὐδὲν ἡγίον ἧς εἶχε πρόσθεν παρὰ τῶν Βασιλέων.

Ταῦτα δὲ πάντα ξυγγραψάμενός τε καὶ ἀφηγησάμενος ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ πέμπω τῇ βασιλικῇ σου ἐπιστάσι καὶ σοφίᾳ δοκιμασθησόμενόν τε καὶ κριθησόμενον».

Κατὰ δὲ τὴν Πολιτικὴν Ἱστορίαν ἔκδ. Β' σελ. 27 εὐρηγται τάδε «ὅν δὲ (Πατριάρχην) καὶ μετακαλεσάμενος ὁ Σουλτάνος ἐνδον τῶν Βασιλείων αὐτοῦ ἰδίαις χερσὶ δέδωκεν αὐτῷ δικανίκιον πολλοῦ λόγου ἄξιον ἐπειπὼν αὐτῷ «πατριάρχευ ἐπ' εὐτυχίᾳ καὶ ἔχε τὴν φιλίαν ἡμῶν,

ἐν οἷς θέλεις, ἔχων πάντα τὰ σὰ προνόμια, ὡς καὶ οἱ πρὸ σου Πατριάρχαι εἶχον».

«Ταῦτα ἀναφέρει καὶ ὁ ἱστορικὸς Φραντζῆς ἐν βιβλίῳ Γ' καὶ τοῦτον ἀντιγράφει καὶ ὁ πολὺς Hammer ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους ἐν τόμ. II κεφ. 13 σελ. 262.

Βεβαίως ταῦτα πάντα γραφέντα τότε καὶ βεβαιωθέντα ὑπὸ τόσων χρόνων δὲν δύνανται ν' ἀμφισβητηθῶσι λογικῶς σήμερον.

Δὲν ὑπάρχει σήμερον, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο φερμάνιον καταστροφὴν μετὰ τόσων ἄλλων σπουδαιοτάτων χειρογράφων καὶ ἱστορικῶν κειμηλίων κατὰ τὰς διαφόρους μεγάλας πυρκαϊὰς τὰς γενομένας ἐν Κωνσταντ)πόλει ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρις ἐσχάτων καὶ ἰδίως κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊὰν τοῦ Φαναρίου, ὁπότε καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐγένετο παρανόλωμα τοῦ πυρός.

Δὲν ὑπάρχει καὶ τοῦτο, ὡς δὲν ὑπάρχουσι καὶ ἄπειρα κυβερνητικὰ ἔγγραφα καέντα ἢ καταστροφέντα, τὰ ὁποῖα σήμερον ζητοῦνται καὶ δὲν εὐρίσκονται.

Καὶ ὅλοι δὲ οἱ κατόπιν ἱστορικοὶ ἐγχώριοι καὶ ξένοι μέχρι τῆς σήμερον μνημονεύουσι τοῦ περιεχομένου τοῦ ὑψηλοῦ φερμανίου, ὡς μνημονεύει αὐτοῦ ὁ πολὺς Κριτόβουλος.

Εἶναι λοιπὸν ἀναμφισβήτητος ἡ ὑπαρξίς αὐτοῦ τοῦ φερμανίου καὶ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ.

Μένει ἤδη νὰ ἐξετασθῇ τὸ ζήτημα τίνα ἦσαν

τὰ προνόμια καὶ δίκαια τῶν πρὸ τοῦ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου Πατριαρχῶν ἐπὶ τῶν πρόσθεν Βασιλέων ἢ κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Κριτοβούλου «ἢ ἄλλη δύναμις καὶ Ἀρχὴ οὐδὲν ἡγίων τῆς ἡν εἶχον ἐπὶ τῶν πρόσθεν Βασιλέων.»

Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι εὐκολώτατον, καθόσον ὑπάρχουσι τὰ Βασιλικά, αἱ Νεαραί, ὁ Κώδιξ, αἱ Εἰσηγήσεις καὶ οἱ Πανδέκται ἧτοι ὅλαι αἱ συλλογαὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου ἐν αἷς ρητῶς ἀναφέρονται καὶ καθορίζονται ταῦτα ὡς ἐξῆς·

1ον Ἐπὶ τῶν πρὸ τοῦ 1453 Βασιλέων οἱ Πατριάρχαι εἶχον δικαστικὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ· ἐπειδὴ ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ ταύτης, παραθέτομεν ἀπλῶς τὰς σχετικὰς διατάξεις τῶν νόμων.

Δικαιοδοσία ἐπισκόπων Βασ. (3.1) 36, 37, 39. Κώδ. (1.4) 29, Νεαραὶ Ἰουστινιανοῦ 79, 83, 122, Πρακτείου 1, Ἀλεξίου Κομνηνοῦ 10, Μανουὴλ Κομνηνοῦ 19, Βασιλείου Μακεδόνο 5, Μιχαὴλ Παλαιολόγου 7, Ἐκλογὴ νόμων VII 26, 27. ε' ἐπηυξ. IX, 6, 11, 12, 13. Ἐκλογὴ καὶ σύνοψις Βασιλικῶν στοιχ. 5. σελ. 37. 3. Πρόχειρον 40. 6. 7. Ράλλη καὶ Ποιτῇ Συντ. τόμ. I σελ. 165—171.

2ον Ἐπὶ τῶν πρὸ τοῦ 1453 βασιλέων οἱ Πατριάρχαι εἶχον καὶ ἄλλην δύναμιν καὶ ἀρχήν, ὡς λέγει τὸ προμνησθὲν ὑψηλὸν φερμάνιον, ἐν οἷς καὶ τὸ δικαίωμα ν' ἀναφέρωνται εἰς τὴν Κυβέρνησιν διὰ τὰς παρανόμους ἐνεργείας κυβερ-

νητικῶν ὑπαλλήλων καὶ νὰ ἐξαιτῶνται τὴν ἐνέργειαν τῶν δεόντων.

Τὸ δικαίωμα τοῦτο καθιεροῦνται ρητῶς ὑπὸ τῶν ἐπομένων διατάξεων, ἃς παραθέτομεν αὐτολεξεῖ, καθόσον περὶ τούτου τοῦ δικαϊώματος ἀμφισβητουμένου ἐν γένει πρόκειται.

Ἐν τῇ Νεαρᾷ 86 Ἰουστινιανοῦ κεφ. 1 καὶ 9 συνοψιζομένη ἐν τοῖς Βασιλικοῖς ἀναγινώσκομεν τὰ ἐπόμενα·

(6.22) «... Εἰ δὲ καὶ τοῦ ὀσιωτάτου ἐπισκόπου ἐπείγοντος τὸν Ἀρχοντα, μετὰ τοῦ δικαίου διαλῦσαι τὰ τῶν προσιόντων πράγματα, ὁ Ἀρχων ἀναβάλλεται ἢ κρίνει μὲν τὴν ὑπόθεσιν, μὴ φυλάξει δὲ τοῖς κρινομένοις τὸ δίκαιον, ἐπιτρέπομεν τῷ ὀσιωτάτῳ τῆς πόλεως Ἐπισκόπῳ δοῦναι πρὸς ἡμᾶς (τὸν αὐτοκράτορα, τὸν βασιλέα) γράμματα τῷ μὴ τυχόντι τοῦ δικαίου δηλοῦντα ὅτι ἐπειχθεὶς παρ' αὐτοῦ ὁ Ἀρχων ἀνεβάλλετο ἀκοῦσαι τοῦ προσιόντος καὶ διακρίναι τὰ μεταξὺ αὐτοῦ τε καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ ἐν αἰτιάσει γενομένου, ἵνα ταῦτα γνόντες ἡμεῖς τιμωρίας ἐπάξωμεν τῷ τῆς ἐπαρχίας Ἀρχοντι, ἐφ' οἷς καὶ προσελευσθεὶς παρὰ τοῦ ἀδικουμένου καὶ ἐπειχθεὶς παρὰ τοῦ ὀσιωτάτου ἐπισκόπου οὐ διέκριε τὰ ἀμφισβητούμενα.

(6.22) 9. ... Εἰ δὲ μὴ ἐκδικάσει αὐτὰ ὁ Ἀρχων, ἄδειαν δίδομεν τῷ ὀσιωτάτῳ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐπισκόπῳ μηνῦσαι ἑμῶν (Αὐτοκράτορι, Βασιλεῖ) τὰ περὶ τούτων.

Αἱ διατάξεις αὗται εἶναι σαφέσταται καὶ πᾶσα ἐρμηνεία αὐτῶν εἶναι περιττή. Ὁ ἐπίσκοπος ἄρα, δι' οὗ δηλοῦται πᾶς Ἀρχιερεὺς ἐν γένει καὶ αὐτὸς ὁ Πατριάρχης ἐν τῇ γενικῇ νομικῇ γλώσσῃ τῶν Βασιλικῶν καὶ ἐν τῇ τῆς ἐκκλησίας, εἶχεν ἐπὶ τῶν πρόσθεν τοῦ 1453 Βασιλέων τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναφέρεισθαι εἰς τὸν Βασιλέα καὶ παραπονεῖσθαι κατὰ τῶν παρανόμων ἐνεργειῶν τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐξαιτεῖσθαι τὴν τιμωρίαν αὐτῶν· ἄρα τὸ δικαίωμα τοῦτο ἔχει καὶ μετὰ τὸ 1453 ὁ Πατριάρχης.

2ον Σύμβασις γενομένη κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν παράδοσιν ταύτης εἰς τὸν Κατακτητὴν ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μείνῃ σεβαστὸν τὸ πρότερον ἰσχύον προνομιακὸν καθεστὼς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν Λυτοκρατόρων καὶ ἀπόφασις τοῦ ἱεροδικείου Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Σελὶμ πρὸ 150 χρόνων.

Ἴδου τί γράφει περὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ὁ Χάμμερ ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους ἐπὶ τῇ βάσει τουρκικῶν πηγῶν.

«Ὁ Σουλτάνος Σελὴμ προέβαλεν εἰς τὸν Τζεμάλ μουφτὴν τὸ ἐπόμενον ἐρώτημα· «Τί εἶναι λυσιτελέστερον, τὸ ὑποτάξαι τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἢ τὸ ἐπιστρέψαι τοὺς λαοὺς εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν;

Ὁ μουφτὴς μὴ μαντεύσας τὸν σκοπὸν τοῦ ἐρωτήματος ἀπεκρίθη· «ἢ εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν ἐπιστροφή τῶν λαῶν».

Ἀμέσως ἐξεδόθη διαταγὴ ἵνα μεταβληθῶσιν εἰς τεμένη πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι, ὅπως ἐμποδισθῇ πᾶσα ἄλλη λατρεία καὶ καταγνωσθῇ θάνατος κατὰ τῶν μὴ ὁμολογούντων τὸν Ἰσλαμισμόν.

Ὁ Πατριάρχης ἐζήτησεν, ἅμα ἐκηρύχθη ἡ διαταγὴ, νόμιμον προθεσμίαν, ἣτις καὶ παρεχωρήθη αὐτῷ.

Ὁ Πατριάρχης ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ πάντα τὸν κλῆρον προσῆλθεν εἰς τὸ Διβάνιον τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ὑπέμνησε τὴν ἐπίσημον συνθήκην Μωάμεθ τοῦ Β' περὶ τῶν προνομίων τῶν χριστιανῶν.

Καὶ ἡ μὲν συνθήκη ἐν πυρκαϊᾷ κατεστράφη, ἀλλὰ τρεῖς γέροντες γενίσαροι μετασχόντες πρὸ ἐξηκονταετίας εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐμαρτύρησαν ὅτι ὄντως παρέσχεν ὁ Πορθητὴς προνομίας εἰς τοὺς χριστιανούς».

Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀποτελεῖ δεδικασμένον καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ γεγονὸς περὶ οὗ ἐγένετο ἡ δίκη ἥτοι περὶ τοῦ ὅτι ὁ Πορθητὴς Μωάμεθ ἐπεκύρωσε τὸ προνόμιον τοῦ Πατριαρχείου καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναφέρεισθαι τοῦ Πατριάρχου εἰς τὴν Κυβέρνησιν διὰ πᾶσαν πρᾶξιν ἢ διαταγὴν κυβερνητικὴν ἐναντίαν εἰς τοὺς ὑπὸ τὸν Πατριάρχην ὀρθοδόξους χριστιανούς. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἰδίως ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν παντὸς ἀναγνώστου τῶν σημειώσεων τούτων.

Τὸ γεγονός τοῦτο τῆς δι' ἀποφάσεως τοῦ Σερῆ ἀποδείξεως τοῦ προμνησθέντος δικαιώματος τοῦ Πατριάρχου ἵνα ἀναφέρηται εἰς τὴν κυβέρνησιν περὶ τοῦ ποιμνίου του ἰδοὺ πῶς ἐκθέτει ἄλλος ἱστορικός, ὁ Ἀθανάσιος Κομνηνὸς Ὑψηλάντης ἐν τῷ βιβλίῳ του τῷ ἐπιγραφομένῳ «Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν (1453—1789)» ἐκδοθέντι ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν σελ. 51 § 2 τοῦ βιβλίου.

Η'. τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Πολιτικῶν.

«Ταῦτα (ὅτι ὁ Πατριάρχης ζητεῖ νὰ κριθῇ ἐμπρὸς εἰς τὸν Βασιλέα, παρόντος τοῦ Μουφτῆ καὶ τῶν οὐλεμάδων . . . καὶ ἐκεῖ θέλει ζητήσῃ τὸ δίκαιόν του καὶ τὸ τοῦ ποιμνίου του) γραφέντα εἰς ἀρζουχάλι ἐδόθησαν τῷ Σουλτάνῳ Σελίμ (1519).

Παραστὰς οὖν ὁ Πατριάρχης Θεόκλητος μετὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν εἰς τὸ Διβάνι ἐξέθεσε τὴν αἰτησίαν του καὶ τὰς συμφωνίας, αἵτινες ἔγειναν.

Τότε ὁ Μουφτῆς ἠρώτησε τὸν Πατριάρχην, ἂν ἔχῃ τὸ ἔγγραφον ταύτης τῆς συμφωνίας . . . ἀπεκρίθη ὁ Πατριάρχης, ὅτι νὰ κατεκἀν ὑπὸ πυρκαϊᾶς, ἀλλ' ὅτι ἤμπορεῖ νὰ φέρῃ τρεῖς γειτσάρους αὐτόπτας τῆς τοιαύτης συμφωνίας.

Ἦλθον οὗτοι καὶ οἱ τρεῖς ἄγοντες τὸ ἔτος τῆς ἡλικίας πλησίον τῶν ἑκατὸν καὶ ἐμαρτύρησαν ὅτι ἦσαν παρόντες . . . καὶ ἐθυμοῦνται ὅτι οἱ εὐγενεῖς αὐτῶν . . . ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ (τοῦ Σουλτάνου) ἄρθρα τινά, ἃτινα ἐδέχθη ὁ Σουλτάν Μεχμέτης».

3ον) Προὑπαρξίς τοῦ προνομιακοῦ τούτου καθεστῶτος ἐν ταῖς πρότερον ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν κατακτηθείσαις χριστιανικαῖς χώραις καὶ καθιέρωσις τοῦ καθεστῶτος ἐκείνου καὶ ἐν τῇ κατακτηθείσῃ Βυζαντινῇ Ἀυτοκρατορίᾳ κατ' ἀδήριον ἀνάγκην ἕνεκα τῆς ὑπαρχούσης μεγίστης ἀντιθέσεως τῶν περὶ γάμου καὶ λοιπῶν συναφῶν διατάξεων τοῦ Μουσουλμανικοῦ δικαίου πρὸς τὰς τοῦ Χριστιανικοῦ δικαίου τοῦ ρυθμίζοντος τὰ τοῦ γάμου, διαζυγίου, διαθήκης, κληρονομίας, ἐπιτροπείας καὶ λοιπὰς προσωπικὰς σχέσεις τῶν Χριστιανῶν πρὸς τοὺς κατακτητάς.

Τὴν ἀπόδειξιν τῆς προϋπάρξεως τοῦ προνομιακοῦ τούτου καθεστῶτος, καθ' ὃ οἱ πνευματικοὶ ἀρχηγοὶ τῶν Χριστιανῶν διετέλεσαν ἀπ' αὐτῆς τῆς ἰδρύσεως τοῦ πρώτου Μουσουλμανικοῦ Κράτους καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ κατακτήσεως Χριστιανῶν χωρῶν καὶ διεκανόνιζον τὰ περὶ γάμου, διαζυγίου, κληρονομίας καὶ ἐπιτροπείας τῶν Χριστιανῶν αὐτῶν ὡς συνδεόμενα στενῶς μετὰ τῆς θρησκείας αὐτῶν καὶ διεπόμενα ὑπὸ τοῦ Χριστιανικοῦ δικαίου, ὅπερ ἦν τὸ Ῥωμαϊκὸν βυζαντινὸν δίκαιον, ἀνευρίσκομεν ἐν ταῖς πρὸ 1300 ἐτῶν κατακτηθείσαις χριστιανικαῖς χώραις καὶ ὑπὸ τὴν Μουσουλμανικὴν κυριαρχίαν ὑπαχθείσαις ἐθνότησι· τοιαῦται εἶναι πλὴν τῶν ὀρθοδόξων οἱ ἐν Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ καὶ Μεσοποταμίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ Χαλδαῖοι, Σῦροι, Κόπται, Μαρωνῖται, Ἰακωβῖται, Ἀρμένιοι, οἵτινες ἀπὸ

1300 ἐτῶν (πλήν σπασμωδικῆς τινος διακοπῆς ἐπὶ τῶν Σταυροφόρων) διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν Μουσουλμανικὴν κυριαρχίαν.

Αἱ διάφοροι αὗται ἐθνότητες καίπερ πολέμιαι πρὸς ἀλλήλας καὶ θρησκευτικῶς δι' αἰρέσεων διηρημέναι, ὀλιγάριθμοι, τεταπεινωμένοι καὶ μεμονωμένοι καὶ ἐν μέσῳ μεγάλων ὄγκων Μουσουλμανικῶν διατελέσασαι καὶ ἀναγκασθεῖσαι ἐκοῦσαι ἀκουσαι ὥς ἐκ τοῦ περιβάλλοντος νὰ προσοικειωθῶσι τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα καὶ χαρακτῆρα τῶν κατακτητῶν, αἱ διάφοροι αὗται ἐθνότητες, λέγομεν, μ' ὅλα ταῦτα διετήρησαν καὶ ἐφύλαξαν τὰς διατάξεις τοῦ Χριστιανικοῦ δικαίου περὶ γάμου καὶ διαζυγίου καὶ διωκοῦντο, καθόσον ἀφορᾷ ἀμφοτέρω, παρὰ τῶν ἰδίων πνευματικῶν τῶν ἀρχηγῶν ἄνευ ἀναμίξεως τῶν Μουσουλμανικῶν Ἀρχῶν.

Τὰς αὐτὰς διατάξεις βλέπομεν ἐφαρμοζόμενας καὶ ἐπὶ τῶν Χριστιανῶν ἐν τῇ Μουσουλμανικῇ Αἰγύπτῳ καὶ τοῖς λοιποῖς Μουσουλμανικοῖς Κράτεσιν ἐν τῇ βορείῳ Ἀφρικῇ, ἐν Περσίᾳ, ἐν Τουρκεσίᾳ, ἐν τῇ Κεντρώᾳ Ἀσίᾳ καὶ ἐν ταῖς Μουσουλμανικαῖς Ἰνδίαῖς καὶ ἐν Ἰσπανίᾳ μετὰ τὴν κατάκτησιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἀράβων Μουσουλμάνων.

Τὸ τοιοῦτο δὲ προνομιακὸν καθεστῶς τῶν Χριστιανῶν κατακτηθέντων ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων καθιέρωσεν ὁ δεύτερος Χαλίφης Ὁμέρ ἐλ Χατὰπ διὰ τῆς συνθήκης αὐτοῦ τῆς δοθείσης

μετὰ τὴν πρώτην τὴν τοῦ Σιᾶ τῷ Πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων Σωφρονίῳ ἅμα τῇ ὑπὸ τοῦ Χαλίφου τούτου κατακτήσει τῆς πόλεως Ἱερουσαλήμ. Τὴν συνθήκην ταύτην ἀναγνωρισθεῖσαν καὶ ἐπικυρωθεῖσαν καὶ οἱ κατόπιν Σουλτάνοι ἐπεκαλοῦντο αἰείποτε, ἅμα ἐπιέζοντο, οὔτε Ὁρθόδοξοι καὶ οἱ μὴ τοιοῦτοι Χριστιανοὶ καὶ ἐσώζοντο, πάντων τῶν σχετικῶν ζητημάτων τῶν Χριστιανῶν ρυθμιζομένων ὑπὸ τῶν οἰκείων Χριστιανικῶν δικαίων.

Αἱ τοιαῦται συνθήκαι ἀνεκώθησαν βραδύτερον ὑπὸ τὸν τύπον προκηρύξεων τῶν Μουσουλμάνων Ἀρχηγῶν πρὸς τοὺς πνευματικούς Ἀρχηγούς τῶν Χριστιανῶν, καὶ τοιαῦται ἀπελύθησαν ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν τὸ πρῶτον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Προφήτου καὶ τῶν ἀμέσων διαδόχων του ἦτοι τῶν τεσσάρων πρώτων Χαλιφῶν ἀπὸ τοῦ 632 μέχρι τοῦ 691 καὶ βραδύτερον ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν τῆς Συρίας, Παλαιστίνης, Αἰγύπτου καὶ ἄλλων μερῶν καὶ παρ' αὐτῶν τῶν Σελτσούκων Τούρκων καὶ κατὰ τὸ 1430 εἴκοσι τρία ἔτη πρὸ τῆς ἀλώσεως παρὰ τοῦ Σινὰν Πασᾶ Μεγάλου Βεζύρου τοῦ Σουλτάνου Μουράτ πρὸς τὸν Μητροπολίτην καὶ τοὺς προκρίτους Ἰωαννίνων. Διὰ τῆς προκηρύξεως ταύτης (ὀρισμοῦ) προσεκαλοῦντο εἰς ὑποταγὴν οἱ Χριστιανοὶ μετὰ τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι δὲν θὰ ἡχμαλωτίζοντο, οὐδὲ θὰ ἐξησλαμίζοντο βίᾳ καὶ ὅτι «ὁ Μητροπολίτης θὰ ἔχῃ τὴν κρίσιν του τὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα».

4ον Διατάξεις τοῦ Μουσουλμανικοῦ δικαίου διατάττονται ἵνα ὁ κατακτηθεὶς Χριστιανὸς λεγόμενος Ζιμμή διαρρυθμίζῃ τὰ τοῦ γάμου, διαζυγίου καὶ τὰς λοιπὰς προσωπικὰς του σχέσεις καὶ πᾶσαν θρησκευτικὴν αὐτοῦ ὑπόθεσιν κατὰ τὸ χριστιανικὸν τὸν δίκαιον, ὡς καὶ ὁ Μουσουλμάνος ρυθμίζει πᾶσαν θρησκευτικὴν ἑαυτοῦ ὑπόθεσιν κατὰ τὸ ἱερὸν αὐτοῦ δίκαιον. Ἰδὲ Μελέτην Μ. Καραβοκυροῦ «Τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὰ δίκαια καὶ προνόμια περὶ διατροφῆς ἐν γένει» κτλ. ἀπὸ σελ. 100 § 2 καὶ ἐ. καὶ ἀπόφασιν τοῦ Μεγίστου Ἰμάμη Ἑμποῦ Χανιφὲ ἐν σελ. 102 § 2. καὶ ἐ.

5ον. Τὸ προνομιακὸν τοῦτο καθεστῶς τῶν Πατριαρχείων ἐν Τουρκίᾳ ἐπεβεβαιώθη κατόπιν ἀπὸ τοῦ 1853 καὶ ἐξῆς διὰ διαφόρων ἐπιστήμων ἐγγράφων, φερμανίων, ἐγκυκλίων καὶ διεθνῶν συνθηκῶν, ὡς ἐκτίθενται διὰ μακρῶν ἐν τῇ προμνησθείσῃ Μελέτῃ ἀπὸ σελίδος 104 § 1 καὶ 88 καὶ ἐ. μέχρι τῆς σελ. 122.

Ἀρχαία καὶ μακρὰ ἐγένετο καὶ ὑπάρχει ἔτι συζήτησις περὶ τοῦ τίς τῶν προμνησθέντων τεσσάρων λόγων συστάσεως τοῦ προνομιακοῦ γνωστοῦ καθεστῶτος εἶναι ὁ ἀρχαιότερος καὶ ὁ κρατῶν καὶ ὁ μᾶλλον πρὸς τὴν ἀλήθειαν προσεγγίζων, καθόσον ἰδοὺ τί λέγεται ὡς πρὸς ἓνα ἕκαστον τῶν λόγων τούτων.

*Ἄν τὸ προνομιακὸν καθεστῶς στηρίζεται εἰς τὸν 1ον λόγον ἤτοι εἰς ἀπλὴν παραχώρησιν τοῦ Κατακτητοῦ διὰ πολιτικοὺς λόγους τότε, ἐν

τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ παραχώρησις αὕτη δύναται ν' ἀνακληθῇ καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ παραχωρήσαντος καὶ παρ' οἰουδήποτε τῶν διαδόχων αὐτοῦ. Τοιοῦτῳ τρόπῳ οὐδεμία σταθερότης, οὐδὲ μονιμότης τοῦ τοιοῦτου καθεστῶτος δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄτε ἐξαρτωμένου ἐκ τῆς διαθίσεως τοῦ παραχωρητοῦ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν δεύτερον λόγον τῆς συστάσεως τοῦ προνομιακοῦ καθεστῶτος ἤτοι τὴν ὑπάρξασαν σύμβασιν παραδόσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς διατηρήσεως τοῦ προτέρου προνομιακοῦ καθεστῶτος, ὁ λόγος οὗτος ἀναιρεῖται ὑπὸ τῆς ἱστορίας τῶν χρόνων ἐκείνων βεβαιούσης ὁμοφώνως ὅτι ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ ΙΑ' ἔπεσε μαχόμενος καὶ ὅτι εὗρέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ ἐτάφη.

Σχετικῶς πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν ἀξιοτίμου τινὸς φίλου προσώπου ἀξιοῦντος ὅτι εὗρεν ἱστορικὰς πηγὰς βεβαιούσας τὴν διὰ συνθήκης σεβασμοῦ τῶν προνομίων καὶ δικαίων τοῦ Πατριαρχείου παράδοσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν κατακτητὴν, σημειοῦμεν ὅτι, ἐφ' ὅσον αἱ πηγαὶ αὗται δὲν δημοσιεύονται καὶ ἀντίκεινται εἰς τοὺς γνωστοὺς ἱστορικοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ ὑπαρξίς τῆς συμβάσεως εἶναι ἀπαραδέκτος.

Ὡς πρὸς τὸν τρίτον καὶ τέταρτον λόγους δὲν δύναται τις ν' ἀρνηθῇ τὸ ἱστορικῶς βάσιμον

ἀμφοτέρων, ἀλλὰ τότε δὲν ἐξηγοῦνται τὰ ἐπο-
μένα δύο γεγονότα.

1ον) Πῶς τὸ δικαίωμα συντάξεως διαθηκῶν
καὶ προικοσυμφώνων ὀφείλον νὰ ὑπάρχῃ δι' ὅ-
λους τοὺς ἐν Τουρκίᾳ Χριστιανοὺς ὑπάρχει προ-
νομιακὸν δικαίωμα μόνον τῶν χριστιανῶν ὀρ-
θοδόξων ὑπηκόων ὀθωμανῶν ἐξαρτωμένων ἐκ τοῦ
Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ στεροῦνται τοῦ
προνομίου τούτου τόσον οἱ ἐν Συρίᾳ, Μεσοπο-
ταμίᾳ, Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Τουρκίᾳ ἐν γένει ἄλλοι
χριστιανοὶ ὑπήκοοι ὀθωμανοὶ ἐξορτώμενοι εἴτε
ἐκ τοῦ Ἀρμενικοῦ Γρηγοριανοῦ Πατριαρχείου,
εἴτε ἐκ τοῦ Ἀρμενοκαθολικοῦ Πατριαρχείου,
εἴτε ἐκ τοῦ Λατινικοῦ Γραφείου, εἴτε ἐκ τοῦ γρα-
φείου τῶν Διαμαρτυρομένων, ὅσον καὶ οἱ Ἰου-
δαῖοι ὑπήκοοι ὀθωμανοὶ ἐξαρτώμενοι ἐκ τοῦ Ἀρ-
χιχαχάμη;

2ον) Πῶς τὸ δικαίωμα κληρονομίας μὴ Μου-
σουλμάνων ἐξ ἀδιαθέτου ἀναγόμενον εἰς τὰς
θρησκευτικὰς ὑποθέσεις αὐτῶν, ὡς ὑπάγεται καὶ
εἰς τοὺς Μουσουλμάνους, δὲν ρυθμίζεται ὑπὸ τοῦ
χριστιανικοῦ ἢ ἰουδαϊκοῦ δικαίου αὐτῶν, ἀλλὰ
διέπεται ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ δικαίου τῶν Μουσουλ-
μάνων;

Ἐκτὸς τούτων δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν
διὰ τὸν τρίτον καὶ τέταρτον λόγον, ὅτι ἡ ὑπάρ-
χουσα ἱστορικῶς πολιτικὴ κατάστασις ἐνδὸς
τύπου δύναται νὰ μεταβληθῇ κατὰ τὰς περι-
στάσεις καὶ ὅτι καὶ αἱ σχετικαὶ ἀποφάνσεις οὐ-
σαι ἐρμηνεῖαι τοῦ ἱεροῦ νόμου δύναται νὰ μετα-

βληθῶσι. Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι καὶ οἱ δύο
οὔτοι λόγοι δὲν δύνανται νὰ ᾔναι σταθεροὶ καὶ
μόνιμοι ἄγε ἐξαρτώμενοι ἐκ πολλῶν περιστάσεων
εὐνοήτων.

Εἰς συμπλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω δύναται τις νὰ
εἴπῃ ὅτι πρῶτος λόγος τῆς συστάσεως τοῦ
προνομιακοῦ καθεστῶτος τοῦ Οἰκουμενικοῦ
Πατριαρχείου, ἐν ᾧ περιλαμβάνονται ἡ τε σύν-
ταξις τῶν διαθηκῶν καὶ προικοσυμφώνων καὶ ἡ
ἐκδίκασις τῶν σχετικῶν αὐτῶν διαφορῶν, αἱ
συζεύξεις καὶ διαζεύξεις τῶν Χριστιανῶν ὀρθο-
δόξων καὶ πᾶσα ἄλλη θρησκευτικὴ αὐτῶν ὑπό-
θεσις, ἡ διαδικασία τῶν κληρικῶν, ἡ σύστασις
καὶ διαρρύθμισις τῶν τῆς παιδείας, τῶν νοσο-
κομείων, ἀγαθοεργῶν ἰδρυμάτων καὶ λοιπῶν,
πρῶτος, λέγω, λόγος τῆς συστάσεως τοῦ προ-
νομιακοῦ τούτου καθεστῶτος εἶναι ἡ παρὰ
τοῦ κατακτητοῦ ἀναγνώρισις καὶ κύρωσις ὅ-
λου τοῦ τέως ἰσχύοντος προνομιακοῦ καθεστῶ-
τος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅτι ὁ λόγος
οὗτος ἐνισχύθη κατόπιν ὡς σύμφωνος πρὸς
τε τὰ ἐν γένει τέως γενόμενα ἐν ταῖς πρότερον
κατακτηθείσαις ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν Χριστια-
νικαῖς χώραις καὶ πρὸς τὰς ἀποφάνσεις τῶν
Μωαμεθανῶν θεολόγων καὶ δὴ τοῦ Μεγίστου
Ἰμάμη Ἐβουὺ Χανιφέ, καὶ ἐπεκυρώθη σὺν τῷ
χρόνῳ ὑπὸ ὑψηλῶν φερμανίων, ἐγκυκλίων Βεζυ-
ρικῶν, Δηλώσεων ἐπισήμων πρὸς τὰς Μεγάλας
Δυνάμεις καὶ ὑπὸ διεθνῶν πράξεων, ὡς ἐξεθέ-
σαμεν ἐν τῇ προμνησθείσῃ Μελέτῃ περὶ δια-

τροφῆς ἐν σελ. 98 καὶ ἐ.εἰς τρόπον ὥστε σήμερον τὸ προνομιακὸν τοῦτο καθεστὼς δὲν δύναται νὰ μεταβληθῇ μονομερῶς ἢ καταργηθῇ ὡς ἀπλοῦς νόμος περὶ χρεῶν, γραμματίων εἰς διαταγὴν, τόκων, ἐνοικίων κτλ., ἅτε ἡγγυημένον ὑπὸ διεθνῶν συνθηκῶν, αἵτινες μονομερῶς δὲν δύνανται νὰ μεταβληθῶσιν ἢ καταργηθῶσι.

Τὸ περὶ διαθηκῶν τοῦτο προνομιακὸν καθεστὼς καθιέρωσεν ἡ ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1891 (1306) Βεζυρική ἐγκύκλιος, ἣν κατεχωρήσαμεν ἐν σ. 64, ἐπικύροί δὲ σαφέστατα καὶ ῥητότατα ἢ ἐπομένῃ ἐπίσημος ἀνακοίνωσις, ἣν μεταφράζομεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, ἔχουσιν ὡς ἔπεται :

« Ἡ ἐν Παρισίοις ὀθωμανικὴ πρεσβεία πιστοποιεῖ, συνεπεία τῶν ἡς ἔλαβεν ὁδηγιῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι αἱ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίαι ὅλων τῶν Χριστιανῶν ὑπηκόων ὀθωμανῶν εἶναι τῆς ἀρμοδιότητος τῶν δικαστηρίων τοῦ Σερῆ, αἵτινα ἐφαρμόζουσιν ἀποκλειστικῶς τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον, ὅπερ εἶναι τὸ κοινὸν δίκαιον.

« ὅτι ἐπίσης αἱ ἐκ διαθήκης κληρονομίαι τῶν Χριστιανῶν ὑπηκόων ὀθωμανῶν εἶναι τῆς ἀρμοδιότητος τῶν αὐτῶν δικαστηρίων τοῦ Σερῆ.

« ὅτι μία μόνη ἐξαίρεσις γίνεται εἰς τοὺς προρηθέντας κανόνας ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ὀρθοδόξων τῶν ἐξαρτωμένων ἐκ τοῦ Γραικικοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καθ' ἣν περίπτωσιν οὗτοι ἤθελον κάμει διαθήκας ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν καθοριζομένων παρ' Αὐτοκρ. Διατάγματος

τῆς 22 Δεκεμβρίου Ἀχῆρ 1306 (1891) δημοσιευθέντος διὰ Βεζυρικής ἐγκυκλίου τῆς αὐτῆς χρονολογίας.

« Ἐν Παρισίοις τῇ 21 Δεκεμβρίου 1901 ».

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου ὄντες θεωροῦμεν εὐλογον καὶ νόμιμον νὰ σημειώσωμεν τὰ ἑξῆς :

Κατὰ τὴν γενικὴν ἀρχήν, ἣτις ἐτέθη ἀνωτέρω ἐν σελ. 5 καὶ 9, πᾶσα θρησκευτικὴ ὑπόθεσις τῶν Χριστιανῶν ρυθμίζεται κατὰ τὸν χριστιανικὸν νόμον· ἀλλ' ἡ διαθήκη καὶ ἡ κληρονομία ἡ ἐξ ἀδιαθέτου εἶναι κατὰ τὸ Σερῆ θρησκευτικὴ ὑπόθεσις διὰ τοὺς Μουσουλμάνους καὶ διὰ τοῦτο ὑπάγεται εἰς τὸ Σερῆ, ἅρα καὶ διὰ τοὺς χριστιανούς καὶ διὰ τοῦτο ὑπάγεται εἰς τὸ χριστιανικὸν δίκαιον. Δὲν δύναται δέ τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ κληρονομία ἐξ ἀδιαθέτου εἶναι θρησκευτικὴ ὑπόθεσις διὰ τοὺς Μουσουλμάνους, ἀλλ' οὐχὶ καὶ διὰ τοὺς Χριστιανούς, διότι τότε θὰ ὑπῆρχον δύο μέτρα καὶ δύο σταθμά, ὅπερ εἶναι ἄτοπον.

Ἡ ἀρχὴ αὕτη φαίνεται μάλιστα ὅτι ἰσχυρεῖ ἐξ ἀρχῆς καὶ νομίμως, διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας καὶ σήμερον ἔτι ἐφαρμόζει τὴν ἀρχὴν ταύτην, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἐπομένου ἐγγράφου·

Ἀριθ. 161

« Τὸ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Πατριαρχικὸν Γραφεῖον τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας πιστοποιεῖ

ὅτι τὸ κληρονομικὸν δίκαιον τῶν Ἑλλήνων ὀρθοδόξων Χριστιανῶν καὶ ὑπηκόων ὀθωμανῶν

ρυθμίζεται κατὰ τὸν ἰσχύοντα πολιτικὸν κώδικα ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς Πατριαρχείοις συνεπείᾳ ἀλλεπαλλήλων προνομίων καὶ βερατίων, καθ' ἃ ἡ Τουρκία ἀνεγνώρισε τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς τὰ ἑλληνικὰ Πατριαρχεῖα τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν,

«ὅτι κατὰ τὸν ἰσχύοντα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις πολιτικὸν κώδικα Ἀρμενόπουλον (Βιβ. Ε. τιτλ. Η) 5 κτλ. καθὼς καὶ κατὰ τὰς σχετικὰς διατάξεις τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων (Ἰουστινιανοῦ Νεα-ρὰ 118) «οἱ κατιόντες κἂν ἄρρενες, κἂν θήλεις ᾧσι, προτιμῶνται τῶν ἀνιόντων, καθὼς καὶ τῶν ἐκ πλαγίου».

Ἐπομένως ἐπὶ τοῦ ὑποβαλλομένου ἐρωτήματος διὰ τῆς ὑπὸ σημερινὴν χρονολογίας αἰτήσεως τῆς ἐκ Μασσάβας Ε. χήρας τοῦ Μ. Ψ. ἑλληνοσ, ὑπηκόου ὀθωμανοῦ καὶ χριστιανοῦ ὀρθοδόξου πιστοποιεῖ ὅτι μόνη ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμος τοῦ ἀποβιώσαντος Μ. Ψ. εἶναι τὸ νόμιμον αὐτοῦ τέκνον ὀνόματι Ι., οἱ δὲ γονεῖς καὶ ἀδελφοὶ τοῦ Μ. Ψ. ἀποκλείονται τῆς κληρονομίας καθὼς μὴ ἀνήκοντες εἰς τὴν πρώτην κληρονομικὴν τάξιν. Τὸ παρὸν δίδεται τῇ αἰτήσει τοῦ Β. Ο.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ 13 Μαρτίου 1904.

(Τ. Σ.)

Ὁ διευθυντὴς

τοῦ Πατριαρχικοῦ Γραφείου

(ὑπ.) ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ ΘΕΟΦΑΝΗΣ.

Κατὰ τινὰς καὶ ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ ἡ αὐτὴ ἰσχυεὶ ἀρχή, ἀλλ' ἀπὸ τῶν Γενικῶν Κανονισμῶν αὕτη κατηργήθη καὶ καθιερώθη ἡ ἀρχή, ἣν ἀναγράφουσιν ἡ Βεζυρική ἐγκύκλιος τοῦ 1891 καὶ ἡ κοινοποίησις τῆς ἐν Παρισίοις ὀθωμανικῆς Πρεσβείας.

Καὶ αἱ ἀποφάσεις τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς Βουλγαρίας μετὰ τὸ 1885 παραδέχονται ὅτι καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας οἱ χριστιανοὶ ὑπάγονται εἰς τὰς διατάξεις τὰς κληρονομικὰς τοῦ Ἀρμενοπούλου, οὐχὶ δὲ εἰς τὰς τοῦ Μουσουλμανικοῦ δικαίου.

Περὶ τοῦ αἰωνοβίου προνομιακοῦ τούτου καθεστῶτος ἐγράψαμεν διὰ μακρῶν ἐν τῇ Μελέτῃ ἡμῶν «Τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὰ δίκαια καὶ προνόμια περὶ διατροφῆς ἐν γένει κτλ.» ἀπὸ τῆς σελ. 98 — 124 καὶ ἀναφερόμεθα εἰς αὐτὰ προσθέτοντες καὶ τὰ ἐξῆς.

Αὕτη ἡ ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις ἀναγνωρίζει καὶ κηρύττει ὅτι εἶναι θρησκευτικαὶ ὑποθέσεις τῶν Μουσουλμάνων καὶ ὑπάγονται εἰς τὰ ἱερὰ αὐτῶν δικαστήρια αἱ διαφοραὶ περὶ γάμον, διαζυγίου, διαθηκῶν, κληρονομίας, ἐπιτροπείας, διατροφῆς καὶ ἀνατροφῆς τέκνων εἰς τὰς κάτωθι ἐπισήμους πράξεις αὐτῆς, ὧν παραθέτομεν καὶ μετάφρασιν κατὰ χρονολογικὴν τάξιν. Ἴδου αὗται

Α) Annexe à la Convention d' alliance défensive entre la Grande Bretagne et la Turquie signée le 4 Juin 1878. V. Négociations au Traité

de Berlin par Alphonse d'Avril in 8o Paris p. 356.

I. qu' un tribunal Musulman religieux (Meh-kemei Chéri) continuera d' exister dans l' ile (Chypre), lequel connaitra exclusivement des affaires religieuses et non pas d' autres, conser-nant la population Musulmane de l' ile, ήτοι

Παράρτημα τής περι άμυντικής συμμαχίας συμβάσεως μεταξύ τής Μεγάλης Βρετανίας και τής Τουρκίας ύπογραφέν τή 4 'Ιουνίου 1878.

1. Δικαστήριον Μουσουλμανικόν θρησκευτι-κόν (Μεχκεμεί Σερή) θα εξακολουθήσῃ ύπάρ-χον έν τή νήσῳ (Κύπρῳ), ὅπερ θα δικάζῃ άπο-κλειστικῶς περί θρησκευτικῶν ύποθέσεων, και ούχι περί άλλων, άφορωσῶν τόν Μουσουλμανι-κόν πληθυσμόν τής νήσου.

B) Protocole du 26 Fevrier 1909.

Entre le gouvernement Impérial Ottoman et le gouvernement Impérial et Royal d'Autriche-Hongrie.

Art. 4

§ 4 Aucune entrave ne sera apportée aux rapports des Musulmans avec leurs chefs spirituels, qui dépendront comme toujours du Chéikhulislam at à Constantinople, lequel don-nera l' investiture au Réis-ul-Uléma.

V. Lég Ott. par Billioti p. 95 et s., ήτοι

Πρωτόκολλον τής 26 Φεβρουαρίου 1906.

Μεταξύ τής Αυτοκρατορικής 'Οθωμανικής

Κυβερνήσεως και τής Αυτοκρατορικής και Βα-σιλικής Αύστρο ουγγρικής κυβερνήσεως.

Art. 4

§. 4. Ούδέν θα παρεμβάλληται έμπόδιον εις τās σχέσεις τῶν Μουσουλμάνων πρὸς τοὺς θρησκευτικούς αὐτῶν άρχηγούς, οἵτινες θα έξ-αρτῶνται, ὡς πάντοτε, έκ τοῦ έν Κωνσ(τ)πόλει Σεΐχουλισλαμάτου, ὅπερ θα διορίζῃ τόν άρχι-ουλεμάν.

Γ) Décision du Sénat (Cararnamé) ratifiant.

1o Le Protocole du 6)19 Avril 1909 conclu avec la Bulgarie.

2o La Convention des Muftis.

I. Protocolle signé entre le gouvernement Im-périal Ottoman et le gouvernement Royal de Bulgarie le 6)19 Avril 1909.

Art. 2. L' arrangement ci-annexé au sujet de l' organisation des Communautés Musulma-nes et des biens Vacoufs fait partie intégrante du présent Protocolle et sera signé en même temps.

II. Convention entre le gouvernement Impé-rial Ottoman et le gouvernement Royal de Bulgarie signée le 6)19 Avril 1909.

1. Le Mufti en chef résidera à Sophia et ser-vira d' intermédiaire entre les Muftis de Bulga-rie dans leurs relations avec le Chéikhulislam at pour les affaires religieuses et civiles relevant

du Chéri et avec le Ministère Bulgare des Cultes.

4. Les heudjets et jugements rendus par les Muftis seront examinés par le Mufti en chef, qui les légalisera, s' il les trouve conformes aux prescriptions de la loi du Chéri, et les remettra au Département compétent afin d' être mis en exécution.

Les heudjets et jugements, qui ne seraient pas légalisés pour cause de non conformité à la loi du Chéri seront retournés aux Muftis qui les auraient rendus et les affaires auxquelles ils ont trait seront examinées et réglées de nouveau suivant les prescriptions de la dite loi.

Les heudjets et jugements qui ne seront pas trouvés conformes aux prescriptions de la loi du Chéri et ceux dont l' examen au Chéikh-ul-islam aura été demandé par les intéressés seront envoyés par le Mufti en chef à Son Altesse le Chéikhulislam.

5. Le Mufti en chef fera, le cas échéant, aux autres Muftis les recommandations et communications nécessaires en matière de mariage, divorce, testaments, succession et tutelle et autres matières du Chéri, ainsi qu' en ce qui concerne les biens des orphelins.

En outre il examinera les plaintes et réclamations se rapportant aux affaires susmentionnées et fera connaître au Département compé-

tent ce qu' il y aurait lieu de faire conformément à la loi du Chéri.

Tom. Y. Nos 726 et 733.

Reb-ull-Akhir 1327 (4 Mai 1325 (1909).

V. Leg. Ott. par A. Billiotti p. 113, ήτοι :

'Απόφασις τής Γερουσίας (Καραναμής) επί-
κυρούσα :

1ον) τὸ πρωτόκολλον τής 6]19 'Απριλίου 1909
συναφθέν μετὰ τής Βουλγαρίας.

2ον) τήν σύμβασιν τῶν Μουφτήδων.

I. Πρωτόκολλον ὑπογραφέν μετὰ τής Αὐ-
τοκρατορικῆς 'Οθωμανικῆς Κυβερνήσεως καὶ
τῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως τῆς Βουλγαρίας
τῇ 6]19 'Απριλίου 1909.

.....
'Αριθ. 2. 'Η ἐνταῦθα ἐπισυναπτομένη συνεν-
νόησις περὶ τῆς διοργανώσεως τῶν Μουσουλ-
μαρικῶν Κοινοτήτων καὶ τῶν Βακουφικῶν κτη-
μάτων ἀποτελεῖ μέρος ἀκέραιον τοῦ παρόντος
Πρωτοκόλλου καὶ ὑπογραφήσεται ταῦτοχρόνως.

.....
II. Σύμβασις μετὰ τῆς Αὐτοκρατορικῆς
'Οθωμανικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Βασιλικῆς
Κυβερνήσεως τῆς Βουλγαρίας ὑπογραφείσα τῇ
6 'Απριλίου 1909.

1. 'Ο 'Αρχιμουφτῆς θὰ διαμένῃ ἐν Σόφια καὶ
θὰ χρησιμεύῃ ὡς διάμεσον μετὰ τῶν Μουφ-
τήδων τῆς Βουλγαρίας ἐν ταῖς σχέσιν αὐτῶν
μετὰ τοῦ Σεῖχουλισλαμάτου διὰ τὰς ἐκ τοῦ Σερῆ

ἐξαρτωμένας θρησκευτικὰς καὶ ἀστικὰς ὑποθέσεις καὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

4. Τὰ παρὰ τῶν Μουφτήδων ἐκδιδόμενα χοδζέτια καὶ ἀποφάσεις θὰ ἐξετάζονται ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμουφτή, ὅστις θὰ ἐπικυρώνῃ ταῦτα, ἐὰν τὰ εὐρίσκη σύμφωνα πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου τοῦ Σερῆ καὶ θὰ τὰ παραδίδῃ εἰς τὸ ἀρμόδιον τμήμα, διὰ νὰ τίθενται εἰς ἐκτέλεσιν.

Τὰ μὴ ἐπικυρούμενα χοδζέτια καὶ ἀποφάσεις ὡς μὴ σύμφωνα τῷ νόμῳ τοῦ Σερῆ θὰ ἐπιστρέφονται εἰς τοὺς ἐκδόντας ταῦτα Μουφτήδες καὶ αἱ σχετικαὶ πρὸς ταῦτα ὑποθέσεις θὰ ἐξετάζονται καὶ κανονίζονται ἐκ νέου κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ προρηθέντος νόμου.

Τὰ χοδζέτια καὶ αἱ ἀποφάσεις, αἵτινα δὲν ἤθελον εὐρεθῇ σύμφωνα ταῖς διατάξεσι τοῦ νόμου τοῦ Σερῆ καὶ ἐκεῖνα, ὧν ἡ ἐξέτασις ἤθελε ζητηθῇ εἰς τὸ Σείχουλισλαμάτον παρὰ τῶν ἐνδιαφερομένων θὰ στέλλονται παρὰ τοῦ Ἀρχιμουφτή εἰς τὴν Α. Τ. τὸν Σείχουλισλάμην.

5. Ὁ Ἀρχιμουφτής θὰ κάμνῃ, περιστάσεως δοθείσης, εἰς τοὺς ἄλλους Μουφτήδες τὰς ἀναγκαίας συστάσεις καὶ ἀνακοινώσεις ἐπὶ ὑποθέσεων γάμου, διαζυγίου, διαθηκῶν, κληρονομίας καὶ ἐπιτροπείας καὶ ἄλλων ὑποθέσεων τοῦ Σερῆ, ὡς καὶ περὶ τῶν ὀρφανικῶν περιουσιῶν.

Ἐκτὸς τούτων θὰ ἐξετάζῃ τὰ σχετικὰ πρὸς

τὰς μνησθείσας ὑποθέσεις παράπονα καὶ ἀπαιτήσεις καὶ θὰ γνωστοποιῇ εἰς τὸ ἀρμόδιον τμήμα ὅτι δέον νὰ γείνῃ συνωδὰ τῷ νόμῳ.

Τ. Τ. Ἀριθ. 726 καὶ 733.

27 Ρεβιούλ Ἀχῆρ 1327 (4 Μαΐου 1325 (1909).

Δ) Loi relative à l'administration autonome de la Tripoli et de la Cyrénaïque le 5 Zilcadé 1330 et 30 Octobre 1328.

Art. 5. Afin d'assurer l'exécution perpétuelle de la loi Canonique Musulmane (Chéri) S.M.I. le Sultan nommera, comme par le passé, un Cadi qui de son côté nommera ses Naïbs choisis parmi les religieux de ces localités en se conformant à l'esprit de la loi du Chéri.

(signé) MEXMED RECHAD

Le grand Vezir	»	Gazi Ahmed Mouktar
Le Chéikhulislam	»	Mehmed Djellaledin
Le près du Co	»	Mehmed Kiamil
Le Ministre delaguerre	»	Nazim
»	»	des aff. Et. » Gabriel
»	»	» Finances » Abdulrahman
»	»	de l'intérieur » Danisch
»	»	du commerce » Moustafa Rechid
»	»	de l'inst.pub. » Saïd
»	»	de la justice » Abdul Halim
»	»	de la marine » Salih
»	»	de l' Evcaf » Mehmed Feïzi
»	»	des postes » Sabri, ἦτοι :

NOMOS περὶ τῆς αὐτονόμου διοικήσεως τῆς
Τριπόλεως καὶ τῆς Κυρηναϊκῆς.

Τῇ 5 Ζιλκαδὲ 1330 καὶ 3 Ὀκτ. 1328 (1912).

Ἀριθ. 5. Πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς διηγεκοῦς
ἐκτελέσεως τοῦ ἱεροῦ Μουσουλμανικοῦ νόμου
(Σερῆ) ἡ Α. Α. Μ. ὁ Σουλτάνος θὰ διορίζει, ὡς
εἰς τὸ παρελθόν, ἓνα Καδῆ, ὅστις ἐκ μέρους του
θὰ διορίζει Ναῖπηδες ἐκλεγόμενους μεταξὺ τῶν
θρησκευτικῶν προσώπων τῶν χωρῶν τούτων
συμμορφούμενος μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Σερῆ.

ὑπ. MEXMET PEΣAΔ

Ὁ Μέγας Βεζύρης » Γαζῆ Ἀχμέτ Μουκτάρ

Ὁ Σεῖχουλισλάμης » Μεχμέδ Δζελαλεδίν

Ὁ πρόεδ. τοῦ Σ. Κράτους » Μεχμέτ Κιαμήλ

Ὁ ὑπουργὸς τῶν στρ. » Ναζιμ

» » » ἔξωτ. » Γαβριήλ

» » » οἶκον. » Ἀβδουλραχμάν

» » » ἔσωτ. » Δανὶς

» » τοῦ ἐμπορίου » Μουσταφᾶ Ρεσιδ

» » τῆς παιδείας » Σαΐδ

» » τῶν δημ. ἔργων » Ἀβδουλχαλὶμ

» » τῶν ναυτικῶν » Σαλὶχ

» » τοῦ ἐβκαφίου » Μεχμέτ Φεϊζῆ

» » τῶν ταχ. τηλ. » Σαβρῆ.

E) Loi relative aux Muftis en Bulgarie.

ANNEXE N° II

Traité de paix entre la Turquie et la Bulgarie.

La question des muftis.

ARTICLE 1er

Un mufti en chef résidera à Sofia et servira
d'intermédiaire entre les Muftis de la Bulgarie
dans leurs relations avec le Chéikh-ul-islam, pour les affaires religieuses et civiles du Chéri,
et avec le ministère bulgare des cultes.

Il sera élu par les Muftis de la Bulgarie et
parmi ceux-ci, réunis spécialement à cet effet.
Les Muftis-Vékilis prendront part à cette réu-
nion, mais seulement en qualité d'électeurs.

Le ministère bulgare des cultes notifiera l'é-
lection du mufti en chef, par l'entremise de la
légation impériale à Sofia, au chéikh-ul islam,
qui lui fera parvenir un Menchour et le Muras-
selé l'autorisant à exercer ses fonctions et à ac-
corder, de son côté, le même pouvoir aux autres
Muftis de la Bulgarie.

Le mufti en chef aura, dans les limites des
prescriptions du Chéri, le droit de surveillance
et de contrôle sur les muftis de la Bulgarie, sur
les établissements religieux et de bienfaisance
musulmans, ainsi que sur leurs desservants et
leurs Mutévellis.

ARTICLE 2nd

Les muftis sont élus par les électeurs musulmans de la Bulgarie.

Le mufti en chef vérifie si le mufti réunit toutes les qualités requises par la loi du Chéri, et en cas d'affirmative il informe le chéikh-ul-islam de la nécessité de lui délivrer l'autorisation nécessaire pour rendre les Fetvas (Menchour). Il délivre au nouveau mufti, en même temps que le Menchour ainsi obtenu, le Muras-sélé nécessaire pour lui conférer le droit de juridiction religieuse entre Musulmans.

Les muftis peuvent, à condition de faire ratifier leur choix au mufti en chef, proposer la nomination, dans les limites de leurs circonscriptions et dans les localités où on en verrait la nécessité, des muftis-vékilis, qui auront à y remplir les fonctions déterminées par le présent arrangement, sous la surveillance directe des muftis locaux.

ARTICLE 3ème

La rétribution du mufti en chef, des muftis et des mufti-vékilis, ainsi que du personnel de leurs bureaux, sera à la charge du Gouvernement Royal Bulgare et sera fixée en considération de leur dignité et de l'importance de leur poste.

L'organisation du Bach-Muftilik sera fixée par un règlement élaboré par le mufti en chef dûment publié.

Les mufti en chef, muftis et muftis-vékilis ainsi que leur personnel jouiront de tous les droits que les lois assurent aux fonctionnaires bulgares.

ARTICLE IV

La révocation des muftis et de leurs vékils aura lieu conformément à la loi sur les fonctionnaires publics.

Le mufti en chef, ou son délégué, sera appelé à siéger au conseil disciplinaire, toutes les fois que ce dernier aura à se prononcer sur la révocation d'un mufti ou d'un mufti-vekili. Toutefois, l'avis du mufti en chef ou de son délégué servira audit conseil de base à l'appréciation des plaintes de caractère purement religieux.

L'acte de révocation d'un mufti ou mufti-vekili fixera le jour de l'élection de son remplaçant.

ARTICLE V

Les Heudjets et jugements rendus par les muftis seront examinés par le mufti en chef, qui les confirmera s'il les trouve conformes aux prescriptions de la loi du Chéri et les remettra au département compétent afin d'être mis à exécution.

Les Heudjets et jugements qui ne seront pas confirmés pour cause de non conformité à la loi du Chéri seront retournés aux muftis qui les auraient rendus et les affaires auxquelles ils ont trait seront examinées et réglées de

nouveau suivant les prescriptions de ladite loi. Les Heudjets et jugements qui ne seront pas trouvés conformes aux prescriptions de la loi du Chéri ou ceux dont l'examen au chéikh-ul-islamât aura été demandé par les intéressés seront renvoyés par le mufti en chef à S. A. le chéikh-ul-islam.

Les Heudjets et jugements confirmés par le mufti en chef ou sanctionnés par le Chéikh-ul-islamât seront mis à exécution par les autorités bulgares compétentes. Dans ce cas, ils seront accompagnés d'une traduction en langue bulgare.

ARTICLE VI

Le mufti en chef fera, le cas échéant, aux autres muftis, les recommandations et communications nécessaires en matière de mariage, divorce, testaments, successions et tutelle, pension alimentaire (nafaka) et autres matières du Chéri, ainsi qu'en ce qui concerne la gestion des biens des orphelins. En outre, il examinera les plaines réclamations qui seront formulées par les Mutévellis ou leur ayant-droit.

Ceux des intéressés qui ne seraient pas contents des décisions de la commission pourront recourir aux tribunaux compétents du pays.

Fait en double exemplaire à Constantinople
le 16)29 septembre 1913

Pour la Bulgarie : Pour la Turquie :

Παράρτημα άρθρ. 2ον

Διατάξεις ἀφορῶσαι τοὺς Μουφτήδεις.

Ἄρθρ. 1. — Εἰς ἀρχιμουφτήης θὰ ἐδρεύῃ ἐν Σόφια καὶ θὰ χρησιμεύῃ ὡς μεσάζων μεταξὺ τῶν μουφτήδων τῆς Βουλγαρίας ἐν ταῖς μετὰ τοῦ Σεῖχουλισλαμάτου σχέσεσιν αὐτῶν διὰ τὰς θρησκευτικὰς ὑποθέσεις καὶ τὰς ἱεροδικαστικὰς (τοῦ σερῆ) καὶ μετὰ τοῦ βουλγαρικοῦ ὑπουργείου τῶν Θρησκευμάτων.

Θὰ ἐκλέγῃται δὲ ὑπὸ τῶν μουφτήδων τῆς Βουλγαρίας καὶ μεταξὺ αὐτῶν, συγκαλουμένων εἰδικῶς ἐπὶ τούτῳ. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν μουφτήδων θὰ συμμετέχωσι τῆς συνελεύσεως ταύτης, ἀλλ' ὡς ἐκλογεῖς μόνον.

Τὸ Βουλγαρικὸν ὑπουργεῖον τῶν Θρησκευμάτων θὰ κοινοποιῇ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀρχιμουφτή, διὰ τῆς ἐν Σόφια αὐτοκρατορικῆς πρεσβείας, εἰς τὸ Σεῖχουλισλαμάτον, τὸ ὁποῖον θ' ἀποστέλλῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἀδειαν νὰ ἐκδίδῃ φειφάδες καὶ νὰ ἐξασκῇ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ (Μενσούρ καὶ Μουρασελὲ) καὶ νὰ παραχωρῇ καὶ αὐτὸς τὴν αἰτὴν ἐξουσίαν εἰς τοὺς ἄλλους μουφτήδεις τῆς Βουλγαρίας.

Ὁ ἀρχιμουφτήης θὰ ἔχῃ, ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν διατάξεων τοῦ Σερῆ, τὸ δικαίωμα τῆς ἐποπτείας καὶ τοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τῶν μουφτήδων τῆς Βουλγαρίας, ἐπὶ τῶν Μουσουλμανικῶν θρησκευτικῶν καὶ εὐαγῶν καθιδρυμάτων, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῶν μοντεβελήδων αὐτῶν.

Ἄρθρον 2. — Οἱ μουφτήδες ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων ἐκλογέων τῆς Βουλγαρίας.

Ὁ ἀρχιμουφτής ἐξελέγχει, ἐὰν ὁ ἐκλεγείς μουφτής κατέχῃ ὅλα τὰ προσόντα τ' ἀπαιτούμενα ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ νόμου (Σερῆ), καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πληροφορεῖ τὸ Σείχουλισταμάτον περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ παρασχεθῇ εἰς αὐτὸν ἡ ἀπαιτούμενη ἄδεια ὅπως ἐκδίδῃ Φετβάδες (Μενσούρ). Ἐκδίδει εἰς τὸν νέον μουφτήν συγχρόνως μετὰ τοῦ οὕτω ληφθέντος Μενσουρίου καὶ τὸν ἀπαιτούμενον Μουρασελὲν τὸν χορηγοῦντα εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα θρησκευτικῆς δικαιοδοσίας μεταξὺ τῶν Μουσουλμάνων.

Οἱ μουφτήδες ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ ζητῶσι τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀπὸ τὸν ἀρχιμουφτήν, δύνανται νὰ προτείνωσιν, ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν οἰκείων περιφερειῶν καὶ εἰς τὰ μέρη ὅπου ἤθελον κρίνει ἐπάναγκες, τὸν διορισμὸν ἀντιπροσώπων μουφτήδων, καθῆκον ἐχόντων νὰ ἐκπληρῶσι τὰ καθήκοντα τὰ ὀριζόμενα ὑπὸ τῆς παρούσης συμφωνίας ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτεῖαν τῶν κατὰ τόπους μουφτήδων.

Ἄρθρ. 3. Ἡ ἐπιχορήγησις τοῦ ἀρχιμουφτῆ, τῶν μουφτήδων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν μουφνήδων ὡς καὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν γραφείων αὐτῶν θὰ εἴνε εἰς βάρος τῆς βασιλικῆς κυβερνήσεως τῆς Βουλγαρίας καὶ θὰ ὀρισθῇ ἀναλόγως πρὸς τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν σπουδαιότητα τῆς θέσεώς των.

Ὁ ὀργανισμὸς τῆς ἀρχιμουφτείας θὰ καθορισθῇ διὰ κανονισμοῦ ἐκπονηθησομένου ὑπὸ τοῦ ἀρχιμουφτῆ καὶ δεόντως δημοσιευθησομένου.

Ὁ ἀρχιμουφτής, οἱ μουφτήδες καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν μουφτήδων, ὡς καὶ τὸ προσωπικὸν αὐτῶν θ' ἀπολαύωσιν ὅλων τῶν δικαιωμάτων τὰ ὅποια οἱ νόμοι ἐξασφαλίζουν εἰς τοὺς βουλγάρους ὑπαλλήλους.

Ἄρθρ. 4 Ἡ παύσις τῶν μουφτήδων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν θὰ γίνηται συμφώνως πρὸς τὸν περὶ δημοσίων ὑπαλλήλων νόμον.

Ὁ ἀρχιμουφτής ἢ ὁ πληρεξούσιος αὐτοῦ θὰ προσκαλῆται νὰ παρακάθηται εἰς τὸ πειθαρχικὸν συμβούλιον, ὡς ἂν τὸ τελευταῖον τοῦτο θὰ πρόκειται ν' ἀποφανθῇ περὶ τῆς παύσεως μουφτήτινος ἢ ἀντιπροσώπου τοῦ μουφτῆ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ γνώμη τοῦ μουφτῆ ἢ τοῦ πληρεξουσίου αὐτοῦ θὰ χρησιμεύῃ εἰς τὸ ρηθὲν συμβούλιον ὡς βίσις πρὸς ἐκτίμησιν τῶν κατηγοριῶν καθαρῶς θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος.

Ἡ πρᾶξις τῆς παύσεως εἰδὸς μουφτῆ ἢ ἀντιπροσώπου μουφτῆ θὰ ὀρίζῃ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀντικαταστάτου αὐτοῦ.

Ἄρθρον 5. — Τὰ χροδζέγια καὶ αἱ ἀποφάσεις αἱ ἐκδιδόμεναι ὑπὸ τῶν μουφτήδων θὰ ἐξετάζονται ὑπὸ τοῦ ἀρχιμουφτῆ, ὅστις θὰ τὰ ἐπικυροῖ, ἂν ᾖναι σύμφωνα πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἱεροῦ νόμου (Σερῆ), καὶ αἱ ὑποθέσεις, ὧν ἡ ἐν τῷ Σείχουλισταμάτῳ ἐξέτασις ἤθελε ζητηθῇ ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων, θ' ἀποστέλλονται ὑπὸ τοῦ

ἀρχιμουφτῇ πρὸς τὴν Α.Τ. τὸν Σεῖχουλισλάμην.

Τὰ χοδζέτια καὶ αἱ ἀποφάσεις αἱ ἐπικυρωθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἀρχιμουφτῆ ἢ ἐγκριθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Σεῖχουλισλαμάτου θὰ τίθενται εἰς ἐκτέλεσιν ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων βουλγαρικῶν ἀρχῶν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, θὰ συνοδεύωνται ὑπὸ μεταφράσεως εἰς τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν.

Ἄρθρον 6. — Ὁ ἀρχιμουφτῆς θὰ κάμνῃ, περιστάσεως δοθείσης, πρὸς τοὺς ἄλλους μουφτῆδες τὰς ἀπαιτούμενας συστάσεις καὶ ἀνακοινώσεις εἰς ὑποθέσεις γάμων, διαζυγίων, διαθηκῶν, κληρονομιῶν καὶ κηδεμονίας, διατροφῆς (ναφακά) καὶ ἄλλας ὑποθέσεις τοῦ Σερῆ, ὡς καὶ εἰς τὰ ἀφορῶντα τὰς ὀρφνικὰς περιουσίας. Ἐκτὸς τούτου, θὰ ἐξετάζῃ τὰ παράπονα καὶ τὰς ἀπαιτήσεις αἰγινες ἡθελον διατυπωθῇ ὑπὸ τῶν Μουτεβελήδων ἢ τῶν δικαιοῦχων.

Ὅσοι ἐκ τῶν ἐνδιαφερομένων δὲν θὰ ᾔσαν εὐχαριστημένοι ἐκ τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐπιτροπῆς θὰ δύνανται νὰ προσφεύγωσιν εἰς τὰ ἐγχώρια δικαστήρια.

Ἐγένετο εἰς διπλοῦν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 16)29 Σεπτεμβρίου 1913.

Διὰ τὴν Τουρκίαν

Διὰ τὴν Βουλγαρίαν.

ΣΤ) Συνθήκη μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος.

Ἄρθ. 11.

Οὐδὲν κώλυμα δύναται ἐπίσης νὰ παρεμβλη-

θῇ ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν ἰδιωτῶν καὶ τῶν Μουσουλμανικῶν κοινοτήτων μετὰ τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἀρχηγῶν, οἵτινες θὰ τελῶσιν ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν τοῦ ἐν Κων)πόλει Σεῖχουλισλάμη, περιβάλλοντος διὰ πνευματικῆς ἐγκρίσεως τὸν ἀρχιμουφτῆν.

Οἱ μουφτῆδες, ἕκαστος ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτοῦ, θὰ ἐκλέγωνται ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων ἐκλογέων.

Ὁ ἀρχιμουφτῆς διορίζεται ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων ἐκ τριῶν ὑποψηφίων, ἐκλεγομένων καὶ ὑποδεικνυμένων ὑπὸ ἐκλογικῆς συνελεύσεως συγκροτούμενης ἐκ πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι μουφτῆδων.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβερνησις θ' ἀνακοινοῖ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀρχιμουφτῆ, διὰ τῆς ἐν Κων)πόλει Βασιλικῆς Ἑλληνικῆς πρεσβείας, εἰς τὸ Σεῖχουλισλαμάτον, ὅπερ θ' ἀποστέλλῃ εἰς αὐτὸν τὸ «Μενσοῦρ» καὶ τὸν «Μουρασελέ» τὸν ἐπιτρέποντα εἰς αὐτὸν ν' ἀσκῇ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, καὶ ν' ἀπονέμῃ εἰς τοὺς ἐν Ἑλλάδι ἄλλους μουφτῆδες ἐξουσίαν τοῦ δικαιοδοτεῖν καὶ δικαίωμα ἐκδόσεως φετβάδων.

Οἱ μουφτῆδες πλὴν τῆς ἀρμοδιότητος αὐτῶν ἐπὶ ὑποθέσεως καθαρῶς θρησκευτικῶν καὶ τῆς ἐπιβλέψεως τῆς διοικήσεως τῶν βακουφικῶν κτημάτων, θ' ἀσκῶσι τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῶν μεταξὺ Μουσουλμάνων ἐπὶ γάμων, διαζυγίων, διατροφῶν (νεφακά), ἐπιτροπείας, κηδεμονίας, χειρα-

φεισίας αἰηλίκων, ισλαμικῶν διαθηκῶν καὶ διαδοχῆς εἰς τὴν θέσιν «Μουτεβελλή» (τεβλιέτ).

Αἱ ἐκδιδόμεναι παρὰ τῶν μουφτιήδων ἀποφάσεις θὰ ἐκτελῶνται παρὰ τῶν ἀρμοδίων Ἑλληνικῶν ἀρχῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς κληρονομίας οἱ διαφερόμενοι Μουσουλμᾶνοι, θὰ δύνανται μετὰ προηγουμένην συμφωνίαν, νὰ προσφεύγωσιν εἰς τὸν μουφτιήν, ὡς διαιτητήν. Κατὰ τῆς διαιτητικῆς ἀποφάσεως, τῆς οὕτως ἐκδιδομένης, ἐπιτρέπονται ἅπαντα τὰ ἔνδικο μέσα ἐνώπιον τῶν ἐπιχωρίων δικαστηρίων, ἐκτὸς ἂν ὑπάρχῃ διάταξις περὶ τοῦ ἐναντίου ρητῶς διατετυπωμένη.

Traité de paix Turco-grec

Art. 11.

Aucune entrave ne pourra être également apportée aux rapports des particuliers et des communautés musulmanes avec leurs chefs spirituels, qui dépendront du Chéik-Ul-Islamat à Constantinople, lequel donnera l'investiture au Mufti en Chef.

Le Muftis, chacun de sa circonscription, seront élus par les électeurs musulmans.

Les mufti en chef est nommé par Sa Majesté le Roi des Hellènes parmi trois candidats élus et présentés par une assemblée électorale composée de tous les muftis de Grèce.

Le Gouvernement Hellénique notifiera l'élection du mufti en chef, par l'intermédiaire de

la Légation Royale de Grèce à Constantinople, au Cheikh-ul-Islamat qui lui fera parvenir un menchour et le murasselé l'autorisant à exercer ses fonctions et à accorder de son côté aux autres muftis de Grèce le droit de juridiction et celui de rendre des fetvas.

Les Muftis, outre leur compétence sur les affaires purement religieuses et leur surveillance sur l'administration des biens vakoufs, exerceront leur juridiction entre musulmans en matière de mariage, divorce, pension alimentaire (nafaca), tutelle, curatelle, émancipation de mineurs, testaments islamiques et succession au poste de Mytevelli (tevliet).

Les jugements rendus par les Muftis seront mis à exécution par les autorités helléniques compétentes.

Quant aux successions, les parties musulmanes intéressées, pourront, après accord préalable, avoir recours au mufti en qualité d'arbitre. Contre le jugement arbitral ainsi rendu toutes les voies de recours devant les tribunaux du Pays seront admises à moins d'une clause contraire expressement stipulée.

Γ. Πρωτόκολλον τῆς προμνησθείσης συνθήκης.

14ον. Αἱ ὑπὸ τῶν μουφτιήδων ἐκδιδόμεναι ἀποφάσεις θὰ ἐξετάζονται ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμουφτιῆ, ὅστις θὰ ἐπικυρώσῃ αὐτὰς ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελεν εὖρει αὐτὰς συμφώνους πρὸς τὸν

μουσουλμανικὸν ἱερὸν νόμον. Τόσον ὁ ἀρχιμουφτήης ὅσον καὶ τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη θὰ δύνανται νὰ ἀπογαθῶσιν εἰς τὸ Σειχουλισταμάτον δι' ἀποφάσεις τῶν μουφτήδων ἀναφερομένας εἰς θρησκευτικὰ ζητήματα ἀλλότρια πρὸς τὰς μουσουλμανικὰς διαθήκας ἢ ἀποβλεπούσας εἰς ἀποκλειστικῶς ὑλικῆς φύσεως ζητήματα.

Protocole No 3 du susdit traité de paix.

14.—Les heudjets et jugements rendus par les Muftis seront examinés par le Mufti en chef, qui les confirmera s' il les trouve conformes aux prescriptions de la loi du Chéri.

Lorsque ces heudjets et jugements portent sur des questions religieuses autres que les testaments islamiques ou qui concernent des intérêts exclusivement matériels, tant le mufti en chef que les parties pourront s'adresser au Chéik-ul-Islamat.

Ἡ ἀπλὴ ἀνάγνωσις τῶν προπαρατεθέντων ἐπισήμων ἐγγράφων καὶ ἰδίως ἡ τοῦ τελευταίου, οὗτινος ἡ μελάνη δὲν ἐξηράνθη εἰσέτι, ἀνακηρύττουσι πανηγυρικῶτατα, ὅτι θρησκευτικὰς θεωρεῖ ὑποθέσεις ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις τὰς ὑποθέσεις γάμου, διαζυγίου, διαθηκῶν, κληρονομίας, διατροφῆς, ἐπιτροπείας καὶ ἄλλας ὑποθέσεις τοῦ Σερῆ (διατροφῆς π. χ.) καὶ ὀρφανικῶν περιουσιῶν, κατὰ συνέπειαν οὐδεμίαν ἀφίνουσιν ἀμφιβολίαν, ὅτι ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις θ' ἀποδεχθῇ τὰς αὐ-

τὰς ὑποθέσεις ὡς θρησκευτικὰς καὶ διὰ τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανούς τῶν τεσσάρων Ὀρθοδόξων Πατριαρχείων ἐν Τουρκίᾳ, καθόσον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ δύο μέτρα καὶ δύο σταθμὰ καὶ ἐπομένως νὰ ἐπιβάλλῃ μὲν ἵνα δικαστήριον θρησκευτικὸν Μουσουλμανικὸν (Μεχκεμεί Σερῆ) δικάζῃ τὰς προμνησθείσας θρησκευτικὰς ὑποθέσεις τῶν Μουσουλμάνων κατοίκων Κύπρου, Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης, Βουλγαρίας, Τριπόλεως καὶ Κυρηναικῆς καὶ Ἑλλάδος, κἂν ἔτι οὗτοι δὲν ᾔναι ὑπήκοοι αὐτῆς, νὰ ἀρνηται δὲ νὰ παραδεχθῇ καὶ καθιερώσῃ ὅτι δικαστήριον θρησκευτικὸν χριστιανικὸν δέον νὰ δικάζῃ τὰς αὐτὰς προμνησθείσας θρησκευτικὰς ὑποθέσεις τῶν χριστιανῶν ὀρθοδόξων ὑπηκόων ὁθωμανῶν κατοίκων ἐν Τουρκίᾳ καὶ νὰ θέλῃ, ὅπως οὗτοι διὰ τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν γάμου, διαζυγίου, διαθηκῶν, κληρονομίας ἐξ ἀδιαθέτου, ἐπιτροπείας, διατροφῆς καὶ περὶ ὀρφανικῶν περιουσιῶν δικάζονται ἐνώπιον τῶν ξένων αὐτοῖς θρησκευτικῶν Μουσουλμανικῶν δικαστηρίων.

ΤΜΗΜΑ VI.

Γνωμοδοτήσεις περί προικὸς καὶ τραχώματος, περί διαθικῶν καὶ ἐκτελεστικῶν αὐτῶν, καὶ περί κληρονομίας ἐξ ἀδιαθέτου ἐν γένει καὶ Ἀρχιερέων, μοναχῶν καὶ ἀλλοδαπῶν, περί βασιλευσίων, δημοσίων γαιῶν, μενοικατολιδικῶν, παραιτήσεως κληρονομίας, περί διαλειψέου τετάρτου καὶ ἀλλῶν ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἐκτελεστικῶς διαθικῶν παρὰ Τραπεζίας ἐνταῦθα κατὰ τὴν χρονολογικὴν τάξιν τῆς συντάξεως αὐτῶν.

Γνωστοῦ ὄντος τοῖς πᾶσι, ὅτι περιζήτητοι καὶ χρήσιμοι λίαν διὰ τὰ ζητήματα τῶν διαθικῶν καὶ κληρονομίας ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι αἱ περί αὐτῶν εἰδικαὶ γνωμοδοτήσεις ἐπὶ τῶν ὑπὸ συζήτησιν θεμάτων, ἐκρίναμεν συντελέστικόν εἰς τὸν σκοπὸν τῆς μελέτης ταύτης καὶ χάριν τοῦ δημοσίου πρὸς ὁδηγίαν καὶ ποδηγέτησιν αὐτοῦ νὰ παραθέσωμεν τοιαύτας γνωμοδοτήσεις ἡμῶν γενομένας κατὰ διαφόρους ἐποχὰς κατὰ τὴν ἐπομένην τάξιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ προικὸς καὶ τραχώματος.

1ον

ὑπεβλήθησάν μοι τὰ ἐπόμενα ζητήματα.

Ἔχει τὰ πλεονεκτήματα καὶ προνόμια προικὸς μὴ παρασχεθείσης ἢ προγυμνασίᾳ ἢ διὰ γάμους δωρεὰ συστηθείσα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς πρὸ ἢ μετὰ τὸν γάμον καὶ εἶναι ἔγκυρος :

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐξῆς :

Περὶ τῶν ζητημάτων τούτων προβλέπουσιν αἱ κάτωθι διατάξεις.

Εἰς. (2.7) 3. Ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἀρελλιπεῖς εἶναι τὰς νομοθεσίας βουλόμενος καὶ πρόσφορα τὰ ὀνόματα τοῖς πράγμασι σπουδάζων εἶναι διετύπωσε τὰς τοιαύτας (πρὸ ἢ μετὰ γάμον) δωρεὰς μὴ μόνον αὔξεσθαι συνεστῶτος τοῦ γάμου, ἀλλὰ καὶ λαμβάνειν ἀρχὴν· εἰ γὰρ ἐγὼ συνήφθην γυναικὶ πρὸς γάμον οὐ ποιησάμενος πρὸς αὐτὴν πρὸ γάμου δωρεὰν διὰ πενίαν τυχὸν ἢ καὶ ἑτέραν αἰτίαν, νῦν δὲ συστήσασθαι βούλομαι, ἀκώλυτόν μοι τὸ πρᾶγμα εἶναι, οὐκέτι πρὸ γάμου δωρεὰν, ἀλλὰ διὰ γάμους δωρεὰν καλεῖσθαι θεισπίσας. Ἐξισοῦνται τοίνυν ἢ πρὸ γάμου δωρεὰ τῇ προικὶ διὰ τούτων καὶ ὥσπερ οὐ μόνον αὔξειν, ἀλλὰ καὶ ἐπιδιδόναι προῖκα μετὰ σύστασιν γάμου δυνατόν, οὕτω καὶ αἱ διὰ γάμους γενόμεναι δωρεαὶ μὴ μόνον προηγείσθαι τῶν γάμων, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν σύστασιν αὐτῶν καὶ ἐκ μερὸς γενέσθωσαν καὶ ἀρχὴν δεχέσθωσαν».

Ἐπεται ἐντεῦθεν ὅτι διὰ γάμον δωρεὰ δύναται νὰ συσταθῇ καὶ συνεστῶτος τοῦ γάμου. Ἐν τῷ κώδικι (5.9) 11. Ὁ αὐτὸς Ἰουστινιανὸς διαγορεύει τὰ ἐξῆς «Οὐκ ἂν εἴη δικαία παντελῶς ἢ γυνὴ προῖκα μὴ δοῦσα τῇ συνοικήσαντι τὴν προγαμιαίαν δωρεὰν λαβεῖν».

Ἐνταῦθα βεβαίως πρόκειται περὶ προγα-

μιαίας δωρεᾶς, χωρὶς νὰ ὑπάρξῃ προῖξ· ἀλλ' ἐκ τούτου ἐπεταὶ ὅτι ἡ προγαμιαία ἢ διὰ γάμους δωρεὰ εἶναι ἔγκυρος, εἴτε παρεσχέθῃ, εἴτε μὴ προῖξ.

Ἐν δὲ τοῖς Βασ. (29.4) 1 (Νε. 119 κεφ. 1) εὐρῆται ἡ ἐξῆς διάταξις·

«Τὴν διὰ τοὺς γάμους δωρεὰν συνάλλαγμα ἰδικόν τε εἶναι καὶ κρίνεσθαι καὶ μὴ ταῖς ἄλλαις δωρεαῖς αὐτὴν συναριθμεῖσθαι διὰ τοῦ παρόντος νόμου θεσπίζομεν, ἐπειδὴ ἀντ' αὐτῆς ἰσότης προικὸς ἐπιδίδοται».

Εἰς τί συνίσταται ἡ ἰσότης αὕτη προικὸς καὶ διὰ γάμους ἢ πρὸ γάμων δωρεᾶς δηλοῖ αὐτὸς ὁ Ἰουστινιανὸς ἐν τῇ προμνησθείσῃ διατάξει 3 Εἰς. (2.7) διὰ τῆς φράσεως «διὰ τούτων ὥσπερ οὐ μόνον αὖξιν, ἀλλὰ καὶ ἐπιδιδόναι προῖκα μετὰ σύστασιν γάμου δυνατόν, οὕτω καὶ αἱ διὰ γάμους δωρεαὶ . . . μετὰ τὴν σύστασιν αὐτῶν . . . ἀρχὴν δεχέσθωσαν».

Ἡ ἰσότης αὕτη συνίσταται καὶ εἰς τὸ ὅτι ἡ τε προῖξ καὶ ἡ πρὸ ἢ μετὰ τὸν γάμον δωρεὰ χρησιμεύουσι διὰ τὰ βάρη τοῦ γάμου, δὲν ὑποθηκεύονται, οὐδ' ἐκποιοῦνται εἰμὴ μετὰ δικαστικὴν ἀπόφασιν καὶ δι' ὠρισμένας οἰγίας, εἶναι πρὸ νομιούχου, δύνανται ν' ἀναληφθῶσι καὶ ἐξασφαλίσθωσιν ἐν ἀπορίᾳ τοῦ ἀνδρός, συνεισφέρονται κατὰ τὴν διανομὴν τῆς κληρονομίας, καταλογίζονται εἰς τὴν νόμιμον μερίδα, κληρονομοῦνται ἐξίσου παρὰ τῶν τέκνων καὶ ἐπηρεάζονται ἐκ

τῆς λύσεως τοῦ γάμου διὰ παράπτωμα τοῦ ἢ τῆς συζύγου, μόνον δὲ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ γαμικὰ κέρδη ἢ γυνὴ ἢ μὴ δοῦσα προῖκα δὲν δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν δωρεάν, εἰμὴ καθόσον ἔδωκε προῖκα, ὡς ρητῶς διατάσσει ὁ νόμος 11 Κωδ. (5.9) Εἰ δὲ μὴ καὶ εἰς ὁλόκληρον δοίῃ, καὶ αὕτη κατὰ τοσοῦτον ἀπαιτεῖται τὴν δωρεάν, καθόσον δοίῃ τὴν προῖκα».

Οἱ Αὐτοκράτορες Λέων καὶ Αὐθέμιος κατήργησαν τὴν διάταξιν ἵνα ἡ προῖξ ᾖναι ἴση τῇ προγαμιαίᾳ δωρεᾷ κατὰ ποσὸν καὶ ὥρισαν ἵνα διὰ τῶν γαμικῶν συμφώνων ἐξασφαλίζονται ἴσα κέρδη ἀμφοτέροις τοῖς συζύγοις ἐκ τῆς προικὸς καὶ προγαμιαίας δωρεᾶς. Νε. 2 κεφ. 1—5. Νε. 5 κεφ. 5. Νε. 22 κεφ. 6. Νε. 38 πρ. κεφ. 1 καὶ 2. Νε. 53 κεφ. 6. Νε. 61 κεφ. 1. Νε. 91 κεφ. 2. Νε. 99 πρ. περὶ ἰσότητος τῶν κερδῶν ἐκ τε τῆς προικὸς καὶ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς. Νε. 98 πρ. κεφ. 1 καὶ 2. Νε. 119 κεφ. 1. Νε. 123 κεφ. 40. Νε. 127 κεφ. 2. Νε. 134 κεφ. 10 καὶ 13.

Ἐκ τούτων πάντων συνάγεται, ὅτι μόνον ὡσάκις πρόκειται περὶ γαμικῶν κερδῶν διὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον σύζυγον φιλονεικεῖται καθ' ὅλου ἢ ἐν μέρει ἢ διὰ γάμον δωρεά, οὐχὶ δὲ εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν, οἷα ἡ ἐξασφάλις καὶ ἀνάληψις τῆς διὰ γάμους δωρεᾶς ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως τοῦ ἀνδρός καὶ ὅτι ἡ προγαμιαία

ἡ διὰ γάμους δωρεὰ ἔχει ὅλα τὰ πλεονεκτήματα καὶ προνόμια τῆς προικός.

Ἐν Κωνσταντινῇ πόλει τῇ 15 Μαΐου 1899.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

2ον

ὑπεβλήθη μοι τὸ ἐπόμετον ζήτημα.

Δύναται σύζυγος, ἡ Λ. Χ. ἄνευ τέκνων τὰ κάμη διαθήκη, δι' ἧς ν' ἀφήσῃ τὴν προικὰ τῆς ὑπὲρ τοῦ συζύγου τῆς, καὶ ἡ διαθήκη τῆς Λ. Χ. ὑπὲρ τοῦ συζύγου τῆς εἶναι ἔγκυρος :

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ διὰ τοὺς ἐπομένους λόγους.

Περὶ τούτου προβλέπουσιν οἱ ἐξῆς νόμοι καὶ ἡ νομολογία.

α) Οἱ νόμοι.

Ἄρμ. (1.13) 24. Πᾶσα γυνὴ τοῖς ἐξωπροίοις καὶ τοῖς ἄλλοις, χωρὶς τῆς προικός, δύναται καὶ συναλλάσσειν καὶ χαρίζειν καὶ δωρεῖσθαι καὶ ἔρρωται πάντα.

Ἄρμ. (2.1) 11. Τῆς προικὸς ἐν τῷ γάμῳ ὁ ἀνὴρ κύριος. Οὐκοῦν ἡ γυνὴ οὐ δύναται αὐτὴν δωρεῖσθαι.

β') Ἡ νομολογία.

«Τοῦ νόμου Ἄρμ. (1.13) 24 καὶ (3.1) 11 ἀπαγορεύοντος ρητῶς τὴν σύζυγον ὡς ἄτεκνον εὔσαν ἵνα διαθήσῃ τὴν προικὰ αὐτῆς, καλῶς ζητοῦσι ταύτην οἱ κληρονόμοι τῆς γυναικός, καθόσον ἡ κυριότης τῆς προικός, συνεστῶτος τοῦ γάμου, ἀνήκει τῷ ἀνδρὶ καὶ περιττὴ

ἀποβιβάζει καὶ διάταξις ἀποδείξεως περὶ ὑπάρξεως δῆθεν διαθήκης θεωρουμένης ἀκύρου ἐκ τῶν προτέρων διὰ τοῦτο. Μετὰ δὲ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ἡ ιδιότης τῆς προικὸς δὲν μεταβάλλεται, ἀλλ' ἡ ἐπιστροφὴ αὐτῆς κανονίζεται συνωδὰ τῷ ἱερῷ νόμῳ, καθ' ὃν ἡ παρὰ τοῦ πατρὸς δοθεῖσα προῖξ μετὰ τὸν θάνατον τῆς γυναικὸς ἐπιστρέφεται εἰς τὸν πατέρα καὶ ἐν ἐλλείψει εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ. Ἀποφ. Μ. Σ. 205 τοῦ 1893. Ἰδὲ Κωδ. Οἰκ. δ. Καρ. σελ. 310 ἐν τέλει.

Ἡ γυνὴ συνεστῶτος τοῦ γάμου δὲν δύναται νὰ διαθέσῃ τὴν προικῶν περιουσίαν αὐτῆς, οὔτε διὰ πράξεως μεταξὺ ζώντων, οὔτε δι' αἰτίαν θανάτου. Μ. Σ. 100 τοῦ 1887 ἐν κωδ. Καρ. αὐτόθι σελ. 211. § 1.

Ἡ διαθέσις οὐδόλως ἡδύνατο νὰ διαθέσῃ τὴν προικῶν αὐτῆς περιουσίαν, διότι οὐδόλως ἐπιτρέπεται ταῖς ἐγγάμοις γυναιξί, συνεστῶτος τοῦ γάμου, ὅπως διαθέτωσι κατ' ἰδίαν βούλησιν τὰς προικῶας αὐτῶν περιουσίας. Μ. Σ. 140 τοῦ 1883 ἐν κωδ. αὐτ. σελ. 211. § 2.

Ἡ γυνὴ δὲν δύναται νὰ διαθέσῃ ἢ δωρήσῃ τὴν προικὰ αὐτῆς. Μ. Σ. 220 τοῦ 1894 ἐν κωδ. αὐτόθι σελ. 211. § 3.

Τῆς θυγατρὸς προικισθείσης ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ ἀποθανούσης ἀτέκνου δὲν δύναται, ἐφ' ὅσον δὲν κατέστη ἀπόλυτος κυρία τῆς προικός.

νὰ διαθέσῃ αὐτὴν ὡς ἰδίαν περιουσίαν. Μ. Σ. 105 τοῦ 1858 ἐν κωδ. αὐτόθι σελ. 269. § 3.

Ὅθεν οὐδ' ὑπὲρ τοῦ συζύγου δύναται ἡ σύζυγος νὰ διαθέσῃ τὴν προῖκα. Α. Π. 9 τοῦ 1859· ἐν κωδ. αὐτόθι σελ. 212, § 2 καὶ Α. Π. 31 τοῦ 1836.

Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης τοῦ Ἀρμενοπούλου (1.13) 24 προκύπτει ὅτι ἡ προικισθεῖσα δὲν δύναται νὰ διαθέσῃ ὡς ἰδίαν περιουσίαν τὴν προῖκα αὐτῆς. Α. Π. 105 τοῦ 1858.

Ὡς ἐκ περισσοῦ παραθέτομεν καὶ τοὺς δικαιολογητικούς λόγους, δι' οὓς ἡ σύζυγος δὲν δύναται νὰ διαθέσῃ τὴν προῖκά της, συνεστῶτος τοῦ γάμου.

Α) Διαρκούντος τοῦ γάμου, κύριος τῆς προικὸς εἶναι ὁ σύζυγος ἰδίῳ ὀνόματι ἐνασκῶν τὰς περὶ αὐτῆς ἀγωγὰς. Βασ. (29.1) 98. Α. Π. 94 τοῦ 1845, 67 τοῦ 1869, 279 τοῦ 1878, 194 τοῦ 1873 καὶ 138 τοῦ 1876· ἐν Κωδ. Καρ. Οἰκ. δ. σελ. 213 καὶ 214. Μ. Σ. 169 τοῦ 1891, 13 τοῦ 1872, 74 τοῦ 1886, 68 τοῦ 1887 καὶ 283 τοῦ 1896· ἐν Κωδ. αὐτ. σελ. 213.

Β) Ἐκ τῶν νόμων κωδ. (5.12) 30 καὶ Βασ. (29.1) 117 συνάγεται ὅτι, ἡ σύζυγος ἔχει, καὶ διαρκούντος τοῦ γάμου, κυριότητα ἐπὶ τῶν προικῶν, ἀλλ' ἄργοῦσαν, ἀναζῶσαν δὲ αὐτοδικαίως ἅμα τῇ λύσει τοῦ γάμου. Α. Π. 82 τοῦ 1846, 169 τοῦ 1886 καὶ 37 τοῦ 1873· ἐν κωδ. Καρ. αὐτ. 261.

Ἐπεταὶ ἐκ τούτων, ὅτι ἡ γυνὴ μέχρι τῆς λύσεως τοῦ γάμου διὰ τοῦ θανάτου αὐτῆς δὲν δύναται νὰ διαθέσῃ τὴν προῖκά της διὰ διαθήκης· ἀλλ' ἡ λύσις τοῦ γάμου ἐπέρχεται διὰ τοῦ θανάτου αὐτῆς, νεκρὰ δ' οὕτω δὲν δύναται νὰ συντάξῃ διαθήκην περὶ τῆς προικὸς της, ἥτις ἐπιστρέφεται εἰς τὸν πατέρα ἢ τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ κατὰ τὰς σχετικὰς ρητὰς διατάξεις τοῦ νόμου, αὐδέποτε δ' εἰς τὸν ἐπιζῶντα σύζυγον. Ἀρμεν. (4.10) 48. Μ. Σ. 5 τοῦ 1884, 19 τοῦ 1875, 205 τοῦ 1893. Α. Π. 31 τοῦ 1873.

Ἐπεταὶ ἐντεῦθεν ὅτι ἡ διαθήκη τῆς Α. Χ. ὑπὲρ τοῦ συζύγου της εἶναι ἀπολύτως ἄκυρος.

Ἐν Κωνσταντίνῳ 8)21 Ὀκτωβρίου 1905.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

3ον ὑπεβλήθη ἡμῖν πρὸς γνωμοδότησιν τὸ ἐξῆς ζήτημα·

Ὁ Γ. Ζ. ἐνυμφεύθη τὸ 1884 τὴν Μ. Κ. Κατὰ τὸ 1900 οἱ σύζυγοι μὴ τεκνόποιήσαντες ἀπεφάσισαν νὰ προικίσωσι μὲ τὰ προικῶα κτήματα τῆς Μ. τὴν ἀδελφήν της, ἣν εἶχον παρ' ἐαυτοῖς καὶ ὡς ὑπηρέτριαν καὶ τὴν ἀπόφασίν των ταύτην ἐπραγματοποίησαν, τῆς Μ. διατηρησάσης τὴν ἐπικαρπίαν τοῦ ἡμίσεος τῶν κτημάτων της ἐφ' ὅρου ζωῆς, συνετάχθη δὲ καὶ τὸ προσῆκον προικοσύμφωνον καὶ ἐπεκυρώθη καὶ ὑπὸ τῆς Μητροπόλεως Κ.

Τὸ 1911 ἤτοι μετὰ εἴκοσιν ἐπτὰ ἔτη ἀπὸ τοῦ γάμου τῶν Γ. Ζ. καὶ τῆς Μ. Κ. καὶ μετὰ 11 ἔτη

ἀπὸ τῆς συντάξεως τοῦ μνησθέντος προικο-
συμφώνου ἡ Μ. Κ. ἐγέννησεν τέκνον ἄρρεν καὶ
ζητεῖ νάκυρῶσιν τὸ προμνησθὲν προικοσύμφω-
νον τοῦ 1900.

Ἡ αἰτησις αὕτη ἀκυρώσεως τοῦ προικοσυμ-
φώνου τούτου καὶ κηρύξεως τούτου ὡς ἀκύρου
εἶναι νόμιμος καὶ δεόν νὰ γείνη δεκτὴ :

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὰ τιθέμενα ζητήματα εἶναι
καταφατικὴ διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους :

Ἡ εἰς τι πρόσωπον παροχὴ προικὸς αἰεν
ὑποχρεώσεως νομίμου ἐκ μέρους τοῦ προικοδό-
του ἀποτελεῖ δωρεάν, ἀλλ' ὁ νόμος Ἀρμ. (2.1)
11 ἀπαγορεύει εἰς τὴν γυναῖκα νὰ δωρῇ τὴν
προῖκα αὐτῆς εἰς ἄλλον, συνεστῶτος τοῦ γάμου,
μετὰ ἢ ἄνευ συναινεσεως τοῦ ἀνδρός, διαγο-
ρεύων τὰ ἐξῆς «Τῆς προικὸς ἐν τῷ γάμῳ κύριος
ὁ ἀνὴρ· οὐκοῦν ἡ γυνὴ οὐ δύναται δωρεῖσθαι».
Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ γενόμενον προικο-
σύμφωνον ἦν ἐξ ἀρχῆς ἄκυρον καὶ ἡ πάροδος
τοῦ χρόνου δὲν βεβαιοῖ αὐτὸ κατὰ τὸν νόμον
Ἀρμ. Παρ. II, 21. Τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀνυπόστατον
οὐ βεβαιοῦται τῇ χρονίᾳ παραγραφῇ.

Τὸ συμπέρασμα ὅθεν εἶναι, ὅτι τῆς Μ. Κ.
μὴ δυναμένης νὰ δωρήσῃ τὴν προῖκα αὐτῆς
εἰς τὴν ἀδελφήν της, ἡ γενομένη πράξις αὐτῆς
καὶ ἡ σύνταξις προικοσυμφώνου εἶναι ἐξ ἀρχῆς
ἄκυρα καὶ κατὰ συνέπειαν δύναται, δικαιοῦται
καὶ ὀφείλει ἡ Μ. Κ., ἐπιγεννηθέντος αὐτῇ τέ-
κνον, νὰ ζητήσῃ τὴν ἀκύρωσιν τοῦ προμνη-

σθέντος προικοσυμφώνου καὶ ἡ αἰτησις αὐτῆς
εἶναι νόμιμος καὶ δεκτὴ.

Ἐν Κωνσταντινὺ πόλει τῇ 14 Ἰανουαρίου 1906.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

Ἔχον ὑπεβλήθησάν μοι τὰ ἐπόμενα ζητήματα
πρὸς γνωμοδότησιν.

Τῆς Μ. Θελ. θανούσης ἐγγάμου, ἀλλ' ἀτέ-
κνου καὶ καταλιπούσης πατέρα, ὅστις ἐπροί-
κισεν αὐτὴν καὶ ἤδη ζητεῖ τὴν εἰς αὐτὸν ἐπι-
στροφὴν τῆς προικὸς τῆς θανούσης ἀτέκνου
θυγατρὸς αὐτοῦ, δύναται καὶ δικαιοῦται ὁ ἐπι-
ζῶν σύζυγος νὰ ζητήσῃ κληρονομικὴν μερίδα
ἐπὶ τῆς προικὸς τῆς ἀποθανούσης συζύγου του
κατὰ τὸ Πατριαρχικὸν ἢ Μουσουλμανικὸν δί-
καιον καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον
περὶ τοιούτων διαφορῶν :

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐξῆς :

Κατὰ τὰς ἐγκυκλίους ἀπὸ 4 Ρεδζέπ 1285
καὶ 13 Σεβὰλ 1291 (σελ. 9) ἡ προῖξ εἶ-
ναι πράξις θρησκευτικὴ καὶ ὡς τοιαύτη
ὑπάγεται εἰς τὰ Μικτὰ Συμβούλια τῶν Πα-
τριαρχείων, Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν
συνωδὰ καὶ τῇ ἀπὸ 23 Ἰανουαρίου 1891 Βε-
ζυρικῇ ἐγκυκλίῳ § 4 καὶ οὐδέποτε χάνει τὴν
ιδιότητά της ταύτην δηλαδὴ τὴν προικίαν καὶ
μετὰ τὸν θάνατον τῆς προικισθείσης γυναικὸς
καὶ δὲν εἶναι κληρονομία.

Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀναγνωρίζει καὶ τὸ Ρω-

μαῖκο-βυζαντινὸν δίκαιον διατάττον τὴν ἐπιστροφὴν τῆς πατρικῆς προικὸς εἰς τὸν προικοδόγην πατέρα ἐν περιπτώσει θανάτου τῆς γυναικὸς ἀτέκνου, χωρὶς νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ κληρονόμοι τῆς γυναικὸς συνήθως ἐν τῇ δευτέρᾳ τάξει τῶν κληρονόμων Βασ. (29.1) 2.

Τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ἀναγνωρίζει ἐν γένει ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ τὸ Ὄθωμανικὸν δίκαιον διατάττον τὴν ἐπιστροφήν τῆς προικὸς εἰς τοὺς δικαιούχους συνωδὰ τῇ σχετικῇ ἀποφάσει τῶν Μικτῶν Συμβουλίῶν τῶν Πατριαρχείων, Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν· ἰδὲ ἐγκύκλ. Βεζ. ἐν σελ. 96 § 2, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν δικαιούχων δὲν εἶναι ὁ ἐπιζῶν σύζυγος κατὰ τὸ Πατριαρχικὸν δίκαιον καὶ ἰδοὺ πῶς.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ Νε. 58 τοῦ Ἰουστινιανοῦ παρείχεν εἰς τὸν ἐπιζῶντα ἐνδεῇ σύζυγον τὸ τέταρτον τῆς περιουσίας τῆς ἀποθανούσης συζύγου του, ἀλλ' ἡ Νεαρὰ αὕτη ἠκυρώθη διὰ τῆς Νε. 117 περιορισάσης τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς μόνην τὴν ἄπορον χήραν. Τὸ καταργηθὲν τοῦτο δικαίωμα τοῦ ἀπόρου συζύγου δὲν δικαιολογεῖ ἡ Νεαρὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀθανασίου ἡ μνημονευμένη ἐν Ἀρμενοπούλῳ (5.8) 95 ὡς πρὸς τὸ τρίτον τῆς κληρονομίας τῆς συζύγου, τὸ μὲν διότι ἡ διίταξις αὕτη δὲν εὔρηται ἐν τοῖς Βασιλικοῖς, ἀλλ' ἐν τῇ Ἀρμενοπούλῳ ὅστις εἶναι ἀπλοῦς συλλογεὺς τῶν νόμων, ἄρα δὲν εἶναι

νόμος, τὸ δὲ διότι καὶ αὕτη καὶ ἰσχυρὰ θεώρουμένη ὑποθέτει παντελῇ ἔλλειψιν συγγενῶν, ὅπερ δὲν ὑπάρχει ἐνταῦθα καὶ μόνον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ νεαρὰ αὕτη διατάττει τὴν λήψιν τοῦ 1]3 παρὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, τοῦ ἐτέρου 1]3 τὴν δαπάνην εἰς μνημόσυνα καὶ τοῦ τελευταίου 1]3 τὴν λήψιν παρὰ τοῦ ἐπιζῶντος συζύγου· ἰδὲ καὶ Μ. Σ. 183 τοῦ 1863 καὶ 13 τοῦ 1875.

Δι' ὅλους τούτους τοὺς λόγους ἡ νομικὴ γνώμη ἡμῶν εἶναι ὅτι ἀρμόδια δικαστήρια διὰ πᾶσαν διαφορὰν προικὸς μὴ μεταβαλλούσης ιδιότητα καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῆς προικισθείσης εἶναι τὸ Μικτὸν Συμβούλιον τῶν Πατριαρχείων, τῶν Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν καὶ ὅτι ὁ ἐπιζῶν σύζυγος οὐδὲν ἔχει δικαίωμα νὰ ζητήσῃ ποσοστὸν τι τῆς προικὸς τῆς θανούσης συζύγου του.

Ἐν Κωνσταντινὺ πόλει τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1906.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

5ον ὑπεβλήθησαν ἡμῖν πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἐπόμενα ζητήματα.

Τῆς Μ. Α. θανούσης καὶ καταλιπούσης τέκνα, δύνανται καὶ δικαιοῦνται ὁ πατὴρ Α. Η. καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς νὰ ζητήσωσι κατὰ τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον κληρονομίαν ἐκ τῆς καταλειφθείσης πατρικῆς ἢ ἐξωτικῆς προικῶς

περιουσίας τῆς θανούσης θυγατρὸς των καὶ ποῖον τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον :

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐξῆς :

Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὰ Μουσουλμανικὰ ἱεροδικεῖα ἐπιλαμβάνονται αἰτήσεων πατρὸς καὶ μητρὸς καὶ ἐπιδικάζουσιν αὐτοῖς ἐν 1]6 πάσης μουλκικῆς περιουσίας τῆς θυγατρὸς των προικῶς ἢ μὴ καὶ παραδείγματα δὲν ἐλλείπουσιν, ἐπὶ τὸ ἀναφερόμενον ἐν ἀρχῇ, ἀλλ' εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι αἱ τοιαῦται ἀποφάσεις εἶναι παράνομοι καὶ κατὰ τὸν νόμον Ἀρμ. II. Παρ. 40. Τὰ παρὰ κανόνας νόμου δεχθέντα οὐκ ἔλκεται εἰς ὑπόδειγμα.

Εἰς ἀπόδειξιν τῆς παρανομίας ἀρκεῖ νὰ μνημονεύσωμεν τῶν ἐγκυκλίων ἀπὸ 4 Ρεδζέπ 1285 καὶ 13 Σεβὰλ 1291 (σελ. 9), δι' ὧν ἡ προῖξ θεωρουμένη ὡς θρησκευτικὴ πρᾶξις τῶν Χριστιανῶν Ὁρθοδόξων δὲν ὑπάγεται εἰς τὰ Μουσουλμανικὰ ἱεροδικεῖα, ἀλλ' εἰς τὰ χριστιανικὰ δικαστήρια καὶ ἐτέρων ἐγκυκλίων δι' ὧν ἡ προῖξ θεωρεῖται πάντοτε προῖξ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῆς προικισθείσης καὶ διατάσσεται ἡ ἐπιστροφή τῆς προικὸς εἰς οὓς δικαιούχους ἤθελον ὑποδείξει τὰ χριστιανικὰ δικαστήρια, καθόσον ἄλλως τε οὐδεμία διάταξις περὶ προικὸς ὑπάρχει ἐν τῷ Μουσουλμανικῷ δικαίῳ καὶ μόνον τὰ χριστιανικὰ δίκαια τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχείων προβλέπουσι περὶ προικὸς, ἀλλ' ἀποκλείουσι πάσης κληρονομίας ἐπ' αὐτῆς τὸν

πατέρα καὶ μητέρα τῆς θανούσης θυγατρὸς των, ἅμα ὑπάρχωσι τέκνα αὐτῆς. Βασ. (45.2) 19 Κ. (6.55) 23. Νε. 118 κεφ. 1. Νε. 127 κεφ. 1. Ἀρμ. (5.8) 72, 75, 76.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων νομικὴ γνώμη ἡμῶν.

Ἐν Κωνσταντινὺ πόλει τῇ 8 Μαΐου 1907.

ΜΗΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

δον ὑπεβλήθησαν ἡμῖν πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἐπόμενα ζητήματα :

Τῆς Χαρικλείας Ν. θανούσης ἐγγάμου, ἀλλ' ἀτέκνου καὶ καταλιπούσης σύζυγον, ἀδελφὸν καὶ ἀδελφήν, δύνανται καὶ δικαιοῦνται οἱ τρεῖς οὗτοι κατὰ τὸ Μουσουλμανικὸν καὶ Πατριαρχικὸν δίκαιον ἢ δυνάμει τίμου νὰ ζητήσωσι κληρονομίαν ἐπὶ τῆς ἐξωτικῆς μουλκικῆς προικῶς περιουσίας τῆς θανούσης, ἐν ᾧ ὑπάρχει συμφωνία ἵνα ἐπιστραφῇ ἡ προῖξ εἰς τοὺς προικοδοτάς ἀδελφὸν καὶ ἀδελφήν ἐν περιπτώσει θανάτου τῆς προικισθείσης ἀδελφῆς των ἀτέκνου καὶ ποῖον τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον περὶ τῶν διαφορῶν τούτων :

Ἴδου τί ἀπαντῶμεν.

Ὡς πρὸς τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον, τοιοῦτο εἶναι κατὰ τὴν Βεζυρικὴν ἐγκύκλιον τοῦ 1891 § 3 τὸ Μικτὸν Συμβούλιον τῶν Πατριαρχείων ἐνταῦθα, καθόσον πρόκειται πάντοτε περὶ προικὸς ἣτις δὲν μεταβάλλει τὴν προικῶν

ιδιότητά της καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῆς προικισθείσης γυναικός.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον μηδεμίαν περιέχον διάταξιν περὶ προικὸς οὐδεμίαν ἔχει ἐφαρμογὴν ἐνταῦθα.

Σχετικῶς πρὸς τὸ Πατριαρχικὸν δίκαιον αἱ διατάξεις αὐτοῦ εἶναι ρηταὶ διατάσσονται τὴν εἰς τὸν τρίτον προικοδότῃν ἐπιστροφὴν τῆς παρ. αὐτοῦ ὑπὸ τὸν ὅρον ἀτεκνίας παρασχεθείσης ἐξωτικῆς προικὸς καὶ ζήτημα περὶ τούτου δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ.

Ἴδου αἱ σχετικαὶ ρηταὶ διατάξεις τοῦ νόμου Βασ. (28.8) 29. §. 2. Ἐὰν ἐπιδούς προῖκα ὑπὲρ γυναικὸς συμφωνήσω ὅπως οὖν λυομένου τοῦ γάμου ἐμοὶ ἀναδοθῆναι, καὶ καταβάλῃ ὁ ἀνὴρ τῇ γαμετῇ, οὐδὲν ἦτιον ἐνέχεται μοι. Π. (24.3) 29. §. 1.

Καθόσον ἀφορᾷ τὴν ὑπαρξιν ἐθίμου, τοιοῦτο δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀπέναντι τῶν ρητῶν ὁρῶν, ὑφ' οὓς παρεσχέθη ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος προίξ. Ἡ συμφωνία αὕτη εἶναι νεωτάτη καὶ συνεφωνήθη, καὶ ἐναντίον τοῦ ἐθίμου καὶ ἂν ὑπῆρχεν τοιοῦτο προηγούμενον, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ καταστήσῃ αὐτὸ ἀχρηστον εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν.

Τοιαύτη εἶναι ἡ νομικὴ γνώμη ἡμῶν.

Ἐν Κωνσταντινὺ πόλει τῇ 10 Ἰανουαρίου 1908.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

Τον ὑπεβλήθη ἡμῖν πρὸς γνωμοδότησιν τὸ ἐπόμενον ζήτημα.

Γυνή τις μὴ δυναμένη νὰ διαθέσῃ τὴν προῖκά της ὑπὲρ τοῦ συζύγου της δύναται νὰ κάμῃ σύμφωνον, διαρκούντος τοῦ γάμου, μὴ ὑπάρχοντος πατρὸς ἢ ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ, ὅπως, προτελευτώσης τῆς γυναικός, ἡ προίξ ἀπομένῃ παρὰ τῷ ἀνδρί;

Ἴδου ἡ εἰς αὐτὸ ἀπάντησις.

Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὡς ἐκτίθεται, προβλέπουσιν αἱ ἐπόμεναι διατάξεις.

Βασ. (29.5) 35. Ἐὰν ὁ ἀνὴρ συμφωνήσῃ πρὸς τὴν γυναικα ἵνα τελευτώσῃ αὐτὴν κληρονομήσῃ, τὸ σύμφωνον τοῦτο ἀχρηστον ἐστίν· οὐδὲ γὰρ δυνατὸν διὰ συμφώνου τυποῦσθαι τὰ περὶ τῆς κληρονομίας· ἐξωτικὸς γὰρ ἄνθρωπος, διαθήκης χωρίς, ἔτερον οὐ δύναται κληρονομήσαι.

Αὐτόθι 36. Ἐὰν γένηται σύμφωνον, ἵνα, προτελευτώσης τῆς γυναικός, ἡ προίξ ἀπομένῃ παρὰ τῷ ἀνδρί. Ἐὰν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπιδεδομένη ἐστὶν ἡ προίξ, ἔρρωται τὸ σύμφωνον καὶ ἀποκλείεται ὁ πατήρ· δυνατὸν γὰρ βλάπτεσθαι ἀπὸ συμφώνων τὴν προῖκα, ὅτε μόνος ὁ πατήρ μέλλει περὶ αὐτῆς ἐνάγειν.

Ἄλλ' ἡ μὲν πρώτη διάταξις προβλέπει περὶ συμφώνου κληρονομίας, γενομένου κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γάμου ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ προικοδότου πατρὸς, ὅπερ εἶναι ἄκυρον, ἡ δὲ δευτέρα ὑποθέτει σύμφωνον γινόμενον κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ γάμου τῇ γνώσει καὶ ὑπογραφῇ τοῦ προικοδότου πα-

τὸς ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ρητοῦ περιεχομένου τῆς διατάξεως ταύτης· τὸ σύμφωνον τοῦτο εἶναι ἔγκυρον. Οὕτως ἐρμηνευτέον τὰς δύο ταύτας διατάξεις. Ἀλλως αἱ δύο ἀλλεπάλληλαι διατάξεις θ' ἀναιρῶσιν ἀλλήλας· ἀλλὰ τοιαῦται δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχωσι νομίμως κατὰ τὴν γνωστὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου «πᾶν ὅ,τι ἀντιφάσκει ἐκμηδενίζεται, καταργεῖται πᾶν δ' ὅ,τι δὲν ἀντιφάσκει, μένει».

Ἐκτὸς τούτων, προκειμένου νὰ καταργῇται τὸ δίκαιον τῆς προικός, δεόν νὰ ὑπάρξῃ ῥητὴ καὶ εἰδικὴ διάταξις τοῦ νόμου, ἀλλὰ τοιαύτη δὲν ὑπάρχει. Πρὸς δὲ τούτοις ἡ ἐρμηνεία ἀνωμάλων νόμων δεόν νὰ γίνηται κατὰ τοὺς νόμους II. (50.4) 2 καὶ K. (8.28) 35, δηλαδὴ αἱ ἐξαιρέσεις πρέπει νὰ ἐρμηνεύωνται στενωτάτα καὶ ἐπιεικῶς Bισ. (2.1) 28. Φιλαγάθως δεῖ τοὺς νόμους ἐρμηνεύειν· αὐτ. 29. Τὴν ἀντιλήπτον ἐρμηνείαν προτιέμεθα καὶ Παρδ. (50.17) 58 ἐπὶ ἀμφιβόλων τὰ ἐπιεικέστερα δεόν νὰ προτιμῶνται καὶ ἐν «ἀμφιβολίᾳ ὑπὲρ τῆς προικός ἀποκρινόμεθα ἥτοι ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τῆς προικός, ὅπερ συνίσταται εἰς τὸ νὰ διατηρῇται ἡ προῖξ ὑπὲρ τῶν κληρονόμων τῆς γυναικός, οὐχὶ δὲ ὑπὲρ τοῦ ἀνδρός. Οὕτως ἀπεφάνθη καὶ ἡ νομολογία. Ἐφ. Ἀθηνῶν 416 καὶ 988 τοῦ 1912.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ γνώμη ἡμῶν εἶναι ὅτι τὸ ἐν γνώσει τοῦ προικοδότου πατρὸς γενό-

μενον ἔγγραφον περὶ παραχωρήσεως τῆς προικός ὑπὲρ τοῦ ἀνδρός εἶναι ἔγκυρον, τὸ δ' ἐναντίον αὐτῷ εἶναι ἄκυρον.

Ἐν Κωνστ) πόλει τῇ 8 Μαρτίου 1910.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

B*. Περὶ Διαθηκῶν.

I. ὑπεβλήθη πρὸς γνωμοδότησιν τὸ ἐπόμενον ζήτημα.

Ἡ Α. Ν. σύζυγος ὑπηκόου ἁλλοδαποῦ καὶ ἐν γένει ἁλλοδαπὸς κληρονομεῖ ἐκ διαθήκης ἢ ἐξ ἀδιαθέτου πατέρα, μητέρα καὶ ἐν γένει συγγενῇ του ὑπηκόους ὀθωμανούς.

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ καὶ ἰδοὺ διὰ τί. Καὶ ὁ ἱερὸς ὀθωμανικὸς νόμος ἦτοι τὸ Σερῆ, ὡς καὶ ἅπαντες ἐν γένει οἱ νόμοι ὅλων σχεδὸν τῶν πεπολιτισμένων Κρατῶν, καθιεροῖ λόγους τινὰς ἀποκλείοντάς τινα τῆς κληρονομίας ἐτέρου τινός· μεταξὺ τῶν λόγων τούτων τοῦ Μουσουλμανικοῦ δικαίου εἶναι καὶ ἡ διαφορὰ ὑπηκοότητος τοῦ κληρονομουμένου ὑπὸ τῆς τοῦ ἀξιοῦντος ἑαυτὸν κληρονόμου· τὸν λόγον τοῦτον καθιεροῖ τὸ Σερῆ διατάττον ρητῶς «Ἰχτιλάφι ντὰρ μανὶν ἱρσντιρ» ὅπερ ἐρμηνεύεται ἐλληνιστὶ ὡς ἐξῆς: «ἡ διαφορὰ ὑπηκοότητος εἶναι λόγος ἀποκλείσεως τῆς κληρονομίας»· τὴν ρητὴν ταύτην διάταξιν ἀναμφισβήτητον οὖσαν ἐπαναλαμβάνουσι καὶ οἱ νεώτεροι ὀθωμανικοὶ νόμοι π.χ. ὁ περὶ γαιῶν νόμος ἐν ἀρθρῷ 110 διατάττει τὰ ἐξῆς:

«Αἱ γαῖαι ὀθωμανοῦ ὑπηκόου δὲν μεταβιβάζονται εἰς τὰ τέκνα καὶ τοὺς γονεῖς τοῦ ὑπηκόου ξένους καὶ δὲν δύναται ξένος ὑπήκοος νὰ ἔχῃ δικαίωμα ταπίου ἐπὶ γαιῶν ὀθωμανοῦ ὑπηκόου».

Τὴν αὐτὴν διάταξιν εὐρίσκομεν καὶ ἐν ταῖς ἐπομέναις ἐγκυκλίαις.

1ον Τεσκερὲς ὑψηλὸς περὶ μὴ μεταβιβάσεως περιουσίας ὀθωμανοῦ εἰς συγγενεῖς οἵουςδεποτε ἄλλοδαποῦς. Dost. IV σ. 417.

2ον ὁμοίως περὶ μὴ μεταγραφῆς κτημάτων καὶ γαιῶν ὑπηκόου ὀθωμανοῦ εἰς τὰ ξένης ὑπὸ κοότητος τέκνα καὶ κληρονόμους. Λύτ. σ. 442.

3ον ἐγκύκλιος τῆς 2 Μουχαρρέμ 1295· ἰδὲ Κλείδα ὀθωμ. νομ. σελ. 16.

4ον ἐγκύκλιος τῆς 10 Ζιλκαδὲ 1298· ἰδὲ Κλείδα ὀθωμ. νομ. σελ. 16.

Τὴν διάταξιν ταύτην ἐφαρμόζουσιν ὁμοφώνως καὶ σταθερῶς τὰ ἱερὰ δικαστήρια ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως καὶ οὐδεμίας ἀμφισβήτησις δύναται νὰ ὑπάρξῃ περὶ αὐτῆς.

Ἐν Κωνσταντινὺ πόλει τῇ 10 Μαρτίου 1884.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

II. Ὁ μοναχὸς Ε. Σ. τῆς ἱερᾶς Μονῆς Σ. Π. διὰ διαθήκης τοῦ ἐνεκατέστησε τὸν Ν. Γ. κληρονόμον τοῦ ἐπὶ Α. Τ. 1000.

Ἡρωτήθην ἂν ἡ διαθήκη αὕτη εἶναι ἔγκυρος καὶ ἐκτελεστή ὡς πρὸς τὸ κληροδότημα τῶν Α. Τ. 1000;

Κατὰ τὰ ἰσχύοντα θέσμια τῶν ἱερῶν Μονῶν

τοῦ Ἀθω πᾶν ὅτι ἀποκτήσῃ ὁ Μοναχὸς μετὰ τὴν κουράν του ἀνήκῃ εἰς τὴν Μονὴν αὐτοῦ καὶ δὲν δύναται νὰ διατεθῇ παρ' αὐτοῦ ὑπὲρ ἄλλου προσώπου ἐκτὸς τῆς Μονῆς αὐτοῦ.

Ἐπεταί ἐντεῦθεν ὅτι ἡ διαθήκη περὶ τῆς ὁ λόγος εἶναι ἄκυρος καὶ μὴ ἐκτελεστή.

Ἐν Κωνσταντινὺ πόλει τῇ 8 Μαΐου 1888.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

III. Ἡ Ε. Χ. διὰ διαθήκης τῆς ἐνεκατέστησε τὴν Α. Μ. κληρονόμον τῆς ἐπὶ ἐνὸς τσιφλικίου κειμένου ἐν τῷ νομῷ Μοναστηρίου· ἠρωτήθην ἂν ἡ διαθήκη αὕτη εἶναι ἔγκυρος καὶ ἐκτελεστή ὡς πρὸς τὸ τσιφλίκιον;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητική.

Κατὰ τὴν Βεζ. ἐγκύκλ. τοῦ 1891 § 4 ἐν τέλει αἱ δημοσίαι καὶ ἀφιερωμέναι γαῖαι δὲν δύνανται νὰ διατεθῶσι διὰ διαθήκης ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τῶν περὶ τούτων διατάξεων αὐτῆς· κατὰ συνέπειαν τοῦ τσιφλικίου συγκειμένου ἐκ γαιῶν δημοσίων πᾶσα διαθήκη περὶ τούτων εἶναι ἄκυρος αὐτοδικαίως καὶ μὴ ἐκτελεστή.

Ἐν Κωνσταντινὺ πόλει 24 Δεκεμβρίου 1894.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

IV. Ἡρωτήθην, ἂν αἱ ἐπικυρωτικαὶ διαθηκῶν ἀποφάσεις τῶν Μικτῶν Συμβουλίῶν τῶν Πατριαρχείων, Μητροπόλεων ἢ Ἐπισκοπῶν ὑποχρεοῦσι τοὺς τρίτους εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ περιεχομένου τῶν διαθηκῶν καὶ εἰς πληρωμὴν τῶν ἐν αὐταῖς ἀναφερομένων χρημάτων ἢ τίτλων;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι καταφατική, καθόσον αἱ τοιαῦται ἀποφάσεις ἐκδίδονται συνωδὰ τοῖς Κανονισμοῖς τῶν Πατριαρχείων, οἵτινες εἶναι νόμος τοῦ Κράτους καὶ κατὰ συνέπειαν εἶναι τίτλοι νόμιμοι καὶ ἐκτελεστοί. Οὕτως ἀπεφάνθη καὶ τὸ Α' τμήμα τοῦ ἐμποροδικείου Κων) πόλεως δι' ἀποφάσεως τοῦ ἀπὸ 18 Μαρτίου 1314 ὑποχρεώσεως τὸ πρακτορεῖον τοῦ Credit Lyonnais ἐν Κωνστ) πόλει νὰ πληρώσῃ εἰς τὰς κ. κ. Μ. Α. καὶ Μ. Α. τὸ παρ' αὐτῷ κατατεθειμένον ποσὸν τῆς κληρονομίας Σ. Α.

Ἐν Κων) πόλει τῇ 20 Φεβρουαρ. 1315 (1898).

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

V. Ὁ Α. Ξ. διὰ διαθήκης του ἐνεκατέστησε τὴν θετὴν θυγατέρα του Ε. Κ. γενικὸν κληρονόμον ἐφ' ἀπάσης τῆς περιουσίας του καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τινων ἐλαιῶνων καὶ ἀμπελώνων ἐν Τ
Ἡρωτήθην ἂν ἡ διαθήκη αὕτη εἶναι ἔγκυρος καὶ ἐκτελεστή ὡς πρὸς τοὺς ἐλαιῶνας καὶ ἀμπελώνας;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι καταφατική διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

Κατὰ τὴν Βεζυρικήν ἐγκύκλιον τοῦ 1891 § 4 καὶ τὸ ἀρθ. 110 τοῦ Ν. περὶ γαιῶν εἶναι ἄκυρος ἡ διαθήκη ὡς πρὸς τὰς διατάξεις αὐτῶν περὶ βακουφίων καὶ δημοσίων καὶ ἀφιερωμένων γαιῶν.

Ἐπειδὴ αἱ διατάξεις αὗται εἶναι ἐξαιρετικαὶ δὲν δύνανται νὰ ἐπεκταθῶσι καὶ ἐφαρμοσθῶσι καὶ ἐπὶ τῶν ἐλαιῶνων καὶ ἀμπελώνων, κατὰ συνέπειαν αἱ περὶ τούτων διατάξεις τῆς διαθή-

κης τοῦ Α. Ξ. εἶναι ἔγκυροι καὶ ἐκτελεστέαι.

Ἡ διαθήκη αὕτη ἐπεκυρώθη ὡς πρὸς τοὺς ἀμπελώνας καὶ ἐλαιῶνας καὶ κατ' ἔφεσιν καὶ ἐξετελέσθη ὡς πρὸς τοὺς ἀμπελώνας, οἵτινες ἦσαν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ὑπῆρχον, δὲν ἐξετελέσθη ὁμως ὡς πρὸς τοὺς ἀμπελώνας, ὧν τὰ κλήματα ἐν τῷ μεταξὺ ἐξερριζώθησαν καὶ δὲν ὑπῆρχον τὰς γαίας ταύτας ἐθεώρησεν ἡ Κυβέρνησις ὡς δημοσίας γαίας μὴ διατιθεμένας διὰ διαθήκης.

Ἐν Κωνστ) πόλει τῇ 8 Μαρτίου 1899.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

VI. ὑπεβλήθη πρὸς γνωμοδότησιν τὸ ἐπόμενον ζήτημα:

Ἡ Μ. Π. θυγάτηρ ὑπηκόου Ἑλλήνου τοῦ Α. Π. νυμφευθεῖσα τὸν Ε. Χ. ὑπήκοον ὀθωμανὸν καὶ γενομένη ὑπήκοος ὀθωμανῇ δύναται νὰ κληρονομήσῃ τὸν ἀδελφόν της Α. Π. καὶ τὸν πατέρα της Ν. Π. ὑπηκόους Ἑλλήνας ἐν Τουρκίᾳ ὡς πρὸς τὰ ἀνήκοντα τούτοις ἀκίνητα κτήματα κείμενα ἐν τῇ Ὄθωμανικῇ Λύττοκρατορίᾳ;

Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἡ κρατοῦσα γνώμη εἶναι ἡ καταφατική, ἀλλ' ὑπῆρχε πρότερον ἐναντία γνώμη.

Εἰς ὑποστήριξιν τῆς δευτέρας ταύτης γνώμης, ἥτις σήμερον ἀποκρούεται, λέγονται τὰ ἐξῆς:

1ον Εἶναι πασίγνωστος ἡ ἀρχὴ τοῦ Μουσουλμανικοῦ δικαίου, καθ' ἣν ἡ διαφορὰ ὑπηκοότητος μεταξὺ τοῦ κληρονόμου καὶ τοῦ κληρονομουμένου εἶναι λόγος ἀνικανότητος πρὸς

κληρονομίαν μεταξὺ αὐτῶν· ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι γενικὴ καὶ οὐδεμία γίνεται διάκρισις τοῦ ξένου πρὸς τὸν ὀθωμανὸν καὶ τούτου πρὸς ἐκείνον· ἄρα καὶ ἡ ἀνικανότης εἶναι γενικὴ.

2ον Τὴν αὐτὴν διάταξιν ἐπαναλαμβάνουσι καὶ οἱ νεώτεροι ὀθωμανικοὶ νόμοι π. χ. ὁ περὶ γαιῶν νόμος ἐν ἀρθρῷ 110 καὶ διάφοροι ἐγκύκλιοι ἰσχὺν ἔχουσιν νόμου ἐπὶ τῆς ἀπολυταρχίας, καθιεροῖ δὲ καὶ ἡ νομολογία τῶν ἱεροδικείων ἄνευ ἐξαιρέσεως καὶ ὁμοφώνως, ἀλλὰ τὰ δικαστήρια Νιζαμιέ ἀπεφάνθησαν ὅτε μὲν ναί, ὅτε δὲ οὐχὶ γνωματεύοντα ὅτι ἐφ' ὅσον νεώτερος νόμος δὲν κατήργησε τὴν μνησθεῖσαν διάταξιν τοῦ Σερῆ ἡ διάταξις αὕτη διατηρεῖται ἐν ἰσχύϊ.

Ἡ κρατοῦσα γνώμη δικαιολογεῖται διὰ τῶν ἐξῆς συλλογισμῶν·

Α) Ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις τοῦ ἰσλαμισμού, καθ' οὓς καθιερώθη τὸ ἰχτιλάφι ντὰρ μανὶν ἱρς ντίρ, ὁ ἰσλαμισμὸς ἦν εἰς πόλεμον μεθ' ὧν σχεδὸν τῶν περὶ αὐτὸν λαῶν καὶ Κρατῶν καὶ ἐθεώρει ταῦτα καὶ ἐκείνους ὡς πολέμια καὶ κατὰ συνέπειαν ἀνίκανα πρὸς κληρονομίαν τῶν ὀθωμανῶν.

Οὐχ οὕτως ἔχει σήμερον, ὅτε τὸ ὀθωμανικὸν Κράτος περικυκλοῦται ὑπὸ φίλων καὶ συμμάχων ἐθνῶν καὶ Κρατῶν καὶ θεωρεῖ ταῦτα ὡς φίλα καὶ οὐχὶ πολέμια. Τοιούτῳ τρόπῳ ἐξέλιπεν ὁ λόγος τοῦ ἰχτιλάφι ντὰρ καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ ἡ ἀνικανότης τῆς κληρονομίας δὲν ἰσχύει

τὴν σήμερον. Τὴν νέαν ταύτην ἀρχὴν καθιέρωσε καὶ τὸ Συμβούλιον τοῦ Κράτους εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς κληρονομίας τοῦ ὑπηκόου ὀθωμανοῦ Χατζῆ Κώστα γνωματεύσαν ὅτι κληρονομεῖ αὐτὸν ὁ ἀνεψιὸς του ὑπήκοος Ρῶσος· ἡ γνωμάτευσις αὕτη λέγεται ὅτι ὀφείλεται εἰς ξένας ἐπιρροάς.

Β) Ἐν τῇ Διεύθυνσει τοῦ Τεφτέρ Χανέ ἐσχηματίσθη ἀπὸ 42 ἐτῶν ἔθιμον, καθ' ὃ ὑπήκοοι ὀθωμανοὶ ἐκληρονόμησαν συγγενεῖς των ὑπηκόους ἀλλοδαπούς. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ὡς συμφέρον τοῖς ὀθωμανοῖς ὑπηκόοις ἐπεκύρωσαν καὶ τὸ Συμβούλιον τοῦ Κράτους καὶ τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ἀλλὰ τέως οὐδεὶς ἐξεδόθη ἱραδὲς ἐπικυρῶν τὰ τοιαῦτα πρακτικὰ τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους καὶ τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, τούτου ἕνεκα καὶ τὰ δικαστήρια Νιζαμιέ δὲν συμφωνοῦσι διὰ τὸ ἔθιμον τοῦτο.

Ἐν Κωνσταντίνῳ πόλει τῇ 14 Αὐγούστου 1900.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

VII. Ὁ Ν. Κ. διὰ διαθήκης του κεκυρωμένης ὑπὸ τοῦ ἱερατικῶς προϊσταμένου Π. ἐνεκατέστησε τὸν ἀνεψιὸν του Ν. Α. κληρονόμον του ἐπὶ τινος οἰκίας του Τεφσῆϊ Ἰντικὰλ κειμένης ἐν Π.

Ἡρωτήθη ἂν ἡ διαθήκη αὕτη ἦν ἔγκυρος καὶ ἐκτελεστὴ ὡς πρὸς τὴν προμνησθεῖσαν οἰκίαν του.

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους·

Ἡ περὶ τῆς οἰκίας οὗσα Τεφσῆϊ Ἰντι-

κάλ, ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ τίτλῳ ἰδιοκτησίας αὐτῆς, εἶναι βακουφικὴ καὶ κατὰ συνέπειαν συνωδὰ τῇ Βεζυρικῇ ἐγκυκλίῳ τοῦ 1891 § 4 δὲν δύναται νὰ διατεθῇ διὰ διαθήκης καὶ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος διαθήκη εἶναι ἄκυρος ὡς πρὸς τὴν οἰκίαν ταύτην καὶ δὲν δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ.

Ἐν Κωνστ)πόλει τῇ 24 Δεκεμβρίου 1901.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

VIII. Ἡρωτήθην, ἂν διαθέτης Χριστιανὸς ὀρθόδοξος ἐξαρτώμενος ἐκ τῶν τεσσάρων Ὁρθοδόξων Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς δύναται νὰ διαθέσῃ διὰ διαθήκης περὶ τῆς ὅλης περιουσίας αὐτοῦ ἢ ἂν ὀφείλῃ νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ νὰ διαθέσῃ μόνον περὶ τοῦ τρίτου τῆς περιουσίας του, καὶ ἂν αἱ περὶ τῆς ὅλης περιουσίας τοῦ διαθέτου διαθήκαι εἶναι ἰῆγκυροι.

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ὅτι ὁ τοιοῦτος δύναται καὶ δικαιούται νὰ διαθέσῃ περὶ τῆς ὅλης περιουσίας του καὶ αἱ περὶ ταύτης διαθήκαι εἶναι ἰῆγκυροι διὰ τοὺς ἐπομένους λόγους.

1ον Ἐν τῷ Τεσκερὲ τῆς 2 ὀκτωβρίου 1306 (1890) τῷ ἐκδοθέντι καὶ πρὸ τῆς λύσεως τοῦ προνομιακοῦ ζητήματος ἰδοὺ τί ἀναγινώσκομεν «ἰσχύει καὶ ἡ περισσότερον τοῦ τριτημορίου τῆς περιουσίας εἰς κληρονόμους καὶ ἄλλα πρόσωπα γενομένη διαθήκη κινητῆς περιουσίας καὶ κτημάτων καθαρῶς μουλκικῶν Αἱ περὶ καθαρῶς ἰδιοκτητῶν κτημάτων καὶ περὶ βακουφίων μου καταλίδικων διαθήκαι αἱ κατὰ τὴν τάξιν συντεταγμέναι καὶ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ ἡ

ἐν ταῖς Μητροπόλεσι κατακεχωρισμέναι ἐν τῷ Κώδικι καὶ ἐπικέκυρωμέναι εἶναι ἰῆγκυροι ἐν ᾧπασι τοῖς δικαστηρίοις».

2ον Καὶ ἐν τῇ Βεζυρικῇ ἐγκυκλίῳ τῆς 23 Δεμαζιουὺλ Ἀχῆρ 1308 (1891), ἥτις ἐγένετο ἐκ τῆς συναρμολογήσεως τῶν μέχρι τότε γραφέντων τεσκερέδων, ἐν οἷς εἶναι καὶ ὁ προμνησθεὶς τῆς 2 ὀκτωβρίου 1306 (1890) καὶ ἥτις ἔλυσεν τὸ προνομιακὸν ζήτημα ἀναγινώσκομεν τὰ κάτωθι. «Τόσον δὲ τὰ κινητὰ (μάλ), ὅσον καὶ τὰ ἀκίνητα (μούλκια) ἅτινα ἤθελε περιέχει ἡ διαθήκη, ἐκτὸς δημοσίων γαιῶν (ἐραζιὺ ἐμιριγιέ) καὶ βακουφίων, θέλουσιν ἄνευ ἀναμίξεως ἀφίεσθαι εἰς τὸν κληροδόχον ἥτοι εἰς τὸν ὑπὲρ οὗ διετέθησαν».

Καὶ ἐν τῇ διατάξει ταύτῃ οὐδεὶς γίνεται λόγος περὶ τοῦ τρίτου τῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου, ἀλλ' ἄνευ τοιαύτης διακρίσεως ρητῆς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κάμνῃ τις διακρίσεις ἐκεῖ, ἐνθα ὁ νόμος οὐδεμίαν τοιαύτην ποιεῖται διάκρισιν.

Ἐν Κωνστ)πόλει τῇ 20 Νοεμβρίου 1901.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

IX. Ἡρωτήθην, ἂν δύναται νὰ γίνῃ διαθήκη περὶ μουκαταλίδικων κτημάτων καὶ ἡ γενομένη περὶ τοιούτων κτημάτων εἶναι ἰῆγκυρος.

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐξῆς.

Κατὰ τὸν τεσκερὲ τῆς 2 ὀκτωβρίου (1306) 1890 ρητῶς λέγεται ὅτι αἱ περὶ μουκαταλίδικων διαθήκαι αἱ κατὰ τὴν τάξιν

συντέταγμένοι καὶ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ ἢ ἐν ταῖς Μητροπόλεσι κατακεχωρισμένοι ἐν τῷ Κώδικι καὶ ἐπικεκυρωμένοι εἶναι ἔγκυροι ἐν ᾧ πασι τοῖς δικαστηρίοις».

Ἡ ρητὴ ὁμως αὕτη διάταξις περὶ βακουφίων μουκαταλίδικων δὲν ἐπανελήφθη κατόπιν καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐγκυκλίῳ τῆς 23 Δζεμαζιοῦλ Ἀχῆρ 1308, ἣτις ἔλυσε τὸ προνομιακὸν ζήτημα, καὶ διὰ τοῦτο ἐθεωρήθη καταργηθεῖσα.

Οὕχ ἦγτον ἐπὶ τινα ἔτι χρόνον διαθήκαι περὶ βακουφίων μουκαταλίδικων ἐθεωροῦντο ἔγκυροι καὶ ἐξετελοῦντο σχετικῶς πρὸς ἀμπελώνας καὶ ἐλαιώνας ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ διατηρῶνται ἔτι ἐν αὐτοῖς κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διαθήκης τὰ κλήματα καὶ τὰ δένδρα, ἐνῶ δὲν ἐξετελοῦντο διαθήκαι περὶ ἀμπελώνων καὶ ἐλαιώνων μὴ ἐχόντων κλήματα, μηδὲ δέιδρα.

Ἐν τούτοις τὸ ζήτημα ρητῶς ἠγέρθη καὶ αὖθις καὶ τὸ Συμβούλιον τοῦ Κράτους ἠρωτήθη ἵν' ἀποφανθῇ εἰὰν γενόμενον διὰ διαθήκης κληροδοτήμα γηπέδου βακουφίου, ἐφ' οὗ ἐκτίσθη μουλκικὴ οἰκοδομή, εἶναι ἔγκυρον ἢ οὐχί.

Ἴδον πῶς ἀπεφάνθη τὸ Συμβούλιον τοῦ Κράτους.

Ἐπειδὴ ὁ κάτοχος τῶν μουλκικῶν οἰκοδομῶν εἶναι ἀπλοῦς ἐνοικιαστὴς τοῦ ἐδάφους, οὗτινος ἡ ιδιοκτησία ἀνήκει εἰς τὸ Βακούφιον, αἱ περὶ τοιούτων κτημάτων διαθήκαι γενόμεναι ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Μουτελῆ τοῦ Βακουφίου εἶναι ἄκυροι, ὡς εἶναι ἄκυροι καὶ αἱ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Μοντεβελῆ ἢ

τοῦ διαχειριστοῦ αὐτῶν γενόμεναι ὑποθήκαι ἢ δωρεαὶ μετὰ ζώντων.

Μετὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους διαθήκαι περὶ βακουφίων μουκαταλίδικων θεωροῦνται ἄκυροι καὶ δὲν ἐκτελοῦνται.

Ἐν Κωνστανπόλει τῇ 15 Ἰουνίου 1902.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

Ὑπεβλήθησαν ἡμῖν πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἐξῆς ζητήματα:

Ἡ Α. Κ. θανοῦσα κατέλιπε διαθήκην ὁλόγραφον, ἣτις εὑρέθη ἐν τῇ περιουσίᾳ τῆς μὴ ἐπικεκυρωμένη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου τῆς κοικίας τῆς ἐγεννήθησαν δὲ τὰ ἐξῆς ζητήματα.

1ον Ἡ διαθήκη αὕτη εἶναι ἄκυρος μόνον καὶ μόνον, διότι δὲν εὑρέθη κεκυρωμένη πρὸ τοῦ θανάτου τῆς διαθέτιδος συνφδὰ δῆθεν τῇ ἀπὸ 24 Δζεμαζιοῦλ Ἀχῆρ 1308 (1891) Βεζυρικῇ ἐγκυκλίῳ;

2ον Περὶ τοῦ κύρους ἢ μὴ τῆς τοιαύτης διαθήκης τίνα δικαστήρια εἶναι ἀρμόδια ἵν' ἀποφανθῶσι;

Ἴδον ἢ ἀπάντησις.

Ὡς πρὸς τὸ 1ον ζήτημα.

Οἱ φρονοῦντες ὅτι ἡ τοιαύτη ἀνεπικύρωτος διαθήκη εἶναι ἄκυρος στηρίζονται εἰς τὴν φράσιν τῆς προμνησθείσης «βουλουνοὺς βουλουνδουγὸν χαλδέ», ἣτις κατ' αὐ-

τοὺς ὑπονοεῖ ὅτι ἡ ἐπικύρωσις δέον νὰ ὑπάρχῃ πρὸ τοῦ θανάτου διὰ νὰ εὐρεθῇ μετὰ θάνατον ἐπικεκυρωμένη. Ἄν δὲν εὐρεθῇ, λέγουσιν, ἐπικεκυρωμένη, τὰ δικαστήρια δὲν θὰ δέχωνται ταύτην μεχκεμεδζέ μουτεμπέρ του- τουλμααδζακδὶρ καὶ πᾶν δικαστήριον καὶ αὐτὰ τὰ ἐμπορικὰ δύνανται νὰ κηρύξωσι τὴν τοιαύτην διαθήκην ἄκυρον. Ἄλλ' ἂν παραδεχθῇ τις τὴν ἐρμηνείαν ταύτην, ἴδου τίνα νομικὰ ἀτοπήματα καὶ τίνες παρανομίαι δύνανται νὰ ὑπάρξωσι.

α) Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἐδαφίου 1ου τῆς σχετικῆς παραγράφου περὶ διαθηκῶν γράφονται ρητῶς τὰ ἐξῆς ὡς βάσις τῶν περὶ διαθηκῶν διατάξεων «ἡ ἐξέτασις καὶ ἐξομάλυνσις τῶν εἰς αὐτὰς (τὰς διαθήκας) ἀναγομένων διαφορῶν εἶναι ἀνατεθειμένη δυνάμει τοῦ 3ου ἄρθρου τοῦ Πατριαρχικοῦ Κανονισμοῦ εἰς τὸ Μικτὸν Συμβούλιον».

Ἡ διάταξις αὕτη εἶναι γενική, ἄρα περιλαμβάνει πᾶσαν διαφορὰν περὶ διαθηκῶν μὴ ἐξηρημένην ρητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου· κατὰ συνέπειαν ἡ φράσις «θέλει εἶναι ἔγκυρος δικαστικῶς, ὅταν ἡ ἐπικεκυρωμένη» γεννῶσα διαφορὰν περὶ διαθηκῶν ὑπάγεται εἰς τὸ Μικτὸν Συμβούλιον, καθόσον ἂν παραδεχθῇ τις ὅτι ἡ διαφορὰ αὕτη ὑπάγεται εἰς τὰ δικαστήρια Νιζαμιέ πολιτικά, τότε ὑπάρχει ἀντινομία καὶ σύγκρουσις πρὸς τὴν γενικὴν τεθεῖσαν καὶ προμνησθεῖσαν ἀρχήν, καθ' ἣν ἂν τὸ Μικτὸν

Συμβούλιον ἀνήκει ἡ ἐξέτασις καὶ ἐξομάλυνσις τῶν περὶ διαθηκῶν διαφορῶν.

Ἡ σύγκρουσις αὕτη εἰς δύο διατάξεις τοῦ νόμου τόσον πλησίον ἀλλήλων δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ, ἀλλὰ δέον νὰ ἀρθῇ συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς ἐρμηνευτικῆς, πῶς δὲ γίνεται ἡ ἄρσις αὕτη, θὰ λεχθῇ κατωτέρω.

β) Ἐν τῇ διατάξει περὶ τῆς διαθήκης, ἣτις ἤθελε παρουσιασθῇ μὴ ἐπικεκυρωμένη δὲν ὑπάρχει ἡ φράσις πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου Καμπλέλ βιφίτ' ἐν τοιούτῃ περιπτώσει ἡ προσθήκη αὕτη εἶναι παράνομος καὶ ἐπάγεται διάκρισιν διαθήκης ἐπικεκυρωμένης πρὸ ἢ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου· ἀλλ' ἡ μὲν προσθήκη ἀποτελεῖ νομοθεσίαν, ἣτις δὲν ἐπιτρέπεται εἰς μὴ νομοθέτας καὶ ἐπομένως ἀδύνατος, ἡ δὲ παραδοχὴ διακρίσεως μὴ ὑπαρχούσης ἐν τῷ νόμῳ εἶναι ἀπαράδεκτος κατὰ τὴν γνωστὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου *ubil ex non distinguit, non possumus distinguere*.

Ἐκτὸς τούτων ἡ προμνησθεῖσα φράσις ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ τοῦ 1278 καὶ δὲν ἐπαυελήφθη ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ τοῦ 1308, ἣτις ἐτροποποίησε καὶ κατήργησεν ἐκείνην.

γ) Αἱ διατάξεις τοῦ νόμου περὶ ἀκυρότητός τινος δὲν ὑπάρχουσιν, ἂν δὲν ᾖναι ρηταί· ἄλλως ἂν ἡ ἀκυρότης δὲν διατάσσεται, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ τοιαύτη. Ὅσακις δὲ νόμος τις ὁρίζει τὰς συνεπεΐας διατάξεώς του τινος, αὗται μόνον

δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει, πᾶσα δ' ἄλλη συνέπεια φανταζομένη εἶναι ἀπαράδεκτος.* Ἄν ἐφαρμόσωμεν τὴν ἀρχὴν ταύτην εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν παρατηροῦμεν ὅτι ἐν τῇ περὶ διαθηκῶν διατάξει τῆς ἐγκυκλίου ὀρίζεται ρητῶς ὅτι ὑπαρχούσης διαθήκης ἐπικεκυρωμένης τὰ ἐν αὐτῇ διατιθέμενα πράγματα θέλουσιν ἄνευ ἀναμίξεως ἀφίεσθαι εἰς τὸν κληροδόχον. Ἐπεταὶ ἐντεῦθεν ὅτι, ὑπαρχούσης διαθήκης ἀνεπικυρώτου, χωρεῖ ἀνάμιξις περὶ τῶν διατιθέμενων πραγμάτων ἥτοι ὁ Καδῆς δύναται νὰ προβῇ εἰς τὴν καταγραφὴν αὐτῆς καὶ διανομήν, μέχρις οὗ παρουσιασθῇ διαθήκη ἐπικεκυρωμένη. Ἰδού λοιπὸν τίς εἶναι ἡ συνέπεια τῆς ἀνεπικυρώτου διαθήκης καὶ τοιουτοτρόπως ὁ νόμος δὲν εἶναι ἀντιφατικὸς πρὸς ἑαυτὸν καὶ πῶς αἶρεται ἡ ἀντίφασις πρὸς τὴν ἡγουμένην φράσιν τοῦ νόμου.

δ) Ἡ ἀντίφασις αὕτη καὶ ἀντινομία θὰ ὑπάρχῃ καὶ πρὸς τὸ ἐπόμενον ἐδάφιον τῆς αὐτῆς ἐγκυκλίου, ἐν ᾧ ρητῶς λέγεται ὅτι «αἱ περὶ κύρους καὶ αὐθεντίας τῆς διαθήκης προκύψουσιν διαφοραὶ θεωροῦνται κατὰ τὸ 3ον ἄρθρον τοῦ Πατριαρχικοῦ Κανονισμοῦ εἰς τὸ Μικτὸν Συμβούλιον.

Ἄλλ' ἂν τὰ δικαστήρια Νιζαμιέ ἀποφαίνωνται περὶ τοῦ ἀνδιαθήκη κεκυρωμένη ἢ μὴ πρὸ τοῦ θανάτου εἶναι ἄκυρος ἢ οὐχί, τότε ἐπέρχεται σύγκρουσις μετὰ τὸν

Μικτοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν δικαστηρίων Νιζαμιέ, ὡς συνέβη, ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν προκειμένην διαθήκην, ἣτις ἐκηρύχθη ἔγκυρος τελεσιδικῶς παρὰ τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου, ἐν ᾧ ἐκηρύχθη ἄκυρος παρὰ τοῦ Β' τμήματος τοῦ ἐμποροδικείου καὶ τοῦ ἐφετείου Κωνστ)πόλεως.

Τοιαύτην ἀντίφασιν τοῦ νόμου δὲν δύναται τις νὰ παραδεχθῇ καὶ εἶναι ἀδύνατος νομικῶς καὶ δέον νὰ ἀρθῇ. Ὁ νομοθέτης δὲν δύναται νὰ ᾔσῃ ὅσον ἐλαφρὸς, ὥστε νὰ κάμνῃ δύο ἀντιφατικὰς διατάξεις, τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης καὶ τόσον πλησίον πρὸς ἀλλήλας.

ε) Ὁ ἴδιος νόμος καθιεροῖ ἐν τῇ ἐπομένῃ παραγράφῳ τῆς αὐτῆς ἐγκυκλίου, τίνες διαφοραὶ διαθηκῶν δὲν ὑπάγονται εἰς τὰ Μικτὰ Συμβούλια, ἀλλ' εἰς τὰ δικαστήρια τοῦ Κράτους, μετὰ τὴν δὲ τῶν διαφορῶν τούτων δὲν ὑπάγεται ἡ ἐξαίρεσις, ἣν θέλουσιν τινες νὰ καθιερώσωσιν. Ὁ προσδιορισμὸς μάλιστα τῶν ἐξαιρέσεων τούτων εἶναι περιοριστικὸς καὶ ἀποκλείει πᾶσαν προσθήκην εἰς τοιαύτας ρητὰς ἐξαιρέσεις.

Ὡς πρὸς τὸ 2ον ζήτημα.

Αἱ περὶ κληρονομίας ἐκ διαθήκης ἢ ἐξ ἀδιαθέτου διαφοραὶ ὑπάγονται ἀποκλειστικῶς μόνον εἰς τὰ δικαστήρια τοῦ Σερῆ συνφδὰ καὶ τῇ ἀπὸ 17 Μαρτίου 1304 ἐγκυκλίῳ καταχωρηθείσῃ καὶ δι' ἱραδὲ μετ' ἀπόφασιν τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἐν τῇ ἐφημερίδι τῶν δικαστηρίων ἐν σελίδι 4861, ἐν ᾗ ρητῶς λέγεται ὅτι «ἀπε-

φασίσθη ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἵνα ἐξετάζωσι καὶ δικάζωσι τὰ μὲν δικαστήρια τοῦ Σερῆ περὶ διανομῆς κληρονομίας , . . . διαθηκῶν καὶ κληρονομίας, τὰ δὲ τακτικά (Νιζαμιέ), δικαστήρια περὶ ἐμπορικῶν καὶ ποινικῶν ὑποθέσεων, τόκων, ἀποζημιώσεων, ἐνοικίων ἐπαύλεων καὶ διαφορῶν προερχομένων ἐκ συμβολαίων.

Ἐκτὸς τούτων ἡ ἀρμοδιότης τῶν τακτικῶν δικαστηρίων (Νιζαμιέ) ἦτοι πολιτικῶν, ἐμπορικῶν καὶ ποινικῶν καθορίζεται ἀπὸ τὰς δικονομίας πολιτικῆν, ἐμπορικῆν καὶ ποινικῆν καὶ διακρίνεται ἀπὸ τῆς ἀρμοδιότητος τῶν δικαστηρίων τοῦ Σερῆ· ἐκεῖναι οὐδὲν λέγουσι περὶ διαθηκῶν, αἰτίνες εἶναι τῆς ἀποκλειστικῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Σερῆ ἐν γένει, ἀλλ' εἰς ταῦτα δὲν ὑπάγονται αἱ διαθήκαι τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, περὶ ὧν προβλέπει ἡ τελευταία παράγραφος τῆς Βεζυρικῆς ἐγκυκλίου τοῦ 1803 ὑπάγουσα ταύτας ἐνώπιον τῶν Μικτῶν Συμβουλίων τῶν Πατριαρχείων.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπὶ τῶν δύο ζητημάτων γνώμη ἡμῶν.

Ἐν Κωνσταντοπόλει τῇ 18 Ὀκτωβρίου 1903.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

XI. Ὑπεβλήθησάν μοι πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἐπόμενα·

Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1904 ἀπεβίωσεν ἐν Κ. ὁ Ι. Δ. ἄτεκνος, ἄνευ ἀνιόντων καὶ ἀδελφῶν καταλιπὼν διαθήκην, δι' ἧς ἐγκαθίστα γενικὸν κληρονόμον τὴν σύζυγόν του· ἡ διαθήκη αὕτη ἦτο ἐπικεκυρωμένη ὑπὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου τῆς Μητροπόλεως Σ. ἄνευ μαρτύρων. Ὁ Καδῆς ἀνεμίχθη εἰς τὴν κληρονομίαν θεωρήσας τὴν διαθήκην μὴ ἔγκυρον δικαστικῶς δι' ἑλλειψιν ἐπικυρώσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου· ἠρωτήθη, ἂν ἡ τοιαύτη ἑλλειψις ἦτο λόγος νόμιμος συνεπάγων τὴν ἀνάμειξιν τοῦ Καδῆ;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι καταφατικὴ ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους.

Ἐν τῇ § 9 τῆς περὶ διαθηκῶν Βεζυρικῆς ἐγκυκλίου τοῦ 1278 λέγεται ρητῶς περὶ ἐπικυρώσεως τῆς διαθήκης ὑπὸ Πατριάρχου ἢ Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου ἢ ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῶν, ἡ φράσις αὕτη τῶν ἐπιτρόπων αὐτῶν ὑπῆρχεν εἰς ὅλους τοὺς τεσκερέδες τοὺς ἀνταλλαγέοντας κατὰ τὴν γενομένην συζήτησιν κατὰ τετὸ 1884 καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1890 μέχρι τοῦ τελευταίου τεσκερὲ τοῦ Ἰανουαρίου 1891, ἐν ᾧ δὲν ἀπαντᾷ ἡ φράσις αὕτη παραλειφθεῖσα· ἀλλὰ κατὰ τὴν γνωστὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου πᾶν ὅτι ὑπάρχον ἐν τινι νόμῳ παρελείφθη ἐν τῷ νεωτέρῳ νόμῳ ἀντικαταστήσαντι ἐκεῖνον θεω-

ρεῖται ὡς καταργηθέν. Ἄν ἐφαρμόσωμεν τὴν ἀρχὴν ταύτην εἰς τὴν προκειμένην διαθήκην, ἢ ἐπικύρωσις διαθήκης παρὰ Ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου δὲν ἐκπληροῖ τὸν σκοπὸν τοῦ νόμου ἀπέναντι τῶν ἱεροδικείων.

Ἐν Κωνστ)πόλει τῇ 11 Μαρτίου 1904.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

XII ὑπεβλήθησάν μοι πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἑξῆς:

Ἀποθανόντος πρὸ δύο ἐτῶν τοῦ Χ. Γ. ὑπηκόου ὁθωμανοῦ ἐν Π. εὑρέθη μεταξὺ τῶν χαρτίων του διαθήκη ὁλόγραφος αὐτοῦ, γραφεῖσα ἐν Κ. πρὸ 30 ἐτῶν. Ὁ ἐνεργήσας τὴν σφράγισιν τῆς περιουσίας του συμβολαιογράφος παρέλαβε τὴν διαθήκην ταύτην καὶ ἔστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἡ διαθήκη αὕτη οὐδεμίαν ἔφερεν ἐπικύρωσιν Πατριαρχικὴν, Μητροπολιτικὴν ἢ Ἐπισκοπικὴν.

Ἐπὶ τῇ αἰγήσει τινὸς τῶν ἐν τῇ μνησθείσῃ διαθήκῃ κληροδόχων τὸ Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον ἐκήρυξε, τὴν διαθήκην ταύτην ἅτε ὁλόγραφον οὔσαν καὶ ἀπορρέουσαν ἀναμφισβητήτως ἐκ τῆς ἐλευθέρας θελήσεως τοῦ διαθέτου ἔγκυρον, ἀποδεκτὴν καὶ ἐκτελεστήν.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀποφάσεως ταύτης τινὲς τῶν ἐνδιαφερομένων κληροδόχων ἐνήργησαν συντηρητικὴν κατάσχεσιν ἐπὶ ἀκινήτου τινὸς περιουσίας τοῦ διαθέτου καὶ ἐκίνησαν ἐμπρο-

σθέσμως καὶ τὴν περὶ κύρους κατασχέσεως ἀγωγὴν.

Ἐζητήθη κατόπιν ἡ νομικὴ γνώμη μου κατὰ τὸ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἰσχύον δίκαιον περὶ διαθηκῶν ἐπὶ τῶν κάτωθι ζητημάτων.

1ον. Ἡ ἔλλειψις ἐπικυρώσεως διαθήκης ἐν Τουρκίᾳ ὑπηκόου ὁθωμανοῦ χριστιανοῦ ὀρθοδόξου παρὰ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου ἐπάγεται μόνη αὐτοδικαίως τὴν ἀκύρωσιν αὐτῆς, ἂν αὕτη εἶναι ἄλλως ἔγκυρος;

2ον. Ἡ ἔλλειψις μαρτύρων ἐν τῇ τοιαύτῃ ὁλόγραφῳ διαθήκῃ μὴ κεκυρωμένη παρὰ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου καθιστᾷ πάντως ἄκυρον τὴν διαθήκην ταύτην, ἂν ἄλλως εἶναι ἔγκυρος;

3ον. Τίνα δικαστήρια ἀποφαίνονται ἐν Τουρκίᾳ περὶ τοῦ κύρους πάσης κεκυρωμένης ἢ ἀνεπικυρώτου διαθήκης χριστιανοῦ ὀρθοδόξου, ὑπηκόου ὁθωμανοῦ;

Ὡς πρὸς τὸ 1ον ζήτημα.

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους.

Κατὰ γνωστὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου οὐδεμία ὑπάρχει ἀκυρότης οὐσιαστικὴ ἢ τυπική, ἅμα δὲν ἀπαντᾷ εἰδικὴ διάταξις τοῦ νόμου καθιεροῦσα τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην ἀκυρότητα.

Τοιαύτη τις διάταξις κηρύττουσα ἄκυρον τὴν ἐν Τουρκίᾳ γενομένην διαθήκην, ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι ἐπικυρωμένη παρὰ Πατριάρχου, Μητροπο-

πολίτου ἢ Ἐπισκόπου, δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῷ Ρωμαϊκῷ Βυζαντινῷ δικαίῳ τῷ ἰσχύοντι ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, οὕτε ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἡμῶν δικαίῳ· ἄλλως τε ἡ τοιαύτη ἐπικύρωσις ἀπαντῶσα ἐν τῷ πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἰσχύοντι δικαίῳ καὶ διατηρηθεῖσα καὶ κατόπιν μέχρι τῆς σήμερον σκοπὸν εἶχε κατ' ἀρχὰς φορολογικὸν συμφῶν τῷ Ἰουλίῳ νόμῳ de vicesima hereditatum, καταχωρουμένης τῆς διαθήκης καὶ ἐπικυρουμένης τῆς ὑπογραφῆς τοῦ διαθέτου ἐν τοῖς βιβλίοις κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ magister census οἰκονομικοῦ ὑπαλλήλου, εἶτα ὑπὸ τοῦ Νομάρχου ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῦ Ἐπαρχοῦ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις συμφῶνως τῇ Νε. Λε. 44 καὶ κατόπιν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου ἢ Ἡγουμένου Πανδ. (29.3) 30 καὶ Βασ. (35.6) 3. Ἡ τοιαύτη καταχώρησις ἐλέγετο *insinuatio*. Μετὰ τὸ 1453 ἡ ἐπικύρωσις αὕτη ἐγένετο παρὰ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου Βεζ. ἐγκ. τοῦ 1891. «Ἡ διαθήκη ἢ παρουσίαζομένη ἐν τῇ περιουσίᾳ χριστιανοῦ... θέλει εἶναι ἔγκυρος δικαστικῶς, ὅταν ἢ ἐπικυρωμένη ὑπὸ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου».

Ἡ λέξις δικαστικῶς ἐνταῦθα σημαίνει ἀπέναντι τῶν δικαστηρίων τοῦ Κράτους καὶ παρέχει τὸ πλεονέκτημα, ὅτι, ἅμα ὑπάρχῃ τοιαύτῃ ἐπικύρωσις διαθήκης τινός, οὐδεμία θὰ γίνηται ἀνάμιξις τῶν ἱεροδικείων εἰς τὴν τοιαύτην κληρονομίαν «τόσον τὰ κινητὰ (μὰλ) ὅσον καὶ τὰ ἀκίνητα (μούλκια) ... θέ-

λουσιν ἀφίεσθαι ἄνευ ἀναμίξεως ... εἰς τὸν ὑπὲρ οὗ διετέθησαν»· κατὰ συνέπειαν ἀπαγορεύεται πᾶσα σφράγισις, ἀπογραφή, πώλησις καὶ διανομή τῆς τοιαύτης κληρονομίας κατὰ τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον, οὕτως αἱ διατάξεις διαφέρουσι πολὺ τῶν τοῦ Πατριαρχικοῦ δικαίου.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι, ἂν ἡ προμνησθεῖσα ἐπικύρωσις ἐλλείπῃ, ἡ διαθήκη οὐχ' ἦτον ὑπάρχει, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὸ τεκμήριον τοῦ κύρους αὐτῆς ἀπέναντι τῶν δικαστηρίων τοῦ Κράτους καὶ τὰς ἐκ τοῦ τεκμηρίου τούτου ἀναγραφείσας συνεπείας, ἐπομένως δύναται νὰ γείνη ἡ ἀπογραφή κλπ. τῆς τοιαύτης κληρονομίας καὶ δὲν θὰ σταματήσῃ εἰμὴ ἀφ' οὗ ἡ διαθήκη ἐπικυρωθῇ, ἂν συνενοῖ τοὺς ἀπαιτούμενους ὅρους, ὑπὸ τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ εὐρέθῃ αὕτη, καὶ κηρυχθῇ ὑπὸ τούτου ἔγκυρος, ἀποδεκτὴ καὶ ἐκτελεστή. Πατρ. Ὁδ. Τοιαύτη ἀεὶ εἶναι καὶ ἡ νομολογία τῶν Πατριαρχείων.

Ὡς πρὸς τὸ 2ον ζήτημα.

Καὶ ταῦθα ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ. Ἴδου διὰ τί. Κατὰ τὴν ἤδη κρατοῦσαν ἀρχὴν τοῦ δικαίου περὶ διαθηκῶν πᾶς πανηγυρικὸς τύπος αὐτῶν (*ad solennitatem*) κατηργήθη καὶ οἱ διάφοροι τύποι χρησιμεύουσιν ὥς μέσα ἀποδείξεως (*ad probationem*). Τοιούτῳ τρόπῳ καὶ ἡ ἐν τῇ διαθήκῃ καὶ ὑπ' αὐτὴν ὑπαρξίς μαρτύρων

δὲν εἶναι ἀπαραίτητος ὁρος πρὸς ὑπαρξιν ἐγκύρου διαθήκης. Τὴν ἀρχὴν ταύτην καθιέρωσε καὶ ἡ σταθερὰ καὶ ὁμόφωνος νομολογία τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τῶν Πατριαρχείων διὰ τὰ ζητήματα τῆς ἀρμοδιότητός του.

Ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι καὶ δικαία καὶ λογικὴ καὶ νόμιμος, καθόσον, ὅταν τις μόνος του γράφῃ καὶ ὑπογράψῃ τὴν διαθήκην του, ἐκτὸς εἰὰν ὑπάρχῃ βία ἢ ἀπάτη ἢ πλαστογραφία, ἢ γραφὴ καὶ ὑπογραφή του ἀποδεικνύουσι τὴν ἐλευθέραν καὶ ἀνεπηρέαστον βούλησιν τοῦ διαθέτου, κατὰ κατὰ συνέπειαν ἡ τοιαύτη διαθήκη του δέον νὰ ᾔναι σεβαστὴ ἅ τε ἀποκλείουσα πᾶσαν ἐναντίαν ἀμφισβήτησιν.

Ὡς πρὸς τὸ 3ον ζήτημα.

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ὅτι μόνον τὰ Μικτὰ Ἐκκλησιαστικὰ Δικαστήρια ἀποφαίνονται περὶ τοῦ κύρους πάσης διαθήκης ὀρθοδόξου χριστιανοῦ κατὰ τὰς ρητὰς διατάξεις τῆς Βεζυρικής ἐγκυκλίου τοῦ 1306 (1891) § 4. ἐδ. 1. «ἡ ἐξέτασις καὶ ἐξομάλισις τῶν εἰς αὐτὰς (τὰς διαθήκας) ἀναγομένων διαφορῶν εἶναι ἀνατεθειμένη δυνάμει τοῦ 3ου ἀρθρου τοῦ περὶ καθηκόντων τοῦ Δ. Ε. Συμβουλίου κεφαλαίου τοῦ Πατριαρχικοῦ Κανονισμοῦ καὶ κατωτέρω ἐδ. 2. « Αἱ ἐκ τῶν διαθηκῶν τούτου μεταξὺ κληρονόμων ἢ τοῦ κηδεμόνος τῶν ἀνηλίκων ἀναφυησόμεναι ἢ αἱ περὶ κύρους καὶ

αὐθεντίας τῆς διαθήκης προκύψουσαι διαφοραὶ θεωροῦνται ἐν μὲν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ Συμβουλίῳ τούτῳ, ἐν δὲ ταῖς Νομαρχίαις ἐν τοῖς Μητροπολιτικοῖς Συμβουλίοις». Κατ' ἐξαίρεσιν δ' ἀποφαίνονται μόνον τὰ πολιτικὰ δικαστήρια «ἄντινες τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ κληρονόμων ἀνήκωσιν εἰς Κοινότητα μὴ ὀρθόδοξον ἢ ἦναι ἀλλοδαποὶ ἢ πρόκειται ἐν τῇ διαθήκῃ περὶ βακουφίων ἢ δημοσίων γαιῶν ἢ περὶ διεκδικήσεως κινητῆς ἢ ἀκινήτου περιουσίας. Βεζ. ἐγκ. § 4 Ἐδ. 3.

Ἐπεταὶ ἐντεῦθεν, ὅτι ἡ ἀξίωσίς τινων ὅτι διαθήκη ἀνεπικύρωτος ἀποκλείεται τῆς δικαιοδοσίας τῶν Μικτῶν ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων τῶν Πατριαρχείων εἶναι νόμῳ ἀστήρικτος.

Τοιαῦταί εἰσιν αἱ ἐπὶ τῶν ἄνωθι τριῶν ζητημάτων γνώμαί μου κατὰ τὸ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἰσχύον δίκαιον.

Ἐν Κων] πόλει τῇ 16 Αὐγούστου 1913.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

XIII. Ὑπεβλήθησαν ἡμῖν τὰ ἐξῆς·

Ὁ Ν. Π. διὰ διαθήκης του γραφείσης παρ' ἄλλου καὶ ὑπογραφείσης παρ' αὐτοῦ ἐπὶ παρουσία τριῶν ἢ ἐπτὰ μαρτύρων ἐγκατέστησε κληρονόμον του τὸν ἐκ τῆς μονογενοῦς θυγατρὸς του Χ. προαποβιωσάσης ἐγγονόν του. Τὴν διαθήκην ταύτην προσέβαλεν ἐπὶ ἀκυρότητι ὁ ἀδελφὸς τοῦ διαθέτου. Ἠγήθη ἡ γνώμη ἡμῶν ἐπὶ τῶν ἐξῆς ζητημάτων.

1ον Δικαιοῦται ὁ ἀδελφός τοῦ διαθέτου νὰ προσβάλλῃ ὡς ἄκυρον τὴν ὑπὸ κρίσιν διαθήκην μὴ ὦν κληρονόμος αὐτοῦ κατὰ τὸ Βυζαντινὸν δίκαιον ;

2ον. Ἡ ὑπὸ κρίσιν διαθήκη γονέως πρὸς τέκνον μὴ ἔχουσα γεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ κληρονόμου εἶναι ἄκυρος ;

3ον. Ἡ ὑπὸ κρίσιν διαθήκης ἂν θεωρηθῇ κοινή διαθήκη, εἶναι ἔγκυρος, ἂν φέρῃ τὰς ὑπογραφὰς τριῶν μαρτύρων ὁμολογούντων ὅτι ὑπέγραψαν ὁμοῦ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ καὶ δύο ἄλλων δηλούντων ὅτι ὑπέγραψαν κατὰ διαφόρους χρόνους καὶ δύο ἄλλων καταθετόντων ὅτι δὲν γνωρίζουσιν ἂν ἦναι ἡ ὑπογραφή τοῦ διαθέτου ;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐξῆς :

Ὡς πρὸς τὸ 1ον ζήτημα καταφατικῇ.

Κατὰ τὰ ἄρθρα τῶν ὁδ. 5 καὶ 92 ἵνα ἢ τις διὰ δικὸς δέον νὰ ἔχῃ ἰδιωτικὸν ἀπαιτητὸν δικαίωμα καὶ νόμιμον συμφέρον· κατὰ τὰς διατάξεις ταύτας ὁ ἀδελφός τοῦ διαθέτου μὴ ὦν κληρονόμος αὐτοῦ ἐξ ἀδιαθέτου, ἅτε ὑπάρχοντος ἐγγονοῦ τοῦ διαθέτου ἐκ θυγατρὸς αὐτοῦ προαποβιωσάσης Νε. 117 κεφ. 10 δὲν δύναται νὰ προσβάλλῃ τὴν διαθήκην τοῦ ἀποβιώσαντος ἀδελφοῦ του· κατὰ τινος ὅμως ἐπειδὴ πιπτούσης τῆς διαθήκης, ὑπέρχεται ἡ ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχή, ἣτις ρυθμίζεται κατὰ τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον, καθ' ὃ ὁ ἀδελφός τινος θανόντος ἀποκλείει τὸν ἐκ θυγατρὸς τούτου ἐγγονόν του, ὁ ἀδελφός τούτου ἔχει δικαίωμα καὶ νόμιμον συμφέρον νὰ προσβάλλῃ

τὴν διαθήκην του· ὀρθότερα φαίνεται ἡ γνώμη αὕτη, ἀλλὰ τότε πρέπει νὰ δεχθῶμεν καὶ τὸν σύζυγον ὡς κληρονομοῦντα τὴν σύζυγόν του, ἢ κληρονομοῦσιν οἱ ἐξ ἀδιαθέτου συγγενεῖς της, ὧν μεταξὺ εἶναι καὶ ὁ σύζυγος κατὰ τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον.

Ὡς πρὸς τὸ 2ον ζήτημα.

Ἡ διατύπωσις ἵνα ὁ διαθέτης γράφῃ ἰδιοχείρως τὸ ὄνομα τοῦ κληρονόμου τέκνου του, ὅπως ἢ ἔγκυρος ἡ διαθήκη του δένειναι πλέον ἐν ἰσχύϊ, ὡς οὕσα πανηγυρικὸς τύπος, ὅστις κατηργήθη μετὰ τῶν ἄλλων τοιούτων τύπων. Ἀλλως ἀντὶ ὁ πατήρ νὰ ἔχῃ προνόμιον διὰ τὴν διαθήκην του ὑπὲρ τῶν τέκνων του, θὰ εἶχε μειονεκτήματα καὶ ἡ διαθήκη του θὰ ἦτο κατωτέρα τῆς κοινῆς διαθήκης, ὅπερ εἶναι ἀπαράδεκτον. Ἐκτὸς τούτου τὸ μόνον παρατηρούμενον διὰ τὸ κύρος τῆς διαθήκης εἶναι νὰ ἐκφράζῃ τὴν γνησίαν βούλησιν τοῦ διαθέτου, ἀναμφισβητήτως δὲ τοιαύτη εἶναι ἡ τοῦ πατρὸς διαθήκη ὑπὲρ τῶν τέκνων του.

Ὡς πρὸς τὸ 3ον ζήτημα.

Ἡ διαθήκη αὕτη θεωρητέα ὡς ἔγκυρος, ἀφ' οὗ κατὰ τὴν 43 τοῦ Λέοντος ἡ διαθήκη τινὸς φέρουσα καὶ τρεῖς μάρτυρας εἶναι ἔγκυρος.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων γνώμη μου.

Ἐν Κωνσταντινῇ τῇ 6 Ὀκτωβρίου 1901.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

XIV. Ὁ μακαρίτης Μητροπολίτης Π. διὰ διαθήκης του διέθεσε τὴν ἀπὸ τοῦ πατρός του περιελθοῦσαν αὐτῷ κληρονομίαν ὑπὲρ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ Μ. καὶ Ν.

Ἡρωτήθην, ἂν ἡ τοιαύτη διαθήκη εἶναι ἔγκυρος καὶ νόμιμος :

Ἡ ἀπάντησις εἶναι καταφατική·

Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου προβλέπει τὸ ἀρθ. 10 τοῦ Πατρ. Καν. ἔχον ὡς ἐξῆς: § 8. Ἐὰν δὲ ὁ ἀποθανὼν ἔχῃ περιουσίαν τινὰ ἐκ συγγενικῆς κληρονομίας ἀποδεδειγμένης, ἡ διαθήκη αὕτη θέλει ἔχει τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχύν.

Ἀποδεδειγμένου ὄντος, ὅτι ἡ κληρονομία περὶ ἧς ἡ διαθήκη εἶναι πατρική, νομίμως καὶ ἔγκυρως συνετάχθη ἡ προκειμένη διαθήκη καὶ εἶναι αὕτη ἔγκυρος καὶ ἐκτελεστή.

Ἐν Κωνσ(τ)πόλει τῇ 18 Ἰανουαρίου 1903.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

XV. Ὑπεβλήθησαν ἡμῖν τὰ ἐπόμενα ζητήματα

1ον Κατὰ τίνα συντάσσονται νόμον αἱ διαθήκαι τῶν ἐν Τουρκίᾳ Χριστιανῶν Ὁρθοδόξων ;

2ον Εἶναι ἔγκυρος ἡ διαθήκη τοῦ Α. Α. ἀγραμμάτου κατοίκου τῆς κωμοπόλεως Α . . . ἐν Κ . . . γεγραμμένη ὑπὸ τρίτου προσώπου καὶ ἔχουσα τρεῖς ὑπογραφὰς μαρτύρων ;

3ον Ἰσχύει ἡ ἔνορκος δήλωσις τοῦ ἱερομονάχου Ι . . . ἐνώπιον τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου . . . γενομένη τῇ 27 Ἰανουαρίου 1907 περὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ἀνωτέρω διαθήκης ;

4ον Κατὰ τοὺς κειμένους ὀθωμανικοὺς νόμους τί ἰσχύει περὶ τοῦ τύπου τῶν διαθηκῶν καὶ πῶς συντάσσονται αὗται ;

Ἴδου ἡ ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν ἀπάντησις.

Ὡς πρὸς τὸ 1ον ζήτημα.

Κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου τὰς ἰσχυούσας ἐν ἐκάστῳ Κράτει τὸ ἐξ ἀδιαθέτου καὶ τὸ ἐκ διαθήκης κληρονομικὸν δίκαιον ρυθμίζονται ὑπὸ τοῦ γενικοῦ νόμου τοῦ Κράτους.

Τῶν ἀρχῶν τούτων ἰσχυουσῶν καὶ ἐν Τουρκίᾳ, ἡ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομία παντὸς ὑπηκόου Ὁθωμανοῦ Μουσουλμάνου ἢ μὴ ρυθμίζεται κατὰ τὸν ἱερὸν Μουσουλμανικὸν νόμον τοῦ Σερῆ· τοῦτ' αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὴν ἐκ διαθήκης κληρονομίαν αὐτοῦ μὲ μίαν μόνην ἐξαίρεσιν τὴν ἐπομένην ὑπὲρ τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανῶν ὀρθοδόξων ὑπηκόων ὀθωμανῶν, ὧν ἡ διαθήκη συντάσσεται κατὰ τὸ ἐν τοῖς ὀρθοδόξοις Πατριαρχείοις τῆς Ἀνατολῆς ἰσχύον Βυζαντινὸν δίκαιον καὶ πᾶσα διαφορά περὶ τοῦ κύρους καὶ αὐθεντίας τῶν διαθηκῶν αὐτῶν δικάζεται ἐνώπιον τῶν Μικτῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων τῶν Πατριαρχείων αὐτῶν, Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν.

Ἡ ἐξαίρεσις αὕτη ἀποτελοῦσα προνόμιον ἀναγνωρισθὲν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπεκυρώθη ὑπὸ τοῦ πολλοῦ κατακτητοῦ αὐτῆς καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ Σουλτάνων καὶ τοῦ νῦν Σουλτάνου διὰ τῆς ἀπὸ 23

Δζεμαζούλ'Αχὴρ 1308 (22 Ἰανουαρ. 1306) 1891
Βεζυρικῆς ἐγκυκλίου κεκυρωμένης δι' Αὐτοκρα-
τορικοῦ Διατάγματος καὶ ἐχούσης σχετικῶς
πρὸς τὰς διαθήκας τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν
ὑπηκόων ὀθωμανῶν ὡς ἐξῆς :

« Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸ ζήτημα τῶν διαθη-
κῶν, καίτοι τοῦτο εἶναι ἀστικῆς τάξεως . . . , ἡ
ἐξένασις καὶ ἐξομάλυνσις τῶν εἰς αὐτὰς ἀναγο-
μένων διαφορῶν εἶναι ἀνατεθειμένη δυνάμει τοῦ
3ου ἄρθρου τοῦ περὶ καθηκόντων τοῦ Δ. Ε. Μ.
Συμβουλίου κεφαλαίου τοῦ Πατριαρχικοῦ
Κανονισμοῦ εἰς τὸ εἰρημένον Συμβούλιον. . . Αἱ
δὲ ἐκ τῶν διαθηκῶν τούτων μεταξὺ κληρονόμων
ἢ τοῦ κηδεμόνος τῶν ἀνηλίκων ἀναφυησόμεναι ἢ
αἱ περὶ κύρους καὶ αὐθεντίας τῆς διαθήκης προ-
κύψουσαι διαφοραὶ θεωροῦνται κατὰ τὸ 3ον
ἄρθρον τοῦ περὶ Μικτοῦ Συμβουλίου κεφαλαίου
τοῦ Πατριαρχικοῦ Κανονισμοῦ ἐν μὲν Κων-
σταντινουπόλει ἐν τῷ Συμβουλίῳ τούτῳ, ἐν δὲ
ταῖς Νομαρχίαις ἐν τοῖς Μητροπολιτικοῖς
Συμβουλίοις »

Ἐν τῷ μνημονευομένῳ τρίτῳ ἄρθρῳ ἀναγι-
νώσκονται τὰ ἐξῆς :

Ἄρθ. Γ'. Τὸ εἰρημένον Συμβούλιον
θέλει ἐξετάζει ὡς καὶ τὰς περὶ διαθηκῶν
. συμβαινούσας διαφοράς »

Ἰδὲ καὶ Κοινοποίησιν ἐπίσημον τῆς ἐν Παρι-
σίῳ Ὀθωμανικῆς πρεσβείας ἀπὸ 21 Δεκεμβρίου
1901 καὶ ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δι

καιοσύνης τοῦ 1905 καταχωρηθεῖσαν ἀνωτέρω.

Ἐπεταὶ ἐκ τούτων ὅτι αἱ διαθήκαι τῶν
ὀρθοδόξων χριστιανῶν ὑπηκόων ὀθωμανῶν ἐν
Τουρκίᾳ συντάσσονται κατὰ τὸ ἐν Πατριαρ-
χείοις ἰσχύον Βυζαντινὸν δίκαιον.

Ὡς πρὸς τὸ 2ον ζήτημα.

Κατὰ τὴν Νεαρὰν 43 τοῦ Αὐτοκράτορος
Λέοντος « θεσπίζομεν τοίνυν καὶ τὸν
ἀριθμὸν δὲ τῶν μαρτύρων οὐ μόνον ἄχρι τῶν
πέντε περιορίζομεν, ἀλλ' ἐν τόποις, ἐν οἷς, ὡς
εἰκός, συμβαίνει σπάνιν ἀνδρῶν εἰς μαρτυρίαν
ἀξίων εἰσιέναι καὶ μέχρι τριῶν φθάνοντα τὸ
τὸ εὐαπόδεκτον ἔχειν καὶ εἶναι ἀθετήσεως κρείτ-
τω τὴν μαρτυρίαν. »

Κατὰ ταύτην ὅθεν ἡ προμνησθεῖσα διαθήκη
τῆς Α. Α. εἶναι ἔγκυρος.

Ἄλλως τε κατὰ τὰς περὶ διαθηκῶν κρατού-
σας ἀρχὰς ἐν τῷ νεωτέρῳ Βυζαντινῷ δικαίῳ καὶ
κατὰ τὴν νομολογίαν τῶν Μικτῶν Ἐκκλησια-
στικῶν Συμβουλίων πᾶσα διαθήκη θεωρεῖται
ἔγκυρος, ἐφ' ὅσον τὸ δικαστήριον πείθεται περὶ
τῆς γνησιότητος αὐτῆς καὶ οὐδεὶς πανηγυρικὸς
τύπος ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἔγκυρον σύστασιν
αὐτῶν. Ἰδὲ ἀπόφασιν Μικτοῦ Συμβουλίου

Ὡς πρὸς τὸ 3ον ζήτημα.

Κατὰ τοὺς νόμους 4 Βασ. (35.6) ὅτε διαθήκη
ἐν πρώτοις ἀνοίγεται, διὰ τοῦ δικαστοῦ ἀναγ-
κίζονται παρεῖναι οἱ μάρτυρες καὶ τὰς οἰκείας

ἐπιγινώσκειν σφραγίδας. Κατὰ συνέπειαν ἐφ' ὅσον ἡ ἔνορκος μαρτυρία τοῦ ἱερομονάχου Ἰ. . . δύναται νὰ χρησιμεύσῃ περὶ τοῦ περιεχομένου τῆς διαθήκης, εἶναι ἔγκυρος ἐπαναλαμβανομένη ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου δικαστοῦ.

Ὡς πρὸς τὸ 4ον ζήτημα.

Κατὰ τὸν ἱερὸν Μουσουλμανικὸν νόμον ἡ διαθήκη παντὸς ὑπηκόου ὀθωμανοῦ Μουσουλμάνου καὶ μὴ, πλὴν χριστιανοῦ ὀρθοδόξου, δύναται νὰ γείνη προφορικῶς ἐπὶ παρουσίᾳ δύο τοῦλάχιστον μαρτύρων ἢ ἐγγράφως διὰ δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου ἐνώπιον δύο τοῦλάχιστον μαρτύρων, οἵτινες νὰ ἐπιβεβαιώσωσιν αὐτὴν ἐνώπιον τῶν ἱερῶν δικαστηρίων ἢ διὰ γνωστῶν σημείων διὰ τοὺς κωφαλάλους ἢ διὰ πρόσωπα στερηθέντα τῆς φωνῆς συνεπείᾳ ἀσθενείας ἐπὶ παρουσίᾳ δύο τοῦλάχιστον μαρτύρων.

Τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ ἐπὶ τῶν ἄνωθι ζητημάτων γνώμη ἡμῶν.

Ἐν Κων]πόλει, τῇ 12 Μαΐου 1906.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

XVI. Ὑπεβλήθη ἡμῖν πρὸς γνωμοδότησιν τὸ ἐξῆς ζήτημα.

Ὁ Π. Ν. ἀνεψιὸς τοῦ Α. Ν. καταλιπόντος σύζυγον καὶ τέκνα τέσσαρα προαποβιώσαντος υἱοῦ του, ὧν δύο ἄρρενα καὶ δύο θήλεα, καὶ ἐγκαταστήσαντος διὰ διαθήκης του κληρονόμους του

τὴν ἐπιβιοῦσαν σύζυγόν του καὶ τοὺς τέσσαρας ἐξ υἱοῦ ἐγγόνους του, δικαιούται νὰ προσβάλλῃ τὴν προμνηθεῖσαν διαθήκην του :

Ἡ γνώμη ἡμῶν εἶναι ἀρνητικὴ διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους.

Κατὰ τὸ ἄρθ. 1 τῶν ὁδηγιῶν ἵνα εἰσαγάγῃ τις δίκην ἐνώπιον ἐκκλησιαστικοῦ τινος δικαστηρίου δεόν νὰ ἔχῃ ἰδιωτικὸν ἀπαιτητὸν δικαίωμα ὑπαγόμενον εἰς τὴν ἀρμοδιότητα αὐτοῦ, κατὰ δὲ τὸ ἄρθ. 93 ἵνα ἢ τις διάδικος δεόν νὰ ἔχῃ νὰ ὑπερασπίσῃ ἴδιον νόμιμον συμφέρον καὶ δίκαιον.

* Ἄν ἐφαρμόσωμεν τὰ ἄρθρα ταῦτα εἰς τὴν προκειμένην ἀγωγὴν τοῦ Π. Ν., θὰ ἴδωμεν ὅτι οὗτος δὲν ἔχει οὐδέτερον τῶν ἐν τοῖς μνησθεῖσιν ἄρθροις μνημονευθέντων προσόντων οὔτε κατὰ τὸ Ρωμαϊκὸν Βυζαντινὸν δίκαιον, οὔτε κατὰ τὸ Μουσουλμανικόν.

Ἴδου πῶς.

Κατὰ τὸ Ρ. Δ. αἱ τάξεις τῶν κληρονόμων ἐξ ἀδιαθέτου εἶναι τέσσαρες, ὧν ἡ ἡγουμένη ἀποκλείει τὴν ἐπομένην ἥτοι 1η ἢ τῶν κατιόντων τοῦ θανόντος ἐπ' ἄπειρον μὲ τὸ δικαίωμα ἐκπροσωπήσεως τῶν ἀποβιωσάντων γονέων αὐτῶν ὑπὸ τῶν τέκνων αὐτῶν· μετ' αὐτῶν δὲ συντρέχει καὶ ἡ ἄπορος καὶ ἄπροικος αὐτοῦ χήρα· 2α ἢ τῶν ἀνιόντων καὶ ἀμφιθαλῶν ἀδελφῶν καὶ ἀδελφῶν καὶ τῶν τεκνῶν αὐτῶν, μετ' αὐτῶν δὲ συντρέχει καὶ ἡ ἄπορος καὶ ἄπροικος χήρα·

3η ἡ τῶν ἑτεροθαλῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν, συντρεχούσης αὐτοῖς καὶ τῆς ἀπόρου καὶ ἀπροίκου χήρας καὶ 4η ἡ τῶν λοιπῶν πλαγίων συγγενῶν ἤτοι ἀνεψιῶν καὶ ἐξαδέλφων. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου λοιπὸν ὁ Π. Ν. ἀνεψιὸς τοῦ διαθέτου ὑπάγεται εἰς τὴν 4ην τάξιν τῶν κληρονόμων τούτου καὶ ἀποκλείεται ἀπὸ τοὺς ἐγγόνους τοῦ διαθέτου, οἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τὴν 1ην τάξιν. Ἐπομένως μὴ ὢν κληρονόμος τοῦ διαθέτου μὴδ' ἔχων δικαίωμα ἀπαιτητὸν δὲν δὲν δύναται νὰ ᾔῃναι διάδικος εἰς δίκην προσβολῆς τῆς διαθήκης ἐπὶ ἀκυρότητι αὐτῆς.

Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ κατὰ τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον, οὗτινος αἱ τάξεις τῶν κληρονόμων ἐξ ἀδιαθέτου εἶναι 9, ὧν ἡ ἡγούμενη ἀποκλείει τὴν ἐπομένην ἤτοι 1η ἡ τῶν τέκνων τοῦ θανόντος, συντρεχόντων αὐτοῖς τοῦ πατρός, τῆς μητρὸς καὶ (τοῦ) τῆς συζύγου αὐτοῦ κατὰ διαφόρους μερίδας, 2α ἡ τοῦ πατρός, συντρεχόντων αὐτῷ τῆς μητρὸς καὶ (τοῦ) τῆς συζύγου αὐτοῦ κατὰ διαφόρους μερίδας, 3η ἡ τῶν ἀμφιθαλῶν ἀδελφῶν τοῦ θανόντος, συντρεχουσῶν αὐτοῖς τῆς μητρὸς καὶ συζύγου αὐτῶν· 4η ἡ τῶν ὁμοπατρίων ἀδελφῶν, συντρεχουσῶν αὐτοῖς τῆς μητρὸς καὶ συζύγου, 5η ἡ τῶν λοιπῶν πλαγίων συγγενῶν ἐξ ἀρρενογονίας μέχρις ἐξαντλήσεως αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ οἱ ἀνεψιοὶ ἤτοι τέκνα ἀδελφῶν καὶ πρῶτοι καὶ λοιποὶ ἐξαδέλφοι πάντες ἄρρενες, 6η ἡ τῶν λοιπῶν πλαγίων συγγενῶν ἐκ θηλυγονίας ἤτοι τέκνα θυγατέρων

καὶ τέκνα αὐτῶν μέχρις ἐξαντλήσεως, 7η ἡ (τοῦ) τῆς συζύγου, 8η ἡ τοῦ ἐκ διαθήκης κληροδόχου καὶ 9η ἡ τοῦ δημοσίου.

Καὶ ἐνταῖθα λοιπὸν ὁ Π. Ν. ἀνεψιὸς τοῦ διαθέτου ἤτοι τέκνον ἀδελφοῦ ὑπάγεται εἰς τὴν 5ην τάξιν τῶν κληρονόμων αὐτοῦ καὶ ἀποκλείεται ἀπὸ τοὺς ἐξ υἱοῦ ἐγγόνους τοῦ διαθέτου, οἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τὴν 1ην τάξιν τῶν κληρονόμων αὐτοῦ. Ἐπομένως ὁ Π. Ν. μὴ ὢν κληρονόμος τοῦ διαθέτου μὴδ' ἔχων ἀπαιτητὸν δικαίωμα δὲν δύναται νὰ ᾔῃναι διάδικος εἰς δίκην προσβολῆς τῆς διαθήκης περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπὶ ἀκυρότητι αὐτῆς, καθ' ὅσον, καὶ ἀκυρουμένης τῆς διαθήκης, οὐδὲν ἔχει νὰ κερδίσῃ ὁ Π. Ν.

Ἐν Κων]πόλει, τῇ 28 Ἰανουαρίου 1907.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

XVII· Ὁ Β. Σ. διὰ διαθήκης τοῦ ὁλογράφου κατατεθείσης εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἐνεκατέστησε τὴν σύζυγόν του Α. Σ. γενικὸν κληρονόμον του ἐφ' ἀπάσης τῆς οἰαςδήποτε κινητῆς καὶ ἀκινήτου μουλκικῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ μεταξὺ ταύτης ὑπῆρχε καὶ ἐν μεταλλεῖον τζίγκου κείμενον ἐν τῷ Νόμῳ Τ., ἡ εἰρημένη κληρονόμος τοῦ Β. Σ. μετὰ τὸν θάνατον τούτου καὶ τὴν δημοσίευσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς διαθήκης αὐτοῦ ἀρμοδίως, ἐζήτησε α) τὴν ἄρσιν τῶν σφραγίδων, αἵτινες ἐτίθησαν εἰς τὸ γρα-

φείον τοῦ διαθέτου καὶ β) τὴν εἰς τὸ ὄνομά της ἐγγραφὴν τοῦ προμνησθέντος μεταλλείου ἐνώπιον τοῦ ὑπουργείου τῶν Μεταλλείων καὶ Δασῶν.

Πρὶν ἢ προβῇ ἡ εἰρημένη κληρονόμος εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν δύο ἀνωτέρω αἰτήσεών της, ὑπέβαλεν ἡμῖν τὰ κάτωθι ζητήματα καὶ ἐζήτησε τὴν περὶ αὐτῶν γνώμην ἡμῶν.

1ον Ἡ γενομένη σφράγισις, ὑπαρχούσης διαθήκης κεκυρωμένης, εἶναι νόμιμος καὶ πῶς δύναται ν' ἀρθῇ;

2ον Τὰ μεταλλεῖα δύνανται νὰ διατεθῶσι διὰ διαθήκης καὶ πῶς μεταγράφονται καὶ

3ον Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος διαθήκη εἶναι ἔγκυρος καὶ ἐκτελεστή;

Ἴδου ἡ εἰς ἕκαστον τῶν ζητημάτων τούτων ἀπάντησις ἡμῶν.

Ὡς πρὸς τὸ 1ον ζήτημα.

Κατὰ τὴν Βεζυρικὴν ἐγκύκλιον τοῦ 1891 § 4 «ἡ διαθήκη ἢ πυρουνσιασθησομένη ἐντῇ περιουσίᾳ Χριστιανοῦ ἔχοντος κληρονόμους ἀνηλίκους ἢ ἐνήλικας θέλει εἶναι ἔγκυρος δικαστικῶς, ὅταν ἢ ἐπικεκυρωμένη ὑπὸ Πατριάρχου τόσον δὲ τὰ κινητὰ (μάλ), ὅσον καὶ τὰ ἀκίνητα (μούλκια), ἅτινα ἤθελε περιέχει ἡ διαθήκη, ἐκτὸς δημοσίων γαιῶν (ἐραζιῖ ἐμιριγιέ) καὶ βακουφίων, «θέλουσιν ἄνευ ἀναμίξεως ἀφίσσθαι εἰς τὸν κληροδόχον»

Τοιαύτης οὔσης τῆς διατάξεως τοῦ νόμου, ἀφ' οὗ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπάρχει διαθήκη

ἐπικεκυρωμένη παρὰ τοῦ Πατριάρχου Κωνστ). πόλεως, ἡ γενομένη σφραγισις τοῦ γραφείου τοῦ διαθέτου Β. Σ. εἶναι παράνομος καὶ πρὸς ἄρσιν τῶν σφραγίδων δέον νὰ ἀπευθυνθῇ ἡ κληρονόμος εἰς τὸ Σεῖχουλισταμάτον Τμήμα τοῦ Βακουφίου, ὅπερ ἔκαμε τὴν σφράγισιν καὶ παρυσιάζουσα τὴν διαθήκην ἐν μεταφράσει τουρκικῇ κεκυρωμένη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου θὰ ζητήσῃ τὴν ἄρσιν τῶν σφραγίδων, ἧτις θὰ γίνῃ ἀμέσως.

Ὡς πρὸς τὸ 2ον ζήτημα.

Κατὰ γενικὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου ἰσχύουσιν ἐν ἀπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ πᾶν ἀντικείμενον περιουσίας δύναται νὰ διατεθῇ διὰ διαθήκης.

Οὐχ οὕτως ὁμως ἔχει ἐν Τουρκίᾳ, ἐνθα τάξεις τινῶν πραγμάτων δὲν δύνανται νὰ διατεθῶσι διὰ διαθήκης δυνάμει εἰδικῶν ἐξαιρέσεων ἀναγραφωμένων ρητῶς ἐν τῇ ὀθωμανικῇ νομοθεσίᾳ.

Τὰ πράγματα ταῦτα καὶ αἱ σχετικαὶ τοῦ νόμου διατάξεις εἶναι τὰ ἐξῆς:

α.) Λί δημοσίοι γαῖαι (ἐραζιῖ ἐμιριγιέ) καὶ

β.) Τὰ Βακούφια.

Ἴδε ἀνωτέρω Βυζ. ἐγκ. τοῦ 1891 § 4

«Ἐκτὸς δημοσίων γαιῶν (ἐραζιῖ ἐμιριγιέ) καὶ βακουφίων».

ὑπὸ τὸν ὅρον βακουφίων περιλαμβάνονται «ὅλα τὰ παντὸς εἶδους βακουφικά κτήματα ἀρχαῖα καὶ νεώτερα (τεφσήϊ Ἰντικάλι)

καὶ ἀφιερωμέναι γαῖαι καὶ οὕτως ἀναγραφόμενα ἐν τοῖς τίτλοις ἰδιοκτησίας (χοτζετίοις, σενετίοις),

Τὰ Μεταλλεῖα κηρυττόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου περὶ Μετ. ἄρθ. 8 ἀκίνητα δὲν μνημονεύονται μεταξὺ τῶν δημοσίων γαιῶν καὶ τῶν βακουφίων, οὕτε εἶναι ἐκ τούτων ἢ ἐκείνων· ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐξαιρέσεις ἐρμηνεύονται στενώτατα καὶ δὲν ἐπεκτείνονται, ἔπεται ὅτι τὰ μεταλλεῖα μὴ μνημονεύόμενα ρητῶς ἐν ταῖς μνησθείσαις ἐξαιρέσεσι δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς τὰ πράγματα τὰ μὴ δυνάμενα νὰ διατεθῶσι διὰ διαθήκης· κατὰ συνέπειαν δύνανται νὰ διατεθῶσι διὰ διαθήκης· οὕτω δὲ ἀπεφάνθη καὶ τὸ Συμβούλιον τοῦ Κράτους εἰς ὁμοίαν τινὰ ὑπόθεσιν καὶ τοιαῦτά τινα προηγούμενα ὑπάρχουσι καὶ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Μεταλλείων καὶ Δασῶν, ὅπερ συνειθίζει νὰ προβαίνει εἰς τὴν μεταγραφὴν τοῦ μεταλλείου εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἐκ διαθήκης κληρονόμου ἐπὶ τῇ βάσει αἰτήσεως αὐτοῦ καὶ τῇ προσαγωγῇ τοῦ πρωτοτοπου τῆς διαθήκης ἐπιδεικνυομένου παρὰ τοῦ Καποῦ Κεχαγιᾶ τῶν Πατριαρχείων εἰς τὸ ἀρμόδιον Γραφεῖον καὶ ἀναλαμβανομένου πάλιν παρὰ τοῦ ἰδίου Καποῦ Κεχαγιᾶ.

Ὡς πρὸς τὸ 3ον ζήτημα.

Ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος διαθήκη οὕσα ὁλόγραφος, κατατεθεῖσα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐπὶ παρουσίᾳ ἐπτὰ μαρτύρων, ἐν ἐνότητι τόπον,

χρόνου καὶ πράξεως καὶ ἐπικεκυρωμένη παρὰ τοῦ Πατριάρχου Κωνστ)πόλεως εἶναι ἐγκυροτάτη καὶ ζήτημα ἀκυρότητος τοιαύτης διαθήκης δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ.

Ἐν Κωνστ)πόλει τῇ 21 Μαρτίου 1907.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

Συνεπεῖα τῆς γνωμοδοτήσεως ταύτης ἐπεδίωξα παρὰ μὲν τῷ Βεΐτουλμὰλ τὴν ἄρσιν τῶν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Β. Σ. τεθεισῶν σφραγίδων, παρὰ δὲ τῷ ὑπουργεῖῳ τῶν Μεταλλείων καὶ Δασῶν τὴν εἰς τὸ ὄνομα τῆς κληρονόμου Α. Σ. μεταγραφὴν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος μεταλλείων.

Σχετικῶς πρὸς τὴν ἄρσιν τῶν σφραγίδων αὕτη διετάχθη καὶ ἐξετελέσθη, ἅμα τῇ προσαγωγῇ τῆς διαθήκης ἐν ἀντιγράφῳ τουρκικῷ ἀρμοδίως κεκυρωμένῳ.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν μεταγραφὴν τῶν μεταλλείων, τὸ ὑπουργεῖον τῶν Δασῶν καὶ Μεταλλείων παρέπεμψε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ Συμβούλιον τοῦ Κράτους, ὅπερ διὰ μαζπατᾶ του ἀπὸ 20 Φεβρουαρίου 1322 (1907) ἐνέκρινε τὴν μεταγραφὴν ταύτην· συνεπεῖα τοῦ μαζπατᾶ τούτου ἐγένετο ἡ μεταγραφὴ καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐγράφη τῇ κληρονόμῳ Α. Σ. τὸ σχετικὸν ἰλμουχαμπέριον ἀπὸ 15 Μαΐου 1323.

XVI. Ἐρωτήθη, ἂν τὰ μεταλλεῖα δύνανται νὰ διατεθῶσι διὰ διαθήκης καὶ κατὰ συνέπειαν αἱ διαθήκαι περιέχουσιν διατάξεις περὶ κληρονομίας εἶναι ἐγκυροί.

Ἡ ἀπάντησις εἶναι καταφατική καὶ διὰ τὰ δύο ἐρωτήματα, καθόσον τὰ μεταλλεῖα εἶναι ἀκίνητα ἰδιαιτέρου εἶδους καὶ δὲν περιλαμβάνονται μεταξὺ τῶν μὴ δυναμένων νὰ διατεθῶσι διὰ διαθήκης π. χ. δημοσίων γαιῶν καὶ βακουφίων. Οὕτως ἀπεφάνθη τὸ Συμβούλιον τοῦ Κράτους διὰ Μασπατᾶ ἀπὸ 20 Φεβρουαρίου 1322 καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Μεταλλείων καὶ Δασῶν διὰ τεσκερέ του ἀπὸ 14 Μαΐου 1323 καὶ συνφδὰ τούτοις εἰς ἐκτέλεσιν τῆς διαθήκης τοῦ Β. Σ. μετεγράφησαν τὰ μεταλλεῖα τούτου εἰς τὸ ὄνομα τῆς κληρονόμου του Α. Σ.

Ἐν Κων) πόλει τῇ 10 Ἰουλίου 1325 (1908).

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

XIX. Ὑπεβλήθησάν μοι πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἐξῆς:

Ὁ Σπ. Β. θανὼν ἄγαμος καὶ ἄτεκνος ἄνευ ἀνιόντων καὶ ἀδελφῶν ἀφῆκεν εἰς πλησιεστέρους συγγενεῖς, τὰ τέσσαρα τέκνα τοῦ ἀποβιώσαντος ἀδελφοῦ του Σ. τοὺς Ι. Φ. Α. καὶ Σ. καὶ τὰ τρία τέκνα τοῦ ἐτέρου ἀδελφοῦ του Ν. τοὺς Ι. Γ. καὶ Ε. ἡ δὲ κληρονομία του συνίσταται εἰς χρήματα καὶ ἄλλα κινητὰ πράγματα καὶ εἰς ἀκίνητα κτήματα μουκαταλίδικα, ἀφῆκε δὲ καὶ διαθήκην δημοσίαν περὶ ὅλης τῆς περιουσίας του.

Προβάλλονται τὰ ἐπόμενα ἐρωτήματα.

1ον. Ἡ προμνησθεῖσα διαθήκη τοῦ Σπ. Β.

εἶναι ἔγκυρος καθ' ὅλον τὸ περιεχόμενόν της ἢ μόνον διὰ τὰ χρήματα καὶ κινητά;

2ον. Ἡ αὐτὴ διαθήκη εἶναι ἔγκυρος διὰ τὰ μουκαταλίδικα ἢ οὐχί;

3ον. Ἄν ἡ διαθήκη εἶναι ἄκυρος διὰ τὰ Μουκαταλίδικα, τίνες εἶναι οἱ κληρονόμοι τοῦ Σπ. Β. κατὰ τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐξῆς.

Ὡς πρὸς τὸ 1ον ἐρώτημα.

Κατὰ τὸν νόμον Βελ. Ἐγκ. τοῦ 1811 § 4 ἡ διαθήκη τινὸς φέρουσα ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς νομιμότητος εἶναι ἔγκυρος, ἐφ' ὅσον διατάσσει περὶ χρημάτων καὶ κινητῶν πραγμάτων.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ 2ον ἐρώτημα.

Κατὰ τὸν τεσκερὲν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης ἀπὸ Νοεμβρίου 1306 διαθήκη περὶ κτημάτων μουκαταλίδικων εἶναι ἄκυρος.

Σχετικῶς πρὸς τὸ 3ον ἐρώτημα.

Κατὰ τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον τὰ ἄρρητα τέκνα τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν ἤτοι ἀδελφῶν ἀποκλείουσι τὰ θήλεα τέκνα ἐκείων. Κληρ. δ. Κτενᾶ σελ. 13 § 1.

Ἐν Κων) πόλει, τῇ 12 Μαΐου 1906.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

XX Ὑπεβλήθη ἡμῖν πρὸς γνωμοδότησιν τὸ ἐπόμενον ζήτημα.

Ὁ Μ. Α. διὰ διαθήκης του διαθέτει τὰ ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ Ὀθωμανικῇ Τραπεζῇ χρήματά του εἰς διάφορα πρόσωπα φυσικὰ καὶ ἠθικά, πῶς δύναται νὰ ἀναληφθῶσι τὰ χρήματά του μετὰ τὸν θάνατόν του παρὰ τῶν κληρονόμων του ἢ τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης του :

Κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἔθιμον οἱ κληρονόμοι ἢ οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς διαθήκης προσάγουσιν ἀντίγραφον τῆς διαθήκης, περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπικεκυρωμένης παρὰ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου καὶ ἀπόφασιν τοῦ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου ἐπικυροῦσαν τὴν διαθήκην ταύτην, πρὸς δὲ καὶ πιστοποιητικὸν ἐπίσημον Πατριαρχείου, Μητροπόλεως ἢ Ἐπισκοπῆς, ὅτι ἡ ἀπόφασις ἐκείνη δὲν προσεβλήθη διὰ τριτανακοπῆς, οὐδ' ὑπάρχει ἐκκρεμὴς ἀγωγὴ περὶ ἀκυρώσεως αὐτῆς.

Τοιαύτη εἶναι ἡ γνώμη ἡμῶν.

Ἐν Κωνστανπόλει τῇ 10 Μαρτίου 1909.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

XXI Ὑπεβλήθη μοι πρὸς γνωμοδότησιν τὸ ἐξῆς ζήτημα.

Εἶναι ἔγκυρος ἡ διαθήκη τοῦ Α. Μ. Χριστιανοῦ ὀρθοδόξου ὑπηκόου ὀθωμανοῦ διαθέτουσα περὶ ὅλης τῆς περιουσίας αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ μόνον περὶ τοῦ τρίτου αὐτῆς :

Ἡ ἀπάντησις εἶναι καταφατικὴ διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους.

1ον διότι ὁ Τεσκερὲς τῆς 2 Ὀκτωβρίου 1306 (1890) διαγορεύει ὅτι διαθήκη διαθέτουσα πλέον τοῦ 1]3 τῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου εἶναι ἔγκυρος καὶ ἰσχυρά.

2ον ἡ Βεζυρική ἐγκύκλιος τῆς 23 Δεκεμβρίου 1308 (1890) συνταχθεῖσα ἐκ τῆς συναρμολογήσεως τῶν ἀνταλλαγέντων τεσκερέδων μεταξὺ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Πατριαρχείου διατάττει ὅτι «τόσον τὰ κίνητα (μὰλ) ὅσον καὶ τὰ ἀκίνητα μούλκια (μούλκ), ἅτινα ἤθελε περιέχει ἡ διαθήκη θέλουσιν ἀφίεσθαι εἰς τὸν κληροδόχον ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀναμίξεως» χωρὶς νὰ γίνηται ποσῶς λόγος περὶ τοῦ τρίτου τῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου, οὐδὲ διάκρισις περὶ τοῦ ὅλου ἢ μέρους ταύτης, κατὰ δὲ τὸν νόμον, ὅπου ὁ νόμος δὲν κάμνει διάκρισιν τινα, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνηται διάκρισις.

3ον Ἄλλως τε τὸ Πατριαρχικὸν τακρίριον τῆς 19 Δεκεμβρίου 1890 ρητῶς καθορίζει ὅτι κατηργήθησαν ἡ ἐγκύκλιος τοῦ 1278 καὶ τὸ ἄρθ. 12 τοῦ περὶ καθηκόντων τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου Κανονισμοῦ τοῦ Πατριαρχείου οὐ μόνον δὲν ἀνεσκενέασθη ποσῶς ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ Βεζυρικῇ ἐγκυκλίῳ τοῦ 1308 οὐδεὶς γίνεται λόγος περὶ τοῦ τρίτου τῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου ὡς μόνον διατιθεμένου.

Ἐν Κωνστανπόλει τῇ 29 Ἰουνίου 1910.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

XXII. Ὑπεβλήθησαν ἡμῖν πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἐπόμενα.

Ὁ Ν. Μ. διὰ διαθήκης του διέθεσε τὴν περιουσίαν του εἰς διάφορα πρόσωπα· μετὰ τὴν σύνταξιν [τῆς διαθήκης περιῆλθεν εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλη περιουσία καὶ ὁ Ν. Μ. δὲν διέθεσε περὶ ταύτης.

Ἐρωτᾶται εἰς τίνα καὶ πῶς διανεμηθήσεται ἡ πρόσθετος αὕτη περιουσία του, εἰς τοὺς κατονομαζομένους κληρονόμους ἀπὸ ρητοῦ πράγματος ἢ εἰς τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου :

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐξῆς.

Τὸ πρῶτον σημεῖον ὅπερ θὰ ἐξετασθῇ, εἶναι ἂν οἱ κληρονόμοι γράφονται ρητῶς ὡς καθολικοὶ κληρονόμοι ἢ ἀπὸ ρητοῦ πράγματος ex re certa

Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἐκεῖνοι κληρονομοῦσι πᾶσαν δὴποτε περιουσίαν τοῦ διαθέτου ἀνεξαρτήτως τοῦ χρόνου τῆς κτήσεως αὐτῆς, ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ὁ ἀπὸ ρητοῦ πράγματος γραφεὺς κληρονόμος περιορίζεται εἰς τοῦτο.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ex re certa γραφόμενος κληρονόμος, περιαιρουμένης τῆς μνείας τοῦ ρητοῦ πράγματος, θεωρεῖται γραφεὶς ἐφ' ἀπάσης τῆς κληρονομίας. Πανδ. (28,5) 1, §. 4, καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ φαλκιδίου τετάρτου εἰς ὃ εἶναι καταλογιστέον καὶ τὸ καταλειπόμενον αὐτῷ πρᾶγμα, καθόσον λαμβάνει τοῦτο ὡς κληρονόμος. Πανδ. αὐτόθι 35. §. 1, Βασ. (35,9) 31, ἐνθα ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς·

«Ἐὰν γράψω σε κληρονόμον εἰς τὰ ἐν Ἰταλίᾳ πράγματα καὶ ἔγερων εἰς τὰ ἐν ἐπαρχίᾳ ἢ σὲ μόνον εἰς τὸν Γρηγοριανὸν ἀγρόν, ἔγερων δὲ εἰς τὸν Ἑρμολειανόν, κατὰ μὲν ἀκρίβειαν περιαιρεῖται τὰ ὀνόματα τῶν πραγμάτων. καὶ τοῦ Φαλκιδείου δὲ χώραν λαμβάνοντος ἐκάστῳ περιποιεῖται τὸ τρίτον (γρ. τέταρτον) τῆς οἰκείας ἐνστάσεως τουτέστι τοῦ ἡμίσεως τῆς οὐσίας ἰδὲ Dernburg Πανδ. τόμ. III. §. 87 σημ. 6).

Ἀλλὰ κατὰ τὴν Νεαρὰν 1 Ἰουστινιανοῦ κεφ. 2 § 2 δύναται ὁ διαθέτης ν' ἀπαγορεύσῃ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ τετάρτου, ἀρκεῖ δὲ πρὸς τοῦτο, κατὰ τὴν ὀρθοτέραν ἐρμηνείαν τῆς Νεαρᾶς, σαφὴς ἔστι καὶ μὴ ρητὴ ἐκδήλωσις τῆς τοιαύτης διανοίας τοῦ διαθέτου. Τοιαύτη ἐκδήλωσις ἐν κρινῇ δὲν φαίνεται ἐν τῇ προκείμενῃ διαθήκῃ, ἀσθενὴς δὲ μόνον ἐκδήλωσις ὑπάρχει ἐν τῷ γεγονότι ὅτι πρὸς τῇ ἐξαντλήσει τῆς περιουσίας ὁ κληρονόμος περιορίζεται εἰς ρητὰ πράγματα καὶ ποσά.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἀνάγκη νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τότε γράμμα καὶ ἡ ὅλη ἀποτύπωσις τῆς σχετικῆς διατάξεως τῆς διαθήκης καὶ τοῦ κωδικέλλου καὶ κατὰ ταῦτα θ' ἀποφασισθῇ εἰς ποῖον περιέρχεται τὸ ἐν τῇ κληρονομικῇ περιουσίᾳ ἀναφαινόμενον ὑπόλοιπον. Δύναται ὁμῶς νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι τοῦτο δέον νὰ λογισθῇ ἀδιάθετον περιερχόμενον εἰς τοὺς κατονομαζομένους κληρονόμους ἰδὲ γνωμοδότησιν ἐν τῇ Νομικῇ

ἐπιθεωρήσει σελ. 41 τῶν Κρασσᾶ, Δημαρᾶ καὶ Ρακτιβάν.

Ἐν Κων]πόλει τῇ 8 Μαΐου 1910.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

XXIII. Ὑπεβλήθησαν ἡμῖν πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἐξῆς ζητήματα.

Ὁ Β. Α. ὑπῆκοος Ἑλλήν διαμένων ἐν Τούρκιᾳ διὰ διαθήκης του ἐνεκατέστησε κληρονόμον του τὴν Ο. Κ. ὑπῆκοον ὀθωμανίδα· ἡ διαθήκη αὕτη εἶναι ἔγκυρος καὶ ἡ Α. Κ. δύναται νὰ κληρονομήσῃ τὸν Β. Α.;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι καταφατικὴ καὶ οἱ λόγοι τῆς ἱκανότητος τῆς Β. Κ. ἄλλοδαπῇ ἀπέναντι τοῦ Β. Α. Ἕλληνας εἶναι οἱ ἐξῆς·

Κατὰ τὸ ἄρθρον 13 τοῦ ἀστικοῦ ἐλληνικοῦ Κώδικος ὁ ἄλλοδαπὸς ἀπολαύει ἀπεριορίστως ἐν Ἑλλάδι ἀπάντων τῶν ἀστικῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἑλλήνος, ἐκτὸς ἂν νόμοι τοῦ Κράτους μὴ τροποποιούμενοι διὰ συνθηκῶν ἀποδίδουσιν ἀστικόν τι δικαίωμα εἰς μόνους τοὺς ἡμεδαποὺς.

Τοιαῦτα δικαιώματα ἀποδιδόμενα εἰς μόνους τοὺς ἡμεδαποὺς εἶναι α') ἡ ἰδιοκτησία ἐλληνικοῦ πλοίου καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ὑπηρεσία. Ἀρθ. 4 καὶ 5 τοῦ Διατ. 1836· β') ἡ ἐν συμβολαιογραφικοῖς ἑγγράφοις καὶ ἐν διαθήκαις μαρτυρία. Π. Δ. 179· καὶ ἐν ληξιαρχικῇ πράξει. Ἀστ. Κ. 45. γ') ὁ διαιτητὴς ἐπὶ ἀναγκαστικῆς διαιτησίας

ἐπὶ ἐκουσίας φιλονεικεῖται· δ') ἡ ἐπιτροπεία ἡμεδαποῦ. Ν. Ἐπιτρ. 50· ε') μὴ ὀφειλὴ judicatum solvi ἀπέναντι ἄλλοδαποῦ Π. Δ. 17 καὶ 17· στ') φυλάκισις διὰ χρέους· ἄλλοδαπὸς πάντοτε φυλακίζεται. Π. Δ. 999· ζ') ἔκστασις ὑπαρχόντων Π. Δ. 688 καὶ εὐεργέτημα πενίας· 220, §. 1.

Ἰδὲ καὶ Καλλιγᾶν I. §. 102, καὶ V. §. 117. — Κρασᾶ κληρ. δ. §. 20. — Οἶκον. στοιχ. βιβ. Α. §. 15 ὑποσ. 5.

Ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν μνησθέντων δικαιωμάτων δὲν καταλέγεται τὸ δικαίωμα τοῦ κληρονομεῖν καὶ τοῦ διαθέτειν, ἔπεται, ὅτι ἡ Β. Κ. ὑπῆκοος ὀθωμανὶς ἄρα ἄλλοδαπὴ ἀπολαύει ἀπεριορίστως τοῦ δικαιοῦματος τοῦ κληρονομεῖν Ἕλληνα ἀποθανόντα καὶ διαθέσαντα ἐν Τουρκίᾳ ἢ ἐν ἄλλοδαπῇ ἢ ἐν Ἑλλάδι.

Ἐν Κων]πόλει, τῇ 24 Δεκεμβρίου 1910.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

XXIV. Ἡ Α. Χ. διὰ διαθήκης της ἐνεκατέστησε τὴν Α. Μ. κληρονόμον του ἐπὶ γαιῶν δημοσίων κειμένων ἐν Α.

Ἡρωτήθην ἂν ἡ διαθήκη ὡς πρὸς τὰς δημοσίας γαίας εἶναι ἔγκυρος καὶ ἐκτελεστή.

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ὅτι, ἐπειδὴ ἐν τῇ § 4 τῆς ἀπὸ 23 Δζεμαζιούλ Ἀχῆρ 1308 Βεζυρικῆς ἐγκυκλίου ρητῶς ὀρίζεται, ὅτι διαθήκη δὲν δύναται

να γείνη περὶ δημοσίων γαιῶν, ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος διαθήκη εἶναι ἄκυρος καὶ δὲν ἐκτελεῖται.

Ἐν Κων] πόλει, τῇ 17 Ἀπριλίου 1306 (1891)

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

XXV. Ὑπεβλήθησάν μοι πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἐξῆς:

Ὁ Α. Κ. διὰ διαθήκης του κατατεθειμένης ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐγκατέστησε γενικὸν κληρονόμον του τὸν Π. Κ. ὑπεκατέστησε δὲ εἰς αὐτὸν πολλὰ ἄλλα πρόσωπα κατὰ σειρὰν τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου.

Ὁ Π. Κ. λαβὼν γνῶσιν τῆς διαθήκης ταύτης ἀπεδέχθη τὴν κληρονομίαν διορίσας πληρεξούσιόν του πρὸς ἀπογραφὴν ταύτης, μετὰ τινας ὁμως ἡμέρας ἐξεδήλωσε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ παραιτηθῇ, διὰ νὰ ἔλθῃ ὁ ὑποκατάστατός του.

Ἦδη ἐρωτᾶται α) ὁ Π. Κ. «δύναται νὰ παραιτηθῇ τῆς τοιαύτης κληρονομίας· β) καὶ νὰ ὑπείσέλθῃ εἰς τὴν θέσιν του ὁ πρῶτος ὑποκατάστατος;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ καὶ ὡς πρὸς τὰ δύο ἐρωτήματα

Ὡς πρὸς τὸ 1ον

Κατὰ τὴν γνωστὴν ἀρχὴν τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου αὐστηρότατα τηρουμένην *semel heres, semper heres* ὁ ἅπαξ ἀποδεχθεὶς κληρονομίαν τινὰ ρητῶς ἢ σιωπηρῶς καὶ γενόμενος κληρονόμος μένει αἰωνίως τοιοῦτος.

Ἰδὲ προκρίτου Ρωμαϊκῆ Νομοθεσία § 180 σελ. 851· καὶ § 181. σελ. 853 καὶ σελ. 842, 844 καὶ 945.

Ἡ ἀποδοχὴ δὲ τῆς κληρονομίας *hereditatis aditio* γινομένη κατ' ἀρχὰς δι' εἰθισμένου τινὸς πανηγυρικοῦ τύπου, εἴτα δὲ ἄνευ τοιούτου (*nuda voluntate*) δύναται νὰ γίνῃ ρητῶς καὶ σιωπηρῶς. Ἰδοὺ τί περὶ τούτου ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ Λεξικῷ Νομικῆς ὑπὸ Φλογαῖτου ἐν λέξει ἀποδοχὴ κληρονομίας σελ. 93. «Δύναται δὲ νὰ γείνη ἢ ἀποδοχὴ τῆς κληρονομίας ρητῶς ἢ σιωπηρῶς· καὶ ρητὴ μὲν εἶναι, ὅταν ὁ εἰς τὴν κληρονομίαν καλούμενος λαμβάνῃ τὸ ὄνομα ἢ τὴν ιδιότητα τοῦ κληρονόμου ἐν δημοσίῳ ἢ ἰδιωτικῷ ἐγγράφῳ, σιωπηρὴ δὲ, ὅταν ὁ κληρονόμος πράξῃ τι, ἐξ οὗ ἀναγκαίως συνάγεται ἢ πρὸς ἀποδοχὴν πρόθεσις καὶ ὅπερ δὲν ἤθελε πράξει εἰμὴ ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ κληρονόμου. Εἰς. (2.19) § τελ. . . . Δοκεῖ δέ. . . . καὶ ἀπλῶς οἷον δῆποτε τρόπῳ, εἰ τὴν οἰκείαν γνώμην δηλώσει ἢ πράγματι ἢ ρήματι ἀποδέχεσθαι τὴν κληρονομίαν. Κ. (6.40) 12. Π. (29.2) 20, 21, 78, 86. Α. Π. 29 τοῦ 1872 καὶ 331 τοῦ 1873. Ἰδὲ καὶ λογ. αὐτόθι σελ. 102 ἐν τέλει. «Ἡ κληρονομία θεωρεῖται γενομένη δεκτὴ ὑπὸ τοῦ κληρονόμου ἅμα ἢ ἀποδοχὴ γίνῃ καθ' οἷον δῆποτε τρόπον, ἀνάμιξις δὲ θεωρεῖται πᾶσα πράξις ἐνεργηθεῖσα ὑπὸ τὴν ιδιότητα κληρονόμου. Παπ. Κλ. δ. § 251 σελ. 207.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ Π. Κ. ὑπογράψας ἔγγραφον διορισμοῦ πληρεξουσίου πρὸς σφράγισιν τῆς κληρονομίας καὶ ἀπογραφὴν καὶ σφραγίσας πράγματα τοῦ διαθέτου καὶ συγκαλέσας δικηγόρους πρὸς γνωμάτευσιν περὶ τῆς κληρονομίας ταύτης διὰ τοῦ πληρεξουσίου του ἀπεδέχθη τὴν κληρονομίαν καὶ δὲν δύναται πλέον νὰ παραιτηθῇ ταύτης.

Ὡς πρὸς τὸ 2ον.

Δὲν δύναται δὲ νὰ ὑπεισελθῇ ἀκόμη εἰς τὴν θέσιν τοῦ Π. Κ. εἰς ἐκ τῶν ὀρισθέντων 10 ὑποκαταστάτων του, ἀφ' οὗ ἅπαξ ὁ Π. Κ. ἀπέκτησε τὴν κληρονομίαν καὶ οὕτως ἀπесβέσθη ὁ ὅρος τῶν ὑποκαταστάσεων καταργηθεῖσων διὰ τῆς δοχῆς τῆς κληρονομίας ὑπὸ τοῦ Π. Κ. Ἰδού διατί.

Κατὰ τὸ Ρ. δίκαιον ἐπετρέπετο εἰς τοὺς πολίτας νὰ καταλίπουν εἰς τὴν κληρονομίαν πλείονας διαδοχικοὺς κληρονόμους, ἐὰν ὁ ἐγκατάστατος κληρονόμος δὲν θελήσῃ ν' ἀποδεχθῇ τὴν κληρονομίαν, ἀλλ' ἅμα ἅπαξ ἀπεδέχετο αὐτὴν ρητῶς (ὑπογραφὴ πληρεξουσίου) ἢ σιωπηλῶς (διὰ σφραγίσεως, συγκλήσεως δικηγόρων) εἶναι κληρονόμος διὰ παντὸς καὶ ὁ ὑποκατάστατος δὲν ἔρχεται, καθ' ὅσον ἐκλείπει ὁ ὅρος ὑφ' ὃν ἐκαλεῖτο (ἐὰν ὁ κληρονόμος ἀποσιέρξῃ). Ἀλλως τε καὶ κατὰ τὸν Κρασᾶν Κλ. δ. § 262 σελ. 517 «Πᾶσα ὑποκατάστασις εἶναι αὐτόχρομα ἐνστασις, ἐὰν δὲ ὁ κατὰ πρῶτον καλού-

μενὸς δὲν γίνῃ κληρονόμος. Κατὰ δὲ τὸν Παπ. κλ. δ. § 209. Διαδοχικὴ ἐπαγωγὴ χωρεῖ ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ σειρᾷ τῆς διαδοχῆς ἐρχομένων, ὅταν δὲν ἀποκτήσῃ τὴν κληρονομίαν ὁ πρὸ αὐτοῦ καλούμενος, οὗ ἐλλείψει ἢ θελεν οὗτος κληθῇ εἰς τὴν διαδοχήν.

Ἐπεταὶ ἐντεῦθεν ὅτι ἐνταῦθα δὲν χωρεῖ πλέον ὑποκατάστασις.

Τοιαύτη εἶναι ἡ γνώμη μου.

Ἐν Κων]πόλει, τῇ 18 Ἰουλίου 1914.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

Ἐπεβλήθησαν ἡμῖν τὰ ἐξῆς ζητήματα πρὸς γνωμοδότησιν.

Θαρόντος τοῦ Α. Κ. καὶ καταλιπόντος διαθήκην, δι' ἧς ἐγκαθιστᾷ τὸν Π. Κ. γενικὸν κληρονόμον αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς ἐν ἐκείνῃ ὅρους.

1ον. εἶναι ἀνάγκη καὶ ἐπιβάλλεται ἵνα γείνῃ ἀπογραφὴ τῆς κληρονομίας τοῦ διαθέτου ;

2ον. Πῶς θὰ γείνῃ ἡ ἀπογραφὴ;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐξῆς·

Ὡς πρὸς τὸ 1ον.

Ἡ ἀπογραφὴ διατάσσεται ὑπὸ τοῦ νόμου ρητῶς ὡς ἐξῆς. Βασ. (35.14) 110 παντὶ μέντοι τρόπῳ ἡ ἀπογραφὴ παρ' αὐτοῦ (τοῦ κληρονόμου) γενέσθω, ἵνα εἰσὼ 30 ἡμερῶν μετὰ τὸ ἀνοίγειν τὴν διαθήκην ἀριθμουμένων προοίμιον δέξεται ἡ ἀπογραφὴ περὶ τούτων τῶν

πραγμάτων, ἅπερ ὁ τελευτήσας ἐν καιρῷ τῆς τελευτῆς εἶχε· καὶ αὕτη ἡ ἀπογραφὴ εἴσω ἄλλαν 60 ἡμερῶν πᾶσι τρόποις πληρῶσθω ὑπὸ παρουσίᾳ ταβουλαρίων καὶ τῶν λοιπῶν, οἵτινες εἰς τὴν τοιαύτην ποίησιν χρειώδεις εἰσίν.

Ὡς πρὸς τὸ 2ον.

Ἡ ἀπογραφὴ δέον νὰ γείνη κατὰ τὸν ἐπόμενον τρόπον, ὡς ρητῶς διατάσσει ὁ νόμος. Νε. 1 κεφ. 2 ὁ κληρονόμος παραλαμβάνειν ἅπαντας τοὺς ληγαταρίους καὶ φιδεῖκομμισαρίους, ὅσοι κατὰ τὴν αὐτὴν πόλιν τύχοιεν ἐνδημοῦντες ἢ τινες γε ὑπὲρ αὐτῆς πράττοντας, εἰ τυχὸν ἢ τῶν προσώπων φύσις ἢ ἀξία ἢ ποιότης ἢ ἡλικία ἢ καὶ τις ἀνάγκη εὐχέρειαν αὐτοῖς οὐ δίδωσι τῆς ἐπὶ τῷ inventariῳ παρουσίας.

Εἰ δὲ ἀπῶσί τινες, παραγίνεσθαι μάρτυρας τῶν ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως ἀξιοπίστων καὶ κεκτημένων οὐσίαν καὶ ἐπὶ χρηστῆς ὑπολήψεως ὄντων οὐκ ἐλάττους τῶν τριῶν ἐφ' ὧν προσήκει γενέσθαι τὸ inventarion, ὥστε ἐπανελθοῦσι τοῖς ληγαταρίοις καὶ μεμφομένοις ὑπεξηρεῖσθαί τι τυχὸν τῶν πραγμάτων ἢ μὴ φανερόν γενέσθαι, πλὴν εἰμὴ τυχὸν οἱ παρόντες τῶν ληγαταρίων πάντες ἢ τινες, διαμαρτυρίας αὐτοῖς στελλομένης, οὐ βουλευθεῖεν ἐλθεῖν, οὐδὲ παρεῖναι τῷ inventariῳ· τηνικαῦτα γὰρ ἄδεια ἔσται τῷ κληρονόμῳ καὶ μὴ παραγενομένων τῶν ληγαταρίων ἄρκεῖσθαι τῇ τῶν μαρτύρων παρουσίᾳ καὶ ποιεῖν τὴν ἀπογραφὴν.

* Ἄν ἐφαρμόσωμεν τὴν διάταξιν ταύτην εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν, ἀνάγκη, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει καὶ τὴν σήμερον κρατοῦσαν τάξιν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ ἐπίτροπος τοῦ Π. Κ. δέον νὰ κάμῃ αἴτησιν εἰς τὸ Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον ἡτιολογημένην, δι' ἧς νὰ ζητῇ ὅπως τοῦτο διατάξῃ τὸν Α' γραμματέα αὐτοῦ ἐκπληροῦντα χρέη ταβελλίωνος (συμβολαιογράφου) νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἀπογραφὴν τῆς κληρονομίας τοῦ Α. Κ. ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ αἰτοῦντος ἐπιτρόπου τοῦ κληρονόμου καὶ τῶν ἐνταῦθα ληγαταρίων καλουμένων ἐπίτηδες διὰ διαμαρτυρίας μὲ ἐπιδοτήριον καὶ τριῶν ἀξιοπίστων μαρτύρων καὶ καταθέσῃ τὴν ἔκθεσιν ἀπογραφῆς εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Συμβουλίου διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Κων) πόλει τῇ 20 Αὐγούστου 1913.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

XXVII. Ὑπεβλήθησαν ἡμῖν τὰ ἐπόμενα ζητήματα.

1ον Ὁ διὰ διαθήκης τοῦ Α. Κ. ἐγκατασταθεὶς κληρονόμος αὐτοῦ Π. Κ. ἔχει δικαίωμα φαλκιδεύσεως τῆς κληρονομίας ταύτης κατὰ τὸν νόμον, καὶ τὸ δικαίωμα τοῦτο εἶναι ἀναγκαστικὸν καὶ ἀπόλυτον ἢ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν διαθέτην νὰ κάμῃ νὰ ἀργήσῃ τοῦτο διὰ ρητῆς βουλήσεως αὐτοῦ, ὡς καὶ διὰ συμπερασματικῆς βουλήσεως αὐτοῦ;

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπάρχει τοιαύτη βού.

λησις αὐτοῦ ρητὴ καὶ συμπερασματική, ἀδιάφορον, ἂν δὲν γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως φαλκιδεῦσις, καὶ μήτοι δὲν ἰσοδυναμεῖ ἀπαγορεύσει καὶ ἡ διαταγὴ τοῦ διαθέτου νὰ μὴ παρακρατηθῇ μηδ' ἐλάχιστον μέρος τῆς περιουσίας αὐτοῦ ;

2ον Ἡ κληροδοσία περὶ παροχῆς ὑποτροφιῶν πρὸς σπουδὴν εἰς ἑλληνας τὸ γένος καὶ ὀρθοδόξους τὸ θρήσκευμα ἀριστεύοντας τελειοφοίτους Γυμνασίου ἢ Λυκείου τῶν διαφόρων Κρατῶν ἐξ ὧν ἐξήρτηνται ἐκεῖνοι ὑπὲρ κοινωφελούς τῶν ὁμογενῶν του σκοπῶν περιλαμβάνει ὅλην τὴν περιουσίαν τοῦ διαθέτου ἢ οὐχί ;

3ον Αἱ διατάξεις τῆς διαθήκης περὶ βακουφικῶν κτημάτων τοῦ διαθέτου προσβαλλόμεναι εἰσὶν ἔγκυροι ἢ οὐχί ;

Ὡς πρὸς τὸ 1ον ἐρώτημα.

Περὶ τούτου προβλέπουσιν αἱ κάτωθι διατάξεις τοῦ νόμου. Ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τὴν ὀρθὴν ἐρμηνείαν νόμου τινὸς καὶ τὴν ἐφαρμογὴν του εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν ἐπιβάλλεται νὰ προταχθῇ ἡ αἰτιολογικὴ οἶονεὶ ἐκθεσις τοῦ νόμου, νὰ παρατεθῶσιν εἰτα αὐτολεξεὶ αἱ διατάξεις αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπακολουθήσωσιν ἡ ἐρμηνεία αὐτοῦ κατὰ τε τὸ γράμμα καὶ πνεῦμα αὐτοῦ ἥτοι ἡ γραμματικὴ καὶ λογικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἐρμηνεία καὶ κατόπιν καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου εἰς τὴν ὑπὸ κρίσιν διαθήκην κατὰ τε τὸ γράμμα καὶ πνεῦμα αὐτῆς καὶ ἐν τέλει εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ τὸ ἐξαγόμενον ἀπάσης ταύτης τῆς

ἐργασίας συνωδὰ τῷ νόμῳ. Διὰ τοὺς λόγους τούτους τὴν γνωμοδότησιν ταύτην διαιρέσομεν ὡς ἐξῆς·

I. Αἰτιολογικὴ ἐκθεσις ἐξαγομένη ἐκ τοῦ φαλκιδείου νόμου καὶ τῶν σχετικῶν νεωτέρων νόμων περὶ τοῦ ὑπὸ κρίσιν ζητήματος.

II. Παράθεσις τῶν σχετικῶν κειμένων τῶν νόμων αὐτολεξεὶ.

III. Ἑρμηνεία αὐτῶν γραμματικὴ, λογικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ.

IV. Ἐφαρμογὴ αὐτῶν εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν καὶ ἐρμηνεία τῆς διαθήκης κατὰ τε τὸ γράμμα καὶ πνεῦμα αὐτῆς.

V. Ἀνασκευὴ τῶν ἐναντίων ἐρμηνευτῶν τοῦ νόμου καὶ τῆς διαθήκης.

VI. Συμπέρασμα τῆς γνωμοδοτήσεως ταύτης κατὰ τῆς φαλκιδεύσεως τῆς προκειμένης διαθήκης.

I. Αἰτιολογικὴ ἐκθεσις ἐξαγομένη ἐκ τοῦ Φαλκιδείου νόμου καὶ τῶν σχετικῶν αὐτῶ.

Ὁ Ρωμαῖος Νομοθέτης παραιρῶν ὅτι πολλὰ διαθῆκαι προσώπων μὴ ἐχόντων ἀναγκαίους κληρονόμους ἤτοι κατιόντας καὶ ἀνιόντας κατέπιπτον καὶ οὕτως αἱ ὑπὲρ εὐσεβῶν τυχὸν αἰτιῶν ἐν γένει διατάξεις αὐτῶν ἐματαιοῦντο, καθόσον οἱ ἐν ταῖς διαθήκαις ταύταις ἐγκαθιστάμενοι κληρονόμοι συγγενεῖς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμοι ὄντες τοῦ διαθέτου ἢ ξέ-

νοι, ἐκ συμπαίγνίης μετὰ συγγενῶν, παρηγοῦντο τῶν τοιούτων διαθηκῶν πρὸς ματαίωσιν τῶν ἀπαρεσκουσῶν αὐτοῖς διατάξεων αὐτῶν καὶ ἐπῆρχετο ἡ ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴ πρὸς ζημίαν τῶν κληροδόχων, ὁ Ρωμαῖος νομοθέτης, λέγω, παρατηρῶν τ' ἄνωθι ἐκτεθέντα ἄτοπα, ἐσκέφθη νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὰ τοιαῦτα δόλια μηχανήματα καὶ διέταξεν ἵνα ὁ κληρονόμος ἔχῃ ἀμείωτον τὸ τέταρτον τῆς κληρονομίας καὶ ἐν ἐλλείψει τούτου ἵνα παρακρατῇ τὸ τέταρτον ἐκ τῆς ὅλης κληρονομίας Π. (35.2) 1 πρ. καὶ 77.

Τὸ τέταρτον τοῦτο ἐκλήθη ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ εἰσαγαγόντος τὸν νόμον τοῦτον, ὅστις ἦτο ἐπιτακτικῆς φύσεως (jus cogens), Δημάρχου Φαλκίδου Falcide φαλκίδειον τέταρτον καὶ ἡ πράξις τῆς τοιαύτης ἐλαττώσεως φαλκιδευσίς καὶ περὶ τοῦ κληρονόμου ἐλέγετο ὅτι φαλκιδεύει τὴν κληρονομίαν.

Ἄλλ' ὁ νόμος οὗτος μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅστις διέταξεν ἵνα ὁ διαθέτης δύναται νὰ ὀρίσῃ ὅτι ὁ κληροδόχος δὲν θὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα τοῦ φαλκιδίου τετάρτου· τοιούτῳ τρόπῳ ὁ ἐπιτακτικὸς νόμος κατηργήθη καὶ ἐξηρτήθη ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ διαθέτου ν' ἀπαγορεύσῃ εἰς τὸν κληρονόμοντον τὴν λήψιν τοῦ φαλκιδείου τετάρτου· περὶ τούτου οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφισβήτησις. Ἰδὲ καὶ Γνωμ. Ξ. Παρᾶ, ἰ. Εὐκλείδου καὶ Ι. Σημαντήρα κατὰ τὸ 1900.

Ὁ Ἰουστινιανὸς ὠρμήθη εἰς τὴν σύνταξιν τῆς

τοιαύτης διατάξεως ἐκ τοῦ ἀπολύτου σεβασμοῦ, ὅστις ὑπῆρχε κατὰ τε τὴν Δωδέκαλτον καὶ τοὺς κατόπιν νόμους διὰ τὰς διαθήκας, ὡς λέγει ὁ ἴδιος Ἰουστινιανὸς ἐν τῇ Νε. 1. πρ. «καὶ τοῖς πάλαι νομοθέταις εἴρητο προσήκειν τὰς τῶν τελευτώντων διατυπώσεις, ὅσαι μὴ μάχονται νόμοις, πᾶσι πληροῦσθαι τρόποις»· καὶ διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὸν νόμον τοῦτον ἔπλασεν ἐν πλάσμα δηλαδὴ ἐθεώρησε τὸν διατιθέμενον ὡς πεπλανημένως περὶ τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας ἐνεργήσαντα.

Ὁ Ἰουστινιανὸς προέβη καὶ περαιτέρω καὶ καθιέρωσε καὶ ἄλλην νεωτέραν ἀρχὴν διὰ τῆς Νεαρᾶς αὐτῶν 131 κεφ. 12, ἐνῶ ἀναγινώσκομεν τὰ ἐξῆς·

«Εἰδὲ ὁ κληρονόμος τὰ εἰς εὐσεβεῖς αἰτίας καταλειμμένα μὴ πληρώσει λέγων τὴν καταλειφθεῖσαν αὐτῷ περιουσίαν μὴ ἀρκεῖν εἰς ταύτας, κελεύομεν, παντὸς τοῦ ἐκ τοῦ Φαλκιδίου κέρδους σχολάζοντος, ὅσονδῆποτε εὐρεθῇ ἐν τῇ τοιαύτῃ οὐσίᾳ προχωρεῖν προνοίᾳ τοῦ ἀγιωτάτου τῶν τόπων ἐπισκόπου εἰς τὰς αἰγίας, εἰς ἃς καταλέλειπται».

Διὰ τῆς Νεαρᾶς ταύτης ὁ Ἰουστινιανὸς ἐξεμηδένισεν ὅλως τὸν θεσμόν τοῦ Φαλκιδείου τετάρτου· τῷ ὄντι διὰ τῆς 1ης αὐτοῦ Νεαρᾶς ἐπέτρεψε τῷ διαθέτῃ ν' ἀπαγορεύσῃ πᾶσαν φαλκιδευσιν· ἐπειδὴ δὲ ἄμεσος συνέπεια τῆς τοιαύτης ἀπαγορεύσεως θὰ ἦδύνατο νὰ ᾖ ἡ ἀπο-

ποίησις τοῦ κληρονόμου ν' ἀποδεχθῇ τὴν κληρονομίαν, διὰ τῆς Νεαρᾶς αὐτοῦ 131 διατάττει τὴν ἐκτέλεσιν τῶν τῆς διαθήκης διατάξεων ὑπὲρ εὐσεβῶν αἰτιῶν προνοία τῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς νὰ γίνηται λόγος περὶ ἄλλου τινὸς ἢ περὶ ἀποποιήσεως ἢ ἀρνήσεως τοῦ κληρονόμου.

II. Παράθεσις τῶν περὶ Φαλκιδείου νόμων.

«Ἐντεῖθεν ἡμᾶς εἰσῆλθε βουλή καὶ τις ἔννοια τοῦ Φαλκιδείου νόμου, ὅς καὶ ἀκόντων τῶν διατιθεμένων, εἴπερ ἐξαναλίσκειεν τὰ πράγματα διὰ τῶν πρεσβείων, δίδωσι παρακατέχειν τοῖς κληρονόμοις, ὅσον αὐτοῖς ποιεῖν τὸ τέταρτον τῆς περιουσίας». Νε. 1.

Ἴδου πῶς τροποποιεῖ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐν τῷ τέλει τοῦ 2 κεφαλαίου.

«Ταῦτα δὲ δὴ φαμέν, ἔνθα πεπλανημένως ὁ διατιθέμενος περὶ τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας ταῦτα ἔπραξεν ἢ τυχὸν δέον καὶ πλείω ποσότητα τῷ κληρονόμῳ καταλιπεῖν ὑπὲρ ἐλάττονος διετύπωσε· καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο πεπλανημένης γνώμης ἐστίν, ἀλλ' οὐ καθαρᾶς καὶ ἀκριβοῦς ἐπισκῆψεως».

Κατωτέρω δὲ κατὰ συνέχειαν ὁ αὐτὸς Ἰουστινιανὸς ἰδου πῶς διατάττει ὅτι ὁ διατιθέμενος δύναται νὰ ἐμποδίσῃ τὴν παρακράτησιν τοῦ Φαλκιδείου τετάρτου καὶ ὅτι ἡ γνώμη τοῦ διατιθέμενου ἐπικρατεῖ.

«Εἰ μέντοι ῥητῶς ἐπισκῆψαι (ὁ διατιθέμενος) μὴ βούλεσθαι τὸν κληρονόμον παρακατα-

σχεῖν φαλκίδειον, ἀνάγκη τὴν τοῦ διατιθέμενου γνώμην κρατεῖν καὶ

ἢ βουλόμενον αὐτὸν ὑπηρετήσασθαι τῷ διατιθεμένῳ ἴτως καὶ τινα δίκαιά τε καὶ εὐσεβῆ καταλιπόντι, τὸ κέρδος οὐκ ἐν τῷ λαβεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ μόνον εὐσεβῶς ἔχειν καὶ μὴ δοκεῖν ἀκερδῇ εἶναι τὸν τοιοῦτον κληρον,

ἢ, εἰ μὴ βούλοιτο, αὐτὸν μὲν ἀναχωρεῖν τῆς τοιαύτης ἐνστάσεως, χώραν δὲ γενέσθαι, καθίπερ εἰπόντες ἔφθημεν, ὑποκαταστάτοις τε καὶ συγκληρονόμοις καὶ ληγαταρίοις καὶ φιδεῖκομμισσαρίοις καὶ οἰκέταις καὶ τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου καὶ τοῖς ἄλλοις, κατὰ τὴν ἔμπροσθεν ὑφ' ἡμῶν ἐξηυρημένην ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ὁδόν».

III. Ἑρμηνεία τῶν ἀνωθι διατάξεων

γραμματικῇ, λογικῇ καὶ ἐπιδημονικῇ.

Περὶ τῆς ἐρμηνείας τῆς διατάξεως ταύτης τῆς Νεαρᾶς ἀπὸ τῶν λέξεων «εἰ μέντοι ῥητῶς κτλ. μέχρι τῆς λέξεως ὁδόν», ὑπάρχει ἀμφισβήγησις καὶ δύο ἀνεφάνησαν γνώμαι· κατὰ τὴν μὲν δὲν παρακρατεῖται τὸ φαλκίδειον τέταρτον ἢ μόνον ὅσακις ὁ διαθέτης ῥητῶς ἀπηγόρευσε τὴν φαλκίδευσιν, κατὰ τὴν ἄλλην δὲν ἀπαιτεῖται ῥητὴ ἀπαγόρευσις, ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ ἐκδηλώσῃ ὁ διαθέτης ἀσφαλῶς καὶ σαφῶς καθ' οἷονδῆποτε τρόπον τὴν θέλησίν του ἵνα ὁ κληρονόμος μὴ λάβῃ τὸ φαλκίδειον καὶ ἐκτελεσθῶσιν ἀμείωτοι ὅλαι αἱ κληροδοσίαι του.

Ἡ πρυτανεύουσα ἰδέα ἐν τῇ Νεαρᾷ ταύτῃ εἶναι ὅτι δέον νὰ ὀφείληται πλήρης σεβασμὸς εἰς τὴν διαθήκην τοῦ Ρωμαίου πολίτου, ὡς διατάττει καὶ ὁ Δωδεκάδελτος νόμος, καὶ νὰ ἐκτελῶνται πᾶσαι αἱ διατάξεις αὐτῆς καὶ νὰ κρατῇ ἡ γνώμη τοῦ διατιθεμένου, ἅμα οὗτος ἐν γνῶσει κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ πεπλανημένας ἐξήντηλθεν εἰς κληροδοσίας ὑπὲρ τὰ 3]4 τῆς περιουσίας του ἢ καὶ ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν του καὶ ἐδήλωσεν ὅπως δῆποτε κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν σιωπὴν τοῦ τὴν γνώμην ἵνα μὴ ὁ κληρονόμος του παρακρατήσῃ τὸ φαλκίδειον τέταρτον· ἡ αὐτὴ Νεαρὰ θέτει τὸν κληρονόμον εἰς τὸ ἐξῆς δίλημμα ἢ, ἂν θέλῃ νὰ ὑπηρετήσῃ τῷ διαθέτῃ καὶ τοῖς σκοποῦς αὐτοῦ τοὺς δικαίους καὶ εὐσεβεῖς, νὰ ἐμμείνῃ εἰς τὴν διαθήκην μὴ ἀποβλέπων ποσῶς εἰς κέρδος, ἢ, ἂν δὲν θέλῃ, ν' ἀναχωρήσῃ τῆς ἐνστάσεώς του καὶ νὰ ἔλθωσιν οἱ ὑποκατάστατοι συγκληρονόμοι κτλ.

Τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς ἐρμηνείας τοῦ προαναφερθέντος κεφαλαίου τῆς Νεαρᾶς, ἐκτὸς τῆς ἄνω κρατούσης ἰδέας, ἐξητάσθη καὶ ἐν τῇ προμνησθείσῃ γνωμοδοτήσει τῶν διακεκριμένων νομομειθῶν Ξ. Ψαρᾶ, Ἰ. Εὐκλείδου καὶ Ι. Σημαντάρᾳ, ἰδού δὲ τί γράφουσιν οὗτοι ἐν αὐτῇ περὶ τῶν δύο γνωμῶν κτ' ἀντιγραφὴν ἐξ αὐτῆς.

«Τὴν πρώτην γνώμην, ἣτις στενῶς προσεκολληθῇ εἰς τὸ γράμμα τῆς Νεαρᾶς 1 κεφ. § 2. Εἰ

μέντοι ῥητῶς ἐπισκῆψαι μὴ βούλεσθαι τὸν κληρονόμον παρακατασχεῖν τὸ φαλκίδειον — (Λατ. κειμ. Si vero expressim designaverit) ἀποδέχονται εὐάριθμοι συγγραφεῖς, ἐν οἷς ἐκ τῶν νεωτέρων καὶ ὁ Brinz (Pand. 111 §. 417 ἐκδ. β'), ἀλλ' ἡ ἐπικρατοῦσα γνώμη, ἣν δέχονται οἱ δοκιμώτατοι τῶν νεωτέρων Γερμανῶν συγγραφέων (Vangerow II, § 538, Sintenis III § 215 σημ. 44, Arndts Pand. § 546 σημ. 1., Windscheid § 651 σημ. 1, Dernburg Pand. III § 101 σημ. 31) καὶ πάντες οἱ παρ' ἡμῖν ἐρμηνευταὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου (Καλλιγᾶς ἐν τόμῳ 5φ, Παππαρηγόπουλος κληρ. δ. § 587, Κράσᾳ κληρ. δ. (γ' ἐκδ. § 446) ἀρκεῖται εἰς τὴν ἀσφαλῆ ἐκδήλωσιν τῆς θελήσεως τοῦ διαθέτου ὅπως καταβληθῶσιν αἱ κληροδοσίαι ἀμείωτοι, χωρὶς δηλαδὴ τῆς παρακρατήσεως τοῦ φαλκιδείου τετάρτου (πρβλλ. καὶ τὴν ἐν Ἀρχείῳ τοῦ Seiffert Tom. XXXIII ἀριθ. 6 ἀπόφασιν τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Erlangen τοῦ 1875 καὶ Seuf. Arch. τόμ. XXXIII ἀριθ. 50 ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου Stutgard τῆς 4 Δεκεμβρίου 1876.

«Τὴν γνώμην ταύτην καὶ ἡμεῖς θεωροῦμεν ὀρθοτέραν, διότι, ἂν ἀπαιτήσωμεν ρητὴν δῆλωσιν, ἠθέλομεν περιορίσει τὴν διάταξιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἰς μόνας τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ὁ διαθέτης εἶναι νομικὸς ἢ ἔλαβε συμβουλὴν παρὰ νομικοῦ πρὸς κατανόησιν τοῦ νομικοῦ ὅρου τῆς φαλκιδεύσεως. Ἀλλὰ παράλογον βεβαίως ἦθελεν εἶσθαι ν' ἀποδώσωμεν τοιαύτην περιορισμένην ἔννοιαν εἰς τὴν διάταξιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ἄν λ. χ. ὁ

διαθέτης ὀρίσῃ ὅτι αἱ κληροδοσίαι ἐννοεῖ νὰ πληρωθῶσιν ἐν πάσῃ περιπτώσει ἢ νὰ πληρωθῶσι κατὰ τὸ καταλειπόμενον μέτρον ἢ ἀνευ τινὸς ἀντιρρήσεως, ἐν πάσαι; ταύταις ταῖς περιπτώσεσι δὲν συνάγεται ἡ θέλησις τοῦ διαθέτου, ὅπως καταβληθῶσιν αἱ κληροδοσίαι ἀμείωτοι, ὡς εἰ ρητῶς ἀπηγόρευον τὴν φαλκίδευσιν ἢ τὴν ἐλάττωσιν ;»

Ἐκτὸς τούτου κατὰ τὸν Windscheid Pand. III. 151 σημ. 1. τὸ «εἰ ρητῶς ἐπισκῆψει» si vero expressim designaverit non velle» δύναται νὰ ἐννοῇ οὐχὶ ρητὴν δήλωσιν, ἀλλὰ ρητὴν βούλησιν καὶ τοῦτο πιθανώτερον, ἐὰν λάβωμεν ἰδίως ὑπ' ὄψιν ἄλλας μαρτυρίας τῶν πηγῶν, καθ' ἃς γίνεται χρῆσις ἀντιστοίχων ἐκφράσεων οἷον ἐν νόμῳ Πανδ. 18 πρ. (36:1) περὶ ὀφειλῆς καρπῶν ἐπὶ καταπιστεύσει τῆς κληρονομίας. Ἰδὲ Εὐκλείδου διατριβὴν περὶ ἐρμηνείας τῆς Νεαρᾶς 1 τοῦ Ἰουστινιανοῦ § 17.

Ἰδού πῶς περὶ τούτων ἀποφαίνεται ὁ Κρασ-σᾶς ἐν τῷ Κληρονομικῷ αὐτοῦ Δικαίῳ § 423 σελ. 764 στιχ. 2. Ὁ Ἰουστινιανὸς (Νε. 1 κεφ. 2 § 2) νεωτερίζων ἐν τούτῳ ἐθέσπισεν ὅτι ὁ διαθέτης δύναται ν' ἀπαγορεύῃ τὴν παρακράτησιν τοῦ τετάρτου, ὁ δὲ κληρονόμος ἀπειθῶν ἐκπίπτει τῆς κληρονομίας. Ὡς ἐκ τῶν λέξεων ὁμως τῆς Νεαρᾶς «εἰ ρητῶς ἐπισκῆψει μὴ βούλεσθαι τὸν κληρονόμον παρακατασχεῖν Φαλκίδιον», οἱ μὲν φρονοῦσιν ὅτι ἀπαιτεῖται περὶ τούτου ρητὴ διάταξις ἐν τῇ διαθήκῃ (Brinz

Pand. σ. 938), ἐν ᾧ κατ' ἄλλους (ιδὲ ἀνωτέρω) καὶ σιωπηρῶς τεκμαίρεται ἡ ἀπαγόρευσις ἐκ μόνου τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ διαθέτης ἐν γνώσει ἐξήντησεν διὰ κληροδοσιῶν ὑπὲρ τὰ τρία τέταρτα τὴν κληρονομίαν. Ὁ Ἰουστινιανὸς διὰ τῶν λέξεων «εἰ ρητῶς ἐπισκῆψει» οὐδόλως ἐννοεῖ ὅτι ἀπαιτεῖται ρητὴ ἐκφρασις ἐν τῇ διαθήκῃ περὶ μὴ παρακρατήσεως τοῦ τετάρτου, ἀλλὰ σαφὴς περὶ τούτου θέλησις τοῦ διαθέτου καθ' οἷον δὴ ποτε ἐκφραζομένην τρόπον, ἐπομένως ὀρθότερα εἶναι ἡ θεωρία καθ' ἣν, ὅπως ἀργήσῃ ὁ Φαλκίδιος νόμος, ἀπαιτεῖται οὐ μόνον ἡ γνώσις τοῦ διαθέτου ὅτι ἐξήντησεν ὑπὲρ τὰ τρία τέταρτα τὴν μοῖραν τοῦ κληρονόμου, ἀλλὰ καὶ σαφὴς βούλησις τοῦ διαθέτου περὶ μὴ παρακρατήσεως τοῦ τετάρτου».

Συμφωνεῖ καὶ ὁ Παππαρηγόπουλος ἐν τῷ Κληρονομικῷ αὐτοῦ Δικαίῳ § 587.

«Κατ' ἐξαιρέσιν ὁ κληρονόμος, καὶ ἂν ἔνεκα βαρῶν ἐπιβεβλημένων αὐτῷ δὲν λαμβάνῃ τὸ 1/4 τῆς μερίδος του, δὲν δικαιούται ν' ἀφαιρέσῃ τοῦτο

α) δυνάμει διατάξεως τοῦ διαθέτου (Νε. 1 κεφ. 2 § 2). Ἡ διάταξις αὕτη δέον νὰ ᾔναι ρητὴ ἢ νὰ προκύπτῃ σαφῶς ἐκ τῆς προθέσεως τοῦ ν' ἀργήσῃ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ φαλκιδίου νόμου ἤτοι ἀφ' ἐνὸς μὲν δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὀρίσῃ ὁ διαθέτης ρητῶς ὅτι διατάσσει νὰ μὴ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ τῶν καταλειπομένων παρ' αὐτοῦ κλη-

ροδοσιῶν ὁ φαλκίδειος, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου πάλιν, ὅπως ἀργήσωσιν οἱ ὅρισμοι τοῦ νόμου τούτου, δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ διάταξις τοῦ διαθέτου, ἡ ἀφαιροῦσα ἀπὸ τοῦ κληρονόμου ἐν γνώσει μέρος τῆς κληρονομικῆς αὐτοῦ μοίρας, ὑπερβαῖνον τὰ 3]4 αὐτῆς, ἀλλ' ἀνάγκη ἡ διάταξις αὕτη τοῦ διαθέτου νὰ ὀρισθῇ ἐν γνώσει καὶ ὅτι ἡ ἀφαίρεσις αὕτη ἀντίκειται πρὸς τὴν βούλησιν τοῦ νόμου (1).

IV. Ἐφαρμογὴ τῶν νόμων εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν καὶ ἐρμηνεία τῆς διαθήκης κατὰ τὸ γράμμα καὶ πνεῦμα αὐτῆς.

* Ἄν ἐφαρμόσωμεν τὰς διατάξεις, ὧν ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω, τοῦ νόμου καὶ τὰς συνοδευούσας αὐτὰς σκέψεις, ἰδοὺ τί θὰ εὕρωμεν ἀναμφισβητήτως ἐξαγόμενον ἐκ τῆς διαθήκης ταύτης.

1ον Ὁ διαθέτης ἐν γνώσει, καὶ οὐχὶ πεπλανημένος, διέθεσεν οὐχὶ ὑπὲρ τὰ τρία τέταρτα τῆς περιουσίας του, ἀλλ' ὁλόκληρον ταύτην ὑπὲρ κοινωφελοῦς τῶν ὁμογενῶν του σκοποῦ ἦτοι «ὑπὲρ παροχῆς ἐκ τοῦ εἰσοδήματός τηςτακτικῶν μηνιαίου ἐπιδόματος εἰς ἀριστεύοντας μαθητὰς ἑλληνας ὀρθοδόξους ὑπηκόους ὁθωμανοὺς ἢ μὴ τελειοφοίτους Γυμνασίων ἢ Λυκείων τῆς ἐν τῇ οἰκοῦσι χώρας πρὸς σπουδὴν ἐν Πανεπιστημίοις, Πολυτεχνείοις, Ἀκαδημαῖαις ὠραίων τεχνῶν ἢ Μουσικῆς ἢ ἄλλαις ἀκαδη-

(1) Ἡ δόξα αὕτη εἶναι ἡμᾶλλον πρὸς τὸν ὅρισμόν τοῦ νόμου συνάδουσα. Ἰδὲ Vangerow καὶ Windscheid ἀνωτέρω.

μαῖαις ἐμπορικαῖς, ναυτικαῖς καὶ λοιπαῖς, κατὰ τὰς διατάξεις τῆς διαθήκης του.

Ταῦτα πάντα ἐξάγονται σαφῶς ἐκ τῶν ἐπομένων φράσεων αὐτῆς, ἃς ἀντιγράφομεν αὐτολεξεῖ.

α') Παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσουν τὰ διάφορα φιλανθρωπικὰ καὶ φιλεκπαιδευτικὰ ὁμογενῆ Σωματεῖα, ὧν δὲν διέθεσα ποσόντι ἰδιαιτέρως ἐνὶ ἐκάστῳ. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων μικρῶν ποσῶν ὅλην τὴν περιουσίαν μου διαθέτω ὑπὲρ κοινωφελοῦς τῶν ὁμογενῶν μου σκοποῦ, ἡ δὲ περιουσία αὕτη δὲν εἶναι τόσον σπουδαία, ὥστε νὰ κατατμηθῇ ἐπὶ πλέον.

β') Παρρυγέλω λοιπὸν τῷ κληρονόμῳ μου νὰ καταθέσῃ ἀσφαλῶς ὅλην τὴν περιουσίαν μου

Μόνη ἡ ἀνάγνωσις τῶν περικοπῶν τούτων ἀρκεῖ νὰ πείσῃ πάντα, ὅτι ὁ διαθέτης ἐν πληρεστάτῃ ἐπιγνώσει διέθεσεν περὶ ὅλης τῆς περιουσίας του καὶ ζήτημα περὶ τούτου δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ.

2ον Ἡ διαθήκη τοῦ Α. Κ. περιέχει τὴν ῥητὴν δήλωσιν τῆς θελήσεώς του ὅπως μὴ ὁ κληρονόμος του, ὁ κατὰ τύχην καὶ κατὰ καιρόν, μὴ φαλκιδεύσῃ τὴν «ὑπὲρ κοινωφελοῦς τῶν ὁμογενῶν του σκοποῦ» κληροδοσίαν ὅλης τῆς περιουσίας του καὶ ὅτι δὲν ἀφίνει εἰς τὸν τῷ τῷτον κληρονόμον τίποτε.

Ταῦτα ἐξάγονται ἀναμφισβητήτως καὶ ἐκ τῶν

ἐπομένων περικοπῶν τῆς διαθήκης ταύτης, ἃς ἀντιγράφομεν αὐτολεξεῖ.

«Παρακαλῶ [ταπεινῶς τὸν ν' ἀποδεχθῇ τὸ βάρος τοῦτο τῆς κληρονομίας μου».

Ἐκ τῆς φράσεως ταύτης συνάγεται ἀσφαλῶς ὅτι ὁ διαθέτης ἀφίνει εἰς τὸν κληρονόμον του βάρος καὶ ὅτι δὲν ἐννοεῖ νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ νὰ ζητήσῃ χρήματα· τοῦτο δὲ καταφαίνεται καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων διατάξεών του, ἃς ἀντιγράφομεν αὐτολεξεῖ.

«*Λυθὼς ἀποστέρξῃ, ὀρίζω κληρονόμον μου καὶ ἐν ἀρνήσει τούτου τὸν καὶ ἐν ἀρνήσει τούτου ἓνα ἐκ τῶν λαϊκῶν μελῶν τοῦ*»

Αἱ φράσεις αὗται καὶ ἡ ὑποκατάστασις δέκα ὑποκαταστάτων ἀποδεικνύουσιν ἡλίον φαινό-τερον ὅτι ὁ διαθέτης δὲν ἐνόει ἵνα ὁ κληρονόμος του φαλκιδεύσῃ τὴν περιουσίαν του καὶ φανε-ρώνουσιν ὅτι ὁ διαθέτης ἀπαγορεύει εἰς τὸν κληρονόμον του νὰ φαλκιδεύσῃ τὴν περιου-σίαν του.

Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς προμνησθείσης φράσεως ὅτι διαθέτει ὅλην περιουσίαν του ὑπὲρ κοινωφελούς τῶν ὁμογενῶν του σκοποῦ καὶ διατάττει τὸν κληρο-μόνον του νὰ εἰσπράξῃ καὶ τὰ ὀφειλόμενα αὐτῷ καὶ καταθέσῃ ἀσφαλῶς ὅλην τὴν περιουσίαν του, ἄρα ἄνευ οὐδεμιᾶς φαλκιδεύσεως.

Τοιαύτη εἶναι ἡ γνώμη τοῦ διαθέτου, ἣτις

καὶ πρέπει νὰ κρατήσῃ κατὰ τὴν ρητὴν διάτα-ξιν τοῦ νόμου «ἀνάγκη τὴν τοῦ διατιθεμένου γνώμην κρατεῖν» Νε. 1 κεφ. 2. ἐν τέλει. Τοσοῦτο δὲ μᾶλλον δεόν νὰ γείνη τοῦτο, ὅσῳ, ὡς ἐρρέθη ἀνωτέρω, ἐν τῇ διαθήκῃ ταύτῃ ἀπαντῶσιν οἱ δύο ἀπαιτούμενοι ὅροι ὑπὸ τοῦ νόμου ὅπως μὴ ὁ κληρονόμος του φαλκιδεύσῃ τὴν περιουσίαν του ἥτοι ὅτι ὁ διαθέτης «οὐχὶ πεπλανημένος, ἀλλ' ἐν γνώσει» διέθεσεν ὅλην τὴν περιουσίαν του εἰς εὐσεβεῖς αἰτίας καὶ «διέταξε τὸν κληρο-νόμον του νὰ καταθέσῃ ὅλην του τὴν περιουσίαν ἀσφαλῶς». Ἐκ τῆς φράσεως ταύτης ἐξάγεται ἀναμφισβητήτως ὅτι ὁ διαθέτης ἀπηγόρευσεν εἰς τὸν κληρονόμον του νὰ ἐλαττώσῃ τὴν περι-ουσίαν του ἔστι καὶ κατ' ἐλάχιστον, ἄρα πολλῷ μᾶλλον ἀπηγόρευσεν αὐτῷ νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ τέταρτον αὐτῆς φαλκιδεύων ταύτην.

Ἀλλὰ καὶ ἡ λογικὴ ἐρμηνεία, ἡ κατὰ τὸ κατὰ τὸ πνεῦμα αὐτῆς τῆς διαθήκης, ἀντιστρα-τεύεται καὶ αὕτη κατὰ τῆς ιδέας τῆς φαλκιδεύ-σεως. Ἴδου διατί:

Πῶς διαθέτης ὅστις γράφει «Παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσουν τὰ διάφορα φιλανθρωπικὰ καὶ φιλεκπαιδευτικὰ ὁμογενῆ Σωματεῖα, ἃν δὲν διαθέτω ποσόν τι ἰδιαιτέρως ἐνὶ ἐκάστῳ κιλ. διότι ἡ περιουσία μου δὲν εἶναι τόσον μεγάλη ὥστε νὰ κατατμηθῇ ἐπὶ πλέον, θὰ ἄφινε νὰ κατατμηθῇ αὕτη κατὰ τὸ 1]4 αὐτῆς ὑπὲρ ἐνὸς κατὰ τύχην κληρονόμου του ;

Καὶ ἡ κατάτμησις αὕτη θὰ ἐγίνετο ὑπὲρ ἐνὸς τῶν 11 κατὰ τύχην κληρονόμων του προσωπικῶς ἢ διὰ ποῖον ἄλλον ἄγνωστον σκοπὸν καὶ ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς ἰδιοτροπίας ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν; ἀλλὰ τότε οἱ κληρονόμοι γίνονται διαθέται, οὐχὶ ὁ διαθέτης αὐτός.

Ἐκτὸς τούτου ἂν ὁ εἰς κληρονόμος λάβῃ σήμερον τὸ φαλκίδιον του, ἔρχεται κατόπιν ὁ διάδοχος του καὶ θὰ ζητῇ καὶ αὐτὸς τὸ φαλκίδιον του, μολονότι τοιαύτη ἀξίωσις εἶναι παράνομος καὶ οὕτω καθεξῆς, μέχρις οὗ ἐξαντληθῶσι καὶ οἱ 11 κατὰ τύχην κληρονόμοι καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ἡ περιουσία τοῦ διαθέτου εἰς φαλκίδεια, χωρὶς νὰ ἐκπληρωθῶσι ποσῶς αἱ κληροδοσίαι του.

Σημειωτέον πρὸς τούτοις ὅτι ὁ διαθέτης ἐκλέγων τοὺς κληρονόμους του δὲν ἀπέβλεψεν εἰς εἰς ὠρισμένον φυσικὸν πρόσωπον τῆς ἐκλογῆς του, δι' ὃ θὰ ἡδύνατο νὰ γεννηθῇ ἡ φανταστική, ἀλλ' ἀνύπαρκτος σκέψις, ὅτι θὰ ἤθελεν ἴσως νὰ φαλκιδευθῇ ἡ περιουσία του ὑπὲρ τούτου, ἀλλ' εἰς ἐν ἠθικὸν πρόσωπον συμπίπτει μὲ κατὰ τύχην φυσικόν τι πρόσωπον μεγίστην κατέχον θέσιν ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ· τοῦτο δὲ διατί; ὁ διαθέτης δὲν ἐπίστευσεν εἰς τοὺς φυσικοὺς συγγενεῖς κληρονόμους του νόμῳ, οὐδ' εἰς ἄλλα φιλικὰ του πρόσωπα καὶ διὰ τοῦτο δὲν ὥρισεν κληρονόμους οὔτε ἐκείνους, οὔτε ταῦτα· ἀπέβλεψεν ὑψηλὰ εἰς τὸ ἠθικὸν πρόσωπον κατὰ καιροὺς τοῦῳ πρόσωπον ἀνώτερον ὑποψίας καὶ παντὸς ὑλικοῦ συμφέρον.

ροίτος καὶ τὸ τοιοῦτον πρόσωπον ὥρισεν ὡς κατὰ τύχην γενικὸν κληρονόμον του καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸ νὰ δεχθῇ τὸ βάρος τοῦτο τῆς ἐκτελέσεως τῶν εὐσεβῶν αἰτιῶν καὶ σκοπῶν τῆς διαθήκης του, δι' ἧς διέθεσεν ὅλην τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ κοινωφελούς τῶν ὁμογενῶν τοῦ σκοποῦ. Νοῶν δὲ ὁ διαθέτης ὅτι δὲν ἀφίνει χρήματα εἰς ἕκαστον τῶν ἑνδεκα κληρονόμων του, ἀλλ' ἀφίνει βάρος εἰς αὐτούς, ὧν εἰς τουλάχιστον καὶ πρὸ πάντων ὁ πρῶτος ὁ κατὰ καιρὸν Π. Κ. θὰ δεχθῇ, προνοεῖ καὶ ὀρίζει, ὅτι, ἂν οὗτος ἀποστέρῃ, ὀρίζει ὁ διαθέτης κληρονόμον του τὸν . . . καὶ ἐν ἀρνήσει καὶ τούτου ἕνα κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν τοῦ ἐπωνύμου αὐτῶν ἤτοι ὥρισε πολλοὺς ὑποκαταστάτους συνωδὰ τῷ νόμῳ, καθ' ἣν περίπτωσιν εἰς ἣ πλείστοι τούτων δὲν ἤθελον δεχθῇ τὸ βάρος τοῦτο τῆς κληρονομίας, μὲ τὴν ιδέαν ὅτι οὐκ ἐκλείψουσιν . . . στρατιῶται· ὥρισε δὲ τούτους διαδοχικοὺς κληρονόμους του, τὰς δέ . . . κληροδόχους ἐφ' ὅρου ζωῆς· ἡ ἐγκατάστασις ἐκείνων ἐγένετο ἀπὸ ἀνωτέρας ἀπόψεως . . .

γ. Ἀνασκευὴ τῶν λόγων τῶν ἐναντίων ἐρμηνευτῶν τῆς Νε. 1. κεφ. 2 καὶ τῆς προκειμένης διαθήκης καὶ θῆκοι καὶ ἐθνικοὶ λόγοι κατὰ τῆς ἐναντίας ἐρμηνείας.

Ναὶ μὲν λέγεται, ὅτι ἡκρατοῦσα ἰδέα εἶναι ὑπὲρ τῆς γραμματικῆς ἢ ἰουδαϊκῆς ἐρμηνείας τῆς Νεαρᾶς ταύτης, ἀλλ' ἐν γνώσει ταύτης

ἀποφαίνονται ῥητῶς καὶ ἀποδοκιμάζουσι τὴν γραμματικὴν ἐρμηνείαν καὶ δέχονται τὴν λογικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἐρμηνείαν.

1ον Οἱ κορυφαῖοι τῶν ἐπιστημόνων ἐν Γερμανίᾳ, ὡς εἶναι ἀναμφισβήτητον, Wangerow, Vindscheid, Ardhts, Dernburg καὶ Sintenis καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

2ον Οἱ διασημότατοι καθηγηταὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Καλλιγᾶς, Παππαρηγόπουλος, Κρασσᾶς καὶ Ψαρᾶς.

3ον Οἱ διακεκριμένοι δικηγόροι ἐν Ἀθήναις I. Εὐκλείδης, Ξ. Ψαρᾶς καὶ I. Σημαντήρας.

4ον Ἡ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Erlangen διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 6 τοῦ 1875 ἀποφάσεως αὐτῆς καὶ

5ον Τὸ δικαστήριον τῆς Στουτγάρδης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 50 καὶ ἀπὸ 4 Δεκεμβρίου 1876 ἀποφάσεως αὐτοῦ.

Ἀπέναντι τούτων πάντων, οὐδὲν ἀντιτάσσεται διακρινόμενον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις· ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ ἡ διαταγὴ τοῦ διαθέτου ρητῇ, ρητοτάτῃ «ἵνα μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν μικρῶν χρεῶν τοῦ ὅλη του ἡ περιουσία (ἄρα ἄνευ οὐδεμιᾶς παρακρατήσεως) κατατεθῇ ἀσφαλῶς».

Ἄλλως τε δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ, ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει κατὰ τὴν Νε. 131 κεφ. 12 ἂν ὁ κληρονόμος ἀρνήται νὰ ἐκτελέσῃ τὰς εἰς εὐσεβεῖς αἰτίας κληροδοσίας τοῦ διαθέτου «παντὸς τοῦ ἐκ τοῦ φαλκιδείου κέρδους σχολάζοντος», αἱ διατάξεις τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος διαθήκης ὑπὲρ

τοῦ κοινωφελοῦς τῶν ὁμογενῶν τοῦ διαθέτου σκοποῦ περὶ σπουδῆς ἀριστευόντων τελειοφοίτων Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ὑπηκόων ὀθωμανῶν ἢ μὴ, ἐν Πανεπιστημίοις κτλ. εἶναι ἐκτελεστέαι προνοία τοῦ ἀγιωτάτου τῶν τόπων ἐπισκόπου καὶ δέον νὰ ἐπιζητηθῇ ἡ ἐκτέλεσις αὐτῶν.

Ἐκτὸς τούτων καὶ ἀπλῇ σκέψις περὶ φαλκιδεύσεως περιουσίας διατιθεμένης ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ Γένους, ὡς ἡ προκειμένη, εἶναι ἀπαράδεκτος οὐ μόνον ἀπὸ νομικῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἠθικῆς καὶ ἔθνικῆς ἀπόψεως καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀκουσθῇ ποσῶς, καθόσον κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν λόγιον (Ἐπιστ. πρὸς Κορινθίους «πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει».

Δι' ὅλους τούτους τοὺς λόγους φρονοῦμεν ὅτι ἢ εἰς τὸ Α' τοῦτο ἐρώγημα ἀπάντησις εἶναι ἡ ἑξῆς·

«Ὁ Π. Κ. δὲν ἔχει δικαίωμα φαλκιδεύσεως κατὰ τὸν νόμον, τὸ δικαίωμα τοῦτο δὲν εἶναι ἀναγκαστικὸν καὶ ἀπόλυτον, ἀλλ' ἐξήρτηται ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ διαθέτου, ἥτις καὶ ρητῇ εἶναι, μὴ ἀπαιτουμένης πανηγυρικῶς τῆς λέξεως ἀπαγόρευσις, καὶ συμπερασματικὴ καὶ ἀναμφισβήτητος, [ἀφ' οὗ ὁ διαθέτης διὰ τῆς διαθήκης του αὐτῆς διατάττει τὸν κληρονόμον του νὰ καταθέσῃ ἀσφαλῶς ὅλην τὴν περιουσίαν του ἐκ χρημάτων, χρεωγράφων καὶ τῶν ὀφειλομένων αὐτῷ «μετὰ τὴν πληρωμὴν τῶν μικρῶν χρεῶν του» καὶ οὕτως ἀπαγορεύει αὐτῷ νὰ κρατήσῃ

ἔστι καὶ τὸ ἐλάχιστον ποσὸν ἐξ αὐτῆς, ἄρα πολλῷ μᾶλλον νὰ φαλκιδεύσῃ ταύτην, ἥτις ἅπαντα περιλαμβάνει τὴν κληροδοσίαν τοῦ ὑπὲρ ὑποτροφῶν, ὡς γράφεται ἐν τῇ διαθήκῃ ταύτῃ.

Μολονότι μετὰ τὴν ἀνωθι διδομένην λύσιν τοῦ Α' ζητήματος πᾶσα περαιτέρω ἐξέτασις εἶναι περιττή, οὐχ ἦντον ὡς ἐκ περισσοῦ προσθέτομεν καὶ τὰ ἐπόμενα.

Ὡς πρὸς τὸ 2ον ζήτημα.

Κατὰ τὴν προμνησθεῖσαν διάταξιν τοῦ νόμου Νε. 131 κεφ. 12 τὰ ὑπὲρ εὐσεβῶν αἰτιῶν ἦτοι ἀγαθοεργῶν σκοπῶν κληροδοτήματα δένυπόκεινται εἰς φαλκιδενσιν. Περὶ τούτου δὲν ὑπάρχει ἀμφισβήτησις, γεννᾶται μόνον τὸ ζήτημα ὑπὸ τὸν ὅρον εὐσεβῶν αἰτιῶν ἢ σκοπῶν, τίνα κληροδοτήματα περιλαμβάνονται. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς.

Αἱ λέξεις ἡ ὁρος εὐσεβεῖς αἰτίαι ἐξελέφθη ἀνέκαθεν ὡς περιλαμβάνων πᾶσαν αἰτίαν θρησκευτικὴν ἀλλὰ βραδύτερον περιέλαβε καὶ αἰτίας ἦτοι σκοποὺς κοσμικοὺς καὶ φιλανθρώπων καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ Ρωμαϊκὴ νομοθεσία διὰ πολλῶν διατάξεων αὐτῆς Κωδ. (1. 3) 24, 28, 49, 46 καὶ Νε. 131 κεφ. 10, 11 καὶ 15 ἀνεγνώριζε κληροδοσίας γινομένας πρὸς τοιοῦτους σκοποὺς καὶ διὰ τὴν ὑπαρξίν καθιδρυμάτων τοὺς αὐτοὺς ἐχόντων σκοποὺς ὡς νομικῶν προσώπων. Ἰδὲ Οἰκονομίδου Γενικὰς Ἀρχὰς § 23. 3. Εὐαγεῖς οἱκοὶ *riae causae*.

Παρὰ τῷ αὐτῷ ἐν § 25 ἀναγινώσκομεν τὰ ἑξῆς.

«Ὅσάκις ἀφιερῶνται περιουσία τις ἵνα χρησιμεύτῃ πρὸς θεραπείαν κοινωνικῆς τινος ἀνάγκης θρησκευτικῆς ἢ κοσμικῆς καὶ συνάμα συνιστάται νομικόν τι πρόσωπον τὴν θεραπείαν ταύτην σκοπὸν ἔχον.

Τὸ πρόσωπον τοῦτο καλεῖται καθίδρυμα (1) πρὸς καταρτισμὸν αὐτοῦ ἀρκεῖ τοῦ ἰδρυτοῦ μόνου ἢ θέλησις.

Αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ ἀπαντῶσι καὶ παρὰ Παππαρηγοπούλῳ ἐν ταῖς Γενικαῖς αὐτοῦ Ἀρχαῖς § 160 ἐν τέλει ὑπὸ τὸν ὅρον εὐσεβεῖς αἰτίαι *riae causae* ἐνοεῖτο ἐν ἀρχῇ πᾶν τὸ καταλειπόμενον εἰς τὴν θρησκείαν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς ἐκδήλωσιν ἦτοι ἐκκλησίας, ναοὺς, μοναστήρια, βραδύτερον δ' ἐπὶ τῶν χριστιανῶν Λυτοκρατόρων περιλαμβάνετο πᾶν τὸ καταλειπόμενον εἰς ἐκπλήρωσιν παντὸς ἀγαθοεργοῦ σκοποῦ διὰ τῆς ἰδρύσεως πολλῶν καὶ ποικίλων πολυνύμων καὶ πολυαρίθμων ἰδρυμάτων ἰδίᾳ αὐτῶν ὀνομασία δὲν ἀπαντᾷ ἐν ταῖς πηγαῖς, οἱ νεώτεροι ἐπωνόμασαν ταῦτα εὐσεβῇ ἰδρύματα *riae corpora*, εἰς ἃ ἐνδεικτικῶς μόνον ὑπήγαγον τὰ ὀρφανοτροφεία, πτωχοτροφεία, ξενοδοχεῖα,

1) Ὁ τίτλος νὰ προσδιορίσῃ τὴν περιουσίαν τοῦ εἴτε ὕλην εἴτε μόνον μέρει αὐτῆς δύναται νὰ πρίξῃ τοῦτο διττῶς . . . ἢ συνιστᾷ ἰδίαν πρὸς τοῦτο προσωπικότητα λαμβάνουσαν τὸ ὄνομα καθίδρυμα, οὐ ὁ σκοπὸς δύναται νὰ εἶναι ἐπιστημονικὴ πρὸς ἐκπαίδευσιν ἐπιστημονικὴν ἢ καλλιτεχνικήν.

νυσοκομεῖα, βρεφοκομεῖα, γηροκομεῖα, πρὸς ἀνάρρωσιν αἰχμαλώτων καὶ ἐν γένει εἰς ταῦτα εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους περιελήφθη πᾶσα περιουσία καταλειπομένη πρὸς διάδοσιν καὶ προαγωγὴν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν, τῆς βιομηχανίας, τοῦ ἐμπορίου, ἡ ὠρισμένη εἰς Πανεπιστήμια, Πολυτεχνεῖα, Σχολεῖα, Ἀκαδημίας, εἰς ὑποτροφίας κτλ. Ἰδὲ καὶ Κρασσᾶ Κληρ. δ. § 31.

* Ἄν ἐφαρμόσωμεν τὰς διατάξεις ταύτας καὶ ἀρχὰς εἰς τὴν προκειμένην διαθήκην, θὰ ἴδωμεν 1ον ὅτι οὗτος διὰ τῆς θελήσεώς του καὶ μόνης, ὡς ἔρρεθῇ ἀνωτέρω, κατήρτισε νομικὸν πρόσωπον καὶ ὥρισεν ἵνα τὸ ἥμισυ τοῦ ἐτησίου εἰσοδήματος τῆς ὅλης περιουσίας, τοῦ ἐτέρου ἡμίσεος προστιθεμένου ἐκάστοτε εἰς ταύτην πρὸς ἐπαύξησιν αὐτῆς τε καὶ τοῦ εἰσοδήματος αὐτῆς, «δαπανᾶται ὑπὲρ κοινωφελοῦς τῶν ὁμογενῶν του σκοποῦ πρὸς σπουδὴν ἐν Πανεπιστημίῳ, Πολυτεχνεῖῳ, Ἀκαδημαῖς ὡραίων τεχνῶν ἢ Μουσικαῖς ἢ ἄλλαις Ἀκαδημαῖς ἐμπορικαῖς, ναυτικαῖς καὶ λοιπαῖς νέων ὁμογενῶν». 2ον ὅτι ὁ αὐτὸς διέθετης ὥρισεν ἵνα «οἱ σπουδάζοντες ὑπότροφοι ὦσιν Ἕλληνες τὸ γένος καὶ τὸ θρήσκευμα ὑπήκοοι ὀθωμανοὶ ἢ ἄλλου τινὸς ἐπὶ γῆς Ἀρχόντων ἢ Ἡγεμονίας οἰασδήποτε, ἀπόφοιτοι ἀριστεύοντες τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς ἢ Γυμνασίου ἢ Λυκείου τινὸς τῶν προμνησθέντων Κρατῶν». 3ον ὅτι κατωνόματε καὶ τετραμελῇ διαρκῇ

ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κληρονόμου αὐτοῦ ἢ τοῦ διαδόχου πρὸς διαχείρισιν τοῦ κληροδοτήματός του τούτου καὶ ἐκλογὴν τῶν ὑποτρόφων καὶ ἐποπτεῖαν πρὸς σπουδὴν αὐτῶν διὰ τῆς παροχῆς ἀρκούντος εἰς αὐτοὺς μηνιαίου ἐπιδόματος ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον ἀναλόγως τῇ κλάδῳ τῆς ἐπιστήμης αὐτῶν πρὸς κατάρτισιν τελείων ἐπιστημόνων καὶ οὐχὶ ἡμιμαθῶν.

Τοιούτῳ τρόπῳ ἔχομεν πλήρες καθίδρυμα καὶ νομικὸν πρόσωπον καὶ κληροδοτήμα ἐγκυρότατον παροχῆς ὑποτροφιῶν, οἷα πολλὰ ἐγκυρότατα λειτουργοῦσι καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐν εὐρυτάτῳ κύκλῳ καὶ ἐντεῦθα ἐσχάτως ἔτι τὸ τοῦ Ἀ. Ιατροῦ.

Ἐπεταί ἐντεῦθεν ὅτι εἶναι νόμῳ ἀστήρικτος καὶ παράδοξος ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι τὸ κληροδοτήμα τοῦτο εἶναι ἄκυρον καὶ δὲν ἀφορᾷ εὐσεβῆ αἰτίαν, οὐδὲ ἀγαθοεργὸν σκοπὸν καὶ ὅτι εἶναι λίαν περιωρισμένη καὶ ἄστοχος, ἵνα μή τι ἄλλο εἴπωμεν, ἢ παραβολὴ τοῦ κληροδοτήματος τούτου πρὸς ἄσυλα, ὧν καὶ ἡ μνεία καθίσταται ἡμῖν ἀδύνατος ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀγήρω καὶ αἰωνίαν μνήμην τοῦ μεγάλου ἔθνικοῦ εὐεργέτου, ὅστις καθώρισεν καὶ προώρισεν ἅπασαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ὑπὲρ κοινωφελοῦς τῶν ὁμογενῶν του σκοποῦ πρὸς κατάρτισιν τελείων ἐπιστημόνων δυναμένων νὰ διακριθῶσι καὶ νὰ τιμήσωσιν ἑαυτοὺς καὶ τὸ ἔθνος αὐτῶν, χωρὶς νὰ ᾖναι ὑποχρεωμένοι νὰ παράσχωσι τοιαύτην

ἡ τοιαύτην ὑπηρεσίαν εἰδικὴν εἰς τὸ Κράτος, οὕτως εἰσονται ὑπήκοοι. Τοιαῦται ὑποχρεώσεις ὑπάρχουσιν ἢ μὴ οὐδεμίαν ἀσκούσιν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κύρους ἢ μὴ τοῦ κληροδοτήματος.

Καὶ μόνῃ ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἀνωθι περικοπῶν τῆς περὶ τῆς ὁ λόγος διαθήκης ἀ κ. ἰ νὰ πείσῃ πάντῃ, ὅτι ἡ κληροδοσία αὕτη εἶναι δι' εὐσεβῆ αἰτίαν καὶ ὑπὲρ ἀγαθοεργοῦ σκοποῦ καὶ ὑπάγεται εἰς ἐν τῶν δεκατεσσάρων θεμάτων, καθ' ἃ ἀργεῖ ὁ φαλκίδειος νόμος καὶ πᾶσα ἐναντία σκέψις καὶ ἀξιώσις εἶναι ἀσέβεια πρὸς τὴν μνήμην τοῦ διαθέτου καὶ ἀδικία εἰς τὸν κοινωφελῆ ἐθνικὸν σκοπὸν αὐτοῦ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παραβίασις ρητῶν διατάξεων τοῦ νόμου.

Πᾶσα ἄλλη ὑπεράσπισις τοῦ ἐγκύρου τοῦ προκειμένου κληροδοτήματος κοινωφελοῦς ὑπὲρ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους καὶ δι' εὐσεβῆ αἰτίαν εἶναι περιττὴ καὶ πᾶσα ἄλλη ἀνασκευὴ τῶν ἐναντίων ἰσχυρισμῶν παρέλκει.

Ὡς πρὸς τὸ 3ον ἐρώτημα.

Αἱ περὶ Βακουφίων διατάξεις τῆς διαθήκης εἶναι ἄκυροι, καθόσον κατὰ τὴν § 4 ἐν τέλει τῆς Βεζυρικής ἐγκυκλίου τοῦ 1891 πᾶσα διάταξις τῆς διαθήκης περὶ βακουφικῶν κτημάτων εἶναι ἄκυρος καὶ ἡ διαθήκη διὰ ταῦτα εἶναι τῆς ἀποκλειστικῆς ἀρμοδιότητος τῶν ὀθωμανικῶν δικαστηρίων.

Τοιαῦται εἶναι αἱ περὶ τῶν προμνησθέντων τριῶν ἐρωτημάτων γινώμαι ἡμῶν.

Ἐν Κων] πόλει, τῇ 18 Ἰουλίου 1913.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

XXVIII. Ὑπεβλήθησαν ἡμῖν πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἑξῆς:

Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1902 ἀπεβίωσεν ἐν Θ. ἡ Ε. Φ. ἄτεκνος καὶ ἄνευ ἀνιόντων καταλιπούσα μόνον ἐκ τῆς πατρικῆς γραμμῆς πρῶτον ἐξιδελφον τὸν Ε. Ε. καὶ διαθήκην ὁλόγραφον μὴ ἐπικυρωθεῖσαν πρὸ τοῦ θανάτου αὐτῆς. Ὁ Ε. Ε. δι' αἰτήσεώς του πρὸς τὸ Σεῖχουλισταμάτον ἐπέτυχε τεσκερὲ αὐτοῦ πρὸς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Τράπεζαν διατάγματος ταύτην νὰ μὴ παραδώσῃ τὰ παρ' αὐτῇ κληρονομία πρᾶγματα εἰς τοὺς ἐκτελεστὰς τῆς διαθήκης, ἀλλὰ καὶ ν' ἀποστείλῃ ταῦτα εἰς τὸ Κασέμι Ἀσκεριέ.

Ἡ αἴτησις αὕτη εἶναι νόμιμος;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους.

Ἡ αἴτησις αὕτη τοῦ Σεῖχουλισταμάτου ἰδοῦ τίνα ἔχει βάσιν καὶ πῶς δῆθεν δικαιολογεῖται.

Κατ' ἔθιμον κρατοῦν ἐν Τοῦρκίᾳ, λέγει ὁ Τεσκερὲς τῆς 19 Ὀκτωβρίου 1319 (1903) ὑπ' ἀρ. 15, τὰ κληρονομικὰ πρᾶγματα ἐν πάσῃ κληρονομίᾳ δεόν νὰ παραδίδωνται εἰς τὸ Κασέμι Ἀσκεριέ πρὸς φύλιξιν, μέχρις οὗ τοῦτο ἀποφανθῇ περὶ τῆς διανομῆς αὐτῶν καὶ λύση τὸς με-

ταξὺ τῶν κληρονόμων ἀναφερθέντων εἰς αὐτὸ διαφοράς.

Καὶ ἂν δὲ ὑπάρχῃ διαθήκη, δέον αὕτη νὰ προσάγῃται εἰς τὸ ἱεροδικεῖον τοῦ Κασέμι Ἀσκεριέ, ὅπως τοῦτο ἐξετάσῃ ταύτην κατὰ τύπους καὶ κατ' οὐσίαν, πρὸ δὲ τῆς ἐξετάσεως ταύτης ἡ διαθήκη δὲν δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ. Αἱ δικαιολογίαι ὅμως αὗται δὲν εἶναι νόμιμοι. Ἰδοὺ διὰ τί.

Κατὰ τὸ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις καὶ ἐν Τουρκία κρατοῦν ἔθιμον, ὅπερ καὶ ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ὁθωμανικὴ Τράπεζα ἀναγνωρίζει καὶ ἀντέταξεν εἰς ἀπάντησιν εἰς ἀπάντησιν εἰς τὸν μνησθέντα τεσκερέν, ἅμα ὑπάρχῃ διαθήκη ὀρθοδόξου χριστιανοῦ, ἡ διακανόνισις τῆς κληρονομίας ἀνήκει εἰς τὴν ἀνωτάτην Ἐκκλησιαστικὴν Ὀρθόδοξον Ἀρχήν, ἣτις ἐν Κωνστανπόλει εἶναι τὸ Πατριαρχεῖον, ἡ δὲ Αὐτοκρατορικὴ Ὁθωμανικὴ Τράπεζα λαμβάνουσα ἐπικεκυρωμένον ἀντίγραφον τῆς διαθήκης καὶ πιστοποιητικόν, ὅτι οὐδεὶς προσέβαλε τὴν τοιαύτην διαθήκην μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ πιστοποιητικοῦ, παραδίδει τὰ κληρονομιαῖα πράγματα εἰς τοὺς ἐκ διαθήκης κληρονόμους.

Ἐὰν δὲ ὑπάρχῃ κληρονόμος τις μὴ θεωρῶν τὴν διαθήκην ἰσχυρὰν καὶ ἔγκυρον, οὗτος ὀφείλει νὰ τριτανακόψῃ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου τὴν ἐπικυροῦσαν τὴν διαθήκην. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ Τράπεζα δὲν ἐκτελεῖ τὴν διαθήκην ἢ μόνον ἀφ' οὗ

ἡ ἐπικυρωριστικὴ τῆς διαθήκης ἀπόφασις καταστῇ ὀριστικὴ καὶ τελεσίδικος.

Ἐκτὸς τούτων κατὰ τὰ προνόμια τοῦ Οἴκου-μενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς γράφει καὶ ἡ αὐτὴ Τράπεζα ἐν τῇ μνησθείσῃ ἀπαντήσῃ της καὶ λίαν νομίμως καὶ δικαίως, περὶ τοῦ κύρους ἢ μὴ διαθήκης χριστιανοῦ ὀρθοδόξου ὑπηκόου ὀθωμανοῦ ἀποφαίνεται μόνον τὸ Πατριαρχεῖον, οὐδέποτε δὲ τὸ ἱεροδικεῖον τοῦ Κασέμι Ἀσκεριέ, ὅπερ δύναται ν' ἀποφανθῇ περὶ τοῦ κύρους ἢ μὴ διαθήκης ὑπηκόου ὀθωμανοῦ Μουσουλμάνου ἢ μὴ, ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι χριστιανὸς ὀρθόδοξος, ὡς λέγεται ρητῶς ἐν τῷ τέλει τῆς § 4 τῆς Βεζυρικῆς ἐγκυκλίου τοῦ 1308 (1891).

Τοιαύτη εἶναι ἡ νομικὴ γιῶμη ἡμῶν.

Ἐν Κωνστανπόλει τῇ 19 Ὀκτωβρίου 1902.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

XXIX. Ὁ Κ.Κ. ὑπήκοος ὀθωμανὸς ἀπέθανεν ἐν Νικαίᾳ τῆς Γαλλίας καταλιπὼν διαθήκην κεκυρωμένην παρὰ τοῦ ἐκεῖ προΐσταμένου τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διὰ τῆς διαθήκης του ἐγκατέστησε κληρονόμους του τὴν ἣν εἶχε παρ' αὐτῷ Κυρίαν Α. ξένην ὑπήκοον καὶ τὰς τρεῖς θυγατέρας του, ὧν ἡ μία ἐπροικίσθη κατὰ τὸν γάμον της.

Ἐπεβλήθησάν μοι πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἐξῆς ζητήματα.

1ον Διαθήκη ὀλόγραφος γενομένη ἐν Γαλλίᾳ παρ' ὑπηκόου Ὁθωμανοῦ Χριστιανοῦ Ὁρθοδόξου θεωρεῖται ἔγκυρος ἐν τοῖς Πατριαρχείοις : ὑπάρχουσι τοιαῦτά τινα παραδείγματα :

2ον Οἱ ἀλλοδαποὶ δύνανται νὰ κληρονομήσωσιν ἢ οὐχὶ ὑπήκοον ὀθωμανόν, ἐν ἄλλαις λέξεσι ξένοι ὑπήκοοι ἀποκλείονται τῆς κληρονομίας ὑπηκόου ὀθωμανοῦ λόγῳ τῆς ξένης ἐθνικότητός των :

3ον Ἡ εἰς τινα θυγατέρα δοθεῖσα πατρικὴ προίξ κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ γάμου τῆς ὑπόκειται εἰς συνεισφορὰν κατὰ τὴν κληρονομίαν τοῦ πατρός της :

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐξῆς·

Ὡς πρὸς τὸ 1ον.

Κατὰ τὸ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἰσχύον Βυζαντινὸν καὶ νεώτερον δίκαιον διαθήκη Ὁρθοδόξου Χριστιανοῦ ὑπηκόου ὀθωμανοῦ γενομένη ἐν Γαλλίᾳ ὡς πρὸς μὲν τοὺς τύπους δύναται νὰ ᾔῃ ἔγκυρος καὶ ἰσχυρά καὶ ἂν ἐγένετο, κατὰ τὰς διατυπώσεις τῆς Γαλλικῆς ἢ τῆς Βυζαντινῆς νομοθεσίας· ἀλλ' ἡ ὀλόγραφος διαθήκη τινὸς κατὰ τὸν γαλλικὸν νόμον οὐδεμίαν ἀπαιτεῖ διατύπωσιν, ἄρα εἶναι τύπῳ ἔγκυρος· ὡς τοιαύτη δὲ κατὰ τύπους θεωρεῖται ἔγκυρος καὶ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν οὐσίαν τῆς διαθήκης, περὶ ταύτης ἐφαρμόζεται τὸ Β. δίκαιον.

Παραδείγματα τοιαύτης διαθήκης ὀλογράφου

θεωρηθείσης ἐγκύρου, καίπερ συνταχθείσης ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, εἶναι τὸ τῆς ὀλογράφου διαθήκης τοῦ μακαρίτου ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου Παλαμᾶ θαυόντος ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ τὸ τῆς ὀλογράφου ἐπίσης διαθήκης τοῦ Χρηστάκη ἐφέντη Ζωγράφου θανόντος ἐν Παρισίοις· ἀμφότεραι ἐκηρύχθησαν ἔγκυροι.

Ὡς πρὸς τὸ 2ον ζήτημα.

Τὸ ζήτημα τοῦτο λύεται ἀρνητικῶς καὶ δὲν ἀμφισβητεῖται ποσῶς ἐν Τουρκίᾳ κατὰ συνέπειαν ὁ ξένος ὑπήκοος οὐδέποτε κληρονομεῖ τὸν ὀθωμανὸν ὑπήκοον. Ν. περὶ γαιῶν ἄρθ. 110 Βεζ. ἐγκ. τῆς 22 Ζιλχιτζέ 1308 (1891).

Ὡς πρὸς τὸ 3ον ζήτημα.

Κατὰ τὸ Βυζαντινὸν δίκαιον εἰς συνεισφορὰν ὑπόκειται, προκειμένου περὶ πατρικῆς προίξος καὶ κληρονομίας, ἡ πατρικὴ προίξ.

Ἐν Κωνσταντινὺ πόλει τῇ 10 Ἰουλίου 1913.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

Γ'. Περὶ ἐκτελεστικῶν.

α) Ὁ Μ. Κ. διὰ διαθήκης τοῦ Π. Α. διωρίσθη ἐκτελεστῆς τῆς διαθήκης τούτου δικαιούται νὰ λαμβάνῃ τὴν κληρονομίαν καὶ νὰ διανέμῃ αὐτὴν τοῖς κληρονόμοις του :

Κατὰ τὸ ἀπὸ 14 Ὀκτωβρίου 1901 ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 6954 πιστοποιητικὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ

Πατριαρχείου οἱ διὰ διαθήκης διοριζόμενοι ἐκτελεσταὶ «συμφώνως πρὸς τὸ ἐν ἰσχύϊ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον δικαιοῦνται λαμβάνειν παρὰ παντὸς κατόχου πᾶν ποσὸν ἢ πρᾶγμα οἷονδῆποτε ἀνήκον τῇ κληρονομίᾳ (τοῦ διαθέτου) ὡς καὶ πᾶν μέτρον τεῖνον εἰς ἐξασφά-σφάλισιν τῆς κληρονομίας, διανέμειν αὐτὴν καὶ ἐν γένει ἐνεργεῖν εἰς ἐκτέλεσιν αὐτοῖς πᾶν ὅτι δεῖ κατὰ τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτοῖς ἐκ τῆς διαθήκης ἐντολήν».

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ ἁνωθι ζητήματος γνώμη μου κατὰ τὸ Πατριαρχικὸν δίκαιον.

Ἐν Κωνσ(τ)πόλει τῇ 29 Ὀκτωβρίου 1905.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

β) Ὑπεβλήθη ἡμῖν πρὸς γνωμοδότησιν τὸ ἐπόμενον ζήτημα·

Ὁ Α. Κ. διὰ διαθήκης του διώρισεν ἐκτελεστὰς αὐτῆς τοὺς Μ. Κ., Δ. Κ. καὶ Π. Α. καὶ ἐρωτᾶται, ἂν οἱ ἐκτελεσταὶ δύνανται νὰ νέμονται τὰ κληρονομικὰ πράγματα, ἢ ἡ νομὴ αὐτῶν καὶ κυριότης ἀνήκει τοῖς κληρονόμοις μόνοις ;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ διὰ τοὺς ἐκτελεστὰς καὶ καταφατικὴ διὰ τοὺς κληρονόμους διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους·

Κατὰ τοὺς νόμους 29 Βασ. (35.14) καὶ κατὰ γενικὴν ἀρχὴν τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου ὁ κληρονόμος διαδέχεται τὸν κληρονομούμενον εἰς τὸ σύνολον τῶν εἰς τὴν περιουσίαν του ἀναγο-

μένων σχέσεων· κατὰ συνέπειαν εἰς τὸν κληρονόμον ἀνήκει νὰ ἐπιληφθῇ τῆς νομῆς τῶν κληρονομικῶν πραγμάτων. Σχετικῶς πρὸς τοὺς ἐκτελεστὰς ὅσω εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ Νε. Λε. 68 κάμνει λόγον περὶ ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης, τόσω εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι οὐδεμία ἀπαντᾷ ἐν τοῖς νόμοις διάταξις ὀρίζουσα τὰ καθήκοντα καὶ δικαιώματα αὐτῶν, καθόσον οἱ νόμοι 28 Κωδ. (1. 3), 83 § 1 (36. 1) καὶ Νε. 131 ἀφορῶσιν εἰδικὰ θέματα περὶ κληροδοτημάτων, καθ' ἃ διατάσσεται ἡ ἀπόδοσις τοῦ καταλειφθέντος εἰς ἄλλους ἢ ἡ ἀνάλωσις αὐτοῦ καθ' ὠρισμένον τρόπον.

Ἐκ τῶν ρηθέντων ἐξάγεται ὅτι, μὴ ὑπαρχούσης ρητῆς εἰδικῆς νομικῆς διατάξεως, οἱ ἐκ διαθήκης ἐκτελεσταὶ δὲν δύνανται νὰ παραπεμφθῶσιν εἰς τὴν νομὴν τῆς κληρονομίας καὶ νὰ ἀποκρύντωσι ταύτης τὸν κληρονόμον, καθόσον ὑπάρχοντος κληρονόμου ἢ ἀνηλίκου ἐπιτροπευομένου, ἢ ἀπογραφῇ καὶ ἡ κατοχὴ τῆς κληρονομίας γίνεται ὑπὸ τοῦ κληρονόμου ἢ ἐπιτρόπου ἀνηλίκου, οἱ δὲ ἐκτελεσταὶ δύνανται νὰ παρασταθῶσιν εἰς τὴν ἀπογραφὴν τῆς κληρονομίας ἵνα φροντίσωσι περὶ τῶν συμφερόντων τῶν ἀπόντων κληροδόχων καὶ καταλάβωσι μόνον τὰ κληροδοτήματα τούτων· τοιοῦτω τρόπῳ ἡ ἐξουσία τῶν ἐκτελεστῶν παύει, ἅμα πληρωθῶσι τὰ κληροδοτήματα.

Ἐν Κωνσ(τ)πόλει τῇ 31 Αὐγούστου 1907.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

γ) 'Τπεβλήθη ἡμῖν τὸ ἐπόμενον ζήτημα·

Οἱ ἐκ τῆς διαθήκης τοῦ Α. Κ. ἐκτελεσταὶ δύνανται νὰ παρατηθῶσι καὶ πῶς δύνανται νὰ θεωρηθῶσι ὡς ἐντολοδόχοι ἢ ὡς ἐπίτροποι ; καὶ δύνανται νὰ ὑποκαταστήσωσιν ἄλλους ;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐπομένη.

I. Οἱ ἐκτελεσταὶ δύνανται νὰ παραιτηθῶσι διὰ λόγους εὐλόγους οἷον γῆρας, δημόσιαι ἀσχολίαι κτλ.

II. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ιδιότητα αὐτῶν, οἱ ἐκτελεσταὶ δὲν εἶναι ἐντολοδόχοι, διότι ἡ ἐντολὴ παύει σὺν τῷ θανάτῳ τοῦ ἐντολοδότου. Πανδ. (39.5) 2. § 6. Windscheid III. §. 567. σημ. 7.

Δὲν εἶναι δὲ καὶ ἐπίτροποι, διότι ἡ ἐπιτροπεία εἶναι δημόσιον ὑπούργημα *munus publicum* ὑποχρεωτικὸν διὰ τοὺς πολίτας· ἡ ἐκτελεστεία εἶναι ιδιωτικὴ ὑπηρεσία, τῆς ὁποίας δύνανται τις νὰ παραιτηθῇ, εἶναι πρᾶξις ἐκουσία καὶ θεμιτὴ ex tō ex oīzνεὶ συμβίσεως ἢν ἀναλαβὴν τις χρεωστεῖ νὰ ἐκτελέσῃ· ἰδὲ καὶ γνωμοδότηται Οἰκονομίδου ἐν Νομικῇ σελ. 5, Παπαδοπούλου καὶ Ψαρᾶ ἐν σελ. 227 καὶ Κρατσᾶ καὶ Φιλαρέτου ἐν σελ. 455.

III. Οἱ ἐκτελεσταὶ διαθήκης δύνανται ὠρισμένως εἰδικὰς πράξεις, ὧν τὴν ἐνέργειαν ἔκριναν ἀναγκαίαν, νὰ ἐκτελῶσι διὰ πληρεξουσίου ἢ ἐντολοδόχου, ὅστις οὕτως εἶναι βοηθὸς αὐτῶν, ἀλλὰ δὲν δικαιοῦνται νὰ ὑποκαταστήσωσιν εἰς ἑαυτοὺς ἄλλους, καθόσον οἱ ἐκτελεσταὶ ἐξελέ-

γησαν καὶ διωρίσθησαν διὰ τὴν προσωπικὴν πρὸς αὐτοὺς ἐκτίμησιν καὶ ἐμπιστοσύνην τοῦ διαθέτου· ἰδὲ Mühlenbruch ἐν Glück τόμ. XLIV σελ. 436 N^ο 4. Pand. Françaises ἐν λ. Don. et Tert. N^ο 9902 καὶ γνωμοδότησιν Δημητρακοπούλου ἐν Νομικῇ ἐπιθεωρήσει III σελ. 82 τοῦ ἰδίου καὶ Μπαλάνου τόμ. ΚΗ' τεύχος Β' σελ. 72.

Τοιαύτη εἶναι ἡ νομικὴ γνώμη μου."

Ἐν Κων] πόλει, τῇ 26 Μαρτίου 1908.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

δ') 'Τπεβλήθησαν μοι πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἐξῆς·

Ὁ Π. Α. διὰ διαθήκης του διώρισε τοὺς Μ. Μ., Ν. Κ. καὶ Π. Α. ἐκτελεστὰς αὐτῆς καὶ ζητεῖται τίς εἶναι ἡ ἐξουσία τῶν ἐκτελεστῶν αὐτῆς καὶ τὰ προσήκοντα αὐτοῖς δικαιώματα ;

Ἰδου ἡ ἀπάντησις.

Ἐν τῷ μέχρι τοῦ Λέοντος ἰσχύοντι Ρωμαϊκῷ δικαίῳ οὐδεμία ἀπαντᾷ διάταξις περὶ ἐκτελεστῶν διαθηκῶν· τὸ πρῶτον εὗρηται τοιαύτη ἐν τῇ Νε. 68 τοῦ Λέοντος, ἥς περίληψιν παρέχει ὁ Ἀρμενόπουλος (5.12). Ἐλλείψει ρητῶν διατάξεων τοῦ νόμου πρὸς καθορισμὸν τῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων τῶν ἐκτελεστῶν ἀνάγκη νὰ προσφεύγωμεν εἰς τὰ διὰ τῆς διαθήκης παρεχόμενα τοιαῦτα εἰς τοὺς ἐκτελεστὰς καὶ εἰς τὰ σχετικὰ ἔθιμα, εἰς τὰ ὑπάρχοντα τοιαῦτα.

Μεταξὺ τῶν τοιούτων δικαιωμάτων ἀναγράφονται α) τὸ δικαίωμα τῆς διαχειρίσεως, ἐκκαθαρίσεως καὶ διανομῆς τῆς κληρονομίας, ἂν ταῦτα μνημονεύωνται ἐν τῇ διαθήκῃ· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ ἐκτελεσταὶ δύνανται νὰ λάβωσι καὶ τὴν κατοχὴν τῆς κληρονομίας οὐχὶ ὡς κύριοι, ἀλλ' ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ κληρονομουμένου, ἄλλως ἐν ἐλλείψει τοιούτης μνείας, ὁ κληρονόμος δύνανται νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν κατοχὴν ταύτην· β) τὸ δικαίωμα ἐκποιήσεως ἀκινήτων, ἂν τοῦτο μνημονεύεται ἐν τῇ διαθήκῃ καὶ γ) τὸ δικαίωμα νὰ ζητῇ δικαστικῶς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διαθήκης καὶ τὴν πληρωμὴν τῶν κληροδοτημάτων καὶ νὰ παρεμβαίῃ εἰς τὰς ἀφορώσας τὴν κληρονομίαν δίκας. Οἱ ἐκτελεσταὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ὀφείλουσι νὰ ζητῶσιν ἀπογραφὴν τῆς κληρονομίας.

Σημειωτέον ὅτι, ἂν παρέχωνται κληροδοτήματα εἰς εὐαγεῖς σκοπούς, μὴ ἀποτελοῦντας νομικὸν πρόσωπον, οἱ ἐκτελεσταὶ δυνάμει ἐξαιρετικῶν διατάξεων τοῦ Ρωμ. δικαίου ἐπέχουσι τρόπον τινὰ θέσιν κληρονόμου Κ. (1.9) 28 καὶ 48. Νε. 131 κεφ. 11. Ἰδὲ καὶ γνωμοδότησιν Κρασᾶ, Δημαρᾶ καὶ Ρακτιβὰν ἐν Νομικῇ ἐπιθεωρήσει σελ. 41.

Τοιαύτη εἶναι ἡ γνώμη μου.

Ἐν Κωνσ(τ)πόλει τῇ 4 Μαΐον 1808.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

ε) Ὑπεβλήθησάν μοι πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἐπόμενα.

Ὁ Α. Χ. διὰ διαθήκης του διώρισεν ἐκτελεστήν καὶ ἐπίτροπον τῆς ἀνηλίκου θυγατρὸς του Ι. τὸν Φ. Ν. οὗτινος ζητεῖται ἡ παῦσις καὶ ἀντικατάστασις διὰ διαφόρους λόγους.

Ἐρωτᾶται ποῖον εἶναι τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς παύσεως καὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ ἐκ διαθήκης ἐπιτρόπου; εἶναι τὸ Μικτὸν Συμβούλιον τῆς κατοικίας τοῦ διαθέτου ἢ τὸ Μουσουλμανικὸν ἱεροδικεῖον (Σερῇ);

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐξῆς :

Ὑπαρχούσης διαθήκης καὶ ἐπιτρόπου ἐκ διαθήκης, ἡ παῦσις καὶ ἡ ἀντικατάστασις αὐτοῦ ἀνήκει εἰς τὸ Μικτὸν Συμβούλιον τὸ δικάζον περὶ τῆς διαθήκης, τὸ μὲν διότι τοιαύτη ἐπικρατεὶ τάξις ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων καὶ ὡς ἔθιμον εἶναι σεβαστὸν καὶ ἐπέχει θέσιν νόμου, τὸ δὲ διότι ὁ διορισμὸς τοῦ ἐπιτρόπου εἶναι καὶ κατὰ τὸ Σερῇ δικαίωμα τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἔχοντος ἀνήλικον πρόσωπον ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν του, πρὸς δὲ τούτοις καὶ διότι κατὰ τὴν ἀπὸ 22 Δεμαζιούλ Ἀχῆρ 1308 (1891) Βεζυρικὴν ἐγκύκλιον § 4 «Αἰὲκ τῶν διαθηκῶν τούτων μεταξὺ τῶν κληρονόμων ἢ τοῦ κηδεμόνος τῶν ἀνηλίκων ἀναφυησόμεναι διαφοραὶ θεωροῦνται κατὰ τὸ 3ον ἄρθρον τοῦ περὶ Μ. Συμβουλίου Κανονισμοῦ ἐν μὲν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ Συμβουλίῳ τούτῳ, ἐν δὲ ταῖς Νομαρχίαις ἐν

τοῖς Μητροπολιτικοῖς Συμβουλίαις. Ἄλλως τε καὶ ὁ τοῦ 305 νόμος ὁ καθορίζων τὰ δικαιώματα τῶν ἱεροδικείων δὲν ἀναγράφει μετὰ τούτων καὶ τὸν διορισμὸν ἐπιτρόπων ἐκ διαθήκης.

Ἐκτὸς τούτων ὑπαρχούσης διαθήκης ἐγκυρίου, πᾶσα διαφορὰ προερχομένη ἐκ ταύτης εἶναι τῆς ἀποκλειστικῆς ἀρμοδιότητος τῶν δικαστηρίων τῆς διαθήκης αὐτῆς.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἡ γνώμη ἡμῶν εἶναι ὅτι ἡ παῦσις ἐπιτρόπου ἐκ διαθήκης καὶ ἡ ἀντικατάστασις αὐτοῦ εἶναι τῆς ἀποκλειστικῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου τοῦ ἀρμοδίου διὰ τὴν διαθήκην.

Ἐν Κων]πόλει, τῇ 8 Μαρτίου 1911.

ΜΙΛΤ. ΚΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

Δ'.

Περὶ κληρονομίας ἐξ ἀδιαθέτου.

α) Ὑπεβλήθησαν μοι πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἐπόμενα ζητήματα.

Ὁ Μ. Ψ. χριστιανὸς ὀρθόδοξος ὑπήκοος, ὁθωμανὸς ἀπέθανεν ἐν Μασάουα τῆς Ἰταλικῆς ἀποικίας ἐν Ἀφρικῇ καταλιπὼν σύζυγον καὶ μίαν θυγατέρα, πρὸς δὲ τούτοις μητέρα καὶ τρεῖς ἀδελφούς, χωρὶς ν' ἀφήσῃ διαθήκην.

Ἐρωτᾶται ἡ κληρονομία ἐξ ἀδιαθέτου τοῦ Μ. Ψ. κατὰ τίνα θὰ ρυθμισθῇ νόμον, κατὰ τὸ

Μουσουλμανικὸν δίκαιον (Σερῇ) ἢ κατὰ τὸ Ρωμαϊκο-βυζαντινὸν δίκαιον;

Ἴδου ἡ ἀπάντησις.

Κατὰ γενικὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου οἱ νόμοι ἐκάστου Κράτους ἰσχύουσιν καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν κατοίκων αὐτοῦ, ἐκτὸς ἂν ὑπάρχωσιν ἐξαιρέσεις τινὲς καθιερωμέναι ὑπὸ τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἢ δυνάμει εἰδικῶν συμβάσεων (Διομολογήσεων Capitulations) ἢ δυνάμει προνομίων παραχωρηθέντων διὰ τινα εἰδικὸν λόγον.

Συνωδὰ τῇ ἀρχῇ ταύτῃ τὸ ἱερὸν Μουσουλμανικὸν δίκαιον (Σερῇ) ἰσχύει ἐν Τουρκίᾳ δι' ὅλους τοὺς ὁθωμανοὺς ὑπηκόους Μουσουλμάνους καὶ μὴ, ἐκτὸς ἐξαιρέσεών τινων ἀφορωσῶν τοὺς ἀλλοδαποὺς ἐν γένει ἕνεκα τῶν Διομολογήσεων (Capitulations), β') τὸν γάμον καὶ διαζύγιον καὶ διατροφὴν ὅλων τῶν μὴ Μουσουλμάνων ὁθωμανῶν ὑπηκόων, γ') τὰς διαθήκας, τὴν προίκα, τὸ τρίχωμα καὶ ἄλλας τινὰς εἰδικὰς ὑποθέσεις μόνων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὁθωμανῶν ὑπηκόων ἐξαρτωμένων ἐκ τῶν τεσσάρων ἐν Τουρκίᾳ ὀρθοδόξων Πατριαρχείων δυνάμει προνομίου τοιοῦτου παραχωρηθέντος ὑπὸ τοῦ Κατακτητοῦ κατὰ τὸ 1453 εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Γεννάδιον τὸν Σχολάριον καὶ ἐπιβεβαιωθέντος ὑπὸ τῶν διαδόχων Σουλτάνων καὶ ἐπικυρωθέντος καὶ ὑπὸ διεθνῶν πράξεων, ἐν αἷς καὶ τὸ χαττι-χουμάτιον τοῦ 1856 § 5, αἱ συνθήκαι Παρισίων καὶ Βερολίνου, τὸ Σύνταγμα τὸ ὁθωμανικόν, τὸ

Πατριαρχικὸν Βεράτιον § 17, Βεζ. ἐγκ. τῆς 22 Δεμαζιούλ 'Αχῆρ 1303 (1891) § 4, Καν. Μ. Συμβουλίου ἀριθ. 3.

* Ἄν ἐφιστάμεν τὰς προμνησθείσας ἀρχὰς εἰς τὴν προκειμένην κληρονομίαν τοῦ Μ. Ψ., ἰδοὺ τί θὰ εὕρωμεν ἰσχύον ἐν Τουρκίᾳ.

I. Αἱ ἐξ ἀδιαιθέτου κληρονομίαι ὅλων τῶν ὑπηκόων ὁθωμανῶν Μουσουλμάνων καὶ μὴ διέπονται ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Μουσουλμανικοῦ δικαίου (Σερῆ), ὅπερ εἶναι τὸ κοινὸν δίκαιον ἐν Τουρκίᾳ, καὶ δικάζονται ὑπὸ τῶν Μουσουλμανικῶν ἱεροδικείων ἐφαρμοζόντων τὸ ἱερὸν Μουσουλμανικὸν δίκαιον (Σερῆ). Ἰδὲ Κοινοποίησιν ἐπίσημον τῆς ἐν Παριτίοις ὁθωμ. Πρεσβείας τῆς 26 Δεκεμβρίου 1901, § 1. καὶ Γνωμ. Α'. Διερμηνέως τῆς Ἰταλικῆς Πρεσβείας καὶ τῶν Συμβούλων τῆς Ὑψηλῆς Πύλης.

Δύω ἐναντίαι διατάξεις ἀπαντῶσι 1ον τὸ ἀρθ. 10 τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου τῶν Πατριαρχείων διαγορεύον τὰ ἐξῆς: «Οἱ Ἀρχιερεῖς δὲν δύνανται νὰ κάμωσι διαθήκην ἐπὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν περιουσίας μετὰ τὴν ἀποβίωσιν δέ τινος ἐξ αὐτῶν θέλουσιν ἐξαίρεται ἐκ τῆς περιουσίας του πρῶτον τὰ τῆς κηδείας αὐτοῦ ἐξοδα, τὰ μνημόσυνα καὶ ψυχικά· ἡ δὲ λοιπὴ κινητὴ καὶ ἀκίνητος αὐτοῦ περιουσία θέλει διαιρεῖσθαι εἰς τρία ἴσα μέρη, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἐπὶ προικισμῷ τῆς Μητροπόλεως τὸ δὲ ἕτερον τρίτον ἀνήκει εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀποθανόντος· ἀπὸ δὲ τοῦ ἑτέρου τριτημορίου

τὸ μὲν ἡμισυ θέλει δίδεσθαι εἰς τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει κοινωφελῇ τοῦ ἔθνους Καταστήματα, τὸ δὲ ἄλλο ἡμισυ εἰς ἀγορὰν ἀκινήτων κτημάτων ἐπὶ προικισμῷ τῶν Πατριαρχείων» ἰδὲ καὶ ἀρθρα 11 καὶ 12 αὐτόθι.

2ον ὁμολογία ἐναντία διάταξις ἀπαντᾷ ὑπὲρ τῶν Μοναχῶν ἐγγένει, ὧν ἡ κληρονομία ἐξ ἀδιαιθέτου καὶ ἐκ διαθήκης ἀνήκει ταῖς Μοναῖς αὐτῶν. Ἰδὲ φερμάνια Ἀγίου Ὁρους καὶ Σινᾶ καὶ Πατρ. Ἱεροσολύμων.

II. Αἱ ἐκ διαθήκης κληρονομίαι ὅλων τῶν ὑπηκόων ὁθωμανῶν Μουσουλμάνων καὶ μὴ, ἐκτὸς τῆς κάτωθι ἐξαίρεσεως ρυθμίζονται ἐπίσης κατὰ τὸ ἱερὸν Μουσουλμανικὸν δίκαιον καὶ δικάζονται ὑπὸ τῶν Μουσουλμανικῶν ἱεροδικείων δικάζοντων κατὰ τὸ προμνησθέν ἱερὸν Μουσουλμανικὸν δίκαιον (Σερῆ). Κοιν. ἀνωτέρω § 2.

Μία μόνη χωρεῖ ἐξαίρεσις εἰς τὴν ἡγουμένην ἀρχὴν ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν ὀρθοδόξων ὑπηκόων ὁθωμανῶν ἐξαρτωμένων ἐκ τῶν τεσσάρων ὀρθοδόξων Πατριαρχείων ἐν Τουρκίᾳ. Αἱ ἐκ διαθήκης κληρονομίαι τῶν προρηθέντων χριστιανῶν ὀρθοδόξων διέπονται ὑπὸ τοῦ ἐν ἐκάστῳ τῶν μνησθέντων Πατριαρχείων ἰσχύοντος ἱεροῦ νόμου αὐτῶν καὶ δικάζονται ἀπὸ τὰ Μικτὰ Συμβούλια τῶν σχετικῶν Πατριαρχείων, Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν, ἔνθα ἦσαν κάτοικοι αἱ διατίθεται, συμφώνως καὶ τῇ ἀπὸ 22 Δεμαζιούλ 'Αχῆρ 1308 (1891) Β. ζυρικῇ ἐγκυκλίῳ κεκυρωμένη δι' Αὐτοκρατορικοῦ Διατάγματος § 4.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔπεται ὅτι ἡ γνώμη ἡμῶς εἶναι ὅτι ἡ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομία τοῦ Μ. Ψ. θὰ κανονισθῇ συμφυδὰ τῷ Μουσουλμανικῷ δικαίῳ (Σερῇ).

Ἐν Κωνστ) πόλει τῇ 23 Ἰανουαρίου 1905.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

β) Ὑπεβλήθησάν μοι πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἐπόμενα ζητήματα.

Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1907 ἀπεβίωσεν ἄνευ διαθήκης ἐν Βαγδάτῃ ὁ στρατιωτικὸς ἱατρὸς Ι. Μ. καταλιπὼν χήραν σύζυγον τὴν Α. καὶ πατέρα καὶ μητέρα καὶ Α. Τ. 1000 παρὰ τῇ Ὀθωμ. Τραπεζῇ.

Ἠρωτήθην ποῖαι διατυπώσεις δεῖν νὰ γείνωσιν ὅπως ἡ Τράπεζα ὑποχρεωθῇ νὰ παραδώσῃ τὰ χρήματα ταῦτα καὶ κατὰ πόσον εἰς ἓνα ἕκαστον τῶν κληρονόμων καὶ πῶς θα ὁρισθῇ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν καὶ ἡ μερὶς ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν ; Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐξῆς :

Μὴ ὑπαρχούσης διαθήκης, οἱ νομίζοντες εἶναι τοὺς κληρονόμους τοῦ θανόντος καταθέτου, δεῖον κατὰ τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον ἰσχύον δι' ὅλους τοὺς ὀθωμανοὺς ὑπηκόους Μουσουλμάνους ἢ μὴ νὰ ἀνενεχθῶσιν εἰς τὸ ἀρμόδιον ἱεροδικεῖον τῆς κατοικίας των, διὰ νὰ λαβῶσι παρ' αὐτοῦ ἐν βερασέτ χοδζέτιον ἢτοι ἀπόφασιν τοῦ ἱεροδικείου ὀρίζουσιν τοὺς κληρονόμους τοῦ θανόντος ἀδιαθέτου καὶ τὰς μερίδας ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν.

Τὴν ἀπόφασιν ταύτην κεκυρωμένην καὶ παρὰ

τοῦ φετβιχανέ προσάγουσιν οἱ ἐνδιαφερόμενοι εἰς τὴν Τράπεζαν ἢ εἰς ἰδιώτην, παρ' οἷς ὑπάρχουσι κατατεθειμένα χρήματα, καὶ ζητοῦσι τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Βερασέτ χοδζετίου κατὰ κανόνα ἢ Τράπεζα ἢ ὁ ἰδιώτης ὀφείλουσι νὰ ἐνεργήσωσι συμφώνως τῷ περιεχομένῳ τοῦ Βερασέτ χοδζετίου καὶ τοῦτο γίνεται συνήθως ἐν περιπτώσει ὅμως ἀρνήσεως τῆς Τραπεζῆς ἢ τοῦ ἰδιώτου, οἱ ἐνδιαφερόμενοι δὲν ἔχουσιν ἢ νὰ ἐναγάγῃσι τοὺς κατέχοντας τὰ κληρονομιαῖα πράγματα καὶ κατόπιν νὰ ἐκτελέσωσι δικαστικῶς τὴν κατ' αὐτῶν ἐκδοθεῖσαν δικαστικὴν ἀπόφασιν, ἅμα γείνη ὀριστικὴ καὶ τελεσίδικος.

Ἐν Κωνστ) πόλει τῇ 30 Νοεμβρίου 1909.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

γ) Ὑπεβλήθησαν ἡμῖν πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἐπόμενα ζητήματα.

Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1911 ἀπεβίωσεν ἀδιζευγτος ὁ Μητροπολίτης Π. καταλιπὼν δύο ἀδελφὰς ζώσας καὶ ἐν τέκνον μιᾶς προαποβιωσάσης ἀδελφῆς ἐρωτᾶται

1ον Κατὰ τίνα νόμον κανονισθήτεται ἡ κληρονομία του ; καὶ

2ον Τίνες εἶναι οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ καὶ ὁ ἀνεψιὸς Κ τέκνον ἀδελφῆς προαποβιωσάσης, ὑπαρχόντων ἀδελφῶν ζωσῶν, εἶναι κληρονόμος τοῦ θείου του Μητροπολίτου Π ;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐξῆς :

Ὡς πρὸς τὸ 1ον ζήτημα.

Περὶ τούτου προβλέπει τὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ κανονισμοῦ περὶ τῶν ἀναγκαίων προσόντων τῶν εἰς Ἀρχιερατείαν ἐκλεξιμῶν κτλ. ἄρθρον 10 ἔχον ὡς ἐξῆς·

Ἄρθ. 10. Οἱ ἀρχιερεῖς δὲν δύνανται νὰ κάμωσι διαθήκην ἐπὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν περιουσίας . . . ἢ δὲ λοιπῇ (μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἐξόδων κηδείας, μνημοσύνων καὶ ψυχικῶν) κινητῇ καὶ ἀκίνητος αὐτοῦ περιουσία θέλει διαιρεῖσθαι εἰς τρία ἴσα μέρη. ἐξ ὧν τὸ μὲν προσδιοριζόμενον ἐπὶ προικισμῷ τῆς Μητροπόλεως ἢ Ἐπισκοπῆς . . . τὸ δ' ἕτερον τρίτον ἀνήκει εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀποθανόντος, ἀπὸ δὲ τοῦ ἐτέρου τριτημορίου τὸ μὲν ἡμισυ θέλει δίδοσθαι εἰς τὰ ἐν Κωνσταντινὺ πόλει κοινωφελῇ τοῦ ἔθνους καταστήματα, τὸ δὲ ἄλλο ἡμισυ θέλει δαπανᾶσθαι εἰς ἀγορὰν ἀκινήτων κτημάτων . . .

Ἐπειδὴ ὁ νόμος οὗτος εἶναι εἰδικὸς καὶ νεώτατος κατισχύει τοῦ γενικοῦ καὶ ἀρχαίου νόμου τῆς Τουρκίας περὶ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς κατὰ τὸν νόμον Ἀρμ. (1.1) 21 οἱ εἰδικοὶ τῶν γενικῶν ἐπικρατέστεροι νόμων καὶ 31 «Αἱ μεταγενέστεραι διατάξεις ἰσχυρότεραι τῶν πρὸ αὐτῶν εἰσι».

Ἐπεταὶ ἐντεῦθεν ὅτι ἡ κληρονομία τοῦ Μητροπολίτου Π. κανονισθήσεται κατὰ τοὺς Πατριαρχικοὺς κανονισμούς, μὴ ἐφαρμοζομένων περὶ αὐτῆς τοῦ κοινοῦ Μουσουλμανικοῦ δικαίου, μηδὲ τοῦ Ρωμαϊκο-Βυζαντινοῦ.

Ὡς πρὸς τὸ 2ον ζήτημα.

Κατὰ τὰς κρατούσας ἀρχὰς τοῦ δικαίου κοινὸν δίκαιον διὰ τὴν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίαν παντὸς ὑπηκόου ὁθωμανοῦ Μουσουλμάνου ἢ μὴ εἶναι τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον τὸ (Ξερῇ) κατὰ συνέπειαν ἐλλείψει εἰδικῆς ἐναντίας διατάξεως περὶ τοῦ ὁρισμοῦ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμων τῶν χριστιανῶν ὀρθοδόξων ὑπηκόων ὁθωμανῶν, ἐν ᾧ ὑπάρχει εἰδικὴ διάταξις περὶ τῆς ἐκ διαθήκης κληρονομίας αὐτῶν, ὁ ὁρισμὸς τῶν κληρονόμων συγγενῶν τοῦ Μητροπολίτου Π. ὑπηκόου ὁθωμανοῦ κατ' ἀνάγκην θὰ γίνῃ κατὰ τὸ Μουσουλμανικὸν ἱερὸν δίκαιον· ἀλλὰ κατὰ τοῦτο ὁ ἀνεψιὸς τοῦ ἀποθανόντος ἐξ ἀδελφῆς προαποβιωσάσης ἀποκλείεται τῆς κληρονομίας τούτου. Ἰδὲ καὶ Γνωμ. Μ. Καραβοκυροῦ, Π. Νικολοπούλου καὶ Α. Σπαθάρη.

Ἐπεταὶ ἐνταῦθεν ὅτι ὁ Κ. ἀνεψιὸς τοῦ Μητροπολίτου Π. δὲν εἶναι κληρονόμος τούτου καὶ ἐπομένως ἡ διανομὴ τοῦ 1/3 τῆς κληρονομίας περὶ οὗ ὁ λόγος θὰ γίνῃ μεταξὺ τῶν δύο ζωσῶν ἀδελφῶν τοῦ ἀποθανόντος.

Ἐν Κωνσταντινὺ πόλει, τῇ 10 Ἰουνίου 1913.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

Γ. Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ.

δ) Ὑπεβλήθησαν μοι πρὸς γνωμοδότησιν τὰ ἐπόμενα.

Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1912 ἀπεβίωσεν ὁ Μητρο-

λίτης Κ. ἀδιείθετος ἄνευ ἀνιόντων κατα-
λιπὼν δύο ἀδελφούς καὶ μίαν ἀδελφήν, χωρὶς
νὰ κίμῃ διαθήκην καὶ χωρὶς νὰ εὑρεθῇ κατα-
γραφή τῆς περιουσίας αὐτοῦ ὡς ἰδιωτικῆς καὶ
οὐχὶ ὡς κυριακῆς. Τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Δ. Γρυ-
σαμένου κατὰ πρῶτον ὅτι εἶναι ὁ μόνος γενικὸς
ἐπὶ τῆς ὅλης περιουσίας κληρονόμος τοῦ Μητρο-
πολίτου Κ. κατόπιν δ' ὅτι συγκληρονόμοισιν αὐτῷ
καὶ ὁ ἀδελφὸς καὶ ἡ ἀδελφή διεμήνυσεν τῇ Γραπείᾳ
παρ' ἧς ἦν ἡ περιουσία τοῦ Κ. νὰ μὴ παραδώσῃ
ταύτην εἰς ἄλλον ἐκτὸς αὐτοῦ, καθύστερον τὴν
περιουσίαν ταύτην ἐκίχησεν ὁ Μητροπολίτης
Κ. ὡς ἁπλοῦς ἱερεὺς, πρὶν ἢ γένηται Ἀρχιερεὺς.
Ἐρωτᾶται 1ον τίς νόμος κανονίζει τὴν κληρο-
ταύτην· 2ον τί ἰσχύει περὶ τῶν περιουσιῶν τῶν
ἀποβιούντων Ἀρχιερέων ἐν Τουρκίᾳ νομίαν καὶ
3ον οἱ συγγενεῖς κληρονόμοι ἀδελφοὶ τοῦ ἀπο-
θανόντος κατὰ πόσον νομίμως εἶναι κληρονόμοι
αὐτοῦ ; Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐξῆς·

Ὡς πρὸς τὸ 1ον ζήτημα.

Περὶ τῆς τύχης τῆς περιουσίας Ἀρχιερέως
θανόντος ἐν ἐνεργείᾳ προβλέπει τὸ ἀρθ. 10
τοῦ Πατριαρχικοῦ Κανονισμοῦ περὶ τῶν ἀναγ-
καίων προσόντων τῶν εἰς Ἀρχιερατείαν ἐκλε-
ξίμων κτλ.

Κατὰ τοῦτο § 1· οἱ Ἀρχιερεῖς δὲν δύνανται
νὰ κάμωσι διαθήκην ἐπὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν
περιουσίας, μετὰ δὲ τὴν ἀποβίωσίν τινος αὐτῶν
§ 2 ἡ κινήτῃ καὶ ἀκίνητος περιουσία του μετὰ

τὴν προαφαίρεσιν τῶν ἐξόδων κηδείας, μνημο-
σύνων καὶ ψυχικῶν αὐτοῦ διαιρεῖται εἰς τρία
ἴσα μέρη, ὧν τὸ 1]3 λαμβάνουσιν οἱ συγγενεῖς
αὐτοῦ, τὸ ἔτερον 1]3 ἡ ἐπαρχία αὐτοῦ καὶ τὸ
1]3 τὸ Πατριαρχεῖον καὶ τὰ κοινωφελῆ τοῦ
Ἔθνους Καταστήματα.

Ὁ Κανονισμὸς οὗτος ὡς εἰδικὸς καὶ νεώτερος
νόμος κατισχύει τοῦ τε Μουσουλμανικοῦ δι-
καίου, ὅπερ εἶναι τὸ κοινὸν δίκαιον διὰ τὰς ἐξ
ἀδιαθέτου κληρονομίας πάντων τῶν ὑπηκόων
ὀθωμανῶν Μουσουλμάνων καὶ μὴ (ιδεὲ καὶ Κοιν.
ἐπισ. τῆς 19 Δεκεμβρίου 1901) καὶ τοῦ Ρω-
μαϊκοῦ βυζαντινοῦ δικαίου, ὅπερ ἰσχύει διὰ τὰς
διαθήκας τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ὑπηκόων
ὀθωμανῶν.

Ὡς πρὸς τὸ 2ον ζήτημα.

Περὶ τούτου ἦτοι περὶ τῆς τύχης τῆς περιου-
σίας τῶν Ἀρχιερέων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου
μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν ἐν Τουρκίᾳ καὶ τῶν ἐν
αὐτῇ κρατούντων νόμων δέον νὰ διακρίνωμεν
τρεῖς χρονικὰς περιόδους ἕνεκα τῶν ἐπελθόντων
ἐν Τουρκίᾳ γνωστῶν πολιτικῶν γεγονότων κατὰ
τὸ 1453 ἦτοι 1ον τὴν μέχρι τότε, 2ον ἔκτοτε
μέχρι τοῦ 1862 καὶ 3ον ἐκ τούτου μέχρι τῆς
σήμερον· περὶ ἐκάστης τούτων ἐν συντομίᾳ
ἀναφέρωμεν τὰ ἐπόμενα.

§ 1. Περὶ τῆς μέχρι τοῦ 1453 περιόδου.

Περὶ ταύτης προβλέπουσιν οἱ Κανόνες Μ'.

τῶν ἀγίων Ἀποστολῶν, ΑΒ'. τῆς ἐν Τρούλλῳ (Συντ. Ρ. καὶ Π. τόμ. Β' σελ. 267 καὶ 383), ΚΔ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ (Αὐτ. Γ'. σελ. 166) καὶ ΑΒ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ (Αὐτ. Γ'. σελ. 386) πρὸς δὲ καὶ τὸ Βυζαντινὸν δίκαιον Νε. 131 κεφ. 13 § 1. Βισ. (5. 3) 13. Ἀρμ. (5. 4) 1. Προχ. XXIV 1. Κωδ. (1. 3) 42 §. 2. Ἐπιτ. VII. 20. Συν. Minor E. 13. Φωτ. Νομ. Γ'. κεφ. 5.

Καθ' ὅλας τὰς διατάξεις ταύτας ἡ περιουσία τοῦ Ἀρχιερέως διαιρεῖται εἰς τὴν ἰδίαν ἐκ τοῦ (φανερὰ τὰ ἰδία) περὶ ἧς καὶ διαθέτει καὶ εἰς τὴν Κυριακὴν (φανερὰ τὰ Κυριακὰ) περὶ ἧς ὡς ἀνηκούσης τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲν δύναται νὰ διαθέσῃ, δύναται ὅμως νὰ κάμῃ τοῦτο περὶ περιουσίας προερχομένης ἐκ κληρονομίας ἀποδεδειγμένης γονέων, ἢ θείων ἢ ἀδελφῶν.

Σημειωτέον ὅμως ὅτι πρὸς διθήκεσιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας καὶ τῆς ἐκ κληρονομίας δέον κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς Βαλσαμῶνα καὶ Ἀριστηνὸν (Συντ. Ρ καὶ Π. τόμ. Β' σελ. 55, 207 καὶ 383) ὁ Ἀρχιερεὺς πρὸ τῆς χειροτονίας του νὰ κάμῃ ἀπογραφὴν τῆς ἰδίας περιουσίας, καθόσον ἐν ἐλλείψει ἀπογραφῆς ἅπασα ἡ περιουσία τοῦ θανόντος Ἀρχιερέως θεωρεῖται ἀνήκουσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐκτὸς ἐὰν δύναται ὁ κληρονόμος ν' ἀποδείξῃ τὴν ὑπαρξίν ἀπογραφῆς ἐγγράφως ἢ καὶ ἐξ ἄλλων τίτλων ἢ ἀναμφισβητήτων ἀποδείξεων. Μομφ. κλ. δ. σελ. 45. Κρασά κλ. δ. σελ. 594.

Ἰδού λοιπὸν τί ἴσχυε μέχρι τοῦ 1453.

§ 2. Ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι τοῦ 1862.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ τύχη τῆς περιουσίας τῶν Ἀρχιερέων τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Ἀιατολῇ ἦν ἀκατόριστος ἐν τῇ πράξει ριθμιζομένη κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τὰ πρόσωπα, οὕτω δὲ ἡ διάθεσις τῆς περιουσίας τῶν Ἀρχιερέων ἦτο παντὸς δεσμοῦ λελυμένη· ἰδὲ Μομφ. κληρ. δ. σελ. 145· καὶ γράμμα Σωφρονίου Πατριάρχου· ἐνιαχοῦ δὲ καὶ κατ' ἔθιμα ἐρρυθμίζοντο αἱ κληρονομίαι τῶν Ἀρχιερέων. Αὐτόθι Μομφ. κλ. δ.

Ἰδού λοιπὸν τί ἴσχυε καὶ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην

§ 3. Ἀπὸ τοῦ 1862 μέχρι τῆς σήμερον.

Ἡ προτέρα κατάστασις ἐπαυσε καὶ διεκανονίσθη ἡ τύχη τῆς περιουσίας τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἀποθνησκόντων Ἀρχιερέων διὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ κανονισμοῦ περὶ τῶν ἀναγκαίων προσόντων πρὸς ἐκλογὴν Ἀρχιερέων κτλ. διὰ τῶν ἄρθρων αὐτοῦ 10, 11 καὶ 12.

Περὶ τοῦ ὑπὸ κρίσιν ζητήματος προβλέπει τὸ ἄρθ. 10 τοῦ κανονισμοῦ αὐτοῦ ἔχον ὡς ἐξῆς·

«Οἱ Ἀρχιερεῖς δὲν δύνανται νὰ κάμωσι διαθήκην ἐπὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν περιουσίας, ἡ δὲ λοιπὴ (μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἐξόδων τῆς κηδείας, μνημοσύνων καὶ ψυχικῶν) κινητὴ καὶ ἀκίνητος αὐτοῦ περιουσία θέλει διαιρεῖσθαι εἰς τρία ἴσα μέρη, ὧν τὸ μὲν 1]3 περιέρχεται τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ, τὸ δ' ἕτερον 1]3 εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ τὸ ἄλλο 1]3 εἰς τοὺς συγγενεῖς του.

Οἱ Πατριαρχικοὶ κανονισμοὶ καὶ τὸ ἄρθρον τοῦτο κατισχύουσι τοῦ τε Μουσουλμανικοῦ καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου, διότι κατὰ τὸν νόμον Ἑρμ. (1.1) 22 «οἱ εἰδικοὶ νόμοι ἐπικρατέστεροι τῶν γενικῶν» καὶ 31. «Αἱ μεταγενέστεραι διατάξεις ἰσχυρότεραι τῶν πρὸ αὐτῶν». Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ ἐξ ὀδιαθέτου κληρονομία ἐν Τουρκίᾳ ρυθμίζεται κατὰ τὸ ἱερὸν Μουσουλμανικὸν δίκαιον (Σερή), ὅπερ εἶναι τὸ κοινὸν δίκαιον ἐν Τουρκίᾳ καὶ ὁ ἀρχαιότερος νόμος, ὁ δὲ εἰδικὸς νόμος καὶ νεώτερος εἶναι ὁ προμνησθεὶς Κανονισμός, ὅστις μετὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐπεψηφίσθη κατὰ τὸ 1860 ὑπὸ ἐθνικῆς Συνελεύσεως συγκειμένης ἐξ Ἀρχιερέων τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ ἐκ λαϊκῶν ἀντιπροσώπων καὶ ἐπεκυρώθη δι' Αὐτοκρατορικοῦ Διατάγματος καὶ κατεχωρήθησαν ὡς Νόμοι τοῦ Κράτους ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ὀθωμανικῶν Νόμων (Δουστούρ). Οἱ κανονισμοὶ οὗτοι εἶναι οὕτως εἰπεῖν Νεαραὶ τοῦ Κράτους. Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμοινηθῇ ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ νομικῶς τὸ κῦρος αὐτῶν καὶ ὅτι τὸ ζήτημα τῆς τύχης τῆς περιουσίας τῶν Ἀρχιερέων εἶναι ὑλικὸν καὶ τῆς ἀρμοδιότητος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τῶν Πατριαρχείων δυναμένης ν' ἀποφαιθῇ κυριαρχικῶς περὶ ὑλικῶν ζητημάτων περιουσίας, ἀρκεῖ νὰ ἐπικυρωθῇ καὶ ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως, ὡς ἐγένετο ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Ἄλλως τε περὶ τοῦ θέματος τούτου δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, οὔτε χωρεῖ ζήτημα.

Ἴδου τί γράφει περὶ τούτου καὶ ὁ κ. Μομφερρίτος ἐν τῷ κληρονομικῷ αὐτοῦ περὶ δικαίῳ μνηχῶν ἐν § 103 σημ. 1.

«Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἐν Τουρκίᾳ δίκαιον πᾶσαν περιουσίαν, πλὴν τῆς ἀπὸ συγγενικῆς κληρονομίας πηγάζουσας, ἀποκλείει τῆς διαθέσεως ὡς ἐκκλησιαστικῆν, ἣτις διατίθεται κατὰ τοὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας τρόπους (εἰς τρία ἴσα μέρη μετὰξὺ ἐπαρχίας, Πατριαρχείων καὶ Κοινοφελῶν Καταστημάτων καὶ συγγενῶν). Μὴ διακρινόμενης δὲ τῆς πρὸ τῆς χειροτονίας καὶ μετ' αὐτὴν κτηθείσης οὐσίας (ἐπὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας) αἱ περὶ ἀπογραφῆς διατάξεις τῶν Κανόνων δὲν ἔχουσι πρακτικὴν σημασίαν, μὴ ἀποκλειομένης ἄλλως τε πάσης ἀποδείξεως σπουδαίας.

Σημειωτέον ὅτι ὁ νεώτερος ἡμῶν νόμος (ἰριθ. 10) ἀπαγορεύων εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς νὰ κάμωσι διαθήκην περὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν περιουσίας ἐν γένει δὲν διακρίνει, ἂν αὕτη ἐκτῆθῃ πρὸ ἢ μετὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ Ἀρχιερέως· κατὰ συνέπειαν οὐδεμία δύναται νὰ γείνη, οὐδὲ χωρεῖ διάκρισις, κατὰ τὴν γνωστὴν ἀρχὴν τοῦ νόμου *ubi lex non distinguit, non possumus distinguere*. Τοσοῦτο μᾶλλον δὲν δύναται νὰ χωρήσῃ ἡ διάκρισις αὕτη, ὅσῳ καὶ ὁ νέος νομοθέτης ἀριθ. 10. § 6 ἐπιτρέπει εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς νὰ διαθέτωσι διὰ διαθήκης περὶ τῆς περιελθούσης αὐτοῖς περιουσίας ἐκ κληρονομίας ἀποδεδειγμένης συγγενικῆς.

Ὡς πρὸς τὸ 3ον ζήτημα.

Τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίας παντὸς ὑπηκόου ὀθωμανοῦ χριστιανοῦ ὀρθοδόξου, πλὴν τῆς τῶν ἀποβιούντων Ἀρχιερέων ἐν ἐνεργείᾳ ἢ ἰδιωτενόντων ἢ τιτουλαρίων, ὡς καὶ τῆς τῶν Μοναχῶν, κανονιζομένης κατὰ τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον, κατὰ τοῦτο δέον νὰ ὁρισθῶσιν οἱ συγγενεῖς τινος θανόντος κληρονόμοι, ἐνθα εἰδικὸς δὲν ὑπάρχει νόμος· κατὰ συνέπειαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου, τοῦ Πατριαρχικοῦ Κανονισμοῦ ὀρίζοντος μόνον τοὺς συγγενεῖς ὡς κληρονόμους τοῦ θανόντος, χωρὶς νὰ ὀρίζη τινες εἶναι οὗτοι οἱ κληρονόμοι, οὗτοι ὡς καὶ αἱ μερίδες αὐτῶν θὰ ὁρισθῶσι δυνάμει βερασέτ χοδζετίου ἤτοι διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἱεροδικείου.

Ἐν Κων]πόλει, τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1913.

ΜΙΑΤ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ

ΤΜΗΜΑ IV.

Ἐξαγόμενον τῆς μελέτης τῆς ὑπὸς.

Τὰ ἐκ τῶν προγραφέντων ἐξαγόμενα συμπεράσματα εἶναι τὰ ἐπόμενα.

1ον Τοῦ λοιποῦ πᾶσα δὴποτε διαφορὰ περὶ προικός, τραχώματος καὶ διαθήκης τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ὑπηκόων ὀθωμανῶν ἐν Τουρκίᾳ δέον νὰ εἶναι τῆς ἀποκλειστικῆς ἀρμοδιότητος τῶν Μικτῶν Ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων τῶν ἐξ ὧν ἐκεῖνοι ἐξαρτῶνται Πατριαρχείων, Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν καὶ αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν δέον νὰ ἐκτελῶνται ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀντιρρήσεως.

2ον Εἰς τὸ ἐξῆς οὐδεμία δέον νὰ γίνηται διάκρισις

α) περὶ προικός καὶ τραχώματος συσταθέντων μετὰ ἢ ἄνευ ἐγγράφων προικοσυμφώνων

β) περὶ προικός ζητουμένης παρὰ ἢ κατὰ ζώντων ἢ ἀποθανόντων προικοδοτῶν

3ον Εἰς τὸ ἐξῆς οὐδεὶς δέον νὰ γίνηται λόγος

Α) περὶ κληρονομίας προικός.

Β) περὶ διαθήκης ἐπικεκυρωμένης πρὸ ἢ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου.

Γ) περὶ διαθήκης διαθετούσης περὶ τοῦ ὅλου ἢ μέρους τῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου καὶ

Δ) περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ Μουσουλμανικοῦ δικαίου εἰς ζητήματα οἰαδήποτε περὶ προικός,

τραχώματος καὶ διαθηκῶν χριστιανῶν ὀρθοδό-
ξων ὑπηκόων Ὁθωμανῶν ἐν Τουρκίᾳ.

Πεποίθαμεν ὅτι τὰ ἐξαχθέντα καὶ προσημειω-
θέντα καὶ ὑπάρχοντα νόμῳ συμπεράσματα θὰ
ἀποδεχθῇ καὶ ἡ Αὐτοκρατορική Κυβέρνη-
σις καὶ ὅτι οὕτω θὰ ἐλλείψωσιν αἱ μεταξὺ
ταύτης καὶ τῶν Πατριαρχείων ὑπάρχουσαι καὶ
δυνάμεναι νὰ ὑπάρξωσι προστριβαί, αἵτινες
ἤκιστα συμβάλλουσιν εἰς τὴν λίαν ποθητὴν
συναδέλφωσιν ἀπάντων τῶν Ὁθωμανῶν ὑπη-
κόων ἄνευ διακρίσεως θρησκείας καὶ γένους,
τοῦτο δὲ δεόν νὰ ᾔῃαι τὸ ὄνειρον καὶ *primus*
desiderium παντὸς ἀγαπῶντος τὸν ὡραῖον τοῦ-
τον τόπον προσώπου.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	Σελὶς 6 — 15
ΤΜΗΜΑ I. Περὶ τῶν ἐν τῇ Βυζαντινῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἰσχυουσῶν διατάξεων περὶ διαθηκῶν, προικῶν καὶ τραχώματος μέχρι τοῦ 1453	» 16
1) Κεφ. Α'. Περὶ διαθηκῶν κατὰ τὸ Β. δίκαιον	» 16
2) Κεφ. Β'. Περὶ τραχώματος καὶ προ- ικῶν κατὰ τὸ Β. δίκαιον	» 24
» II. Περὶ τοῦ δικαίου ὑπερ ἰσχυε περὶ τρα- χώματος, προικῶν καὶ διαθηκῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι τοῦ 1862 κατὰ τὸ Βυζαντι- νὸν δίκαιον δι' ἀπάντας τοὺς χριστιανοὺς ὀρθοδόξους ὀθωμανοὺς	» 31
§ 1. Περὶ διαθηκῶν κατὰ τὸ Μου- σουλμανικὸν δίκαιον	» 32
§ 2. Περὶ προικῶν κατὰ τὸ Μουσουλ- μανικὸν δίκαιον	» 50
» III. Περὶ τοῦ ἰσχύοντος δικαίου περὶ τραχώ- ματος, προικῶν καὶ διαθηκῶν ἀπὸ τοῦ 1862 μέχρι τῆς 8 Μαΐου 1884, ἐντεῦθεν μέχρι τῆς 23 Ἰανουαρίου 1891 (1306) μόνον διὰ τοὺς χριστιανοὺς ὀρθοδόξους ὑπη- κόους ὀθωμανοὺς	» 54
Κεφ. Α'. Ἀπὸ τοῦ 1862 μέχρι τῆς 8 Μαΐου 1884	» 54
Κεφ. Β'. Ἀπὸ τῆς 8 Μαΐου 1884 (1300) μέχρι τῆς 23 Ἰανουαρίου 1891 (1306)	» 62
§ 1. Ὡς πρὸς τὸ τράχωμα καὶ τὴν προῖκα	» 66
§ 2. Ὡς πρὸς τὰς διαθήκας	» 67
» IV. Περὶ τῶν ἐπελθουσῶν νέων ἀμφισβητή- σεων περὶ προικῶν καὶ τῆς τηρουμένης τάξεως περὶ ὁμοτερίων ἀπὸ τῆς 23 Ἰα-	

νοαρίου 1891 (1306) μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1913 καὶ τῶν νέων ἀγόνων τῶν Πατριαρχείων καὶ τῆς εὐκταίας λύσεως καὶ τῶν νέων ἀμφισβητήσεων	»	74
Α'. Ὅτι πρὸς τὸ τραχῆμα καὶ τὴν προίκα	»	74
Β'. Ὅτι πρὸς τὰς διαθήκας	»	82
ΒΕΖΥΡΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΟΥ 1891. I. Ἑρμηνεία αὐτῆς γραμματικῇ καὶ λογικῇ	»	89
II. Ἑρμηνεία τῆς αὐτῆς κατὰ Γάλλων διακεκριμένων νομομαθῶν καὶ τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων	»	110
ΤΜΗΜΑ V. Περὶ τοῦ αἰωνοβίου προνομιακοῦ καθεστῶτος τῶν Πατριαρχείων ἐν γίνῃ καὶ ἰδίᾳ περὶ τραχώματος, προικὸς καὶ διαθηκῶν	»	115
§ 1. Ἐν γίνῃ	»	115
§ 2. Ἰδίως εἰς τί συνίσταται τὸ προνομιακὸν καθεστῶς περὶ διαθηκῶν καὶ προικὸς	»	116
§ 3. Τίνες εἰσὶν οἱ λόγοι καὶ τὰ ἐρείσματα αὐτοῦ	»	116
Κοινοποιήσας Ὁθ. Πρεσβείας	»	132
» Πατρ. Ἀλεξανδρείας	»	133
Συμβάσεις Ἀγγλίας καὶ συνθήκαι	»	135—155
» VI. Γνωμοδοτήσεις περὶ τραχώματος, καὶ προικὸς διαθηκῶν, ἐκτελεστῶν διαθηκῶν, ἐκτελέσεως αὐτῶν κατὰ Τραπεζίαις, ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίας ἐν γίνῃ, Ἀρχιερίων, Μοναχῶν, ἀναλήψιμος χρημάτων ἐκ Τραπεζῶν κ.τ.λ.	»	156
Α'. Περὶ προικὸς καὶ τραχώματος	»	156
1ον. Περὶ τοῦ ἐγκέρου προγαμίας ἢ διὰ γάμου διαρκῆς	»	156
2ον. Περὶ ἀκέρου προικὸς γυναῖκος διατεθείσης ὑπὲρ τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς	»	160
3ον. Περὶ ἀκέρου προικοσυμφώνου δι' ἐπιγέννησιν τέκνου	»	163
4ον. Περὶ ἀπαρδέκτου ἀνδρὸς διὰ κληρονομικὴν μερίδα ἐπὶ προικὸς	»	165
5ον. Περὶ ἀπαρδέκτου αἰτήσεως πατρὸς καὶ μητρὸς διὰ κληρονομικὴν μερίδα ἐπὶ		

προικὸς	Σελὶς	167
6ον. Περὶ ἐπιστροφῆς συμφωνηθείσης ἐξ ἑστικῆς προικὸς	»	169
7ον. Περὶ τοῦ ἀκέρου συμφώνου γυναῖκος περὶ τῆς προικὸς αὐτῆς	»	171
ΚΕΦ. Β'. ΠΕΡΙ ΔΙΑΘΗΚΩΝ. I. Περὶ διαθήκης καὶ κληρονομίας ὀθωμανοῦ παρ' ἄλλοδαποῦ	»	173
II. Περὶ διαθήκης μοναχοῦ	»	174
III. Περὶ διαθήκης περὶ τριφυλικίου	»	175
IV. Περὶ κύρου ἀποφάσεων διαθηκῶν	»	175
» V. Περὶ διαθήκης περὶ ἐλαιῶνων καὶ ἀμπελώνων	»	176
» VI. Περὶ διαθήκης καὶ κληρονομίας Ἑλλήνων παρ' ὀθωμανοῦ	»	177
» VII. Περὶ διαθήκης κυρθείσης παρ' ἱερατικῶν προϊσταμένων	»	179
» VIII. Περὶ διαθήκης καὶ τῆς ὅλης περιουσίας τοῦ διαθέτου	»	180
» IX. Περὶ διαθήκης περὶ μουκαταλιδίκων κτημάτων	»	181
» X. Περὶ διαθήκης κυρθείσης μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου	»	183
» XI. Περὶ διαθήκης κεκυρωμένης παρ' Ἀρχ. ἐπιτρόπου	»	189
» XII. Περὶ διαθήκης ὀλογράφου ἀνεπικυρώτου	»	190
» XIII. Περὶ διαθήκης προσβαλλομένης παρ' ἀδελφοῦ	»	195
» XIV. Περὶ διαθήκης Μητροπολίτου	»	198
» XV. Περὶ διαθήκης ἀλλογοῦ	»	198
» XVI. Περὶ διαθήκης προσβαλλομένης ὑπὸ ἀνεψιοῦ	»	202
» XVII. Περὶ διαθήκης περὶ μεταλλείων καὶ ἐκτελέσεως αὐτῆς	»	205
» XVIII. Περὶ διαθήκης περὶ μεταλλείων	»	209
» XIX. Περὶ διαθήκης περὶ τοῦ ὅλου τῆς κληρονομίας κτλ.	»	210
» XX. Περὶ ἐκτελέσεως διαθήκης κατὰ Τραπεζίαν	»	212
» XXI. Περὶ διαθήκης περὶ τοῦ ὅλου τῆς περιουσίας	»	212
» XXII. Περὶ διαθήκης περὶ περιουσίας κτηθεί-		

	σης μετὰ τὴν σύνταξιν αὐτῆς.	Σελίς	214
"	XXIII. Περὶ διαθήκης ἑλλήνων ἐπὶ ὀθωμανοῦ	"	216
"	XXIV. Περὶ διαθήκης περὶ δημοσίων γαιῶν, βακουφίων ἐν γένει, τεφθεῖν ἰντι- κάλ κ.τ.λ.	"	217
"	XXV. Περὶ τοῦ ἀδυνάτου παραιτήσεως ἀπὸ διαθήκης μετ' ἀποδοχῆν	"	218
"	XXVI. Περὶ ἀπογραφῆς κληρονομίας ἐκ δια- θήκης	"	221
"	XXVII. Περὶ φαλκιδεύσεως ἢ μὴ τῆς κληρονο- μίας	"	223
"	XXVIII. Περὶ χρόνου καὶ τρόπου ἐκτελέσεως διαθήκης παρὰ Τραπεζῆς	"	247
"	XXIX. Περὶ κύρου διαθήκης ὀλογράφου συντα- χθείσης ἐν τῇ ἁλλοδαπῇ ἄνευ Ἀρχ. ἐπικυρώσεως	"	249

Γ'. ΠΕΡΙ ΕΚΤΕΛΕΣΤΩΝ

α').	Περὶ δικαιωμάτων ἐκτελεστών	Σελίς	251
β').	Περὶ καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων αὐτῶν	"	252
γ').	Περὶ παραιτήσεως ἐκτελεστών καὶ ὑποκαταστά- σεως αὐτῶν	"	254
δ').	Περὶ ἐξουσίας καὶ δικαιωμάτων ἐκτελεστών	"	255
ε').	Περὶ παύσεως καὶ ἀντικαταστάσεως ἐκτελεστών καὶ ἐπιτρόπου	"	257

Δ'. ΠΕΡΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΕΞ ΑΔΙΑΘΕΤΟΥ ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ.

α'').	Περὶ τοῦ κατὰ τίνα νόμον ρυθμίζεται αὕτη	Σελίς	25 ⁰
β'').	Περὶ ἀναλήψεως χρημάτων ἀδιαθέτων ἐν Τραπεζῇ	"	262
γ'').	Περὶ διακανονίσεως περιουσίας Ἀρχιερέως ἀπο- βιώσαντος ἐν ἐνεργείᾳ	"	263
δ'').	Περὶ ἀποκρούσεως καὶ περιορισμοῦ ἀξιώσεων συγ- γενῶν κληρονόμων ἀποβιώσαντος Ἀρχιερέως	"	265

